

joseph conrad

593

joseph conrad
negrul de pe «narcis»

minerva

«Aidoma propriilor lui romane, scriitorul englez sfidează cronologia, așezându-se firesc printre cei mai reprezentativi și mai valoroși prozatori ai secolului douăzeci — Proust, Faulkner, Kafka, Malraux, Joyce — deși i-a precedat în timp. Romancier al situațiilor extreme, care în încercare omul și-i dezvăluie fibra morală, Conrad a fost totodată un artist exemplar, un trup și suflet vocației sale...»

PETRE SOLOMON

joseph conrad

Ilustrația copertei : *Chiș Valeria*

joseph conrad

**negrul de pe „narcis”
și alte povestiri**

**TRADUCERE, PREFATĂ, TABEL CRONOLOGIC
ȘI NOTE DE PETRE SOLOMON**

1970

E D I T U R A M I N E R V A

BUCUREȘTI

THE NIGGER OF THE „NARCISSUS“

A tale of the sea

by

Joseph Conrad

Leipzig

Bernhard Tauchnitz

1928

YOUTH

THE END OF THE TETHER

by

Joseph Conrad

London

J. M. Dent and Sons LTD

Last Reprinted 1967

PREFAȚĂ

„Cu Conrad ne aflăm în secolul douăzeci“, scrie un istoric literar englez¹, arătînd că „nu este vorba de datele publicării (operelor sale, n.n.), ci de schimbarea întregii perspective istorice.“ Conrad anticipează, profetic, multe din frământările și neliniștile omului de astăzi, intuind — după Dostoievski, dar înaintea lui Kafka și Malraux — unele dintre dimensiunile spirituale și existențiale cele mai caracteristice ale epocii noastre. Pe un alt plan — pe planul înnoirilor aduse prozei literare și îndeosebi românului, Conrad apare deasemenia ca un mare precursor, ca un deschizător de drumuri — al drumurilor pe care aveau să pășească romancierii ca Faulkner sau Proust.

Dar scriitorul acesta, atît de legat de secolul nostru, și-a trăit două treimi din viață în secolul trecut. Biografia lui este o biografie tipică a veacului al nouăsprezecelea, și deși unele școli critice mai noi (formalismul sau structuralismul) elimină din cercetarea operelor literare elementul istoric și elementul biografic, în cazul lui Conrad aceste elemente sînt indispensabile pentru înțelegerea operei sale; ignorarea lor ar echivala cu un refuz de a lua act de sursele vitale ale acestei opere.

O biografie tipică a veacului al nouăsprezecelea, și totuși o biografie ieșită din comun, care face din Conrad o „persoană

¹ Arnold Kettle, *An Introduction to the English Novel*, London, Hutchinson University Library, 1962, vol. II.

deplasată". Jozef Teodor Konrad Korzeniowski — pentru că acesta era numele său adevărat — s-a născut la 3 decembrie 1857 în orașul Berdyczow (Berdicev) din Podolia. Părinții lui, Apollo Korzeniowski și Ewa Bobrowska, făceau parte, amândoi, din nobilimea poloneză, care, chiar și după împărțirea Poloniei de către Austria, Prusia și Rusia țaristă, rămăsese clasa conducătoare și elita intelectuală în Podolia, deși populația acesteia era alcătuită în marea ei majoritate din țărani ucraineni.

Copilăria viitorului scriitor a fost profund marcată de tragedia națională a Poloniei, tragedie care s-a abătut fără milă asupra propriei sale familii. Apollo Korzeniowski, un intelectual patriot (poet, autor dramatic și traducător din literatura franceză și engleză) a militat activ în mișcarea revoluționară pentru eliberarea Poloniei de sub jugul țarist. El făcea parte din aripa stângă a acestei mișcări, aripă care lega lupta pentru independență de un program de reforme sociale, printre care și abolirea șerbiei pe moșiile nobilimii poloneze. În 1861, la câteva luni după stabilirea lui la Varșovia împreună cu familia, Apollo Korzeniowski e arestat și întemnițat pentru încercarea lui de a forma un comitet revoluționar clandestin, nucleul viitorului „guvern național” care avea să conducă, în 1863, o insurecție sîngeros reprimată de autoritățile țariste. Un tribunal militar îl condamnă la patru ani de surghiun într-o provincie depărtată a imperiului țarist. Micul Jozef Konrad își urmează părinții în acest exil dureros, întâi la Vologda, apoi ceva mai spre miazăzi, în orașul Cernihov. Doborîta de tuberculoză, mama lui moare, în vîrstă de numai treizeci și doi de ani. Copilul, el însuși destul de fragil și bolnăvicios, crește într-o atmosferă sumbră, alături de un tată prea lovit de soartă ca să se poată ocupa de educația unicului său fiu. Iar la vîrsta de doisprezece ani, cînd rămîne orfan și de tată (Apollo Korzeniowski moare în 1869, doborît la rîndu-i de tuberculoză), acest unic fiu își încheie, prematur, trista copilărie. De educația lui se va ocupa un unchi dinspre mamă, Tadeusz Bobrowski, jurist și moșier cu oarecare avere, un om opus ca fire și ca mentalitate lui Apollo Korzeniowski. Sub influența lui, exercitată cu o

autoritate cu atât mai mare cu cât emana de la un om care-î asigura și întreținerea materială, Jozef Konrad avea să se lepede întrucâtva de ideile generoase ale tatălui său, și să adopte o atitudine sceptică, lipsită însă de pragmatismul unchiului Bobrowski. În nota introductivă la o carte de amintiri (*A Personal Record*), scriitorul avea să evoce astfel figura romantică a tatălui său: „*În copilăria mea, am cunoscut desigur foarte puțin activitatea tatălui meu, pentru că nu împlinisem nici doisprezece ani când a murit el. Ceea ce am văzut cu propriii mei ochi au fost funeraliile publice, străzile degajate, mulțimea tăcută: am înțeles însă perfect că aceasta era o manifestare a spiritului național, care se folosea de un prilej favorabil... Ceea ce mă impresionase în chip mult mai intim, fusese spectacolul arderii manuscriselor sale, cu vreo cinci-sprezece zile înainte de moarte. În scara aceea am intrat din întâmplare în camera lui ceva mai devreme ca de obicei și, fără ca el să bage de seamă, am stat și m-am uitat la călugărița care alimenta focul în cămin. Tatăl meu era așezat pe perne, într-un fotoliu uriaș. A fost ultima oară când l-am văzut în afara patului lui. Mi-a făcut impresia unui om nu atât deznădăjduit de bolnav, cât ostentat de moarte, a unui învins.*”

Imaginea acestui „tată învins” — întruchipare vie a unei cauze nobile, dar înfrântă de vitregiile istoriei — a dominat copilăria și adolescența lui Jozef Konrad Korzeniowski. În sufletul lui s-a născut, foarte de timpuriu, dorința de evadare. Cititor asiduu, încă de la vârsta de cinci ani, copilul descoperise, prin lecturile lui din literatura romantică, lumea prestigioasă zugrăvită în cărți ca *Truditorii mării* (această carte a lui Victor Hugo fusese tradusă în poloneză de Apollo Korzeniowski în timpul exilului său la Cernihov, iar micul Jozef îi citise tatălui său, cu glas tare, spaturile traducerii). Visul de a deveni și el un „truditor al mării” pusese stăpânire pe imaginația copilului. Din pricina sănătății sale șubrede, frecvența cu neregularitate școlile la care era trimis. Medicii recomandau din ce în ce mai stăruitor o schimbare a climei și a mediului. Așa se face că, în toamna anului 1874, unchiul Tadeusz Bobrowski i-a înlesnit

nepotului său plecarea la Marsilia — plecare cu atât mai recomandabilă, cu cât, ajuns în pragul majoratului, tânărul Jozef Konrad risca 'să facă serviciul militar vreme de douăzeci și cinci de ani în armata țaristă (ca fiu al unui revoluționar condamnat).

Într-o carte închinată moștenirii poloneze a scriitorului¹ se demonstrează convingător, prin documente și mărturii, rolul important jucat de această moștenire în formarea lui. Conrad, se spune în introducerea cărții, este „un scriitor care transmite experiențele și convențiile unei culturi în limba unei alte culturi”. Literatura poloneză ajunsese să joace „rolul unei călăuze a națiunii și al unui substitut pentru viața ei politică normală.” După propria-i mărturisire, Conrad a fost influențat de Mickiewicz și Slowacki — stâlpii literaturii romantice poloneze. Jacek Soplica, personajul central al epopeii *Pan Tadeusz* a lui Mickiewicz, se străduiește să-și răscumpere, prin mulți ani de slujire eroică a Poloniei, o greșală săvârșită în tinerețe, când, într-un moment de slăbiciune, și-a neglijat datoria față de patrie. E, aproximativ, situația în care viitorul romancier îl va pune pe Lord Jim, eroul tragic al unuia din cele mai reprezentative romane ale sale. Într-o dramă a lui Slowacki, intitulată *Kordian*, eroul cutreieră Europa ca un „suflet pierdut”, pînă-și dă seama că lupta pentru libertatea patriei sale e singura cale ce-l poate scoate din impasul moral.

„Cînd a părăsit Polonia, conchide autorul cărții susmenționate, Conrad era fără îndoială familiarizat cu o bogată și vie tradiție literară, avînd într-o măsură remarcabilă trăsături distinctive unitare în ce privește atitudinile morale și politice. Era o literatură serioasă, obsedată de ideea responsabilității, dar care nu se dădea înapoi cîtuși de puțin de la experimentele artistice și de la varietatea formelor.” (Subl. noastră).

Din numeroasele declarații făcute de Conrad însuși în legătură cu „polonismul” lui, merită să fie citată scrisoarea pe

¹ *Conrad's Polish Background Letters to and from Polish Friends*, edited by Zdzisław Najder, Oxford University Press, London, 1964.

care i-a adresat-o lui Ștefan Buszczinski, unul dintre cei mai apropiați prieteni ai tatălui său, la câțiva ani după obținerea primului certificat de ofițer în marina comercială engleză (14 aug. 1883) :

„În ultimii câțiva ani n-am prea fost fericit în călătoriile mele. Era cât pe-acî să mă înec, altădată aproape c-am ars de vin, dar în general starea sănătății mele e bună, curajul nu-mi lipsește, cum nu-mi lipsește nici voința de a munci sau dragostea pentru profesiunea mea ; și-mi vei aminti întotdeauna vorbele pe care mi le-ai spus cînd am plecat din Cracovia : «Nu uita, mi-ai spus, că, oriunde vei naviga, vei naviga spre Polonia!» N-am uitat niciodată acest lucru, și nu-l voi uita nicicînd !”

Perioada petrecută de Conrad la Marsilia nu a fost încă pe deplin clarificată de biografia scriitorului. Ceea ce se știe precis este că, de acolo, s-a îmbarcat, întîi ca pasager, apoi ca mus, pe cîteva nave franceze, care l-au dus în Indiile de Vest și în Golful Mexic. Se știe, de asemenea, că a frecventat societatea marinarilor, boema locală și chiar unele cercuri aristocratice. Există, însă, în această perioadă, un episod misterios — episodul participării lui Conrad la o conspirație în favoarea lui Don Carlos, pretendentul la tronul Spaniei. În cartea lui de amintiri intitulată *The Mirror of the Sea (Oglinda mării)*, scriitorul avea să evoce acest episod într-un mod foarte evaziv, afirmînd că, împreună cu trei aventurieri, printre care un „gentleman din Carolina de Nord“, pe nume J. M. K. Blunt, a transportat arme „carliștilor“ din Spania, pe o corabie („Tremolino“) comandată de Dominic Cervoni, un personaj pitoresc, folosit mai tîrziu ca prototip al lui Nostromo. Suflul conspirației era Dona Rita, o tînră focoasă și inteligentă, pentru care Conrad s-a bătut în duel cu americanul — în orice caz, pe această ipoteză romantică avea să-și construiască romanul autobiografic *The Arrow of Gold (Săgeata de aur)*, scris în 1918. Adevărul, ceva mai penibil, este că junele Conrad a încercat să se sinucidă, într-un moment de depresiune nervoasă, provocată de un

eșec pe toată linia. Într-o scrisoare trimisă la 24 martie 1897 lui Ștefan Buszczinski, Tadeusz Bobrowski îi relatează astfel faptele :

„...În octombrie 1877, răspunzând la stăruitoarele lui cereri, în legătură cu un voiaj care urma să dureze între un an și jumătate și doi ani, i-am trimis — împreună cu binecuvîntarea mea — suma de două mii de franci, peste alocația obișnuită. Eram absolut sigur că băiatul e undeva la Antipozi, cînd deodată, pe cînd mă aflam la tîrgul din Kiev, din 1878, am primit o telegramă: Conrad blessé, envoyez argent-arrivez.“ Sosind, peste cîteva zile, la Marsilia, unchiul Tadeusz l-a găsit pe Conrad aproape restabilit („glonțul i-a trecut pe lângă inimă, fără a vătăma vreun organ vital“, scrie unchiul Tadeusz, și adaugă : „Acest detaliu să rămînă între noi, deoarece am spus tuturor că a fost rănit într-un duel“).

După ce s-a vindecat, tînrul s-a angajat pe un cargo englez care transporta cărbuni la Constantinopol, și care l-a dus, în vara anului 1878, în Anglia. Vreme de aproape șaptesprezece ani, Conrad avea să slujească în marina comercială britanică, el cărei pavilion roșu avea să fie „singurul acoperiș“ de deasupra capului lui.

Jocelyn Baines, autorul celei mai serioase biografii a lui Conrad¹, subliniază că angajarea acestuia pe un vas englez a fost „un pas la fel de capital ca și plecarea lui din Polonia“. El adaugă, pe bună dreptate, că „părăsind Marsilia (Conrad) pare să-și fi lăsat în urmă tinerețea“ — inclusiv unele din caracteristicile ei negative, ca lipsa de răspundere, lipsa de chibzuință etc. Disciplina care domnea în marina engleză a contribuit la maturizarea lui, înlăturînd veleitățile anarhice și evazioniste. Cu o rîvnă sporită de hotărîrea de a-și răscumpara greșelile, Conrad și-a desăvîrșit ucenicia de marinar, începută la Marsilia — învingînd numeroase dificultăți, dintre care nu cea din urmă va fi fost însăși limba engleză, ignorată pînă la vîrsta de douăzeci de ani, spre deosebire de franceză, învățată încă în copilărie. Corespondența purtată cu unchiul

¹ Jocelyn Baines, *Joseph Conrad, A Critical Biography*, Weidenfeld and Nicholson, Londra, 1960.

Tadeusz în tot acest timp este oglinda cea mai fidelă a tribulațiilor și frământărilor, de care nu a fost lipsită strălucita carieră de marinar a lui Conrad. Din păcate, s-au păstrat doar scrisorile lui Tadeusz Bobrowski, nu și cele ale nepotului său, dar întrucît unchiul era foarte meticulos în epistolele lui, valoarea lor documentară e de netăgăduit. De la o scrisoare la alta, unchiul acesta — grijuliu să-i amintească lui Conrad că a sosit vremea să se întreprină singur — se arată din ce în ce mai mulțumit de comportarea lui. „*Dragul meu băiat și ofițer* — îi scrie el la 5 iunie 1880, aflînd că nepotul lui a trecut cu bine examenul de ofițer de gradul doi în marina comercială engleză — *împărtășesc pe deplin satisfacția ta, care are, poți spune, două temeuri. Întîi, scumpe domn, ai dovedit patriei noastre și propriilor tale neamuri că nu ți-ai mîncat în zadar pîinea în lume, timp de patru ani; în al doilea rînd, ai reușit să învingi dificultățile legate de însăși învățarea limbii, și de situația de străin, lipsit de orice sprijin sau patronaj...*”

La 9 septembrie 1886, Tadeusz Bobrowski îl felicită pe Conrad că și-a dobîndit naturalizarea în Anglia, iar în ziua de 26 noiembrie a aceluiași an îi scrie, plin de entuziasm: „*Trăiască noul căpitan din flota comercială britanică!*”

Scrisorile unchiului reflectă, însă, în chip stăruitor, îngrijorarea lui în legătură cu periodicele stări depresive ale nepotului, stări atribuite de el eredității acestuia, îndeosebi ascendenței sale paterne. Ca răspuns la o scrisoare a lui Conrad, Tadeusz Bobrowski îi face următorul portret (la 30 iulie 1891):

„...*Ei bine, consider că ai fost totdeauna lipsit de tenacitate și de perseverență în hotărîrile luate, ceea ce este un rezultat al nestaterniciei Țelurilor și dorințelor tale... E o trăsătură de caracter moștenită de la bunicul tău — de la bunicul tău dinspre tată — și chiar de la tatăl tău; într-un cuvînt, de la Nalecz. (Nalecz era numele heraldic al familiei Korzeniowski, n.n.). Aceștia doi erau veșnic implicați în diferite proiecte... le cloceau în imaginația lor, și se simțeau jigniți ori de cîte ori îndrăznea cineva să le critice — socotindu-i «idioși» pe adversarii lor — deși realitatea le dezmințea cel mai adesea visele... Tatăl tău*

a fost un Visător idealist ; îi iubea desigur pe oameni și le dorea, desigur, fericirea — deși le aplica de obicei două măsuri : pentru cei slabi și pentru săracii acestei lumi, era un judecător părținitor, dar față de cei bogați și puternici era foarte exigent și necrușător...”

Intr-o altă scrisoare, datată 9 noiembrie 1891, Tadeusz Bobrowski încearcă să risipească „fumurile” incorigibilului său nepot, printr-o terapie brutală însoțită de o expunere clară a propriului său crez :

„...În tine — atît ca individ, cît și ca moștenitor al părinților tăi — eu îl ghicesc pe Visător, în ciuda profesiunii tale foarte practice — sau poate tocmai din pricina ei ? S-ar putea să mă înșel, dar cred că aveai aceeași predispoziție pesimistă la Marsilia, cu ani în urmă — numai că pe atunci ea se manifesta pe fundalul tinereții tale, ceea ce îmi întărește convingerea că, fiind înzestrat cu un suflet melancolic, ar trebui să eviți să reflectezi la orice subiect care te-ar putea duce la concluzii pesimiste ; ar trebui, de asemenea, să duci o viață mai activă, și chiar să cauți să duci o viață mai veselă, dacă se poate... Dragul meu băiat, orice ai spune tu despre echilibrul, bun sau rău, al forțelor naturii, despre caracterul bun sau rău al relațiilor sociale, despre dreptatea sau strîmbăta-tea sistemelor sociale... nimic din toate astea nu e nou ! Nu vei putea niciodată controla forțele naturii, căci fie oarbe, fie călăuzite de Providență, ele își urmează de fiecare dată propria cale predestinată ; de asemeni, nu vei schimba niciodată căile pe care pășește omenirea... De aceea, își afirm că, deși această lume nu e cea mai bună care poate fi imaginată, este totuși singura pe care o cunoaștem, iar ea e tolerabilă în măsura în care nu cunoaștem o alta, și nici nu sîntem capabili să făurim o alta ; că societatea nu-i chiar așa de rea cum par s-o considere unii, și că ea nu se deosebește de oamenii care-o alcătuiesc ; și că ea poate fi ameliorată cu condiția ca indivizii să încerce a se ameliora ei înșiși... Am trecut prin multe, am suferit prin propria mea soartă și prin soarta familiei și a Națiunii mele, dar poate tocmai din cauza acestor suferințe și

decepții am ajuns să adopt acest punct de vedere calm asupra problemelor vieții, a cărui deviză a fost, este, și va fi, îndrăznesc s-o spun, «usque ad finem». Devotamentul față de datorie, înțeles într-un sens mai larg sau mai îngust, potrivit împrejurărilor și timpului — iată crezul meu practic, crez care, sprijinit fiind pe experiența celor șaiszeci de ani ai mei — ar putea să-ți fie de oarecare folos și ție».

Am citat atât de copios din scrisorile adresate de Tadeusz Bobrowski nepotului său, pentru că ele aruncă, fie măcar pieciș, lumină asupra frământărilor de conștiință și problemelor existențiale, cărora încerca să le dea o dezlegare unicul fiu al lui Apollo Korzeniowski, devenit căpitan în marina comercială britanică. Sfaturile și reproșurile unchiului au jucat desigur un rol important în formarea concepției despre viață a nepotului, în accentuarea viziunii sale sceptice despre lume, în orientarea lui spre un punct de vedere conservator. Paradoxal, îndemnul la optimism proferat cu atîta stăruință de unchiul Tadeusz au întărit pesimismul nepotului, pesimism nu atîta congenital, cît derivat din împrejurările biografice și istorice. La exilul inițial, suferit în copilărie, tînrul Conrad își adăugase un exil voluntar, pe mările și oceanele lumii. Deși își alesese singur această carieră, viața de marinar în flota comercială britanică era departe de a fi romantică, ea rămînea o formă de exil, superioară, firește, surghiunului silnic, dar nu lipsită de umbre. Călătoriile marinarului la capătul lumii, în arhipelagul malaiez și în Australia, în India și în cele două Americi, n-au fost „voiajuri de agrement“, în ciuda zestrei de culori și de impresii pe care i-au adus-o. Cîstit — cu sine însuși, în primul rînd — conștiinciosul „truditor al mării“ nu putea rămîne indiferent la spectacolele triste și degradante oferite ochilor săi de către colonialiștii europeni. În acest sens, călătoria făcută de Conrad în Congo, ca secund pe un vas fluvial aparținînd unei companii belgiene, pe la mijlocul anului 1890, a fost pentru el o adevărată „coborîre în infern“. Pe lîngă faptul că s-a îmbolnăvit grav (de friguri și de dezinferie), Conrad a avut prilejul să constate, contrariat la culme,

sălbăticia oamenilor așa-zis civilizați trimiși să exploreze și mai ales să exploateze inima Africii, acea „*Inimă a întunericului*”, cum avea s-o numească în faimoasa lui povestire.

E de presupus că sfaturile unchiului Tadeusz („*Întîi, trebuie să ne înarmăm cu răbdare, în al doilea rînd cu o anumită cantitate de optimism*”, îi scria el la 22 iulie 1890, ca răspuns la o misivă, probabil disperată, trimisă de nepotul său „*de la hotarul dintre civilizație și barbarie*”) n-au putut altera viziunea lui Conrad despre ororile întrezărite în Africa. Un lucru e cert — că, după experiența africană, Conrad n-a mai rămas același ; deși a continuat, vreme de cîțiva ani, să cutreiere mările (foarte sporadic, de altfel, cu pauze îndelungate, petrecute la Londra), el a început să-și încheie socotelile cu viața de marinăr, și să se orienteze spre o nouă vocație — aceea de scriitor. Înainte de a ne ocupa de această ultimă — și supremă — vocație a lui Joseph Conrad, se cuvine să mai amintim cîteva jaloane esențiale ale biografiei lui. La 10 februarie 1894, Tadeusz Bobrowski se stinge din viață, făcînd întrucîtva posibilă exercitarea nestingerii de către nepotul său a unei profesii, pe care desigur că unchiul ar fi dezavuat-o. (Aflînd de moartea acestuia, Conrad îi scrie Margueritei Poradowska, o rudă prin alianță : „*Am sentimentul că în mine totul e mort. Parcă mi-ar fi luat și sufletul meu, murînd.*”)

Pe la începutul anului 1896, Conrad se însoară cu o englezoaică, Jessie George, cu cincisprezece ani mai tînără decît el. Iată cum comentează el însuși acest eveniment, într-o scrisoare trimisă, la 10 martie 1896, lui Karol Zagorski, un văr din Polonia :

„...Vă anunț solemn (cum o cere prilejul) că mă însor. Nimeni nu poate fi mai surprins decît sînt eu însumi. Totuși, nu sînt cîtuși de puțin speriat, deoaăre, după cum știți și voi, sînt deprins cu o viață aventuroasă și cu înfruntarea celor mai grozave primejdii. În plus, trebuie să mărturisesc că logodnica mea nu pare să fie de fel periculoasă. Numele ei e Jessie, iar cel de familie George. E o persoană mărunțică, cu o înfățișare cîtuși de puțin izbitoare (ba, ca să vă spun adevărul, mai

degrabă simplă), dar care mi-e totuși foarte dragă. Când am întâlnit-o acum un an și jumătate, își câștiga existența lucrând ca «dactilografă» la un birou american al firmei «Caligraph» din Londra. Tatăl ei a murit acum trei ani. Sînt nouă copii în familie...”

Într-o carte de amintiri despre soțul ei¹, Jessie Conrad relatează cu lux de amănunte peripețiile unei căsnicii pe care a considerat-o, retrospectiv, „armonioasă”, dar care a fost, evident, presărată cu nenumărate dificultăți, izvorîte dintr-o manifestă „nepotrivire de caracter”, dar și din condițiile destul de vitrege ale existenței amîndurora. Omul alături de care și-a petrecut treizeci de ani de viață, a fost pentru Jessie Conrad „nu numai un soț, ci și un fiu”, asupra căruia și-a exercitat „instinctul matern”. „Unui om de geniu, mărturisește ea undeva, nu-i ajunge să fie instalat confortabil, la căldurică, nici să aibe o soție devotată, care să-i gătească mîncăruri bune și să-l îngrijească. El are nevoie de un stimulent spiritual”. Că Jessie Conrad nu i l-a putut oferi, reiese limpede din cartea ei de amintiri, scrisă foarte pedestru, din unghiul unei femei, devotată, desigur, dar lipsită de înțelegere pentru vocația soțului ei.

E timpul, însă, să abordăm în sfîrșit această vocație, părăsind domeniul biografiei, deși, așa cum observa un critic american², „e cu neputință să neglijăm valoarea pe care evenimentele din viața lui Conrad și mărturiile corespondenței sale particulare o au ca o contribuție la interpretarea operei sale imaginative”.

În cartea de reminiscențe din care am mai citat *A Personal Record* (Amintirile mele), Conrad afirmă că primul său roman, *Almayer's Folly* (Trăsnaia lui Almayer) n-a fost rodul „acelei faimoase nevoi de a se exprima, pe care și-o descoperă artiștii ce-și caută îndreptățiri”, ci mai degrabă rodul unei „necesități secrete, obscure”.

„În clipa cînd m-am apucat să scriu acest roman, nu mai scri-

¹ Jessie Conrad, *Joseph Conrad and his Circle*, 1935.

² Morton D. Zabel, *Craft and Character in Modern Fiction*, 1957.

sesem altceva decît scrisori, nici ele prea numeroase, de altfel. În viața mea nu-mi notasem vreun fapt, vreo impresie, vreo anecdotă. Concepția unei cărți alcătuită după un plan era cu totul străină de spiritul meu, cînd m-am apucat să scriu... Totuși, e limpede ca lumina zilei că, în clipa cînd am înnegrit prima filă de manuscris din *Almayer's Folly* (ea cuprindea circa două sute de cuvinte, cifră care n-a încetat să fie media mea zilnică, de-a lungul a treizeci de ani de viață literară¹), așadar în clipa cînd, în simplitatea sufletului meu și în uimitoarea ignoranță a cugetului meu, am scris acea pagină, — zarurile erau aruncate...”

Conrad venea în literatură cu un bagaj de experiență deosebit de bogat, dar a cărui valorificare artistică nu era de loc o treabă ușoară, mai ales pentru un scriitor polonez, dornic să scrie în limba engleză. Deși el însuși afirma că „aptitudinea de a scrie în englezește mi-e la fel de naturală ca oricare aptitudine înăscută”, și că nu el a adoptat engleza (preferînd-o francezei), ci, dimpotrivă, aceasta l-a adoptat pe el², rămîne un fapt, confirmat de numeroase mărturii, și de însăși literatura lui, că scriitorul a continuat, chiar și după această miraculoasă adopțiune, să gîndească în poloneză, mai ales în momentele critice. (Jessie Conrad se plîngea că, ori de cîte ori soțul ei era bolnav, „aiura” în limba lui natală, și că și-a păstrat toată viața „curiosul obicei” de a semna cînd Joseph Conrad, cînd Konrad Korzeniowski). „Polonismele” din proza marelui scriitor au putut fi depistate atît în vocabular — îndeosebi în cel idiomatic — cît și în structura sintactică folosită, de pildă, în pasajele descriptive din cărțile sale. „Galicismele” întîlnite, ici-colo, în romanele lui, atestă, pe de altă parte, ponderea limbii franceze — limbă pe care Conrad o stăpînea aproape la perfecție, și în care se exprima cu ușurință nu numai prin viu

¹ Anthony Trollope afirmă, în *Autobiografia* lui (1883) că, lucrînd cîte trei ore în fiecare dimineață, scria cîte o mie de cuvinte pe oră — o adevărată performanță, în comparație cu media zilnică a chinuitului Conrad.

² J. Conrad, în nota introductivă la *A Personal Record*.

grai, ci și în scris. G. Jean-Aubry, biograful și traducătorul în franceză al lui Conrad, arată în amintirile sale¹ că, pe lângă o „cunoaștere de-a dreptul prodigioasă a limbii franceze” în toate subtilitățile ei, Conrad poseda o întinsă și bogată cultură franceză, îmborsită mereu prin lecturi. Scriitorii francezi — atît cei romantici (Hugo și Vigny mai ales), pe care-i citise încă în copilărie, — cît și cei moderni (de la Flaubert și Maupassant pe care-i admira cel mai mult, pînă la Anatole France și Marcel Proust), ocupau un loc privilegiat în lecturile sale. Se înțelege, însă, că pentru a putea să scrie în englezește, Conrad a trebuit să citească multă literatură engleză; pentru Shakespeare și Dickens avea o neîțarmurită admirație, dar mai toți romancierii contemporani îl dezamăgeau, prin naturalismul și prin filistinismul lor.

Dificultățile întâmpinate în însușirea limbii engleze erau, totuși, mai ușor de învins decît cele legate de găsirea și valorificarea adevăratului filon al propriei sale vocații. Dacă, pentru a se putea exprima în limba patriei lui de adopțiune, Conrad trebuia să țină oarecum la respect celelalte două limbi, pe care le cunoștea mult mai temeinic, primejdia ca acestea să nu se lase pe deplin domolite eă, de fapt, o falsă primejdie; finalmente, atît „polonismele” cît și „galicismele” din proza lui reprezintă plusuri de vitalitate și de cultură, binevenite și binefăcătoare. H. G. Wells, care l-a cunoscut și l-a frecventat pe Conrad la începutul carierei lui literare, îi face în *Autobiografia* lui², un portret nu tocmai măgulitor (Wells se considera un gazetar cu preocupări științifice, iar Conrad aspira să devină, ca și prietenul său Henry James, un artist al cuvîntului), dar recunoaște că, deși „vorbea englezește într-un fel ciudat”, acest polonez „făurea o proză descriptivă extraordinar de bogată, într-un soi de englezească proprie, vădit liberă, și în chip

¹ G. Jean-Aubry, *Souvenirs*, în *La Nouvelle Revue Française*, 1 dec. 1924.

² *Experiment in Autobiography*, by H. G. Wells, vol. II, London, Victor Gollancz, Ltd., 1934.

necesar liberă de expresiile stereotipe..." Wells e de părere că tocmai această „calitate exotică" a prozei lui Conrad i-a făcut pe unii critici englezi s-o admire fără discernămint, trecînd sub tăcere „*caracterul eminentemente sentimental și melodramatic al povestirilor sale.*"

Wells e, desigur, nedrept cu Conrad, și o recunoaște („*Eram poate, mai lipsit de simpatie și de înțelegere pentru Conrad, decît era el față de mine, deși cred că mă considera filistin, stupid, și din cale-afară de englez*"), dar observația lui nu e lipsită de adevăr, dacă o raportăm la cărțile de debut ale scriitorului. Tensiunile interioare, căroră acesta încerca să le găsească o dezlegare în literatura lui, erau prea mari pentru a putea fi rezolvate dintr-o dată. Tranziția de la viața de marinăr la aceea de scriitor a fost, pentru Conrad, extrem de anevoioasă. Deși dificultățile de ordin exterior n-au lipsit (greutăți materiale, boală cronică, mediu ambiant neprielnic etc.), cele de ordin interior au fost mult mai importante.

În *A Personal Record*, Conrad afirma că, dacă nu l-ar fi cunoscut personal pe prototipul lui Almayer, un negustor olandez pripășit într-o așezare izolată de pe insula Borneo, n-ar fi ajuns niciodată să scrie literatură. Deși discutabilă, afirmația e revelatoare pentru cea dintîi direcție pe care a luat-o imaginația romancierului, în chip spontan : direcția evocării unor întâmplări și personaje reale.

Într-o monografie amplă și interesantă despre Conrad, criticul și prozatorul american Albert Guerard¹ identifică patru „*mănușchiuri de experiență trăită și observată*", care vor fi fost la îndemîna scriitorului începător, proaspăt descins din marina comercială engleză: 1) „*propria lui experiență de marinăr, ofițer și comandant*", 2) „*călătoria în Congo, cu piziunea unor oameni albi care se deteriorează în singurătate ori sucombă în fața propriei lor demențe rapace*", 3) „*experiența malaieză... cu viziunea unor oameni albi implicați în viața politică a băștinașilor*".

¹ *Conrad the Novelist*, by Albert J. Guerard, 1966, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

Aceste surse de inspirație s-au dovedit a fi „congeniale“, spre deosebire de cea de-a patra zonă de experiență, către care și-a îndreptat atenția prozatorul, — „zona de experiență europeană“, implicând „încercările și frustrările unui alter-ego străveziu deghizat în artist sau amant“, etc.

Conrad a apelat, ca orice debutant, în primul rînd la amintirile lui, la bogata zestre de imagini și impresii agonisită în dramaticele lui „vieți anterioare“. Primele lui romane *Almayer's Folly* și *An Outcast of the Islands* (*Surghiunitul din insule*) reprezintă, după propria lui mărturisire, tentative de a reconstitui „halucinația“ unui arhipelag din Extremul Orient, vizitat în repetate rînduri, pe bordul a numeroase nave. Tentativele nu sînt pe deplin reușite, deși ambele romane au pagini remarcabile, care-l prefigurează pe romancierul matur de mai tîrziu — adică de peste cîțiva ani.

Amîndouă au ca temă degradarea omului „civilizat“ în contact cu lumea mai primitivă, dar mai naturală, în care încearcă să-și stabilească, pe căi necinstite, dominația. Aît Almayer, cît și Peter Willems — personajul central al celui de-al doilea roman — sînt niște oameni slabi, mediocri, dar încredințați de legitimitatea prezenței lor în Extremul Orient, și de caracterul „civilizator“ al negoțului pe care-l practică. „*Doă specimene ale rasei superioare*“, îi descrie, ironic, autorul, la un moment dat.

Cele două romane sînt complementare, nu numai prin faptul că au, aproximativ, aceeași temă și aceleași personaje (*Surghiunitul din insule*, deși scris după *Trăsnaia lui Almayer*, se petrece în timp înaintea acțiunii primului roman), ci și prin faptul că exprimă aceleași obsesii ale autorului. În amîndouă, jungla din inima insulei Borneo joacă un rol foarte important, ca fundal al dragostelor păgîne ce se consumă în paginile lor, dar și al procesului de descompunere morală prin care trec protagoniștii albi ai celor două cărți. Luxurianta natură tropicală în care se săvîrșește nunta carnală dintre Nina Almayer, fiica negustorului olandez, și tînărul Dain Maroola, fiul rajahului din Bali, este descrisă astfel :

„...De jur-împrejurul lor, într-un cerc de vegetație luxuriantă scăldată în aerul cald încărcat cu parfumuri tari, natura tropicală își continuă lucrarea intensă : plantele se avîntau în sus, încolăcite într-o inextricabilă devălmășie, cățărîndu-se nebu-nește, cu brutalitate, unele peste altele, în teribila tăcere a unei lupte deznădăjduite prin care încercau să răzbească la lumina dătătoare de viață a soarelui de deasupra, — ca și cum ar fi fost îngrozite subit de corupția ce colcăia sub ele, de moartea și descompunerea din mijlocul cărora țîșneau...”

În același cadru, descris cu accente și mai sinistre, se consumă dragostea dintre Willems și Aïssa, băștinașa din pricina căreia aventurierul olandez ajunge să fie un „surghiunit al insulelor” : „...Părea să capituleze în fața unei sălbăticiuni, jertfindu-i puritatea nepătată a vieții lui, a rasei și a civilizației lui. Avea senzația că-i pierdut printre niște lucruri informe, primejdioase și spectrale. Se lupta, copleșit de senzația unei înfrîn-geri sigure ; alunecă, și căzu —, căzu înapoi în întuneric...”

Prețul plătit de colonizatorii albi este regresivitatea spre o stare de sălbăticie, echivalentă cu moartea — moartea valorilor și idealurilor profesate de ei cu ipocrizie, dar și moartea lor biologică. Alături Almayer, cît și Willems sfîrșesc prin a muri — primul, de inimă rea (văzînd că unica lui fiică îl abando-nează), iar al doilea, asasinat de însăși ibovnica lui.

Viziunea lui Conrad despre ținuturile exotice de la periferia „lumii civilizate” este lipsită de complezență, dar rămîne, în fond, o viziune romantică, de un tragicism sumbru, care amintește întrucîtva de aceea a lui Chateaubriand. Că această viziune implica o condamnare netă a colonialismului, reiese cu și mai multă claritate dintr-o nuvelă scrisă de el în aceeași perioadă, *An Outpost of Progress (Un avanpost al civilizației)* (1896). Kayerts și Carlier, cei doi europeni responsabili cu administrația unei „stații comerciale” din inima Africii, se află în aceeași situație ca și cei doi negustori olandezi din Borneo : „...Erau de puțină vreme în țara aceasta vastă și întinecată ; pînă atunci, se aflaseră numai în mijlocul altor oameni albi, sub ochiul și îndrumarea superiorilor. Iar acum, nepăsători fiind la freamătul

subtil al naturii, se simțeau foarte singuri văzîndu-se deodată lăsați, de capul lor, față în față cu sălbăticia...” (Din povestirea „Un avanpost al civilizației” în volumul *Lord Jim*, în românește de Ticu Arhip, E.L.U., 1964). Cînd Makola, subalternul lor băstinaș, îi vinde unor neguțatori de sclavi pe cei zece negri angajați de „companie” pentru a sluji „cauza progresului”, Carlier și Kayerts încep prin a protesta („*Sclavia e un lucru groaznic!*” exclamă ipocritul Kayerts), dar sfîrșesc prin a primi o parte din fildeșul căpătat de Makola în schimbul negrilor. Complicitatea la acest furt nu-i apropie, ci, dimpotrivă, îi desparte pe cei doi administratori albi. După o ceartă stupidă, Kayerts îl împușcă pe asociatul său, apoi se spînzură... Iar cînd sosește în sfîrșit vaporul „Marii Companii civilizatoare”, spînzuratul îl întîmpină cu limba scoasă pe directorul acesteia.

Intr-o perioadă cînd Kipling exalta „misiunea civilizatoare” a imperiului britanic, și vorbea de „povara omului alb” („*White man's burden*”), Conrad își concentra așa dar atenția asupra laturilor celor mai sordide ale colonialismului, dezvăluind — în ciuda concepțiilor lui conservatoare — forța dezagregatoare și distructivă a jafului, asupra jefuitoarelor înșiși. Totuși, Conrad a’ fost considerat, de către unii critici, „un Kipling al Mărilor Sudului”...

Conștient de pericolul că ar putea deveni un „scriitor exotic”, de tipul lui Kipling — chiar și fără convingerile acestuia —, Conrad a încercat să-și extindă aria de investigare a realității, dincolo de zona explorată în primele sale romane. El a abandonat un al treilea roman „extrem-oriental”, pe care avea să-l termine abia în 1919, publicîndu-l sub titlul *The Rescue* (*Salvarea*) (titlul inițial era *The Rescuer* — *Salvatorul*). Un alt roman, abandonat însă definitiv, urma să descrie dragostea dintre un tînăr rus și o spaniolă orfană, care se întîlnesc întîmplător la Paris. După ce a scris aproximativ 10 000 de cuvinte din acest roman, care ar fi urmat să se intituleze *Surorile*, Conrad a ascultat povața prietenului său Edward Garnett (care, ca lector la editura „Fisher Unwin”, îi înlesnise publicarea primelor cărți) și n-a mai continuat să scrie, pe o temă ce-i rămînea

străină, sau în orice caz, „ne-congenială” — tema dragostei. De fapt, a mai încercat să o abordeze, într-o povestire mai puțin ambițioasă, scrisă în 1897, și intitulată *The Return (Întoarcerea)*, în care-și propunea să trateze, într-un stil detașat, flaubertian, problema unui mariaj nefericit. Cadrul londonez ales pentru a analiza reacțiile unui soț părăsit pe neașteptate de nevasta lui era la fel de nepotrivit ca și tema.

Încercările lui Conrad din această perioadă au ceva patetic — sînt căutări aproape deznădăjduite ale unui artist autentic, dar încă insuficient de sigur de sine însuși, încă șovăitor în privința direcțiilor fundamentale ale vocației lui. „*Încerc o oroare fizică față de povestirea asta, mărturisesc Conrad. Pur și simplu nu mai vreau să mă uit la ea. Mi-a otrăvit cinci luni din viață. O urăsc.*” (E vorba de *Întoarcerea*.)

După rătăcirile sterile și penibile în domenii străine de adevărata lui chemare artistică, scriitorul s-a îndreptat spre sursa de inspirație cea mai vitală: propria-i viață de marinăr. El a scris, în 1897, *Negrul de pe „Narcis”*, un mic roman, socotit prima lui capodoperă. E, în orice caz, prima operă a lui Conrad, în care geniul lui, descoperind o temă saturată de propria-i experiență, se manifestă din plin, cu o maturitate artistică impresionantă. La un nivel al ei — căci *Negrul de pe „Narcis”* este una dintre acele opere cu mai multe niveluri, care, aidoma *Furtunii* lui Shakespeare, sau epopeii melvilliene *Moby Dick*, comportă și suportă semnificații variate — indiciu de autentică bogăție interioară —, povestirea lui Conrad ni se înfățișează ca o narațiune cu subiect marinăresc. Odissea vasului „Narcis” de la Bombay la Londra, odissea trăită aievea de autor, care, și în acest caz, pornește de la întâmplări reale, ocupă un loc important în povestire. Ca și în celelalte povestiri marinărești ale lui Conrad, vasul este un microcosm, populat cu ființe simple, deprinse să înfrunte capriciile și urgiile unei stihii necruțătoare. Lupta lor cotidiană cu „marea misterioasă” este descrisă cu o admirație sobră, care privește întreaga colectivitate a marinarilor, și nobila lor profesiune, exercitată fără emfază, cu un eroism firesc. Dar vasul este „*un crîmpei de*

pămînt", în jurul căruia se întîlnesc, „la o graniță de neatins“, „abisurile cerului și ale mării“. „Vasul avea propriul său viitor și era însuflețit de viața ființelor care-i călcau punțile; aidoma pămîntului care-l dăruise mării, ducea o insuportabilă povară de regrete și speranțe. Pe bordul lui viețuiau adevărul timid și minciuna sfruntată...“

Conrad dramatizează convingător această aserțiune, cu ajutorul personajelor care întruchipează, în povestire, adevărul și minciuna. Adevărul suprem, pe un vas, este grija pentru buna lui funcționare. În momentele de cumpănă, oamenii care alcătuiesc echipajul manifestă o înțelegere deplină a acestui adevăr, iar această înțelegere — mai degrabă intuitivă decît rațională — este și sursa solidarității lor, în înfruntarea primejdiilor. A primejdiilor care vin din afară. În fața primejdiilor, mai perfide, care vin chiar din mijlocul lor, oamenii aceștia simpli, necultivați și neavizați, rămîn mult mai neputincioși. Negrul James Wait, poposit pe neașteptate printre ei, devine un element de descompunere, un factor dizolvant al solidarității lor, în măsura în care îi readuce la un egoism, cu atît mai nociv, cu cît pretextul lui este mila.

Cu amenințările și ironiile lui, Wait (nume simbolic, de la verbul *to wait* — a aștepta) reușește să-și asigure pe vas un loc privilegiat — de om care, deși nu muncește, e răsfățat în fel și chip de ceilalți. Menajîndu-l pe acest muribund care uită să mai moară, ei își menajează de fapt propria conștiință, încearcă să se pună bine cu Moartea, pe care o înfruntă, totuși, cu atîta curaj, ori de cîte ori vasul e în pericol. Conrad îl încarcă pe Wait cu semnificații simbolice, care depășesc simpla lui identitate, de negru din Indiile de Vest, nimerit pe-o corabie engleză. „Wait ieși pe punte, cu pași șovăitori. Deși arăta la fel de vînjos ca întotdeauna, mersul lui părea cîndat de nesigur și afectat; fața lui era poate un pic mai slabă, iar ochii păreau nefiresc de bolbați. Ai fi zis că, prin simpla lui prezență, grăbea retragerea luminii din univers...“

Înainte de a-și da, în sfîrșit, duhul — căci impostorul era, totuși, bolnav — Wait transformă viața echipajului într-un

adevărat coșmar. Din pricina lui, oamenii ajung la un pas de nebunie, solidaritatea lor, atât de necesară în timpul unei furtuni, se destramă, relațiile lor cu ofițerii se deteriorează. În această atmosferă încordată la maximum iese la iveală șarlatania lui Donkin, celălalt mare chiulangiu — tipul „omului care înjură marea, în timp ce ceilalți trudesc“, al marinarului „care-și cunoaște bine drepturile, dar ignoră curajul, răbdarea, încrederea tacită și solidaritatea profundă care leagă laolaltă echipajul unui vas“. Deși-l disprețuiește pe negru, cum îi disprețuiește pe toți „veneticii“, Donkin pozează în apărătorul lui, și-i incită pe ceilalți mateloși la revoltă, într-un moment când vasul are cel mai mult nevoie de o conducere fermă. Prin acest personaj, Conrad înfierează demagogia, vorbăria goală, pe care o asocia, desigur, pe nedrept, cu orice mișcare revoluționară; după cum remarcă un critic englez, Donkin „este eternul agitator, așa cum există el într-o imaginație conservatoare“.¹ Nu e mai puțin adevărat, însă, că, prin satirizarea acestui personaj cam schematic, scriitorul denunță, de pe pozițiile lui romantice, un rău real — răul denunțat și de Eminescu în criticile aduse „formelor fără fond“ și demagogiei libertare.

Obsedat de ideea că viața omului e, la tot pasul, pîndită de forțe destructive, Conrad încearcă să le identifice, acum, nu numai în natură (așa cum făcuse în primele lui romane), ci și în comportamentul social al oamenilor, al unei comunități restrînse, dar oarecum exemplare. Dar *Negrul de pe „Narcis“* nu e un studiu de psihologie colectivă, dramatizat cu abilitate, pentru a demonstra vreo teză oarecare, cu care putem sau nu să fim de acord. Povestirea are, repet, mai multe niveluri, și unul dintre ele este, desigur, cel pe care l-a subliniat însuși Conrad, constatînd, cu satisfacție, că prietenul său, Stephen Crane, i-a înțeles „efortul de a prezenta un grup de oameni strînși laolaltă printr-o lealitate comună și o perplexitate comună într-o luptă dusă... cu împrejurări ostile, ce le pun la încercare lealitatea față de condițiile propriiei lor vocații“.²

¹ Joseph Conrad, by J. I. M. Stewart, Longmans, London, 1968.

² J. Conrad, în *The Last Essays*.

Operă densă, bogată în semnificații, *Negrul de pe „Narcis“* atestă un talent ajuns la deplină maturitate, stăpîn pe mijloacele sale, și conștient de eficacitatea lor. Povestirea e scrisă într-un registru variat, cu o remarcabilă știință a dozării elementelor epice și descriptive, în funcție de situațiile înfățișate. Stilul, cînd luxuriant-metaforic, cînd sobru-meditativ, este perfect adaptat la mișcarea internă a narațiunii. Limbajul nautic, de o mare tehnicitate, se integrează organic în țesătura stilistică a povestirii, sporindu-i autenticitatea.

În prefața la *Negrul de pe „Narcis“* Joseph Conrad și-a definit crezul artistic. în sfîrșit descoperit, după atîtea tatonări. „*Artă înșăși — scria el (în 1897), — poate fi definită ca o încercare a unei minți individuale de a face dreptate cît mai bine cu putință universului vizibil, punînd în lumină adevărul multiplu și unic, ascuns în fiecare dintre aspectele sale.*” Făcînd o paralelă între omul de știință și artist, Conrad arată că acesta se adresează „*sentimentului legăturii noastre cu întreaga creațiune, și convingerii subtile, dar invincibile, a solidarității ce unește laolaltă solitudinile a nenumărate inimi, — acelei solidarități întru vise, întru bucurii, întru dureri, întru năzuințe, întru iluzii, întru speranță și teamă, care-l leagă pe fiecare om de semenul său, și-i unește pe toți, — pe morți de cei vii, și pe cei vii de cei ce abia se vor naște...*” Dar, pentru a fi o operă de artă, romanul cată să realizeze acest deziderat moral superior, adresîndu-se simțurilor noastre. „*Orice artă, sublinia Conrad, trebuie să se adreseze în primul rînd simțurilor*“, dacă vrea să atingă „*înșăși sorgintea emoțiilor noastre.*” Romanul, adăuga el, „*trebuie să aspire din răspuțeri la plasticitatea sculpturii, la culoarea picturii, la sugestia magică a muzicii — această artă a artelor.*” Romancierul-artist le spune cititorilor : „*Scopul pe care mă străduiesc să-l ating este de a vă face, prin unica putere a cuvîntului scris, să auziți, să simțiți și, înainte de toate, să vedeți.*”

Astfel definită, metoda lui Conrad — afirmată pentru prima oară cu strălucire în *Negrul de pe „Narcis“* — a putut fi, cu oarecare temei, socotită „impresionistă“, prin analogie cu pic-

tura unui Monet sau muzica unui Debussy. Ca și artiștii etichetați drept „impresioniști”, prozatorul englez sparge limitele tradiționale ale artei sale, pentru a putea reda experiența sau percepția realului, într-un mod complex, mai conform sensibilității moderne. Referindu-se la „impresionismul” lui Conrad, Ramon Fernandez arată că e vorba de o artă elaborată, care s-ar putea compara cu o „proiecție grafică”: *„Tot astfel cum o mică linie cenușie reprezintă un munte, anumite imagini ale lui Conrad conțin, în substanța lor imaterială, un întreg vas ce se zbugiumă sub vânt într-o noapte fără stele. Există o echivalență strictă, întrucât proiecția pe planul afectiv respectă raporturile precise ale realității.”* „Marea originalitate a lui Conrad, adăuga eseistul francez, este de a fi aplicat acest impresionism la cunoașterea ființelor omenești.” *„Se poate spune că personajele lui devin sensibile, se proiectează fizic asupra noastră, reacționează asupra sufletului nostru, apoi se mișcă, problematice și vii, în imaginația noastră.”*

O particularitate a metodei artistice a lui Conrad, care-o apropie de aceea a pictorilor impresioniști, este reflectarea aceluiasi eveniment în mai multe conștiințe. Firește, în faimoasele cicluri ale lui Monet, înfățișând catedrala din Rouen sau gara Saint-Lazare în diferite momente ale zilei, e vorba de una și aceeași conștiință, dar imaginile succesive obținute de pictor relativizează obiectul reflectat, ceea ce, în esență, este și rezultatul obținut de prozator, prin mijloacele specifice artei sale.

În romanul tradițional, întâmplările și încercările prin care trec personajele sînt narate de un autor atotprezent și atotștiutor, care leagă și dezleagă firele intrigii și ale destinelor înfățișate. În cel mai bun caz — în cazul unui Balzac sau al unui Dickens — romancierul tradițional este un demiurg, care-și exercită autoritatea cu o competență supremă. Dar metoda balzaciană poate deveni, în lipsa geniului lui Balzac, o metodă rudimentară de explorare a realității. E ceea ce au simțit,

¹ Ramon Fernandez, *L'art de Conrad*, în *La Nouvelle Revue Française*, 1 dec. 1924.

către sfârșitul veacului trecut, o seamă de prozatori, unii dintre ei sub înfrîurirea progreselor realizate de psihologie și de alte discipline desprinse din filozofia clasică.

Căutările întreprinse de Conrad în această perioadă pentru a-și desăvîrși propria metodă se întîlnesc cu eforturile făcute de americanul Henry James, pentru a transforma romanul într-un gen mai subtil și mai apt a cuprinde și a sugera viața reală, transfigurînd-o artistic. Henry James, stabilit de mai multă vreme în Anglia, era, în anii debutului literar al lui Conrad, un scriitor format și cu oarecare reputație. Balzacian în prima lui fază, el evoluase — sub influența lui Turgheniev, a lui Flaubert și a lui Maupassant (pe care-i cunoscuse personal la Paris) — spre o formă de roman mai modernă. În 1895 James, suferind un eșec răsunător ca autor dramatic, se hotărîse să revină la roman, și să aplice acestui gen „lecția teatrului”. Povestirile și romanele scrise în această ultimă fază — socotită a fi faza majoră a creației sale — au fost rodul unei reflecții lucide asupra genului, reflecție nutrită de o experiență de viață limitată, desigur (James cunoștea aproape exclusiv mediile aristocratice și boeme din Europa), dar compensată de o cultură întinsă și de o excepțională putere de pătrundere. Una din trăsăturile caracteristice ale metodei lui James din ultimele lui scrieri este schimbarea punctului de vedere, în funcție de necesitățile interne ale narațiunii. În locul povestitorului omniscient, apare la James un personaj, care îndeobște asistă oarecum detașat la întîmplările pe care le relatează, — un fel de martor privilegiat, capabil să joace rolul unei „conștiințe centrale”.

Cam în aceeași perioadă, Conrad ajunge, intuitiv, în virtutea propriei lui experiențe de scriitor, la o concluzie asemănătoare aceleia la care ajunsese, prin îndelungi meditații, rafinatul Henry James.

În *Negrul de pe „Narcis”*, naratorul este un membru al echipajului, atît de identificat cu acesta, încît spune de cele mai multe ori „noi”, deși folosește, o dată sau de două ori, persoana întîii singular — fără a se singulariza prin vreo trăsă-

tură deosebită. Sub acest raport, povestirea rămîne în matca prozei tradiționale, unica ei abatere de la practica romanelor victoriene fiind însăși ezitarea între „noi“ și „eu“.

În *Tinerețe*, povestirea scrisă de Conrad la cîteva luni după terminarea *Negrului de pe „Narcis“*, apare pentru prima oară personajul numit Marlow, *alterego* al autorului, dotat însă cu o personalitate proprie, deși autorul îi împrumută trăsăturile morale și împrejurările proprii lui tinereți. (Vasul „Iudeea“ din povestire este bricul „Palestine“, pe care Conrad a lucrat ca al doilea secund, sub comanda căpitanului Beard, pe aceeași rută presărată cu dezastre, ca aceea evocată de Marlow.) *Tinerețe* este o povestire mai puțin ambițioasă decît *Negrul de pe „Narcis“*, dar își are importanța ei în evoluția prozatorului, atît prin faptul că i-a permis acestuia să creeze un personaj, de care avea să se folosească ulterior, în lucrări mult mai complexe, cît și prin faptul că i-a confirmat rodnicia orientării sale spre o problematică personală, trăită intens, înfîi biografic, apoi imaginativ. Chiar simplă fiind, în textura ei, povestirea depășește, de altfel, nivelul unei istorioare de aventuri. La capătul dramaticei odisei a „Iudeii“ de la Londra la Bangkok, tînărul, care a suportat cu atîta nepăsare și cu atîta bărbăție toate catastrofele abătute asupra sărmanei corăbii, are viziunea unui Orient mai puțin romantic decît cel visat la început. Maturizarea este, desigur, numai sugerată, dar însăși acumularea catastrofelor — culminînd cu scufundarea vasului mistuit de flăcări — are semnificația unui proces de călire, prin confruntarea tinereții cu toate primejdiile și calamitățile posibile. Iar lauda pe care Conrad o aduce tinereții, exaltînd la modul imnuc „*vremea cea mai frumoasă, vremea cînd eram tineri, pe mare*“, este o laudă adusă curajului omenesc și profesiunii care-l întruchipa în cel mai înalt grad, pentru el, — profesia de marinar.

Inima întunericului, povestirea scrisă îndată după *Tinerețe* (și publicată în același volum cu aceasta, în 1902), reia o temă abordată încă în primele romane, — aceea a dezintegrării morale și fizice a oamenilor așa-zis civilizați, în mijlocul sălbăticiiei.

Ca și în *Tinerețe*, ascultăm o voce — aceea a lui Marlow, care istorisește, de data asta (în prezența aceluiași prieten) întâmplări mai puțin personale, dar care l-au afectat profund. E vorba de o călătorie făcută de el pe „un fluviu mare” (Conrad nu numește nici fluviul, nici colonia unde se petrec grozăviile reale, dar cadrul acestora este Congo-ul, vizitat de el însuși în 1890), fluviu pe ale cărui maluri întrezărește astfel de scene : „...O nouă detunătură dinspre deal m-a făcut să mă gândesc deodată la vasul de război pe care-l văzusem trăgând în continent. Era același soi de glas cobitor și numai că acești oameni nu puteau fi numiți inamici nici chiar de cea mai aprinsă imaginație. Aceștia erau numiți criminali, iar legea cruntă, ca și bombardamentul ghiulelelor, tăbărise pe ei, ca o taină de neînțeles venind dinspre mare. Piepturile uscățive gâfâiau ritmic, nările larg deschise vibrau, ochii se holbau în sus, ca împietriți. Au trecut pe lângă mine, la o palmă depărtare, fără o privire, cu indiferența aceea deplină, mortală a sălbaticilor nefericiți. În spatele acestei mărși vii păsea lenevos, ținând o pușcă de mijlocul țevii, unul dintre paznici, produs al noilor forțe intrate în acțiune... Umbre negre se ghemuiau, se lungeau pe jos, stăteau printre copaci, rezemându-se de trunchiuri, lipindu-se de pământ, iesind pe jumătate la lumină..., pe jumătate topite în penumbră, în toate posturile de durere, uitare de sine și disperare... Mureau pe încetul, se vedea limpede. Ei nu erau inamici, ei nu erau criminali, nu mai aveau nimic pământesc acum... nu erau decât umbre negre ale bolii și foametei, zăcând grămadă în întunericul verzui. Adunați de prin toate văgăunile țărmului, cu toată legalitatea unor contracte temporare, pierduți într-un ținut necunoscut... deveneau nefolositori și li se îngăduia atunci să se tîrască departe, la odihnă... Imi pierise pofta să mai zăbovesc la umbră și m-am grăbit s-o iau spre birouri. Când m-am apropiat, am întâlnit un alb, într-o ținută atât de neașteptat de elegantă, încît în primul moment l-am luat drept un fel de arătare... Era șeful contabil al societății.” (Din volumul *Lord Jim*, E. L. U. 1964).

De la acest personaj află Marlow pentru prima oară de existența lui Kurtz, directorul unei stațiuni comerciale, „o persoană foarte de seamă”, care „trimite la centru atîta fildeş cît toți ceilalți la un loc”. Un alt funcționar colonial i-l descrie pe Kurtz ca pe „un om extraordinar... un sol al milei, al științei al progresului...” Cînd ajunge în sfîrșit la stația mult-lăudată alui personaj, îl găsește pe acesta bolnav pe moarte, și complet sălbăticit, în mijlocul grămezilor de fildeş pe care le adunase. Bolnavul e adus pe bordul vasului lui Marlow, dar încearcă să evadeze, pentru a se întoarce la starea de sălbăcie; readus pe vas, își va da duhul. „Oroare! Oroare!” vor fi ultimele cuvinte ale acestui personaj misterios, despre care Marlow spune: „Mama sa era pe jumătate englezoaică, tatăl său pe jumătate francez. Toată Europa contribuisese la plămada lui Kurtz; și am aflat cîrînd că — lucru nespun de potrivit — «Asociația internațională pentru suprimarea moravurilor sălbaticilor» îi dăduse în sarcină întocmirea unui raport menit viitoare sale orientări. Kurtz îl și alcătuisese...” Raportul începe astfel: „Noi, albi, în stadiul de dezvoltare la care am ajuns, trebuie să apărem în fața lor (a sălbaticilor) în chip de ființe supranaturale...” Dar către sfîrșitul raportului, adăugase, ceva mai tîrziu, o notă marginală: „Exterminați toate aceste brute!”

Inima întunericului este, ca și *Negrul de pe „Narcis”*, o povestire cu mai multe niveluri, al cărei sens nu se reduce la condamnarea colonialismului — deși această condamnare e vehementă și fără echivoc. (André Gide, care avea să meargă, în 1925, pe urmele lui Conrad, în Congo, va scrie în jurnalul lui congolez că *Inima întunericului* e „o carte admirabilă, care rămîne și astăzi profund adevărată”. De altfel, acest jurnal, publicat sub titlul *Călătorie în Congo*, a fost dedicat „memoriei lui Joseph Conrad”. Iar criticul englez Arnold Kettle afirmă, în lucrarea din care am mai citat, că *Inima întunericului* „este, poate cea mai oripilantă descriere a efectelor imperialismului, făcută vreodată în literatură.”) La un alt nivel al ei, povestirea lui Conrad este o meditație gravă asupra condiției umane, cu accente tragice. Marlow iese profund răscolit din experiența

pe care o relatează, din contactul lui cu mizerabilul Kurtz; ceva din ticăloșia acestuia se răsfrânge și asupra lui; coborîrea în infernul colonial e dublată de o coborîre a povestitorului în propriile-i tenebre. Descrierile realiste ale ororilor din infernul real sînt alternate cu notații psihologice și comentarii filozofice, care fac și mai impresionantă, și mai credibilă lumea atroce și absurdă zugrăvită de Marlow, înconjurînd-o cu un soi de aură tulbure și tulburătoare, ce-i scoate și mai puternic în relief grozăvia. Povestind, Marlow își re trăiește emoțiile și are senzația că încearcă să istorisească un vis, mai bine zis un coșmar. Implicațiile mistice ale povestirii au fost exagerate de unii comentatori, care, biziindu-se pe fragmente rupte din context, și pe unele afirmații ale povestitorului, au conchis — aidoma lui Albert Guerard în lucrarea citată — că „Inima întunericului este o experiență simbolică a ceea ce se ascunde în miezul unei bune părți a activității omenești” și că autorul ar fi vrut să sugereze că, „în afara experienței individuale, nu există, poate, nici o realitate, precum și că societatea nu poate fi niciodată pe deplin reală”. În contrast cu asemenea exegeze, însuși Conrad scria în prefața lui la volumul în care apărea povestirea, alături de alte două: „Inima întunericului este o experiență trăită, împinsă puțin (dar numai foarte puțin) dincolo de faptele reale, în scopul, perfect legitim, cred, de a o impune minților și inimilor cititorilor... Tema aceea sumbră trebuia să capete o rezonanță sinistră, o tonalitate proprie, o vibrație continuă care, nădăjduiam, să zăbovească în aer și să rămînă în auz după ce va fi răsunat cea din urmă notă”.

Tot o întîmplare reală stă la temelia romanului *Lord Jim*, scris de Conrad în 1900, dar început și conceput ceva mai înainte, ca o povestire scurtă. E vorba de o întîmplare petrecută pe bordul vaporului „Jeddah”, care în vara anului 1880 a pornit din Singapore spre Mecca, încărcat cu aproape o mie de pelerini... În largul Capului Gardafui, după o furtună care a dus la avarierea vaporului, căpitanul și unii membri ai echipajului au sărit într-o barcă, abandonîndu-i pe bieții pelerini. Vaporul, însă, nu s-a scufundat, așa cum crezuse căpitanul,

ci a fost remorcat de un alt vas, și a putut ajunge cu bine la Aden. Căpitanul și ceilalți ofițeri au fost judecați de un tribunal maritim — care l-a condamnat pe cel dintâi la suspendarea pe timp de trei ani a brevetului său. Cazul a făcut vîlvă în Extremul Orient și a rămas un subiect de conversație ani de-a rîndul, iar cînd Conrad a poposit, în 1883, la Singapore, a constatat că vaporul „Jeddah” era ancorat în port — și în conștiința localnicilor.

Pornind de la acest episod real, Conrad și-a elaborat romanul pe cu totul alte coordonate, proprii imaginației lui creatoare. Ceea ce a rămas în carte din situația reală, relatată de presa vremii și înregistrată de memoria scriitorului, este întîmplarea în sine a abandonării vaporului de către ofițerii săi, întîmplare căreia i se adaugă și unele detalii, foarte puțin importante. În roman, omul care-și asumă răspunderea abandonării vasului nu este căpitanul, ci primul secund, tînărul Jim, un personaj compozit, cu unele trăsături împrumutate de Conrad de la diverși marinari întîlniți în peregrinările sale. Drama acestui Jim este reflectată în conștiința lui Marlow, care, după o expunere obiectivă a „cazului”, făcută de un narator anonim și omni-scient, preia sarcina de a povesti și de a comenta destinul eroului, lăsîndu-se el însuși implicat, moralmente, în acest destin. Marlow face cunoștință cu Jim la proces, unde, spre deosebire de ceilalți ofițeri anchetați în legătură cu abandonarea vasului (în roman vasul se numește „Patna”), tînărul își asumă întreaga răspundere pentru cele întîmplate, deși vina lui e mai mică decît a lor : el n-a făcut decît să sară în barcă, după ei, și la apelurile lor stăruitoare, uitînd o clipă de situația deznădăjduită a pelerinilor, care dormeau în cala vasului. (Jim îi spune lui Marlow : „*Aș fi dorit să mor ! Nu era chip să mai dau înapoi. Parcă-aș fi sărit într-o fîntînă, într-o groapă veșnică și fără fund...*”) Cucerit de farmecul tînărului matelot, Marlow încearcă să-l înțeleagă, așa cum în *Inima întunericului* încercase să-l înțeleagă pe Kurtz ; de data asta, însă, are de-a face cu un personaj cu care poate efectiv simpatiza, deși-i condamnă, nu atît greșeala, cît ambiguitatea de caracter. „*Și așa, ai șters-o la moment*”,

îi spune el lui Jim, întrerupându-i lunga spovedanie. „Am sărit, m-a corectat el scurt. Am sărit, ia seama!... Da, da! Poate că atunci n-am fost în stare să judec. Dar în barcă am avut timp destul și destulă lumină. Și am putut să gândesc. Nimeni n-avea să știe, firește, dar asta nu-mi ușura situația... Am privit lucrurile în față. Nu voiam să fug de ele... La început, peste noapte, dacă n-ar fi fost afurisiții aceia, poate că aș fi... Nu, pe ceruri, nu voiam să le dau satisfacția asta! Făcuseră destule... Am tăcut o poveste și au crezut-o, pasămite, și ei! Dar eu cunoșteam adevărul și îi duceam povara... singur, în mine...”

Vina lui Jim este mult mai gravă în propria-i conștiință, decât a fost în realitate, — ea capătă proporții tocmai din pricina onestității funciare a acestui tânăr romantic, înzestrat cu o imaginație ce-l face mai simțitor decât ceilalți. Totuși, în intenția autorului, Jim este un om simplu, — „*unul dintre noi*”, cum spune, în repetate rânduri, Marlow. Atâta doar, că are în compoziția lui morală „*o picătură minusculă din ceva rar și blestemat*”: imaginația, sursă de mari elanuri, dar și de slăbiciune. Diagnosticul este repetat de Stein, negustorul și entomologul la care Marlow vine să ceară sprijin pentru a-i găsi o slujbă lui Jim. „*E un romantic*”, spune Stein, după ce ascultă povestea vieții lui Jim. „*E un romantic... și asta-i foarte rău... Foarte rău... Dar și foarte bine*”. Grație lui Stein, tânărul proscris capătă o slujbă în Patusan, o așezare izolată din arhipelagul malaiez, unde, prin curajul, cinstea și devotamentul lui, cucerește inimile băștinașilor, care ajung să-l venereze. El devine, practic, liderul Patusanului, folosindu-și autoritatea morală pentru a face dreptate oamenilor, pe care i-a ajutat să se elibereze de năvălitori. Și totuși, în ciuda mulțumirii sale, Jim rămîne un om chinuit, apăsător de povara singurătății și de umbra acelei greșeli din trecut, pe care a înțeles să și-o ispășească, punându-se în slujba localnicilor. „*Nu sînt aici decît de doi ani, dar, pe cuvîntul meu, acum nu concep să mai trăiesc în altă parte, îi mărturisește el lui Marlow. Numai cît mă gândesc la lumea dinafară, și mă apucă spaima, pentru că ...pentru că eu n-am uitat ce m-a adus aici...*”

XXXIII

„*Lumea dinafară*“ va năvăli în curînd în Patusan, sub înfățișarea unui traficant de arme, *gentleman*-ul Brown, care, prin înșelăciune, îl va face pe Jim să comită greșeala de a-l lăsa în libertate — o libertate de care Brown se va folosi pentru a-i masakra pe băștinași, inclusiv pe Dain Waris, fiul căpeteniei locale, și cel mai bun prieten al lui Jim. Acesta, înțelegînd că a greșit („*părăsise o lume dintr-o pricină de nimic, pentru un gest nestăpînit, iar acum, cealaltă lume, opera propriilor sale mîini, cădea prăbușită peste el*“), se va duce singur, neînarmat, la tatăl lui Dain Waris, pentru a se lăsa împușcat.

Romanul lui Conrad reia, amplificîndu-le și dîndu-le rezonanțe mult mai adînci, temele preferate, atacate de scriitor încă de la începutul carierei sale : tema singurătății, tema forțelor destructive care pîndesc necesara solidaritate a oamenilor, tema responsabilității morale, etc. Jim e un Willems „pozitiv“, pus în împrejurări asemănătoare aceloră în care s-a dezintegrat „surghiunitul din insule“. Pe de altă parte, Jim seamănă și cu Marlow din *Tinerețe*, prin firea lui romantică și prin înșăși vîrsta lui, deși aventura primului este interioară, și tragică, pe cînd aventura tînărului Marlow rămîne exterioară, în ciuda dramatismului ei. Dar asemănările cele mai izbitoare sînt cele dintre Jim și însuși autorul ; citind romanul, ai la tot pasul sentimentul că asîști la o dezbatere morală, în jurul problemelor care l-au frămîntat toată viața pe Conrad — problema lealității, problema răspunderii față de propriul trecut, problema incomunicabilității dintre oamenii puși în contexte culturale și naționale diferite. În subconștientul scriitorului, plecarea lui din Polonia căpătase, cu timpul, semnificația unui abandon tragic, echivalent cu greșeala săvîrșită de Jim prin părăsirea vasului cu pelerini. În *A Personal Record* Conrad folosește, pentru a-și descrie plecarea din Polonia, același cuvînt — „*jump*“ (săritură) —, folosit de Jim pentru a-și califica fapta, atît de mult regretată : „*Cred efectiv că am fost singurul băiat de naționalitatea și cu antecedentele mele, care să facă o*

asemenea săritură din mediul și din legăturile sale firești...”
Și deși Conrad a afirmat nu o dată că e mândru de cetățenia lui britanică — mai ales de cea literară — avea să rămână, în adâncul sufletului său, un neadaptat, cu o conștiință sfîșiată de apeluri și lealități contradictorii.

Identificându-se, parțial, cu eroul său, romancierul îi conferă autenticitatea propriilor sale tensiuni. Ar fi, însă, o greșeală să vedem în *Lord Jim* o simplă autobiografie spirituală. Nutrit cu datele și dimensiunile acesteia, romanul își depășește întrucîtva și autorul, și eroul, antrenându-i într-o aventură, aș spune, gnoseologică. Așa cum observă Guerard în lucrarea citată, „*Lord Jim e un roman de suspense moral și intelectual, iar misterul propus spre dezlegare, sau concluzia ce urmează să fie trasă, nu se află în Jim, ci în noi înșine. Putem oare noi, în fața ambiguităților și decepțiilor vieții însăși, să sesizăm omeneste întreaga experiență? Putem oare să recunoaștem întreaga complexitate a unui caz simplu, și să răspundem atît afectiv, cît și moral, lui Jim și versiunii date de el întrebării «cum să trăiești»?* Tot Guerard observă, cu fineță, că „*lectura acestui roman e o luptă; o luptă înlăuntrul cititorului, între cititor și narator, între cititor și inteligența veghetoare și ordonatoare*” a autorului.

Deși romanul se încheie cu moartea lui Jim, — deznodămînt simbolic, menit să semnifice că greșelile lui nu puteau rămîne nepedepsite, — enigma personajului stăruie. A fost oare un „*egoist exaltat*”, cum îl califică Marlow undeva? A fost oare un suflet nobil și neînțeles? Figura lui Jim rămîne ambiguă, în ciuda eforturilor depuse de Marlow pentru a-i elucida misterul. Prin această ambiguitate, Conrad a urmărit să sugereze complexitatea sufletului omenesc și a conflictelor lui adînci, intraductibile adesea în termeni clari. S-a spus că romancierul era, el însuși, temperamental, înclinat spre ceea ce englezii numesc „*elusiveness*”, adică spre o anumită evazivitate. Afirmția nu e lipsită de temeii, dar cred că, mai ales în *Lord Jim*, Conrad a urmărit cu bună știință crearea unei atmosfere morale

complexe, încordate, în care soluțiile să nu poată fi găsite ușor, dar, în schimb, cititorul să participe afectiv și intelectual la căutarea lor. Metoda folosită de scriitor este cea pe care am denumit-o impresionistă, dar ea este împinsă aici la consecințele-ultimate. Substanța epică a romanului este fragmentată, fărâmițată și servită cititorului în porții inegale, care se constituie, totuși, într-un ansamblu mai mult sau mai puțin coerent. Răsfrângerea evenimentelor în câteva conștiințe duce la relativizarea acestor evenimente, de altfel puține la număr, și divulgate cu o încetineală voită și savantă, care le sporește misterul. Ordinea cronologică este înlocuită cu o ordine interioară, ordinea trăirii evenimentelor în prelungirile lor pe planul conștiinței. De aici, digresiunile neîntrerupte, ca niște porți deschise, una spre alta, într-un vast labirint — labirintul memoriei. Înaintea lui Proust și a lui Faulkner, Conrad a știut să reconstituie însăși mișcarea memoriei omenești, pentru a degaja sensurile adânci ale existenței.

Dacă *Lord Jim* este cronica destinului tragic al unui om înzestrat cu prea multă imaginație, povestirea *Taifun*, scrisă la câteva luni după roman, se vrea, dimpotrivă, cronica unui om lipsit de imaginație. Căpitanul Mac Whirr, comandantul vasului „Nan-Shan“, trăiește — foarte împăcat cu sine — într-un prezent perpetuu, netulburat de nici o umbră, de nici o neliniște. El disprețuiește cărțile și vorbăria. „Căpitanul Mac Whirr navigase pe suprafața oceanelor la fel cum unii oameni lunecă peste anii existenței, pentru a se scuțunda apoi, încet, într-un mormînt placid, ignorînd pînă-n ultima clipă viața, fără a fi fost vreodată siliți să vadă tot ceea ce aceasta poate ascunde ca perfidie, violență și teroare. Există, pe mare și pe uscat, asemenea oameni astfel blagosloviți — sau astfel disprețuiți de destin sau de mare...“ Și totuși, căpitanul Mac Whirr se dovedește capabil să facă față adversităților ce se abat pe neașteptate asupra lui și a vasului. Datorită curajului său calm, vasul iese nevătămat din cumplitul taifun, pe care s-a încăpățînat să-l ignore, în ciuda avertismentelor primite.

În figura acestui căpitan obtuz, dar viteaz și cinstit, Conrad și-a proiectat fără îndoială un ideal mai puțin profund; remarcabil în portretul pe care i-l face, este tocmai faptul că, deși nu simpatizează cu personajul, îi pune în valoare calitățile. Ca și în celelalte povestiri marinărești, scriitorul atacă tema preferată a solidarității oamenilor și a reacției lor în fața „forțelor destructive”. Culii de pe vasul „Nan-Shan” încep la un moment dat să se certe, pentru banii pe care furtuna i-a risipit pe podele. Grație căpitanului, ordinea e restabilită, astfel încât vasul, amenințat o clipă de anarhie, poate înfrunta principalul dușman — taifunul. Situația este similară în multe privințe aceleia zugrăvite în *Negrul de pe „Narcis”*, dar *Taifun* rămîne o povestire relativ liniară, lipsită de reverberațiile profunde ale primei povestiri marinărești a lui Conrad.

Capătul lațului este tot o povestire marinărească, scrisă în 1902, la un diapazon superior. Eroul acestui mic roman este un căpitan în vîrstă de șaizecișisapte de ani, ajuns la sfîrșitul carierei sale — o carieră strălucită, ce i-a adus cîndva faima în Extremul Orient. „Cincizeci de ani petrecuți pe mare, dintre care patruzeci în Extremul Orient («o ucenicie destul de temeinică», obișnuia el să remarce, zîmbind), îl făcuseră cunoscut și prețuit de o generație întreagă de armatori și negustori, în toate porturile, de la Bombay pînă la țărmurile celor două Americi...” Dar faima asta, ignorată de noua generație de marinari, contemporană cu introducerea forței aburului, e singurul bun cu care s-a ales de pe urma strădaniilor sale de-o viață. Rămas văduv și sărac (averea lui pierise în crahul unei „societați bancare”), bătrînul căpitan mai are și amărăciunea de a-și vedea unica fiică măritată cu un om de nimic, în Australia. Pentru a o ajuta, el își vinde yachtul, pe care și-l păstrase ca să-și dea iluzia că e comandantul unui vas, și se angajează pe un vapor vechi, aparținînd unui maniac, Massy, fost mecanic-șef, devenit armator, în urma unui neașteptat cîștig la loterie. În virtutea contractului încheiat cu Massy, bătrînul se obligă

să-i conducă vasul pe timp de trei ani, la capătul cărora armatorul urmează să-i restituie banii investiți ca o cotă-parte, bani rezervați de Whalley fiicei sale din Australia. Către sfârșitul celor trei ani, bătrînul — altminteri robust — își pierde aproape complet vederea, dar continuă să conducă vasul, cu ajutorul unui matelot malaiez, încercînd să-și ascundă infirmitatea. Secundul Sterne, un individ ambițios și lipsit de scrupule, e primul care remarcă infirmitatea, și încearcă să profite de pe urma ei, pentru a obține comanda vasului. Dar Massy, convins că Whalley e putred de bogat, nu desface contractul, în speranța că bătrînul îi va mai da ceva bani, pentru a putea repara cazanele uzate ale vasului. În fața refuzului lui Whalley, armatorul se decide să scufunde vasul, pentru a încasa banii de asigurare. El dereglează busola, agățîndu-și în preajma ei haina umplută cu bucățele de fier, astfel încît vasul, devîind de la ruta lui, se ciocnește de un recif. Căpitanul aproape orb e singurul care rămîne pe vas, pierind o dată cu el, pentru a-și ispăși vina — aceea de a fi crezut în bunătatea oamenilor, de a fi fost prea naiv, într-o lume brutală și strîmb alcătuită.

Capătul lașului este una dintre cele mai izbutite povestiri marinărești ale lui Conrad; fără a avea complexitatea *Negrului de pe „Narcis“*, ea impresionează prin dramatismul situațiilor în care e pus personajul principal, situații tipic conradiene, — și prin figura nobilă a acestui bătrîn „lup de mare“. Stilul e mai sobru, mai stăpînit decît în alte povestiri, dar perfect adecvat substanței narative. Există, e drept, unele stîngăcii și neglijențe (datorite faptului că autorul a trebuit să reconstituie din memorie textul celei de-a doua părți, după ce manuscrisul acesteia a ars într-un incendiu), dar ansamblul rămîne impresionant.

Romanul *Nostromo* (1904) inaugurează o nouă etapă în creația lui Conrad, etapă în care scriitorul, simțind că și-a epuizat sursa majoră de inspirație, a propriei sale experiențe, se aventurează în domenii încă neexplorate de imaginația lui. În nota introduc-

tivă la roman, el mărturisește că, după ce a scris ultima povestire din volumul *Taifun*, publicat în 1903, o povestire melo-dramatică, intitulată *To-Morrow (Mîine)* — a avut „sentimentul că nu mai există în lume nici un subiect despre care ar putea să scrie”. Această stare îngrijorătoare a durat multe luni, pînă cînd i-a venit ideea să scrie ceva despre o întîmplare auzită mai demult, în legătură cu un tîlhar care a jefuit, de unul singur, o corabie încărcată cu argint, în toiul unei revoluții dintr-o țară sud-americană. Neavînd experiența directă a vieții și a realităților din America de Sud (abia întrezărite în puținele lui popasuri făcute ca marinar în cîteva porturi), Conrad a citit o mulțime de cărți de istorie și de memorialistică, din care a extras detalii și situații pentru cel mai ambițios și mai temerar dintre romanele sale. *Nostromo* este un monument epic, durat de o imaginație creatoare capabilă să făurească un teritoriu fictiv și să-l populeze cu oameni, a căror acțiune devine, sub ochii cititorului, istorie. Republica sud-americană Costaguana, plăsmuită de Conrad, are atributele și atmosfera surorilor ei reale. Dar ambiția scriitorului este de a face concurență nu atît geografiei, cît istoriei, iar această ambiție se realizează printr-o abordare îndrăzneată a evenimentelor celor mai semnificative care alcătuiesc istoria unei țări, de tipul Costaguanei. Forța care determină schimbările dramatice și spectaculoase înfățișate în roman este argintul — principala bogăție a provinciei occidentale a țării, numită Sulaco. În jurul minei de argint, exploatată de englezul Charles Gould cu ajutorul unui financiar american, gravitează destinele individuale ale principalelor personaje. Socotită un factor de progres de către proprietarul ei (care a moștenit-o de la un tată doborît într-o luptă îndelungată și zadarnică dusă împotriva corupției și venalității guvernanților locali), mina de argint acționează ca o forță distrugătoare. Acestei forțe îi sucombă pînă și *Nostromo*, incoruptibilul, dar vanitosul „fiu al poporului” din Costaguana, personaj romantic, modelat de autor după fugosul italian Domi-

nic Cervoni, întâlnit la Marsilia cu peste două decenii în urmă. Romanul lui Conrad are o multiplicitate de planuri, și se refuză oricărei reducții schematice. Ca și istoria, el nu se rezumă la elementul anecdotic, deși trebuie spus că, în mare măsură decât alte cărți ale scriitorului, romanul are o intrigă bogată, brodată cu o ingenioasă artă a acumulării detaliilor. Tehnica folosită este și aici cea impresionistă, de reflectare și confruntare a evenimentelor în câteva conștiințe, ceea ce face dificilă ordonarea lor cronologică, dar le sporește autenticitatea de fapte trăite. Punctul de vedere al autorului este exprimat indirect, prin însăși desfășurarea acțiunii, precum și prin mijlocirea unor personaje ca doctorul Monygham sau Decoud, amândoi sceptici și lucizi, spre deosebire de majoritatea semenilor lor, amețiți de diferite iluzii. Primul exprimă unul din sensurile majore ale romanului, când, ca răspuns la întrebarea doamnei Gould : „*N-o să fie niciodată liniște ?*” — îi spune : „*Nu există liniște și pace în dezvoltarea intereselor materiale. Acestea își au legea și dreptatea lor. Dar ea se întemeiază pe expediență, și e inumană ; e lipsită de rectitudine, de continuitate și de forța ce pot fi găsite doar într-un principiu moral. Doamnă Gould, se apropie vremea când tot ceea ce reprezintă Concesiunea Gould va apăsa la fel de greu poporul, ca și barbaria, cruzimea și despotismul de acum câțiva ani.*” Întreaga filozofie conradiană a istoriei e cuprinsă în aceste cuvinte, care, fiind rostite către sfârșitul romanului, sună ca o replică gravă, dată crezului formulat cu mult mai înainte de Charles Gould, „capitalistul luminat”, care-și arogă dreptul de a schimba stările de lucruri din Costaguana : „*Legea, buna credință, ordinea, securitatea — iată ce este necesar aici. Oricine poate cârți împotriva acestor lucruri, dar eu, unul, îmi leg credința de interesele materiale. Ajunge ca interesele materiale să prindă rădăcini trainice, pentru ca ele să impună condițiile fără de care nici nu pot dăinui. Așa se justifică aici goana după bani, în*

fața samavolniciei și a dezordinii. Ea e justificată, deoarece securitatea pe care-o necesită trebuie să fie împărțită cu un popor asuprit. O justiție mai bună va veni după-aceea."

Viziunea lui Conrad despre istorie este o viziune sumbră, care amintește de aceea a lui Shakespeare. Numai că, fiind inspirat din realitățile epocii sale, romanul poartă pecetea acestor realități, deosebite de cele ale epocii elisabethane. „*Lumea din Nostromo*, scrie pe bună dreptate Arnold Kettle în lucrarea citată, *este lumea imperialismului modern, a războiului și a violenței, lumea lagărelor de concentrare, a persoanelor deplasate și a nevrozelor de masă — fenomene ce se manifestă pe o scară și într-un mod radical diferite de experiențele anterioare ale omenirii...*”

Pesimismul lui Conrad nu este numai reflexul unei biografii chinuite, dominate de câteva exiluri mai mult sau mai puțin voluntare, ci și rodul amar al unei explorări lucide și profunde a istoriei contemporane. Puțini scriitori ai vremii au avut curajul și onestitatea de a privi atât de adânc realitățile înconjurătoare, și de a degaja esența lor, ascunsă sub numeroase văluri. Desigur, soluțiile preconizate de Conrad în *Nostromo* și în alte cărți ale sale pot fi -- și au fost -- contestate; gândirea socială a scriitorului e utopică, și de altfel nici nu depășește stadiul unor deziderate etice. Esențial în opera lui mi se pare a fi, însă, modul acut și dramatic în care ridică problemele fundamentale ale existenței umane în epoca noastră. În ciuda opiniilor lui conservatoare, Conrad refuză compromisurile cu morala și mai ales cu practica burgheză. El atacă civilizația burgheză acolo unde aceasta își vădea cel mai limpede ipocrizia și brutalitatea — adică în colonii, în vasta și tragică periferie a „lumii civilizate”. Fără să-l numească, scriitorul englez stigmatizează imperialismul, ca pe o forță distructivă supremă. Pe de altă parte, el ignoră forțele sociale capabile să se ridice, cu eficacitate, împotriva răului diagnosticat cu atîta luciditate și vehemență. Propria lui experiență de viață nescocîndu-i în cale decît demagogi și pseudo-revoluționari, Conrad înclină să-i identifice cu socialismul și cu revo-

luția. De aici, scepticismul lui profund, agravat de unele evenimente contemporane. Dar, chiar într-o carte sumbră ca *Nostromo*, în care despotismul și revoluția sînt echivalate din punctul de vedere al rezultatelor finale, scriitorul nu predică cinismul sau măcar indiferența. Personajul care-i exprimă îndeobște opiniile politice, Decoud, sfîrșește prin a-și lua viața, după ce-și dă seama că-i „*lipsește credința în el însuși și în ceilalți*“. Morala implicită a fabulei este că o asemenea credință este necesară, și că luciditatea nu poate suplini lupta pentru înlăturarea răului din lume. Preocupat de identificarea și demascarea „forțelor destructive“ care pîndesc viața omului și societatea în ansamblul ei, Conrad și-a îndreptat, după *Nostromo* — și ca o consecință directă a scrierii acestui roman — atenția spre problema revoluției sociale, problemă adusă la ordinea zilei de însăși istoria contemporană. Pe lîngă cîteva povestiri (*Anarhistul*, *Informatorul* etc.), Conrad a scris pe această temă două romane: *The Secret Agent (Agentul secret)* și *Under Western Eyes (Sub ochii Occidentului)*, care, fără a fi niște capodopere perfecte, așa cum s-a pretins (din motive extra-literare), sînt totuși opere importante și reprezentative. În primul dintre ele, scris în 1906, Conrad a încercat să dramatizeze o obsesie — teama de agenții secreți ai poliției țariste. Rezultatul este un roman polișt, nutrit dintr-o bogată zestre personală de amintiri din copilăria poloneză, și condus cu oarecare abilitate, într-o manieră directă și într-un stil foarte realist. Din păcate, ambiția scriitorului de a reda psihologia anarhiștilor ruși și englezi nu e servită de o cunoaștere nemijlocită. Romancierul înlocuiește această cunoaștere cu o documentare superficială, gazetărească (însăși intriga romanului e axată pe un fapt relatat de presa vremii — tentativa de aruncare în aer a Observatorului din Greenwich, în 1894), ceea ce-l duce la o simplificare și la o caricaturizare a personajelor, în acord, poate, cu propriile-i prejudecăți și idiosincrasii, dar nocive din punct de vedere artistic. Romanul e scris, de altfel, într-o tonalitate ironică,

neobișnuită la Conrad. Într-o scrisoare trimisă (la 7 octombrie 1907) prietenului său Cunninghame Grahame, Conrad afirma totuși că intenția lui nu a fost de a „satiriza lumea revoluționară”. „Toți acești oameni nu sînt revoluționari, ci impostori”. El avea să repete acest lucru într-o scrisoare trimisă unui alt corespondent, în septembrie 1923 : „Sper că ți-ai dat seama că scopul urmărit de cartea mea nu a fost de a ataca vreo doctrină, sau măcar oamenii care susțin acea doctrină.” Iar lui Galsworthy, unul dintre confidenții lui cei mai apropiați, îi mărturisea că, scriind *Agentul secret*, nu s-a gîndit cîtuși de puțin să examineze anarhismul din punct de vedere politic, și că „întreaga carte e superficială, și nu-i decît o poveste”.

Mult mai serios și mai profund în intențiile sale e celălalt roman, scris în 1908—1910 și publicat în 1911. Memoria traumatizată a scriitorului stă la temelia acestui roman politic, a cărui temă principală este condamnarea autocrației țariste, „forță distructivă” generatoare de anarhie și de nihilism moral. *Sub ochii Occidentului* este, însă, și o răfuială a lui Conrad cu adversarii autocrației țariste, prezentați îndeobște caricatural, deși cu pretenția de a fi caractere complexe. E drept că, spre deosebire de romanul precedent, *Sub ochii Occidentului* încearcă o nuanțare a tipologiei revoluționare ; Natalia Haldin, sora studentului anarhist care l-a asasinat pe ministrul de interne țarist, e prezentată chiar cu simpatie, iar autorul îi pune în gură asemenea cuvinte : „Noi, rușii, vom găsi o formă mai bună de libertate națională, decît artificiala luptă dintre partide”. Victor Haldin, fratele ei, are un fel de aură romantică, aura unui idealist. Trădîndu-l pe Haldin, care, după asasinarea ministrului, s-a refugiat în locuința colegului său Razumov, acesta săvîrșește o greșeală tragică, pentru care-și va primi pedeapsa cuvenită. Într-un anume sens, cazul lui Razumov e o reeditare a cazului din *Lord Jim*, deși datele problemei sînt substanțial diferite. Devenind agent secret al poliției țariste, Razumov se pune în slujba

unei „forțe destructive” condamnată fără echivoc de autor. Reabilitarea lui — în propriii săi ochi — are totuși loc, în clipa când își mărturisește, nesilit de nimeni, trădarea — în fața Nataliei Haldin (pe care-o iubește, și care-l luase drept cel mai apropiat prieten al fratelui ei) și în fața grupului anarhiștilor din Geneva, a căror activitate fusese trimis s-o spioneze.

Romanul lui Conrad are unele ecouri din Dostoievski, în ciuda antipatiei pe care scriitorul englez de origine poloneză o nutrea împotriva marelui scriitor rus. (În amintirile sale despre Conrad, Gide arată că discuțiile purtate de el cu Conrad învederau un acord aproape total. „Într-un singur punct nu ne puteam înțelege: simpla rostire a numelui lui Dostoievski îl făcea să freamăte”. Și totuși, adaugă pe bună dreptate Gide, Conrad prezenta „afinități secrete” cu genialul rus, pe care-l detesta atîta, și pe care autorul „*Pivnițelor Vaticanului*” îl așeza deasupra tuturor scriitorilor lumii.) Similitudinile țin mai ales de atmosferă și de unele situații, care amintesc de *Crimă și pedeapsă* ori de *Frații Karamazov*, dar Conrad răscolește alte abisuri decît Dostoievski, și o face fără compasiunea generoasă și mistică, în care acesta își învăluie personajele, fie ele cît de ticăloase. Referindu-se la antipatia lui Conrad împotriva lui Dostoievski, Galsworthy își amintește că, o dată, Conrad recunoscuse că Dostoievski „e adînc ca marea”¹. Or, Conrad iubea și în același timp detesta marea — simbol al fragilității existenței terestre și întruchipare teribilă a „forțelor destructive”.

Viziunea lui Conrad în *Sub ochii Occidentului* e o viziune tragică asupra vieții și asupra istoriei, înrudită mai degrabă cu aceea a lui Melville decît cu aceea a lui Dostoievski. Oricît ar fi protestat Conrad împotriva etichetei de „roman-

¹ John Galsworthy, *Reminiscences of Conrad* în volumul *Castles of Spain*, Tauchnitz, Leipzig, 1927.

cier al mării" (aplicată fără discernământ întregii sale opere, pentru a o încadra într-o anumită literatură exotică), rămîne un fapt, că marea și oamenii ei au jucat un rol hotărîtor în formarea și în cristalizarea concepției lui despre viață. În genere scriitorii care au trecut prin „școala mării" sînt înclinați spre o viziune sumbră asupra lumii, determinată de condițiile speciale precumpănitoare pe bordul unei nave. Ei au un foarte dezvoltat simț cosmic, viața omului le apare ca un crîmpei din drama întregului univers. Lumea li se înfățișează în același timp mai simplă — redusă la esențe — și mai complicată, prin perceperea unor forțe misterioase. Primejdiile pe care le înfruntă (mai ales în epoca romantică a corăbiilor cu pînze) îi fac să mediteze asupra morții cu mai multă gravitate și intensitate decît „oamenii uscatului". Ei au, de asemenea, sentimentul acut al singurătății, deși aspiră cu atît mai aprig la o solidaritate necesară în fața primejdiilor. Marea — stihie vicleană și imprevizibilă — îi pune pe oameni într-o condiție de pîndă permanentă. Orice „slăbire a vigilenței" se poate solda cu o catastrofă; calmurile plate, timpul frumos, cerurile senine sînt înșelătoare. Marinarii sînt, însă, îndeobște niște oameni simpli, naivi, lesne de înșelat; de aici, dramele — cele interioare, pe care le pot trăi pe uscat, din pricina perfidiei semenilor lor, și cele ce-i pîndesc pe mare, la tot pasul. Dramele acestea pot apărea ca drame ale condiției umane, în mai mare măsură decît cele trăite de „oamenii uscatului", cărora li se pot găsi relativ ușor cauze și determinări în spațiu și-n timp. Un Thomas Hardy, descriindu-și Wessex-ul natal în culorile cele mai sumbre, dă pesimismului său un cadru mai puțin absolut decît cosmosul. Cu nuanțele caracteristice geniului lor particular, atît Conrad cît și Melville (și, înaintea lor, Tobias Smollett, care-a fost medic pe un vas militar) aduc în literatură tocmai un astfel de pesimism universal. Amîndoi sînt niște romantici, contrariați de privilegiile infernale întrezărite la periferia „lumii civilizate",

amîndoi sînt obsedați de ideea Răului ascuns sub suprafața strălucitoare a lucrurilor, amîndoi traduc în termeni morali complicatele probleme ale existenței. Conrad ar fi putut subscrie la avertismentul dat de Melville cititorilor tulburătoarei sale epoei *Moby Dick*: „Țineți seama de viclenia mării — creaturile ei cele mai înspăimîntătoare alunecă pe sub apă, mai toate fără să fie văzute, ascunse cu perfidie de cea mai frumoasă culoare albastră. Țineți seamă de asemenea de splendoarea și frumusețea multora din triburile ei nemiloase; ce formă delicată și elegantă au unele specii de rechini! Tot așa, țineți seama de canibalismul universal care domnește pe mări, unde toate făpturile se mănîncă unele pe altele și duc între ele un război veșnic, de cînd e lumea.”

Pornind de la propria lor experiență limitată și condiționată istoric, amîndoi generalizează, extind asupra întregii lumi dramele esențiale ale unui fragment din omenire. Pesimismul apocaliptic al lui Melville, cu viziunile lui abisale, își găsește o replică aproape simetrică în pesimismul ceva mai lucid al lui Conrad. Și unul și celălalt au fost copios alimentate de împrejurările dramatice ale propriei lor biografii, și de avatarurile istoriei. Dar pesimismul fundamental caracteristic amîndurora nu trebuie să ne împiedice să vedem latura pozitivă, profund umanistă a criticii pe care și Melville și Conrad o fac societății burgheze. Explorînd zonele de umbră ale lumii, coborînd în „inima întunericului”, amîndoi sînt mînați de dorința de a spune oamenilor adevărul. Pesimistul Melville, cu avertismentele lui patetice asupra primejdiilor ce-i pîndesc pe oameni, e mai realist și mai onest în felul lui, decît optimistul Emerson, a cărui filozofie transcendentalistă — precumpănitoare în America acelei vremi — ignoră sau escamotează problema Răului. Scepticul Conrad, în ciuda viziunii sale sumbre despre isto-

rie, este, la rîndu-i, mai realist și mai cinstit decît mulți dintre contemporanii săi, contaminați de optimismul facil al epocii victoriene — deși el nu-i singurul care contestă acest optimism. Samuel Butler, Thomas Hardy și alții merg chiar mai departe decît Conrad în critica pe care-o fac idealurilor și instituțiilor victoriene. Dar, spre deosebire de ei, autorul lui *Lord Jim* abordează direct problemele complexe, și destul de inedite pe atunci, ale transformării revoluționare a societății. Presimțind revoluția socialistă, ca pe un fel de fatalitate ineluctabilă, el nu i-a înțeles nici rostul, nici direcțiile de dezvoltare, dar a avut, cel puțin, meritul de a se apleca asupra ei, cu un interes pasionat, deși dintr-o perspectivă ce ne apare, astăzi, greșită.

Sub ochii Occidentului încheie faza majoră a creației lui Conrad. O vizibilă sleire a „inspirației“, agravată de boală, de dificultățile materiale continue, precum și de relativa indiferență cu care erau primite de marele public cărțile lui cele mai serioase, în ciuda succesului lor de stimă, caracterizează ultima fază, deși această judecată globală se cuvine nuanțată. În prefața lui la romanul *Chance* (1912), primul roman care i-a adus cu adevărat faimă, și o oarecare independență financiară — Conrad își explică astfel orientarea spre o literatură mai accesibilă : „*M-am temut întotdeauna cel mai mult să nu alunec, inconștient, spre poziția unui scriitor care scrie pentru o coterie limitată, — poziție ce mi-ar fi fost odioasă, căci ar fi aruncat o îndoială asupra temeiniciei credinței mele în solidaritatea întregii omeniri, într-o idei simple și emoții sincere.*”

Năzuința lui Conrad de a fi înțeles era, desigur, sinceră, ca și crezul formulat într-o altă prefață : „*Cei care mă citesc îmi cunosc convingerea că lumea, lumea temporală, se reazămă pe cîteva idei foarte simple, — atît de simple, încît trebuie să fie vechi ca și munții. Ea se reazămă, printre*

alte, îndeosebi pe ideea de Fidelitate" (cf. *A Personal Record*).

Pentru a-și exprima artistic această credință, prozatorul se călăuzise, ani de-a rîndul, după propriile-i impulsuri și intuiții, neținînd seamă decît în foarte mică măsură de gusturile „marelui public”. În considerabil avans asupra epocii sale, fusese nevoit să creeze nu atît în singurătate — singurătatea e privilegiul sau blestemul oricărui mare scriitor — cît într-o izolare, pînă la urmă insuportabilă. Și, treptat, pentru a putea să trăiască, dar și pentru a nu deveni copilul răsfățat al unei coterii literare, începuse să facă unele concesii. Între timp, vîna majoră a inspirației sale, — vîna pe care, în lipsa unui termen mai adecvat, o putem numi „marinărească” — se cam epuizase.

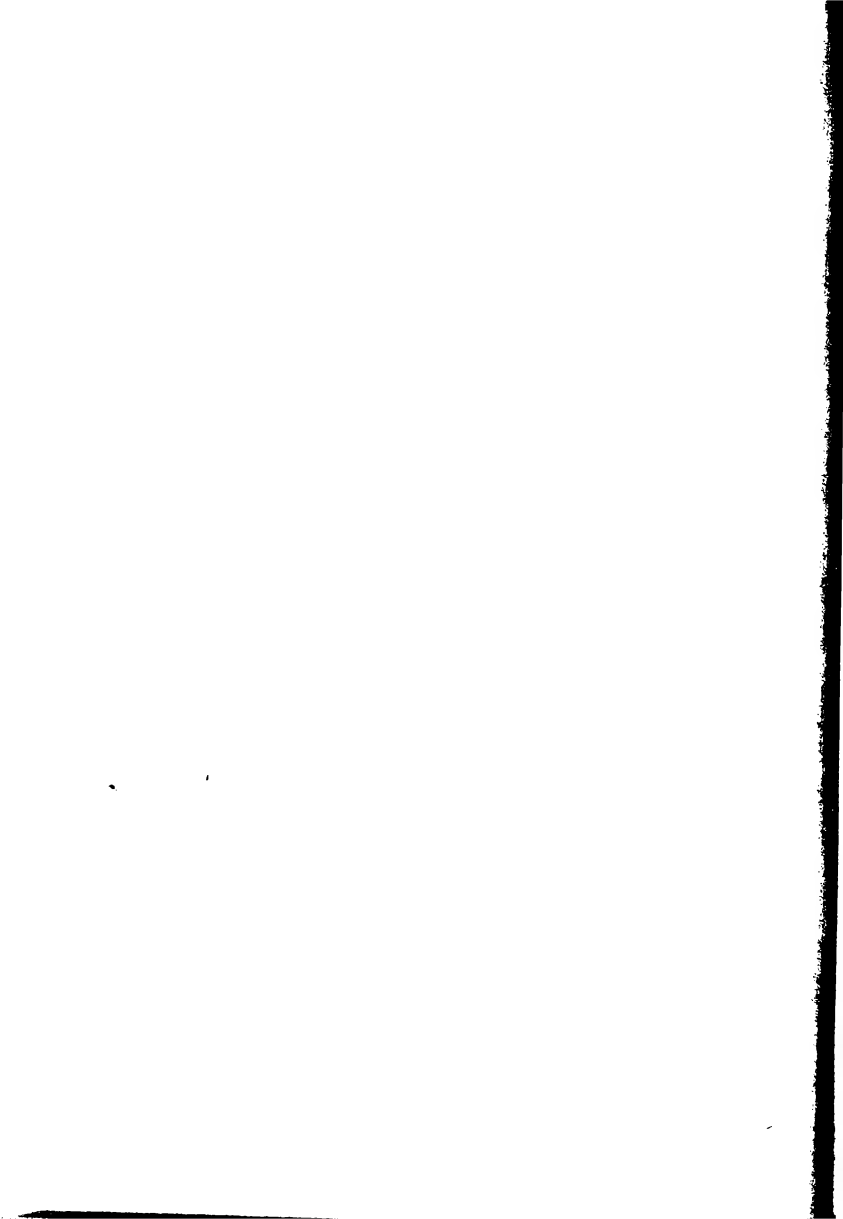
E semnificativ că izbînzile cele mai mari, obținute de Conrad chiar în această ultimă perioadă, de relativă epuizare, își trag substanța tot din experiența agonisită pe mare. Povestirea autobiografică *The Shadow-Line* (*Hotarul de umbră*) (1915), și romanul *The Rover* (*Corsarul*) (1922) atestă vigoarea și eficiența artistică de care încă mai era capabil scriitorul, după „consumarea” lui. La fel, romanul *Victory* (1914), al cărui protagonist, Heyst, este unul dintre cele mai patetice și mai convingătoare personaje conradice, din familia spirituală a Lordului Jim.

Dar în general scrisul prozatorului își pierde în aceste ultime cărți „musculatura”, tendința mai veche spre inflația verbală reapare, uneori cu rezultate penibile, personajele devin îndeobște inconsistente, iar tonul romanțios se substituie tonului grav-romantic din operele majore.

Ultima fază a creației lui Conrad a coïncis, în mod paradoxal, cu consacrarea lui ca scriitor popular, autor al unor romane de mare succes, deși inferioare artisticeste operele de pînă atunci. Recunoașterea lui Conrad ca unul dintre

cei mai profunzi și mai semnificativi scriitori ai secolului nostru a venit ceva mai târziu, datorită schimbărilor de optică impuse de evoluția literaturii și de mișcarea istoriei, dar și datorită strădaniilor depuse de numeroși exegeți. (Francezii au fost cei dintâi care l-au descoperit pe Conrad cu adevărat, apreciindu-i și făcându-i cunoscută opera în ansamblul ei. Claudel, Gide, Valéry Larbaud, Vercors — lista scriitorilor francezi care au recunoscut în Conrad un înaintaș prestigios este foarte lungă.) Aidoma propriilor lui romane, scriitorul englez sfidează cronologia, așezându-se firesc printre cei mai reprezentativi și mai valoroși prozatori ai secolului douăzeci — Proust, Faulkner, Kafka, Malraux, Joyce — deși i-a precedat în timp. Romancier al situațiilor extreme, care pun la încercare omul și-i dezvăluie fibra morală, Conrad a fost totodată un artist exemplar, dăruit trup și suflet vocației sale, asumată cu o seriozitate și un simț al răspunderii ce-l îndreptățesc pe Galsworthy să spună : „*Dacă a existat vreodată un om care să muncească în sudoarea minții și a trupului, acela a fost Conrad... Într-o epocă din ce în ce mai mecanică, mai aplecată spre scurtarea drumurilor și spre linia minimei rezistențe, exemplul muncii sale de-o viață strălucește, cu instinctiva-i fidelitate, cu dorința lui de artist, de a face lucrurile cât se poate mai temeinic. Fidelitate ! Da, acesta e cuvântul care rezumă cel mai bine viața și opera lui.*”

PETRE SOLOMON

TABEL CRONOLOGIC

- 1857 La 3 decembrie se naște la Berdyczow (Berdicev) în Podolia — una din cele trei provincii ale Ruteniei (Ucraina de azi) — Jozef Teodor Konrad, unicul fiu al lui Apollo Korzeniowski și al Evelinei sau Ewei Bobrowska.

Apar *Florile răului* de Baudelaire, *Doamna Bovary* de Flaubert, *Mica Dorrit* de Dickens.

- 1860 Familia Korzeniowski se mută la Zytomierz (Jitomir), centru cultural polonez, unde Apollo desfășoară o vie activitate literară.

Lincoln e ales președinte al Statelor Unite.
Garibaldi debarcă în Italia.
Apare *Moara de pe Floss* de George Eliot.

- 1861 Apollo Korzeniowski pleacă la Varșovia, unde e arestat curînd pentru activitatea lui revoluționară.

În S.U.A. izbucnește războiul de secesiune.
În Rusia e abolită sclavia.

Wilhelm I se urcă pe tronul Prusiei.

Apar *Marile Speranțe* de Dickens, *Amintiri din Casa Morților* de Dostoievski, *Părinții și copii* de Turgheniev.

- 1862** În mai, Apollo și Evelina Korzeniowski, condamnați la patru ani de exil într-o provincie periferică a imperiului țarist, se stabilesc împreună cu fiul lor la Vologda.
- Bismarck devine prim-ministru al Prusiei.
Apar *Mizerabilii* de Victor Hugo.
- 1863** În ianuarie izbucnește la Varșovia o insurecție, sîngeros reprimată de autoritățile țariste. Vara, familia Korzeniowski primește autorizația de a se stabili la Cernihov (Ucraina).
- Manet expune la „salonul refuzaților” tabloul *Le Déjeuner sur l'herbe* (*Prinzul la țarbă verde*).
Apar *Ciocolii vechi și noi* de N. Filimon.
- 1865** La 18 aprilie Ewa Bobrowska moare, în vîrstă de 32 de ani, doborîită de tuberculoză.
- Apar primele volume din *Război și Pace* de Tolstoi, *Introducere în studiul medicinei experimentale* de Claude Bernard.
- 1866** Micul Konrad pleacă pentru cîteva luni la Nowofastow, pe moșia unchiului său Tadeusz Bobrowski (fratele Ewei).
- Abdicarea lui A. I. Cuza. Carol I de Hohenzollern e adus pe tron.
Apare *Crimă și pedeapsă* de Dostoievski.
- 1867** Apollo Korzeniowski se stabilește la Lvov, în Galiția (pe atunci sub ocupația austriacă).
- Apare *Capitalul* de Karl Marx (vol. I).
E pusă la punct invenția presei tipografice rotative.
- 1869** Apollo Korzeniowski se mută la Cracovia, dar moare la 23 mai.

Prima cale ferată în România (Filaret-Giurgiu).

Deschiderea navigației pe canalul de Suez.

Apar *Cîntecele lui Maldoror* de Lautréamont, *Educația sentimentală* de Flaubert.

Mendeleev face clasificarea periodică a elementelor.

1873 Împreună cu Adam Pulman, un student în medicină care-i dă lecții în particular, Konrad e trimis în Elveția, pentru a-și îngriji sănătatea. La întoarcere se stabilește la Lvov, într-un cămin al orfanilor care și-au pierdut părinții în insurecția din 1863.

Apare *Un anotimp în infern* de Rimbaud.

1874 În toamnă, Konrad se întoarce la Cracovia, de unde unchiul Tadeusz îl trimite (în octombrie) cu trenul la Marsilia.

Apare romanul *Departee de mulțimea înnebunită*, de Thomas Hardy.

1875 Konrad face prima călătorie pe mare, ca pasager pe corabia „Mont Blanc“, care-l duce pînă-n Martinica, și pe care se va îmbarca din nou, în vară, ca marinar, cu destinația Indiile de Vest.

Restaurarea Burbonilor în Spania.

Primul automobil cu aburi.

Apare *Ana Karenina* de Tolstoi.

1876 Konrad face un nou voiaj în Indiile de Vest.

Graham Bell inventează telefonul.

Izbucnește războiul ruso-turc.

Apar *Aventurile lui Tom Sawyer* de Mark Twain.

1878 După o tentativă de sinucidere, făcută în împrejurări misterioase, tînărul Konrad se îmbarcă (în aprilie) pe vasul englez „Mavis“, care trans-

portă cărbuni la Constantinopole, și care-l va duce în Anglia.

În toamnă se îmbarcă pe vasul „Duke of Sutherland“, care-l va duce în Australia și (peste un an) înapoi în Anglia.

Edison inventează becul electric.

Apar *Nora* de Ibsen, *Egoistul* de Meredith, *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale.

1880 Konrad primește diploma de „ofițer doi“ în marina comercială britanică (iunie) și face un voiaj în Australia, pe vasul „Loch Etive“.

Apar *Frații Karamazov* de Dostoievski.

1881 Konrad se angajează pe vasul „Palestine“ cu destinația Bangkok și face un voiaj plin de peripecii (evocat ulterior în *Tinerete*).

Pe tronul Rusiei se urcă Alexandru al III-lea.

Apar *Romanul unui spahiu* de Pierre Loti, *Bouvard și Pécuchet* de Flaubert.

1884 Konrad își dă cu succes examenul de „prim secund“.

Prima reprezentație a *Scrisorii pierdute* de Caragiale.

1885 Konrad se îmbarcă pe vasul „Tilkhurt“ cu destinația Singapore.

Pasteur face prima inoculare antirabică.

1886 Konrad obține certificatul de naturalizare britanică (în august), apoi brevetul de căpitan (în noiembrie). Scrie o povestire, *The Black Mate* (*Camaradul negru*), pentru un concurs

organizat de revista *Tit-Bits*, care nu i-o acceptă.

Apare *Primarul din Casterbridge* de Thomas Hardy.

- 1887 Konrad se îmbarcă pe vasul „Highland Forest” ca prim secund; accidentat pe bord, e internat într-un spital din Singapore. După ce se vindecă, se angajează pe vapoarașul „Vidar”, care face naveta între insulele arhipelagului malaiez.

Invenția gramofonului cu disc.

Apare romanul *Americanul* de Henry James.

- 1888 Konrad primește comanda vasului „Otago”, la Bangkok, și călătorește în Australia, insula Mauritius etc.

Pe tronul Germaniei se urcă Wilhelm al II-lea.

Apar *Iluminările* de Rimbaud, romanul *O viață de Maupassant*.

- 1889 Konrad se întoarce în Anglia după o absență de peste doi ani.

Expoziția universală de la Paris. Se inaugurează turnul Eiffel.

Apare *Eseu despre datele imediate ale conștiinței* de Bergson.

- 1890 Angajat de „Societatea anonimă belgiană pentru comerțul în Congoul superior”, Konrad pleacă în Africa și, după o lungă călătorie, ajunge la Kinshasa, de unde se îmbarcă pe vasul „Roi des Belges”. Rămîne patru luni în Congo, de unde se întoarce bolnav și demoralizat.

Apar *Principii de psihologie* de William James, *Portretul lui Dorian Gray* de Oscar Wilde.

1891 Konrad se angajează ca secund pe vasul „Torrens“, care-l duce în Australia.

Apar *Tess d'Urberville* de Thomas Hardy, *Gösta Berling* de Selma Lagerlöf, *Billy Budd, gabierul* de H. Melville.

1892 Al doilea voiaj al lui Konrad ca secund pe „Torrens“. La întoarcere face cunoștință cu John Galsworthy, îmbarcat pe vas ca pasager, și de care-l va lega o strînsă prietenie.

G. B. Shaw publică *Banii n-au miros*, prima sa piesă. Apare povestirea lui Cehov, *Sala nr. 6*.

1894 În februarie moare Tadeusz Bobrowski, unchiul lui Konrad.

Pe tronul Rusiei se urcă țarul Nicolae al II-lea.

Masacrele din Armenia turcească.

Apar *Cartea junglei* de Kipling, *Crinul roșu* de Anatole France.

1895 Apare în editura „Fisher Unwin“ primul roman al lui Joseph Conrad, *Almayer's Folly* (*Trăsnaia lui Almayer*).

La Paris au loc primele proiecții cinematografice (frații Lumière).

Apare *Mașina de explorat timpul* de H. G. Wells. Roentgen descoperă „razele X“.

1896 Joseph Conrad se căsătorește, la 24 martie, cu Jessie George, fiica unui librar din Londra. Îi apare al doilea roman, *Surghiunitul din Insule*. Scrie nuvelele *Un avanpost al civilizației* și *Laguna*.

Telegrafia fără fir.

H. Becquerel descoperă fenomenele radioactive.

S. Freud formulează prima teorie a psihanalizei.

Apare *Materie și memorie* de Bergson.

Apare *Jude neștiutul* de Thomas Hardy (care, în urma în-succesului acestui roman, abandonează proza și se dedică poeziei).

- 1897 Conrad publică în revista *New Review* povesti-rea *Negrul de pe „Narcis“*, editată apoi de Heinemann. Se stabilește la ferma Ivy Walls din Essex.

Afacerea Dreyfus în Franța.

Apare *Omul invizibil* de Wells.

John Galsworthy debutează cu un volum de nuvele.

- 1898 În ianuarie se naște Borys, primul fiu al lui Conrad. Familia se mută la Pent Farm în Kent. Conrad face cunoștință cu Ford Hueffer (Ford Madox Ford) cu care va colabora la scrierea unor cărți. Îi apare volumul de *Povestiri ale neliniștii*.

Statele Unite anexează insulele Filipine, Porto-Rico și Hawaii.

Zola publică *L'accuse* (*Acuz*).

În Rusia ia ființă Partidul muncitoresc social-democrat rus (P.M.S.D.R.).

- 1900 Conrad își publică romanul *Lord Jim* — tipărit în foileton de revista *Blackwood's* încă din octombrie 1899.

Răscoala boxerilor în China.

Apare *Sora Carrie* de Theodore Dreiser.

Max Planck elaborează teoria cuantelor.

- 1901 Conrad publică romanul *Moștenitorii*, scris în colaborare cu Ford Madox Hueffer.

Moare regina Victoria.

Apare *Casa Buddenbrook* de Thomas Mann.

- 1902 Apar în volum povestirile *Tinerețe, Inima în pericolului, și Capătul lațului*.
 Statele Unite anexează Cuba.
Estetica de Benedetto Croce.
Azilul de noapte de M. Gorki.
- 1903 Apar în volum povestirile *Taifun, Amy Foster Falk, Miine*. De asemenea romanul *Roman* scris în colaborare cu Hueffer.
 Wilbur Wright realizează primul zbor cu avionul.
Om și supraom de Bernard Shaw.
- 1904 Conrad publică *Nostromo*.
 Războiul ruso-japonez.
Livada cu vișini de Cehov.
- 1906 Lui Conrad i se naște (în august) al doilea fiu, John Alexander. Publică *Oglinda mării* (reminiscente din viața de marinar).
 Cutremurul din San Francisco.
 Moare Cézanne.
 Apare *Bogătașul*, primul volum al trilogiei lui Galsworthy *Forsyte Saga*.
- 1907 Conrad publică romanul polițist *Agentul secret*.
 Marca răscoală a țăranilor români.
 Picasso expune *Domnișoarele din Avignon*.
 Apare *Mama* de Gorki, *Călciul de fier* de Jack London.
- 1908 Volumul de povestiri *A Set of Six (Un set de șase)*.
 Apare *Insula pinguinilor* de Anatole France.
 Braque și Picasso expun primele pinze cubiste.
- 1909 Conrad se mută la Aldington, în Kent.

Blériot traversează cu un aeroplan Canalul Mîneei.
Exploratorul Peary atinge Polul Nord.
Începe să apară la Paris *La Nouvelle Revue Française*.
Primul manifest al futurismului (Marinetti).

1910 Conrad se mută la ferma Capel House, lângă Ashford.

Revoluție în Mexic.
Moare regele Eduard al VII-lea; pe tronul Angliei se urcă George al V-lea.
A. Gockel descoperă existența razelor cosmice.

1911 Conrad publică romanul *Sub ochii Occidentului*.

Răsturnarea imperiului în China și proclamarea republicii.
Marie Curie primește premiul Nobel pentru chimie.
Maeterlinck primește premiul Nobel pentru literatură.

1912 Conrad publică *Some Reminiscences* (Cîteva amintiri), volum reeditat ulterior sub titlul *A Personal Record* (Cronică personală).

Apar în volumul *Twixt Land and Sea Tales* (Povestiri între pămînt și mare), povestirile: *Un surîs al soartei*, *Pasagerul clandestin* și *Freya de pe cele șapte insule*.

Naufragiul vasului „Titanic”.
Apare *Un om sfîrșit* de Papini.

1913 Apare *Chance* (Întîmplarea), primul roman de succes al lui Conrad.

Apare romanul *Fii și amanți* de Lawrence.

1914 Conrad pleacă împreună cu familia lui în Polonia, unde-l surprinde războiul. Se întoarce peste cîteva luni în Anglia.

Începe primul război mondial.
Apare *Oameni din Dublin* de James Joyce.

1915 Conrad publică romanul *Victory (O victorie)* și culegerea de povestiri *Within the Tides (Între flux și reflux)*.

Kafka scrie *Procesul* (publicat postum, în 1925).

1917 Conrad publică povestirea autobiografică *Hotarul de umbră*.

Intrarea Statelor Unite în războiul mondial.

Marea revoluție socialistă din Octombrie.

Prima expoziție *Dada* în Elveția.

1919 Conrad publică romanul *Săgeata de aur*. Se mută la Spring Grove.

Tratatul de la Versailles.

Revoluția socialistă din Germania.

Apare *Poemele luminii* de Blaga.

1920 Conrad publică romanul *The Rescue (Salvarea)*, început cu peste două decenii în urmă.

Ia ființă „Societatea Națiunilor”.

Apare volumul de nuvele *Bliss* de K. Mansfield.

1921 Conrad publică *Insemnări despre viață și literatură*.

Anatole France este distins cu premiul Nobel pentru literatură.

1922 Conrad își termină romanul *The Rover (Corsarul)*, care va apărea în 1923.

Marșul lui Mussolini asupra Romei.

Apare *Ulysses* de James Joyce.

Apare poemul *The Waste Land (Țărîmul sterp)* de T. S. Eliot.

Kafka scrie *Castelul*, care va apărea postum, în 1926.

Primele volume ale *Familiei Thibault* de Roger Martin du Gard.

1923 Conrad face o scurtă vizită în Statele Unite (luna mai). La Varșovia îi apare primul volum de *Opere alese*, cu o prefață de Stefan Żeromski.

Proclamarea republicii turce (Ataturk — președinte).
Louis de Broglie publică primele lucrări de mecanică ondulatorie.

A. Schönberg fundamentează dodecatonismul.

1924 Conrad lucrează la romanul *Suspense*.

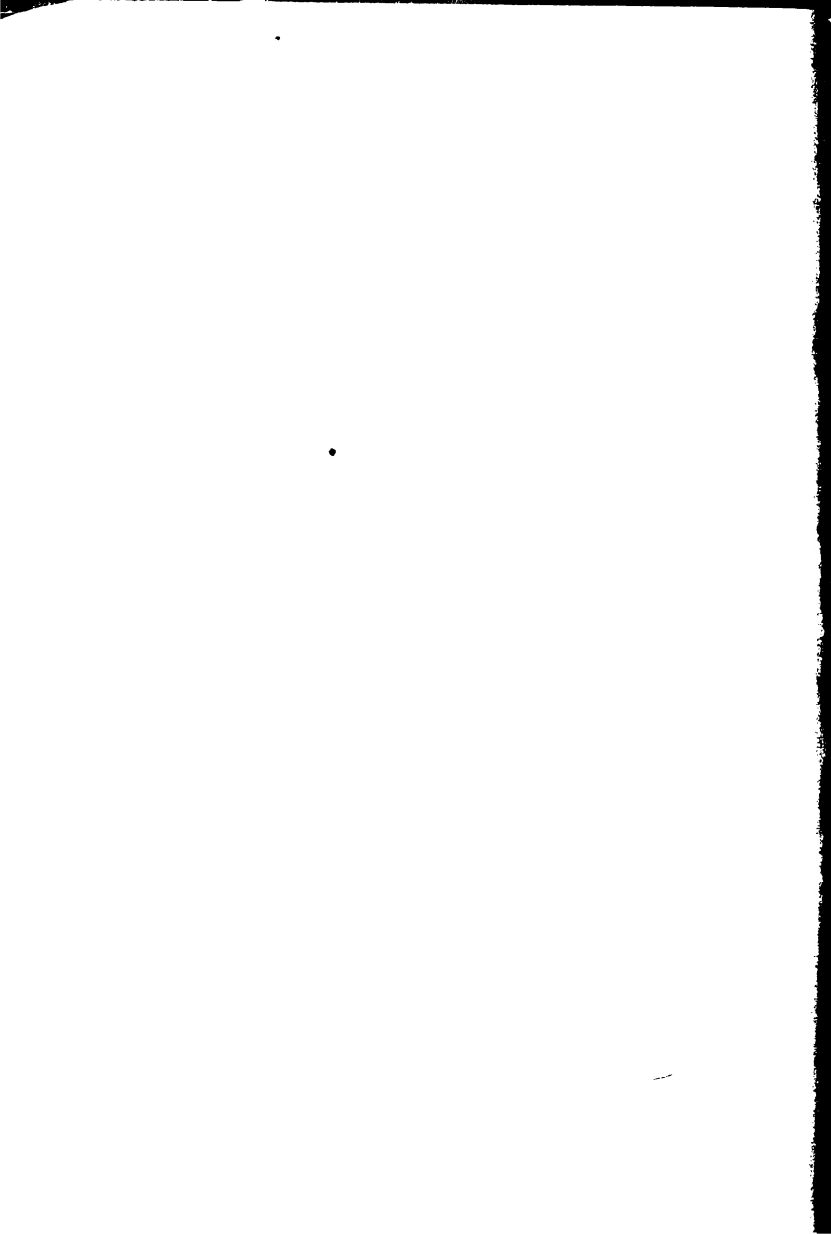
Moare subit la 3 august în urma unui atac de cord. E înmormântat la 7 august la Canterbury.

Moare V. I. Lenin.

Apare *Muntele vrăjit* de Thomas Mann.

Primul manifest al supraréalismului (Breton).

P. S.

NEGRUL DE PE „NARCIS“

„*My Lord* a vădit, în discursul său,
o mare dragoste pentru această navă”.
Din *Jurnalul* lui Samuel Pepys

Lui *EDWARD GARNETT*
această povestire despre
prietenii mei de pe mare

I

Domnul Baker, secundul de pe „Narcis“, ieși cu un pas mare din cabina lui luminată și se pomeni pe coverta cufundată în întuneric. Deasupra capului său, la marginea dunetei, marinarul de cart bătu de două ori în clopot. Era ora nouă. Domnul Baker îl întreabă pe omul de deasupra lui :

— Knowles, toți oamenii sînt la bord ?

Omul coborî șontîc-șontîc scara, apoi spuse, cu un aer gînditor :

— Cred că da, domnule. Toți veteranii noștri sînt aici, și au mai venit și-o mulțime de oameni noi... Trebuie să fie cu toții la bord.

— Spune-i *bosman*-ului să-i trimită pe toți la pupa, continuă domnul Baker. Și spune-i unuia dintre cei tineri să-mi aducă un felinar bun. O să fac apelul echipajului.

La pupa era întuneric, dar cam pe la jumătatea punții, prin ușile deschise ale teugei, două fîșii de lumină strălucitoare tăiau bezna nopții calme ce învăluia vasul. Se auzea dintr-acolo larmă de glasuri, iar la babord¹ și la tribord², în pragurile luminate, apăreau pentru-o clipă niște siluete foarte negre, și lipsite

¹ Partea din stînga a navei (privind de la pupa la prova).

² Partea din dreapta a navei.

de relief, aidoma unor figuri de tablă. Vasul era gata de plecare. Dulgherul bătuse ultima pană în şipci panoului principal, şi, lăsînd din mîină ciocanul, ştergea cu încetineală faţa, tocmai cînd suna de cînd Puntea fuseseră spălate, iar cabestanul¹ fusese unguentat cu ulei şi pregătit pentru a ridica ancora; lungă parîmă de remorcaj zăcea încolăcită într-o parte a punţii principale; doar un capăt al ei atîrna peste parapet, la prova, în aşteptarea remorcherului care urma să vină, învăluit în fum, despicînd apa şi duind zgomotos în liniştea limpede şi răcoroasă a zărilor. Căpitanul se afla pe ţarm, unde coborîse pentru a-şi completa echipajul; muncile zilei fiind împlinite, ofiţerii se ţineau deoparte, bucuroşi şi răsufle puţin. Curînd după asfinţit, cei cîţiva marinari învoiţi să coboare pe ţarm, precum şi cei noi angajaţi, începuseră să sosească în bărci, iar vîslasii acestora, nişte asiatici îmbrăcaţi în alb, zbierau şi li se plătească înainte de a-şi lipi bărcile de schelă. Bolboroseala febrilă şi stridentă a graiului orientat se lupta cu accentele imperioase ale marinarilor bengali care răspundeau cu înjurături la pretenţiile obraznice şi la speranţele necinstite ale barcagiilor. Pace înstelată a Orientului era sfîşiată în zdrenţe murdare de zbieretele furioase şi de văicărelile stîrnite de tocmeala asupra unor sume ce variau între cînd *anna*² şi o jumătate de *rupie*; şi astfel, întreaga suflare omenească îngrămădită pe vasele ancorate în portul Bombay lua cunoştinţă de faptul că pe „Narcis” fuseseră angajaţi noi marinari.

Încetul cu încetul, zarva se potolise. Bărcile nu mai veneau, plescăind, în grupuri de cîte trei sau patru, ci una cîte una, la sosirea fiecăreia auzindu-se cîte un protest înăbuşit, curmat de un „Du-te dragă

¹ Un fel de vinci folosit la ridicarea ancorei.

² Subdiviziune a rupiei, principala unitate monetară indiană.

cului, nu-ți dau nici un sfanț în plus“, răcnit de vreun marinăr ce se cățara anevoie pe scară — siluetă neagră, c-un sac lunguiet cumpănit pe umăr. La teuga, noii veniți, bălăbănindu-se printre lăzile legate cu sfoară și baloturile cu rufărie de pat, se împrieteneau cu vechii marinari, care, așezați pe marginea paturilor lor suprapuse, își priveau cu un ochi critic dar amical viitorii colegi. Cele două felinare de la teuga, cu fitilul tras foarte sus, răspindeau o lumină puternică; pălăriile tari ale celor proaspăt veniți de pe uscat erau îndesate bine pe scăfîrlîi, sau se rostogoleau pe punte, printre lanțurile de ancoră; gulele albe, desfăcute, se răsfrîngeau peste obraji în-ciși; brațe vînjoase gesticulau, ieșind din mînici albe; larma neconținută a glasurilor era întreruptă de rîsete și de strigăte guturale.

— Hei, băiete, alege-ți culcușul ăsta !... Nu face una ca asta !... Pe care vas ai lucrat ultima oară ?... Îl știi... Acu' trei ani, în strîmtoarea Puget... Patul ăsta e spart, să știi !... Hai, dă-ne voie să urnim lada aia !... Ați adus vreo glajă, căreva din voi, filfizionilor de pe țarm ?... Dați-ne și nouă nițeluș tutun... Cunosc vasul ăla, căpitanul lui a murit într-o beție... Era un tip grozav !... Da, îi cam plăcea să se aghezmuiască... Nu !... Păstrați-vă rîndul, băieți !... Vă repet, v-ați imbarcat pe-o corabie, pe care bietului marinăr i se cere să muncească din greu pentru simbria lui, zău așa...

Un omuleț, care răspundea la numele de Craik și la porecla „Belfast“, înjura de mama focului vasul, inventînd tot felul de istorii, așa, din principiu, ca să le dea de gîndit noilor veniți. Cocoțat pieziș pe lada lui, cu genunchii într-o parte, Archie vîra ritmic un ac într-un petic alb al pantalonilor săi albaștri. În mijlocul teugei, niște oameni îmbrăcați în tunici negre cu gulele tari își făceau loc printre alții

desculți, cu brațele goale și cu piepturile păroase, dezvelite sub cămășile lor pestrițe. Grupul se legăna, se clătina și se răsucea asupra lui însuși ca-ntr-o bătalie, prin pîcla fumului de țigară. Toți vorbeau deodată, slobozind cîte o înjurătură după fiecă cu-vînt. Un rus din Finlanda, îmbrăcat într-o cămașă galbenă cu dungi roz, se uita în sus, cu niște ochi visători, umbriți de o hălăciugă de păr. Doi zdrahoni tineri, cu obraji netezi, de prunci — doi scandinavi — se ajutau unul pe altul, în tăcere, să-și întindă așternuturile, înfruntînd cu un zîmbet placid furtuna de sudălmii lipsite de noimă și de dușmănie.

Moș Singleton, decanul mateloților de pe vas, ședea retras pe punte, chiar sub felinare, gol pînă la brîu, tatuat ca o căpetenie de canibali pe tot pieptu-i puternic și pe bicepșii săi enormi. Pielea lui albă strălucea ca mătasea printre desenele albastre și roșii ale tatuajului; rezemîndu-și spinarea goală de călcîiul bompresului, ținea la capătul brațului o carte, în dreptul feței sale late, tăbăcite de soare. Cu ochelarii și cu venerabila-i barbă colilie, semăna c-un patriarh învățat al unei semînții de sălbateci, întruchipare a înțelepciunii barbare, păstrîndu-și calmul și seninătatea în vălmășagul păgîn al lumii. Era absorbit de lectură, iar cînd întorcea cîte o pagină, pe trăsăturile-i aspre se zugrăvea o expresie de gravă uimire. Citea *Pelham*¹. Popularitatea lui Bulwer Lytton pe punțile vaselor care navighează prin Mările Sudului este un fenomen uimitor și bizar. Ce idei trezesc oare frazele lui cizelate și ciudat de nesincere în mințile simple ale copiilor mari care populează aceste obscure colțuri de pămînt plutitoare? Ce înțelesuri pot găsi oare sufletele lor aspre și lipsite de experiență în eleganta vorbărie din pa-

¹ *Pelham, sau Aventurile unui gentleman*, roman publicat în 1828 de scriitorul englez Bulwer Lytton (1803—1873).

ginile sale ? Ce emoții ? Ce fel de uitare ? Ce conso-
lare ? — Mister ! Să fie, cumva, fascinația incom-
prehensibilului ? Farmecul imposibilului ? Sau poate
că aceste ființe care trăiesc la periferia vieții văd
în poveștile lui o enigmatică revelație a unei lumi
splendide, existente dincolo de hotarele infamiei
și ticăloșiei, dincolo de acele graniți ale murdăriei și
foamei, ale mizeriei și dezmațului, care înconjoară
din toate părțile incoruptibilul ocean, și care repre-
zintă singurul lucru ce-l cunosc ei din viață, singurul
lucru pe care-l văd din uscatul înconjurător acești
prizonieri pe viață ai mării ? Mister !

Singleton, care naviga pe Mările Sudului de la
vârsta de doisprezece ani, și care în ultimii patru-
zeci și cinci de ani nu trăise mai mult de patruzeci
de luni pe uscat (potrivit calculelor ce le-am putut
face pe baza hîrtilor lui personale) — bătrînul
acesta, care se lăuda, cu blajina seninătate a omului
mulțumit de felul cum și-a trăit viața, că nu prea
apuca să deosebească lumina zilei, din clipa cînd
debarca de pe-un vas și pînă-n clipa cînd se îm-
barca pe un altul — bătrînul Singleton ședea imper-
turbabil în mijlocul hărmălaiei de glasuri și zbierete,
silabisind încet cuvintele din *Pelham*. Părea pierdut
într-un fel de transă adîncă, și răsufla ritmic. Ori de
cîte ori întorcea o pagină cu enormele-i mîini bron-
zate, mușchii brațelor lui vînjoase și albe se umflau
puțin sub pielea netedă. Ascunse de mustața albă,
buzele lui, pătate de saliva de tutun ce i se prelingea
pe barba lungă, se mișcau într-un murmur interio-
rizat. Ochii lui tulburi priveau țintă de după ochelarii
strălucitori, cu rame negre. În fața lui, chiar
în dreptul capului, cotoiul vasului ședea pe tamburul
cabestanului, în poziția unei himere ghemuite, cli-
pind din ochii săi verzi spre bătrînu-i prieten. Părea
gata-gata să sară în poala lui, peste spinarea înco-

voiată a marinarului de rînd care şedea la picioarele lui Singleton. Tînărul Charley era un tip deşirat, cu gîtul lung. Vertebrele i se vedeau ca un lanţ de moviliţe sub cămaşa-i uzată. Faţa lui de ştrengar — o faţă precocă, ironică şi isteată, cu riduri adînci de-o parte şi de alta a gurii subţiri şi late — era aplecată peste genunchii osoşi. Tocmai învăţa să facă un nod marinăresc cu-o bucată de funie veche. Fruntea lui bombată era acoperită de stropi mici de sudoare ; din cînd în cînd fornăia pe nas, privind neliniştit cu coada ochiului spre bătrînul marinar, dar acesta nici nu-l băga în seamă pe tînărul perplex, care trudea bombănind lîngă dînsul.

Zarva se întee. Mărunţelul Belfast părea să fiarbă de mînie, în dogoarea apăsătoare de la teuga. Ochii îi jucau în fundul capului ; pe feţişoara lui stacojie, caraghioasă ca o mască, gura se căsca neagră, schimonosindu-se într-un fel ciudat. În faţa lui, un om pe jumătate dezbrăcat rîdea cu lacrimi, ţinîndu-se de burtă şi dîndu-şi capul pe spate. Alţii se uitau, uluiţi. Marinarii ghemuiţi în culcuşurile de deasupra fumau din pipe scurte şi-şi bălăbăneau picioarele goale, negricioase, peste capetele acelor care, lungi pe cufere, ascultau atenţi, cu un zîmbet prostesc sau dispreţuitor. Peste marginile albe ale cuşetelor răzbeau nişte feţe care clipeau din ochi, dar trupurile erau pierdute în bezna acelor culcuşuri, asemănătoare unor nişe făcute pentru cosciuge într-o morgă văruiată şi luminată. Glasurile răsunau din ce în ce mai tare. Archie, cu buzele strînse, se ghemuise în el, ca să ocupe cît mai puţin loc, şi cosea de zor, harnic şi taciturn. Belfast zbiera ca un derviş ¹ inspirat :

— ...Aşa că i-am zis, băieţi, uite ce i-am zis : „Ba pardon, dom'le, aşa i-am zis secundului doi de pe

¹ Călugăr musulman.

vaporul ăla. Ba pardon, dom'le, Camera de Comerț o fi fost pesemne beată cînd ți-a dat diploma !“ Iar el de colo, repezindu-se la mine ca un taur zălud : „Ce zici, mă ? !“ Atunci i-am trîntit oala cu catran peste mutra aia frumoasă și peste costumu-i alb... „Ține asta ! i-am zis. Sînt un marinar, așa să știi, trîntore, stîlp de punte care lingi degeaba dosul comandantului !“ „Așa fel de om mi-s eu !“ i-am mai zis... Să-l fi văzut, băieți, cum mai sărea ! Era năclăit, orbit de catran, zău așa !...

— Să nu-l credeți ! N-a aruncat cu catran în obrazul nimănui, eram acolo ! strigă cineva.

Cei doi norvegieni ședeau unul lîngă altul pe-o ladă, asemănători și placizi, ca o pereche de papagali pe-o cracă, zgîndu-și ochii rotunzi și nevino-vați ; rusul din Finlanda rămînea nemișcat în mijlocul exploziei de răcnete și de rîsete, inert și morhorît ca un surd lipsit de șira spinării. Lîngă el, Archie zîmbea peste acul lui. Într-o pauză a gălăgioșilor, epuizați de 'atîtea zbierete, un nou-venit, un tip cu pieptul lat și cu privirea leneșă, îi spusese apăsător lui Belfast :

— Mă miră cum de-au mai rămas în viață ofițerii de pe vasul ăsta, cu un flăcău ca tine pe bord ! Pesemne că nu-s chiar așa de răi, băiete, dacă i-ai pus tu cu botul pe labe !

— Nu-s răi ! Nu-s răi ! zbieră Belfast. Dacă n-am fi noi strîns legați... Nu, nu-s răi de fel ! Nu-s nici-odată răi, cînd nu-i lași să-și facă de cap, blestematii !...

Cu bale la gură, își răsuci brațele, apoi își scoase din buzunar un pătrățel de tutun negru și mușcă o bucățică, rînjind cu o ferocitate hazlie. Un alt boboc — un tip cu niște ochi lunecători și cu-o față gălbejită și colțuroasă —, care ascultase cu gura căs-

cată, în umbra magaziei din mijlocul punții, spuse atunci cu o voce pițigăiată :

— În tot cazu', vasu' se-ntoarce spre patrie. Buni sau răi, nu-mi pasă de ei, dacă-i vorba să mă-ntorc acasă. Și mă pricep să-mi apăr drepturile ! O să le-arăt eu lor !

Toate capetele se răsuciră spre el. Numai marinarul de rînd și motanul nu-l luară în seamă. Individul stătea cu mîinile la șold. Scund, cu genele albe, arăta ca un om care-a cunoscut toate umilințele și toate năpastele, — care-ar fi fost pălmuit, bătut, tăvălit în noroi, zgîriat, scuipat, împrôscat cu zoaie... Și zîmbea cu seninătate spre fețele din jur. Urechile i se pleoștiseră sub greutatea unei pălării tari, dar cam ponosite. Poalele rupte ale unei redingote negre îi fluturau ca niște ciucuri în jurul pulpelor. La un moment dat, își descheie singurii doi nasturi ce-i mai rămăseseră, și atunci toți văzură că n-avea cămașă pe el. Spre ghinionul lui, zdrențele alea, pe care nu i-ar fi trecut nimănui prin cap să le revendice, arătau pe el ca furate. Avea un gît lung și subțire, niște pleoape roșii, pe obraji îi atîrnau firisoare de păr răzlețe, umerii i-eră ascuțiți și încovoiați ca aripile frînte ale unei păsări, și toată partea stîngă a trupului i-era murdară de noroi uscat, semn că dormise recent într-un șanț. Își salvase de la picire hoitul nefolositor, evadînd de pe un vas american, pe bordul căruia, într-un moment de uitare nebunească, se încumetase să se angajeze ; și hoinărise vreo două săptămîni pe țarm, în cartierul băștinașilor, cerșind de băut, făcînd foame, dormind pe mormane de gunoi, rătăcind prin arșița soarelui : un vizitator straniu dintr-o lume de coșmar. Acum stătea și se uita la ceilalți cu un zîmbet respingător în tăcerea care se lăsase deodată. Teuga asta albă și curată era pentru el un refugiu, un loc unde putea lenevi în

voie, unde putea să tindălească, să zacă și să mănînce, înjurînd pîinea pe care-o înfuleca ; un loc unde-și putea manifesta din plin talentul de-a chiuli, de-a înșela, de-a cerși, unde avea să găsească desigur pe cineva pe care să-l lingusească și pe cineva pe care să-l tiranizeze, și unde avea să fie plătit pentru toate astea. Toți îl cunoșteau ca pe-un cal breaz. Există oare pe pămînt vreun loc unde să nu fie cunoscut un asemenea om, sinistră figură, a cărei supraviețuire dovedește eterna oportunitate a minciunilor și a nerușinării ?

Un lup de mare taciturn, cu brațele lungi și degetele cocîrjate, care zăcuse pe spate, fumînd, se răsucii în culcușul lui pentru a-l cerceta, fără interes ; după care, azvîrli peste umăr un scuipat lung, înșpre ușa. Da, toți îl cunoșteau ! Era omul care nu știe să țină cîrma în mîini, care nu poate înnădi o frînghie, care se eschivează de la muncă în nopțile întunecoase ; omul care, cocoțat pe catarg, se agață disperat, cu amîndouă brațele și cu amîndouă picioarele, înjurînd vîntul, promoroaca, întunericul ; omul care blestemă marea, în timp ce ceilalți trudes ; omul care iese ultimul la treabă și se întoarce primul ; omul care nu-i în stare să facă aproape nimic, și nu vrea să facă nici ceea ce se pricepe să facă. Copilul răsfățat al filantropilor și al marinarilor de uscat, care-i seamănă leit. Omul simpatic și valoros care-și cunoaște bine drepturile, dar ignoră curajul, tenacitatea, încrederea tacită și solidaritatea profundă care leagă laolaltă echipajul unui vas. Vlăstarul obraznic al mahalalelor dezvătate, plin de dispreț și de ură față de austera servitute a mării.

— Cum te cheamă ? îl întrebă cineva.

— Donkin ¹, răspunse el, rotindu-și privirea cu o insolentă jovială.

¹ Nume care sugerează, în englezește, un măgar (*donkey*).

— Și ce ești ? îl întrebă altcineva.

— Păi, marinar ca și tine, bătrîne, răspunse el, pe un ton ce se voia prietenos, dar nu era decât obraznic.

— Al dracului să fiu dacă n-arăți mai rău ca un fochist dărîmat ! murmură celălalt, foarte convins.

— E un bărbat și-un matelot, cîrîi Charley, cu un glas provocator, ridicîndu-și capul.

Apoi, ștergîndu-și nasul cu dosul palmei, se aplecă harnic peste bucata lui de parîmă. Cîțiva rîseră. Alții se zgîră, bănuitori, la intrus. Zdrențărosul era indignat.

— Frumos fel de-a primi un matelot la teuga ! mîrîi el. Sînteți oameni, sau o bandă de canibali fără inimă ?

— Nu-ți scoate cămașa de pe tine pentru-o simplă vorbă, amice ! strigă Belfast, sărind mai în față, aprig, amenințător și prietenos totodată.

— Omul ăsta e orb ? întrebă vajnicul zdrențăros, privind în dreapta și-n stînga cu prefăcută mirare. Nu vede că n-am nici o cămașă ?

Și întinzîndu-și brațele în cruce, scutură cu un gest teatral zdrențele ce-i acopereau ciolanele.

— Și de ce n-am ? continuă el, cu glas tare. Afurisiții de yankei au încercat să scoată sufletul din mine fiin'că-mi apăram vitejește drepturile. Eu mi-s englez, da ! Au tăbărit pe mine și-a trebuit s-o iau la fugă. De-aia n-am cămașă. N-ați văzut niciodată un om aflat la ananghie ? Păi, ce fel de vas e ăsta ? Sînt lefter, n-am nimic, absolut nimic ! Nici tu sac, nici tu culcuș, nici tu pătură, nici tu cămașă — doar zdrențele pe care le port pe mine. Dar am avut curajul să-i înfrunt pe yankeii ăia. Are careva din voi destulă inimă ca să-i dea o pereche de nădragi vechi unui camarad ?

Se pricepea să cucerească o asemenea gloată de naivi. Ei îi acordară numaidecît mila lor, cu voioşie, cu scîrbă sau cu arţag ; iar această milă luă la început forma unei pături ce-i fu azvîrlită în timp ce stătea acolo, în zdrenţele-i negre, prin care se vedea, ca-ntr-un desen fantezist, pielea albă a membrelor sale — indiciu al apartenenţei la rasa umană. Pe urmă, la picioarele lui murdare căzu o pereche de ghete vechi. Apoi, o pereche de pantaloni făcuţi sul, plini de pete de catran, îl izbi în umăr, în vreme ce un glas îi striga : „Fereşte capul !“ Un vînt de bunăvoinţă stîrnise un val de milă în inimile lor neîncrezătoare. Erau înduioşaţi de propria lor dorinţă de a veni în ajutorul unui camarad în mizerie. Se auzeau voci :

— O să te echipăm noi, bătrîne !

Alţii şopteau :

— În viaţa mea n-am văzut om mai nenorocit... Sărmanul de el... Am un jersey vechi... Crezi că-ţi poate fi de folos ?... Ia-l, prietene...

Şoaptele astea prietenoase umpleau teuga. Zdrenţărosul şontăcăia cu picioarele-i goale, strîngînd lucrurile într-un maldăr şi uitîndu-se să vadă dacă nu-i mai pică şi altele. Nesimţitorul Archie aruncă peste maldăr o şapcă veche de pînză, cu cozorocul rupt. Moş Singleton continua să citească, pierdut în tărîmurile senine ale ficţiunii literare. Charley chiţăi, cu necruţătoarea înţelepciune a tinereţii :

— Dacă vrei nişte butoni de alamă pentru noua ta uniformă, îţi pot dărui o pereche.

Jegosul tributar al carităţii universale îl ameninţă cu pumnul pe tinerel, mîrîind înciudat :

— O să te fac eu să freci scîndurile teugei, mucosule ! Fii pe pace ! O să te-nvăţ eu să fii cuviincios c-un matelot capabil, măgarule !

Ochii lui mici ca niște mărgele scăpărară amenințatori, dar cînd îl văzu pe moș Singleton închinându-și cartea, privirea lui începu să lunece de la un culcuș la altul.

— Ia-ți patul ăla de lîngă ușă, e destul de bun, îi propuse Belfast.

Astfel sfătuit, zdrențarosul își strînse la picioare darurile primite, le duse ghem la piept, apoi se uită bănuitor la finlandez, care stătea mai la o parte, cu-o privire distrată, contemplînd, poate, una din acele viziuni stranii ce-i obsedează pe oamenii din seminția lui.

— Ferește-te din calea mea, neamțule ! îi strigă victima brutalității yankee.

Finlandezul nu se clinti — nici nu-l auzise măcar.

— Dă-te la o parte, pentru Dumnezeu ! îi zăbieră celălalt, îmbrîncindu-l cu cotul. Dă-te la o parte, surdo-mutule ! În lături, dobitocule !

Omul se clătină, dar își recăpătă echilibrul și se uită în tăcere la agresor. Donkin se adresează, amabil, celor de la teuga :

— Veneticii ăștia afurisiți trebuie puși cu botul pe labe. Dacă nu-i înveți să stea la locul lor, îți sar în cap, fir-ar ai dracului !

După ce-și trînti pe cușeta goală lucrurile, își calculă din nou riscurile, cu-o privire ageră, și se repezi la finlandez, care stătea gînditor și posac :

— O să te-nvăț eu minte s-o mai faci pe grozavul ! O să-ți învinețesc ochii, cap pătrat ce ești !

Mai toți marinarii fiind culcați acum în paturile lor, cei doi aveau la dispoziție întreaga teugă. Evoluția sărmanului Donkin era privită cu interes de ceilalți. Zdrențarosul țopăia în fața finlandezului uluit, agi-tîndu-și de la oarecare distanță pumnii spre mutra lui impasibilă și greoaie. Vreo cîțiva strigară, încu-

rajatori, așezându-se comod în culcușurile lor, ca să urmărească lupta :

— Hai, tu, Whitechapel !

Alții zbierară :

— Tacă-ți fleanca !... Du-te și vîră-ți capul într-un sac !...

Gălăgia reîncepea. Deodată, întreaga teugă se cutremură de loviturile ce răsunară pe puntea de sus, ca o canonadă — cineva izbea în scînduri cu un drug. După aceea glasul tărăgănat al *bosman*-ului se auzi de după ușă, cu un accent autoritar :

— Măi, ăia de jos, m-auziți ? Toată lumea la pupa ! Toată lumea la apel !

Urmă un moment de tăcere uluită. Apoi podeaua teugei dispăru sub tălpile oamenilor, care lipăiau pe scînduri, sărind din culcușuri. Unii își căutau berețele printre păturile mototolite. Alții își încheiau, căscînd, centiroanele. Alții își scuturau în grabă pipele pe jumătate fumate și le vîrau sub perne. Se auzeau voci :

— Ce se-ntîmplă ?... Nu putem să ne-odihnim și noi un pic ?

Donkin zbieră :

— Dacă așa stau lucrurile pe vasul ăsta, o să trebuiască să le cam schimbăm... Lăsați pe mine... În curînd o să...

Nimeni nu-l băga în seamă. Se tîrau cîte doi-trei, după obiceiul celor din marina comercială, care nu știu să iasă pe-o ușă normal, ca niște oameni ai uscatului. Apostolul reformelor îi urmă. Moș Singleton își trase pe el vestonul și încheie coloana, înalt și patern, ținîndu-și sus capul de înțelept bătut de vînturi, pe trupul de atlet bătrîn. Rămase numai Charley, singur în lumina albă a încăperii pustii, așezat între cele două rînduri de lanțuri, al căror capăt se pierdea în întunericul din fund. Trăgea vîrtos

de şuviţele parâmei, grăbindu-se să-şi termine nodul. Deodată se ridică în picioare şi aruncă parîma spre cotoiul negru, care o luă la fugă, sărind tacticos peste lanţuri, cu coada bîrligată şi dreaptă ca un steguleţ.

Ieşind din lumina aburită a teugei, marinarii se pomeniră învăluţi în noaptea senină, a cărei răsuflare pură, caldă şi liniştitoare, luneca sub noianul de stele suspendate deasupra catargelor, ca un nor subţire de pulbere luminoasă. În partea dinspre oraş, apa neagră era brăzdată de dîre de lumină, ce se vălureau uşor, aidoma unor filamente plutitoare, legate de ţarm. Alte lumini se zăreau ceva mai departe, defilînd parcă în şiruri drepte între clădirile înalte; dar în cealaltă parte a portului, se arcuiau spinările negre ale unor dealuri, pe-al căror creştet licărea ici-colo cîte o stea, ca o scînteie căzută din cer. Hăt-departe, înspre Byculla, lămpile electrice aninate în vîrfurile stîlpilor înalţi care străjuiau porţile docurilor, răspîndeau o lumină orbitoare şi rece, aidoma unor fantome captive, aflate în puterea vreunei luni blestamate. Risipite pe întinsul oglinzilor negre ale radei, vasele ancorate pluteau într-o desăvîrşită nemişcare sub lucoarea palidă a luminilor lor de drum, — ca nişte matahale bizare, abandonate de oameni unei odihne veşnice.

Domnul Baker făcea apelul, în faţa cabinei căpitanelui. În clipa cînd ajungeau în dreptul arborelui mare, cu paşi poticniţi, mateloţii îi puteau vedea faţa lată şi rotundă, aplecată asupra unei hîrtii albe, iar lîngă umărul lui capul somnoros, cu pleoapele lăsate, al musului, care ţinea un felinar la capătul braţului său întins. Secundul începuse să strige numele marinarilor, chiar înainte ca lipăitul tălpilor lor goale să fi conţinut pe punte. Le striga desluşit, pe un ton grav, ce se potrivea acestui apel

care-i chema pe oameni la o singurătate plină de neliniște, la o luptă obscură și lipsită de glorie, sau la și mai greaua încercare a unor privațiuni mărunte și a unor corvezi istovitoare. La fiecare nume strigat de secund, răspundea câte un glas :

— Da, domnule !

Sau :

— Prezent !

Și, desprinzându-se din mulțimea capetelor bulucite deasupra parapetelor negre de la tribord, cel chemat intra desculț în cercul de lumină, apoi, cu doi pași mari și tăcuți, se mistuia în bezna din cealaltă parte a punții. Oamenii răspundeau pe tonuri diferite : cu mormăituri surde, cu glasuri limpezi, sonore, sau, unii, pe un ton jignit, ca și cum întreaga operație ar fi fost un ultragiu adus demnității lor — căci disciplina nu-i de fel ceremonioasă în marina comercială, unde simțul ierarhiei e slab, și unde toți se simt egali în fața imensității nepăsătoare a mării și în fața exigențelor aspre ale muncii.

Domnul Baker citea mereu alte nume :

— Hanssen... Campbell... Smith... Wamibo... Hei, Wamibo ! De ce nu răspunzi ? Totdeauna trebuie să-ți strig numele de dovă ori !

În cele din urmă finlandezul scoase un mormăit bizar și, ieșind la vedere, traversă zona de lumină, pitoresc și lugubru, cu o mutră de somnambul. Secundul continuă, ceva mai repede :

— Craik... Singleton... Donkin... Dumnezeule ! exclamă el fără să vrea, în clipa când neverosimila arătare apăru în lumină.

— E ceva în neregulă la mine, dom'le secund ? Întrebă zdrențărosul, pe un ton cam obraznic, deși se silea să sune firesc, dezvelindu-și într-un rînjat răutăcios gingiile palide și dinții lunguiți de deasupra.

Pe ambele laturi ale punții se auziră risete înfundate.

— Bine, bine, treci la locul tău, mîrîi domnul Baker, așintindu-și asupra noului angajat ochii albaștri.

Donkin dispăru brusc din lumină, intrînd în ceata obscură a celorlalți, care-l bătură pe umăr și-i șoptiră la ureche laude măgulitoare. În jurul lui, oamenii murmurau :

— Astuia nu-i e frică, o să le-arate el lor, ai să vezi... Ca la teatrul de păpuși, zău așa... Ai văzut cum a tresărit secundul cînd a dat cu ochii de el?... Pe onoarea mea că...

După ce fu chemat la apel și ultimul om, se făcu o clipă tăcere, în vreme ce secundul cerceta lista, murmurînd :

— Șaisprezece, șaptesprezece...

Apoi, cu glas tare, către șeful de echipaj :

— Lipsește-un om, *bosman*-ule.

Vlăjganul tuciuriu și bărbos ca un spaniol uriaș, care stătea lîngă el, îi răspunse cu o voce de bas :

— N-a rămas nimeni la prova, domnule. M-am uitat peste tot. Omul nu-i la bord, dar s-ar putea să apară înainte de zori.

— Da, s-ar putea, după cum s-ar putea să nu apară, observă secundul. Nu-i deslușesc numele, e pătat cu cerneală... În regulă, băieți, duceți-vă jos.

Bulucul, nemișcat pînă-atunci, se urni, se destrăină și începu să înainteze.

— Așteptați ! strigă un glas adînc, răsunător.

Oamenii se opriră locului. Domnul Baker, care se depărtase, se răsuci pe călcîie, cu gura căscată.

— Ce-i asta ? exclamă el, furios. Cine-a zis „așteptați” ? Ce...

Nu-și sfîrși însă fraza, căci zărise pe copastie o siluetă înaltă. Aceasta coborî și-și croi drum prin mulțime, înaintînd cu pași grei spre lumina de pe

punte. Apoi se auzi din nou vocea aceea sonoră, repetînd stăruitor :

— *Wait !*¹

Lumina felinarului căzu asupra omului. Era foarte înalt. Capul lui se pierdea în umbra bărcilor de salvare atîrnate deasupra punții. Albul ochilor și al dinților săi strălucea cu putere, dar fața nu i se putea desluși. Avea niște mîini mari, parcă înmănușate.

Domnul Baker păși, energic, înainte.

— Cine ești ? îl întrebă el. Cum îndrăznești ?...

Musul, intrigat ca toți ceilalți, ridică felinarul spre fața intrusului. Aceasta era neagră. Un murmur de uimire — un murmur stins, care suna ca șoapta înăbușită a cuvîntului „negru“, — străbătu puntea și se mistui în noapte. Negrul păru să nu audă. Se legănă pe loc, într-o mișcare de pendul. Peste o clipă, rosti, foarte calm :

— Mă numesc Wait. James Wait.

— Aha ! exclamă domnul Baker.

Dar, peste cîteva clipe de fierbere tăcută, își ieși din fire :

— Așa, va să zică te numești Wait ? Ei și ce-i cu asta ? Ce dorești ? Cum îți permiți să urli în halul ăsta ?

Negrul era calm, rece, impunător, superb. Oamenii se apropiaseră și se strînseseră buluc în spatele lui. Era mai înalt cu-o jumătate de cap decît cel mai înalt dintre ei.

— Fac parte din echipaj, rosti el deslușit, cu o voce adîncă și catifelată, ale cărei modulații umplură fără nici un efort puntea.

Era disprețuitor și condescendent în chip firesc,

¹ Joc de cuvinte intraductibil : *wait* înseamnă în engleză a aștepta.

fără nici o afectare, ca și cum de la înălțimea lui peste șase picioare ar fi cuprins întreaga imensitate a prostiei omenești și s-ar fi hotărît să fie indulgent cu ea.

— Căpitanul m-a angajat azi-dimineață, continuă el. N-am putut veni mai devreme. Urcînd scara, v-am văzut pe toți la pupa, și mi-am dat numaidecî seama că făceați apelul. Firește că mi-am strigat și eu numele. Credeam că-l aveți pe listă și c-o să înțelegeți. Dar ați înțeles greșit.

Se opri. Prostia din jurul lui fusese dată în vileac. Iar el avea dreptate ca întotdeauna, și era dispus, ca întotdeauna, să ierte. Modulațiile disprețuitoare nu se mai auzeau; răsuflînd greu, negrul stătea liniștit în mijlocul tuturor acestor albi. Își ținea capul sus în lumina felinarului — un cap cu reliefuri luminoase tivite de umbre adînci, un cap viguros și asimetric, cu o față teșită și frămîntată, patetică și brutală: masca tragică, misterioasă și rebarbativă a unui suflet de negru.

Redobîndindu-și cumpătul, domnul Baker se uită cu luare-aminte la listă și spuse :

— A, da, așa e. E-n regulă, Wait. Du-ți calabalic la prova.

Deodată ochii negrului se rostogoliră, arătîndu-l albul. Ducîndu-și mîna la sold, tuși de două ori, tuse metalică, seacă, și teribil de zgomotoasă, ca două bubuituri într-o criptă; bolta cerului se cutremură, iar plăcile de fier ale parapetelor pârură să vibreze la unison. Apoi porni spre prova laolaltă cu ceilalți. Ofițerii care zăboveau lîngă ușa careului îl putură auzi spunînd :

— Care dintre voi, băieți, vrea să-mi dea o mîină de ajutor ? Am o ladă și-un sac.

Cuvintele astea, rostite cu o voce puternică și egală, fură auzite de-a lungul și de-a latul vasului, iar

întrebarea fusese pusă în așa fel, încît făcea imposibil un refuz. Oamenii încărcăți cu poveri grele continuară să înainteze cu pași scurți și repezi, dar silueta înaltă a negrului rămase lîngă bocaport, într-un grup de siluete mai mărunte. Vocea i se auzi din nou :

— Bucătarul vostru e un om de culoare ?

Iar cînd i se răspunse că bucătarul era un biet alb, negrul scoase un „aha !” dezamăgit și dezaprobat.

Totuși, în timp ce mergeau cu toții spre teuga, catadicsi să-și vîre capul pe ușa bucătăriei și să arunce înăuntru un formidabil „Bună-seara, doctore !”, care făcu să răsune toate tingirile. Bucătarul, care moțăia în semiobscuritate, pe lada cu cărbuni, în fața cinei căpitanului, sări ca ars și se repezi pe punte, unde văzu spinările oamenilor care se depărtau rîzînd. Mai tîrziu, avea să spună, ori de cîte ori venea vorba despre călătoria asta :

— Sărmanul de el, mă speriasse. Credeam că-l văd pe Scaraoțchi în persoană.

Bucătarul lucra de șapte ani pe vas, sub același comandant. Era un om serios, cu nevastă și trei copii, de a căror societate se bucura cam o lună pe an. Cînd era acasă la el, își ducea la biserică familia de două ori în fiecare duminică. Pe mare, obișnuia să se culce cu-o pipă-n gură, și cu-o *Biblie* deschisă în mîini, sub lampa aprinsă. Trebuia să meargă cineva, noaptea, să-i stingă lampa, să-i ia din mînă cartea și să-i smulgă dintre dinți pipa.

— Într-o noapte, îl muștra Belfast, enervat, ai să-ti înghiți luleaua, nătărăule, și-o să rămînem fără bucătar !

— Nu-i nimic, fiule, sînt gata să răspund la chemarea Tatălui, și vă doresc și vouă să fiți, îi răspun-

dea bucătarul, cu o seninătate blajină, pe cît de stupidă, pe atît de înduioşătoare.

Stînd la uşa bucătăriei, Belfast dădea din picioare şi zbiera, cu faţa tremurînd de furie, deşi ochii îi rămîneau înduioşaţi :

— Dobitocule, nu vreau să mori ! Ce te grăbeşti aşa, bătrîn afurisit, ereticule cu cap de lemn ? tot o să te ia diavolul, curînd ! Gîndeşte-te la Noi... la Noi... la Noi !

Şi se depărta, bocănind şi scuipînd, scîrbit şi îngrijorat, în vreme ce bucătarul ieşea cu-o tigaie în mînă, încins, mînjit de funingine şi placid, şi se uita c-un zîmbet superior, sigur de el, la acest „omuleţ ciudat” care fierbea de mînie. Erau prieteni buni.

Domnul Baker, aplecat peste copastie¹, adulmeca noaptea umedă, în tovărăşia celui de-al doilea secund.

— Negrii ăştia din Indiile de Vest sînt vînjoşi şi chipeşi... unii dintre ei... Hm !.. Nu găseşti ? Da, domnule Creighton, vînjos şi chipeş flăcău. Pe unul ca ăsta, te poţi bizui să-l pui să tragă de-o parîmă. Ce zici ? Hm ! Cred c-o să-l iau în cartul meu.

Al doilea secund, un tînăr blond şi distins, cu o faţă hotărîtă şi un trup superb, remarcă foarte calm că se aşteptase la asta. Tonul vocii lui trăda o anume amărăciune, pe care domnul Baker se strădui, amabil, s-o spulbere.

— Haide, tinere, hai, nu fii prea lacom, îi spuse el, rîgîind la fiece două-trei cuvinte. L-ai avut în schimbul dumitale pe finlandezul ăla mătăhălos, în tot timpul călătoriei. O să fiu echitabil. Poţi să-i iei pe cei doi scandinavi tineri, iar eu... hm !... îl iau pe negru şi pe... hm !... pe telalul ăla obraznic în re-dîngotă neagră. De n-o să-l pun eu... hm !... de n-o

¹ Partea superioară a parapetului unui vas ; prin extensiune, parapetul însuşi.

să-l pun eu cu botul pe labe, să nu-mi zici mie Baker. Hm ! Hm ! Hm !

Și rîgîi fioros, de trei ori în șir. Era un tic al lui, să rîgîie între cuvinte și la sfîrșitul unei propozițiuni. Era o rîgîială strașnică, impresionantă, care se potrivea de minune cu tonul lui amenințător, cu statura lui masivă, cu gîtul lui de taur, cu mersul lui sacadat, cu fața lui lată și colțuroasă, cu ochii lui fiecși, și cu gura-i sardonică. Dar ticul ăsta nu mai făcea de mult nici o impresie asupra marinarilor. Ei țineau la domnul Baker. Belfast, care era unul dintre favoriții lui, și știa asta, îl imita, nu totdeauna pe la spate. Charley îi maimuțărea, dar cu mai multă precauție, umbletul. Unele dintre vorbele secundului deveniseră adevărate zicale, folosite zilnic la teuga. Popularitatea unui om nu poate merge mai departe decît atît ! Mai mult încă, toți marinarii erau gata să recunoască faptul că, la nevoie, secundul ar fi fost capabil „să ia de gît pe cineva, în cel mai curat stil american“.

Secundul împărțea acum ultimele ordine :

— Hm !... Tu, Knowles ! Să mi-i aduci pe toți la orele patru. Vreau... Hm !... vreau să virăm ancora cu puțin înainte de sosirea remorcherului... Fii atent și anunță-mă cînd vine căpitanul. O să mă culc îmbrăcat... Hm !... Cheamă-mă cînd vezi că se-apropie salupa. Hm ! Hm !... Bătrînul o să aibă cu siguranță ceva de zis cînd o să se urce la bord, îi spuse el lui Creighton. Ei, noapte bună... Hm ! Avem o zi lungă în fața noastră... Hm !... Mai bine să ne culcăm de vreme. Hm ! Hm !

Pe puntea întunecată luci o fișie de lumină, apoi o ușă se trînti, și domnul Baker dispăru în cabina lui curată. Aplecat peste copastie, tînărul Creighton contempla visător noaptea Orientului. I se năzărea că vede o uliță lungă, de țară, podidită de razele soare-

lui, care dănuiau printre frunzele fremătătoare. Arbori bătrâni își întindeau crengile, cuprinzând în arcu lor azurul fraged și mîngîietor al unui cer englezesc. Iar sub acest arc, ieșind parcă din cerul senin, o fată îmbrăcată într-o rochie ușoară zîmbea sub o umbrelă de soare.

La celălalt capăt al vasului, teuga, unde nu mai ardea acum decît un felinar, adormea, învăluită într-o beznă străbătută de răsufări zgomotoase și de oftaturi scurte. Dublul șir de cușete se căsca negru, aidoma unor morminte ocupate de niște morți neliniștiți. Ici-colo, o perdea de creton înflorată, pe jumătate trasă, indica locul de odihnă al unui sibarit. Peste marginea vreunei cușete atîrna cîte un picior, foarte alb, și parcă neînsuflețit. Cîte un braț întindea spre tavan o palmă tuciurie, ale cărei degete groase erau strînse pe jumătate. Două sforăituri se certau într-un dialog caraghios, neizbutind să se sincronizeze. Moș Singleton, care se dezbrăcase din nou — suferea de năduf, săracul ! — își răcorea spinarea stînd în pragul ușii, cu brațele încrucișate pe pieptu-i gol și tatuat. Capul lui atîngea grinda punții de deasupra. Negrul, pe jumătate dezbrăcat, desfăcea sfoara cu care-și legase lada și-și întindea așternutul pe o cușetă de sus. Umbla în ciorapi, fără zgomot, în timp ce bretelele îl loveau peste călcîie. Printre umbrele pontilelor și bompresului, Donkin mesteca un pezmet tare, marinăresc, șezînd pe punte cu picioarele în sus și cu ochii neastîmpărați ; își ținea pezmetul în pumn și mușca din el cu furie. Firimiturile cădeau între picioarele lui crăcănate. După ce isprăvi de mîncat, se sculă și întrebă, cu glas potolit :

— Unde-i butoiul cu apă ?

Fără să scoată o vorbă, Singleton îi arată butoiul cu o mîna butucănoasă, în care ținea o lulea scurtă și

fumegîndă. Donkin se aplecă peste butoi și bău din cana de tinichea, vărsînd puțină apă, apoi se răsuci pe călcîie și-l zări pe negru, care-l privea peste umăr, cu un aer detașat. Se apropie pieziș de el, mormăind cu obidă :

— Grozavă haleală pentr-un om ! Nici măcar cîinele meu de-acasă nu s-ar atinge de ea. Dar e bună, cică, pentru unul ca mine sau ca tine ! Halal teugă, n-am ce zice !... Nici un pic de carne în blide. M-am uitat în toate dulapurile...

Negrul se zgîia la el ca un om căruia i se vorbește pe neașteptate într-o limbă străină. Donkin își schimbă tonul :

— Dă-mi nițel tabac, prietene, îi șopti el confidențial. N-am mai fumăt de-o lună-ncoace. Mor să trag o pipă sau măcar să mestec puțin tabac. Hai, bătrîne !

— Lasă intimitățile, îl repezi negrul, iar Donkin se așeză uimit pe-o ladă. N-am păscut porcii împreună, continuă James Wait cu o voce gravă, de bariton. Poftim tabacul.

Apoi, după o pauză :

— Pe ce vas ai lucrat ?

— Pe „Golden State“, bîigui Donkin, mușcînd din tabac.

— Ai fugit ? îl întrebă negrul, tăios, cu un glas suierător.

Donkin dădu din cap ; un obraz i-era mai umflat decît celălalt.

— Da, mormăi el, am fugit. După ce l-au bătut măr pe-un spaniol, de l-au lăsat mort, s-au luat de mine. Am întins-o.

— Ți-ai lăsat calabalîcul acolo ?

— Da, și calabalîcul și banii, răspunse Donkin, ridicînd puțin glasul. N-am nimic, nici țoale, nici rufărie de pat. Un irlandez de-aici, unul scund, cu

picioarele crăcănate, mi-a dat o pătură... Cred c-o să dorm la noapte pe velastraiul¹ arborelui gabier.²

Și se depărtă pe puncte, tîrînd după el pătura. Singleton se feri puțin în lături, ca să-i facă loc să treacă, dar nu-l învrednici nici măcar cu-o privire. Negrul își puse deoparte hainele de pe uscat și se așeză, îmbrăcat în straie curate, de lucru, pe lada lui, cu un braț întins peste genunchi. După ce-l privi țintă pe Singleton cîteva clipe, îl întrebă, fără emfază :

— Ce fel de vas e ăsta ? E bun, nu-i așa ?

Singleton nu se clinti. Abia peste multă vreme spuse, cu fața nemișcată :

— Vasul ? !... Toate vasele-s bune. Altceva e, însă, cu oamenii de pe ele !

Și urmă să fumeze, în tăcerea adîncă. Înțelepciunea unei jumătăți de veac petrecute ascultînd zburciturii valurilor, vorbise prin buzele lui bătrîne. Motan torcea pe cabestan. Deodată, James Wait avu un acces de tuse convulsivă, care-l zgudui ca un uragan făcîndu-l să se trîntească, gîfîind, cu ochii holbați pe lada lui. Cîțiva marinari se treziră, iar unul dintre ei spuse, somnoros, din culcușul lui :

— Sst ! Ce-i gălăgia asta ?

— Am o răceală la piept, horcăi Wait.

— Răceală o numești ? mormăi omul. Cred că e ceva mai mult decît atît..

— Așa crezi, da ? zise negrul, care se ridicase-n picioare și redevenise distant și disprețuitor.

Se cățără apoi în culcușul lui și începu să tușească stăruitor, privind de jur-împrejur. De data asta, nu mai protestă nimeni. Se lăsă pe pernă și-ncepu să horcăie ritmic, ca un om care visează urît.

¹ Velă triunghiulară ce se ridică la straiurile dintre catarge.

² Catargul (arborele) de la mijloc.

Singleton stătea la uşă, cu faţa spre lumină şi cu spatele spre întuneric. Singur în teuga pustie şi adormită, arăta mai masiv, aproape colosal, şi foarte bătrîn — bătrîn ca însuşi Timpul, venit parcă în locul acesta tăcut ca un mormînt, pentru a contempla cu ochi răbdători scurta biruinţă a somnului consolator. Dar nu era decît un copil al Timpului, o rămăşiţă solitară a unei generaţii mistuite şi uitate. Stătea acolo, încă viguros, şi lipsit de gînduri, ca de obicei ; un om sfîrşit, cu un imens trecut pustiu, şi fără nici un viitor, cu pornirile-i copilăreşti, şi pasiunile-i bărbăteşti moarte deja în pieptul său tatuat. Oamenii care i-ar fi putut înţelege tăcerea dispăruseră, — da, dispăruseră oamenii aceia, care ştiuseră cum să dăinuie dincolo de hotarul vieţii, avînd în faţa lor veşnicia. Fuseseră puternici, cum pot fi numai oamenii care nu cunosc nici îndoiala, nici speranţa. Fuseseră neastîmpăraţi şi răbdători, turbulenţi şi devotaţi, aprigi şi loiali. Persoane bine-intenţionate încercaseră să-i prezinte ca pe nişte oameni care se smiorcăie la fiece duminică, şi care nu muncesc decît împinşi de teama pentru propria lor viaţă. În realitate, însă, fuseseră nişte oameni deprinşi cu munca, cu lipsurile, cu violenţa, cu dezmăţul — dar care nu cunoşteau frica, şi nu ascundeau pic de ură, în inimile lor. Nişte oameni greu de mînuit, dar uşor de însufleţit ; nişte oameni fără glas, dar destul de bărbaţi pentru a dispreţui din suflet vocile sentimentale care le deplîngeau soarta vitregă. Soarta asta era unică şi era a lor ; tăria de-a o suporta li se părea a fi privilegiul unor aleşi ! O generaţie de oameni indispensabili, care trăiau fără să crîcnească şi fără a cunoaşte gustul dulce al iubirii sau căldura unui cămin, — şi mureau liberi de ameninţarea sumbră a unui mormînt strîmt. Ei erau copiii nemuritori ai mării misterioase. Urmaşii lor

sînt copiii maturi ai unei lumi nemulțumite. Sînt mai puțin zvăpăiați, dar în același timp mai puțin inocenți; mai puțin profani, dar poate mai lipsiți de credință, iar dacă-au învățat să vorbească, au învățat să se și vaiete. Pe cînd ceilalți fuseseră puternici și tăcuți, modești, încovoiați și răbdători, aidoma cariatidelor de piatră care susțin sălile luminate noaptea ale unui edificiu glorios. Ei nu mai sînt — și parcă nici n-ar fi fost. Marea și pămîntul nu cunosc lealitatea față de propriile lor odrasle: un adevăr, o credință, sau o generație de oameni se duce, și e dată uitării, dar n-are importanță! Decît, poate, pentru cîțiva dintre cei care-au crezut în acel adevăr, au practicat acea credință, sau i-au îndrăgit pe-acei oameni.

Se stîrni o briză. Vasul, care se legănase ușor pînă-atunci, începu să se lege mai tare; și deodată, lanțul ce lega cabestanul de nara¹ ancorei scîrțîi, lunecă puțin înainte și se ridică încet de pe punte, ca și cum fierul ar fi prins subit viață, într-ascuns. Verigile din nară scrișneau, făcînd să se-audă pe-n-tregul vas un zgomot ca geamătul surd al unui om care poartă-o povară. Lanțurile de pe cabestan se întinseră ca o coardă și începură să zbîrnîie, iar mînerul dispozitivului de frînare zvîcni scurt. Singleton făcu cîțiva pași înainte.

Pînă atunci stătuse tăcut fără să se gîndească la ceva anume, împăcat și lipsit de speranță, cu o față aspră și inexpressivă, fața unui copil de șaiszeci de ani al mării misterioase. Gîndurile întregii sale vieți ar fi putut să încapă în șase cuvinte, dar mișcarea acelor lucruri care făceau parte din existența lui la fel ca propria-i inimă, aprinse pe fața lui severă și bătrînicioasă lumina unei înțelegeri lucide. Flacăra

¹ Gaură în parapet, prin care trece lanțul ancorei.

felinarului se legăna, iar bătrînul stătea aplecat peste frînă, cu sprîncenele încruntate, atent și neclintit în sălbatica sarabandă a umbrelor jucăușe. Deodată vasul, ascultînd de chemarea ancorei sale, se deplasă puțin înainte, ceea ce făcu să se destindă lanțul. Acesta se lăsă în jos și, după ce se legăna imperceptibil încolo și-ncoace, căzu cu zgomot pe scîndurile tari. Singleton apucă brațul de sus al pîrghiei și, printr-un elan puternic al trupului, smulse frînei încă o jumătate de răsucire. Răsufliînd adînc, își reveni și rămase un timp cu ochii țintă la vînjoasa și masiva mașină ghemuită la picioarele lui, pe punte, aidoma unui monstru bizar, prodigios și domesticit.

— Te ții tare ! mormăi el, cu un glas de stăpîn, în barba-i albă și încîlcită.

, II

A doua zi dimineată, în zori, „Narcis“ porni în larg.

O pîclă ușoară împînzea orizontul. Dincolo de port întinderea nemărginită a mării scînteia ca o pardoseală de giuvaeruri, la-fel de pustie ca și bolta cerului. Micul remorcher negru se urni, ca de obicei, în direcția vîntului, apoi slobozi parîma și se legăna o clipă într-o rînă, cu motoarele oprite, în timp ce coca¹ lungă și zveltă a vasului se mișca încet înainte, sub velele de jos ale gabierului. Pînzele, umflate de briză, se rotunjiră, aidoma unor norișori albi prinși în urzeala saulelor. Apoi școtele² fură trase, vergile ridicate, iar vasul deveni o piramidă înaltă și

¹ Corpul unei nave.

² Parîme cu care se manevrează pînzele.

solitară, lunecînd, albă și strălucitoare, prin pîclă însoțită. Făcînd cale întoarsă, remorcherul se depărtă spre țarm. Douăzeci și șase de perechi de ochi îi urmăriră pupa joasă și lată ce se tîra leneșă pe marea liniștită, între cele două roți cu zbatuiri care se învîrteau repede, călcînd apa cu o grabă furioasă. Ai fi zis că-i o rădașcă acvatică uriașă, care, surprinsă de lumină, copleșită de soare, încerca zadarnic să ajungă în umbra țarmului depărtat. Lăsa în urmă, pe cer, un caier de fum, iar pe apă două dîre fugare de spumă. În locul unde se oprise, se vedea o pată rotundă și neagră de funingine, legănîndu-se pe valuri — ca un semn că locul acela fusese pîngărit de odihna ciudatei dihanii.

Rămas singur, „Narcis“, cu etrava spre miazăzi, părea să zacă, liniștit și radios, pe marea agitată, sub soarele mișcător. Stropi de spumă zburau pe lîngă el, apa îl izbea cu icnete scurte, iar uscatul luneca tot mai departe, ștergîndu-și cu încetul contururile ; cîteva păsări cîrîiră, planînd cu aripile întinse deasupra catargelor legănătoare. În curînd, țarmul dispăru, păsările plecară, iar spre apus pînza triumghiulară și tuguiață a unui *dhow*¹ arăbesc ce naviga spre Bombay, se ridică dreaptă peste muchia ascuțită a orizontului, zăbovi un timp și se spulberă ca o nălucă. Apoi vasul își lăsă dîra lungă și rectilinie prin singurătatea fără margini a acelei zile. În asfințit, soarele, arzînd parcă pe apă, tîvi cu purpură norii grei de ploaie. Venind din urmă, vijelia amurgului se topi în scurtul potop al unei averse șuierătoare, care lăsă negre pînzele vasului, dar îl făcu să strălucească de la mărul catargului pînă la linia de plutire. „Narcis“ lunecă apoi ușor în bătaia musonului, cu punțile degajate în așteptarea nopții ; o dată cu el se mișcau valurile, al căror susur monoton se împletea cu

¹ Corabie cu o singură pînză, în Oceanul Indian.

șoaptele marinarilor chemați la pupa pentru a-și stabili carturile, cu geamătul scurt al vreunei marcare sau cu oftaturile zgomotoase ale vântului.

Domnul Baker, ieșind din cabină, strigă tare primul nume de pe listă, înainte de a închide ușa în urma lui. Se pregătea să ia comanda pe punte. Potrivit unui vechi obicei al mării, primul secund ia cel dintâi cart de noapte — de la orele opt la douăsprezece — în drumul de întoarcere spre patrie. După ce auzi și ultimul „Prezent !” domnul Baker spuse, ținând :

— Schimbați-l pe timonier și treceți la veghe !

Apoi urcă, greoi, scara dunetei, spre partea dinspre vânt. Curînd după-aceea, domnul Creighton coborî fluierînd încetîșor, și intră în cabină. În pragul acesteia se plimba, gînditor, *stewardul*, în papuci și cu mînele cămășii suflecate pînă la subsuori. Pe puntea principală, bucătarul încuia ușile rufului, certîndu-se cu tînărul Charley pe chestia unei perechi de ciorapi. Glasul lui răsuna dramatic prin întunericul de pe punte :

— Nu meriți să ți se facă vreun serviciu. După ce că ți i-am pus la uscat, acum vii și te plîngi că-s găuriți, și mă mai și înjuri ! Așa, drept în obraz ! Dacă n-aș fi creștin — ceea ce tu, golanule, nu ești — ți-aș trage una peste ceafă !... Cară-te de-aici !

De-a lungul parapetelor de pe puntea de mijloc stăteau sau se plimbau în tăcere grupuri de cîte doi sau trei marinari. Prima zi de muncă din cursa de întoarcere se sfîrșea în tihna plicticoasă a rutinei regăsite. Pe dunetă, la pupa, domnul Baker umbla cu pași triști, bombănind în pauzele dintre gînduri. La prova, marinarul de cart, stînd țeapăn între ghearele celor două ancore, fredona o melodie interminabilă, în timp ce privea conștiincios drept înainte, cu niște

ochi năuci. O sumedenie de stele spuzeug bolta pustie a nopții senine. Străluceau, deasupra mării, de jur-împrejurul vasului, mai vii și mai intense decît ochii unei mulțimi, și la fel de insondabile ca sufletele oamenilor.

Călătoria începuse, iar vasul, un crîmpei desprins de pămînt, luneca repede și singuratec, aidoma unei mici planete. În jurul lui, abisurile cerului și ale mării se întîlneau la o graniță de neatins. O imensă pustietate circulară se deplasa o dată cu el, mereu schimbătoare și mereu aceeași, veșnic monotonă și veșnic maiestuoasă. Din cînd în cînd, apărea la orizont cîte un alt petec alb, rătăcitor, încărcat cu viață, și dispărea curînd, spre propriu-i destin. Soarele, care urmărea toată ziua vasul, răsărea în fiecă dimineață ca un ochi holbat plin de o aprigă curiozitate. Vasul avea propriul său viitor și era însuflețit de viața ființelor care-i călcau punțile; aidoma pămîntului care-l dăruise mării, ducea o insuportabilă povară de regrete și speranțe. Pe bordul lui viețuiau adevărul timid și minciuna sfruntată; întocmai ca pămîntul, era înconștient, frumos la înfățișare și condamnat, de oameni, la o soartă nedemnă. Augusta solitudine a drumului său îi înnobila oarecum pelerinajul destul de sordid. Înainta spumegînd spre miazăzi, mînat parcă de curajul pe care-l poate inspira urmărirea unui țel nobil. Surîzătoarea imensitate a mării reducea dimensiunile timpului. Zilele alergau una după alta, iuți și scăpărătoare ca razele unui far, iar nopțile, scurte și dramatice, semănau cu niște vise fugare.

Oamenii stăteau la posturile lor, iar glasul clopotelor, răsunînd la fiecă jumătate de ceas, le călăuzea viața de trudă neconținută. Zi și noapte, puteai vedea la pupa capul și umerii unui marinar, profilîndu-se statornic pe cerul luminat de soare sau de stele, deasupra spițelor rotitoare ale timonei. Fețele se

schimbau, prin rotație. Fețe tinere, fețe bărboase, fețe tuciurii, fețe senine sau fețe posomorâte, dar înrudite, toate, prin fraternitatea mării și prin aceeași expresie a ochilor atenți la busolă sau la pînze. Căpitanul Allistoun, foarte serios, umbla toată ziua pe dunetă, cu gîtul înfășurat într-un fular vechi, roșcat. Noaptea, își scotea deseori capul pe puntea întunecată, întocmai ca o fantomă deasupra unui mormînt, și rămînea treaz și tăcut sub stele, cu cămașa de noapte fluturînd pe el, ca un steag; apoi se scufunda din nou în beznă, fără nici un zgomot. Născut pe țărmurile estuarului Pentland¹, ajunsese, în tinerețe, la rangul de harponist pe balenierele din Peterhead². Ori de cîte ori pomenea despre acea perioadă din viața lui, ochii lui cenușii și neastîmpărați deveneau reci și ficși, cu sclipiri de gheață. Mai tîrziu, ca să schimbe mediul, intrase în marina comercială din Indiile de Est. Primise comanda vasului „Narcis” încă de la lansarea acestuia la apă. Își iubea nava și o conducea fără milă, căci ambiția lui secretă era s-o vadă într-o bună zi întreprinzînd o cursă uimitor de rapidă, vrednică de a fi pomenită în gazetele navale. Căpitanul rostea cu un zîmbet sardonice numele armatorului, stătea rar de vorbă cu ofițerii săi, și-i muștra pe oameni pentru greșelile lor cu un glas blajin, dar în cuvinte usturătoare. Avea un păr de un cenușiu metalic, și o față aspră, de culoarea pielei de pantofi. Se bărbiera în fiecare dimineață la orele șase, dar odată, fiind surprins de un uragan cumplit la vreo optzeci de mile sud-vest de Mauritius, i se întîmplase să nu se bărbierească trei zile în șir. Nu se temea de nimic și de nimeni în afară de un Dumnezeu neiertător, și visa să-și

¹ Strîmtoare între nordul Scoției și Insulele Orcade.

² Oraș și port la Marea Nordului.

sfîrșească zilele într-o căsuță de țară, cu un pet de pămînt în jur, undeva, departe de mare.

El, stăpînul acelei lumi în miniatură, coborîrea de pe culmile olimpiene ale dunetei. De desubt, la picioarele lui, adică, muritorii de rînd¹ duceau viața lor trudnică și insignifiantă. Pe puncte principale domnul Baker bodogănea pe un ton fioros și inofensiv; ne pune să tragem la jug, fiindcă — după cum remarcase el însuși odată — tocmai pentru asta era plătit. Oamenii care trudeau pe puncte păreau sănătoși și satisfăcuți — cum sînt îndeobște marinarii cînd ajung în larg. Adevărata pace a Domnului începe la o mie de mile depărtare de uscat, iar cînd El își trimite acolo solii puterii Sale, nu o face pentru a-și arăta mînia teribilă împotriva crimei, înfumurării sau nesăbuiței, ci pentru a muștra părinteș inimile simple — inimile neștiutoare, care n-au habar de viață și bat netulburate de pizmă sau lăcomie.

Spre seară, punțile golite de oameni aveau un aspect odihnitor, care amintea de toamna pămîntului. Soarele asfințea, învăluit într-o mantie de nori în cinși. La prova, așezați pe muchiile vergilor de rezervă, șeful de echipaj și dulgherul vasului își țineau brațele încrucișate: doi bărbați prietenoși, puternici lați în piept. Alături de ei, meșterul velier, un tîncund și îndesat, care lucrase în Marina regală, istorisea, pufăind din lulea, povești incredibile despre diverși amirali. Marînari treceau, doi cîte doi, încotru și-ncoace, cu un pas dezinvolt, păstrîndu-și făcînd greutate echilibrul în spațiul acela îngust. În cocină mare amenajată pe puncte grohăiau porcii. Rezem cu coatele de zăbrele, Belfast comunia cu ei tăcerea gîndurilor sale. Flăcăi cu bluzele larg deschise peste piepturile pîrlite de soare, ședeau pe babale

¹ Stîlpi de lemn ori de metal fixați pe chei, și servind la legarea vaselor.

și pe treptele scărilor teugii. Lîngă arborele trinchet, cîțiva discutau, strînși roată, despre trăsăturile distinctive ale unui *gentleman*.

— Banii sînt totul, zicea unul.

— Ba nu, felul cum vorbesc, susținea un altul.

Knowles, șontorogul, se apropie șontîc-șontîc, arătîndu-și fața nespălată (avea cîntea de a fi cel mai jegos om de la teuga); dezvelindu-și cîțiva colți gălbejiți într-un rînjat pișicher, începu să explice, subtil, că el, care „le văzuse nădragii“, observase că dosurile acestora erau mai subțiri ca hîrtia din cauză că se roseseră pe scaunele din birouri, dar că altminteri păreau niște pantaloni „prima-nți“ și foarte durabili. Totul era, așadar, „numai aparență“.

— E al naibii de ușor să fii *gentleman* cînd ai toată viața parte de-o slujbă curată, conchise el.

Oamenii se ciondăneau la nesfîrșit, îndărătnici și copilăroși; își repetau zbierînd, cu fețele înfierbîntate, argumentele uluitoare, în vreme ce briza ușoară, adiind dinspre enorma cavitate a velei trinca¹ înținse deasupra capetelor lor descoperite, le dezmierda cu un soi de gest îngăduitor chicile încîlcite.

Oamenii uitau de muncile lor, uitau de ei înșiși. Bucătarul se apropiase ca să tragă cu urechea și stătea, iluminat și pătruns de credința lui, ca un sfînt îngîmfat, incapabil să uite de glorioasa-i răsplată. La capătul teugei, Donkin, meditînd solitar la păcatele lui, veni mai aproape, ca să prindă firul discuției purtate dedesubt; legănîndu-se leneș lîngă copastie, își întoarse spre mare fața gălbejită, iar nările-i subțiri tresăriră, adulmecînd briza. În lumina asfîntitului, străluceau fețe ațîțate, scăpărau dinți, scînteiau ochii. Marinarii care se plimbau doi cîte doi se opriră de-o dată locului, rînjind amuzați: un om, aplecat peste-un

¹ Prima velă de jos a arborelui trinchet (catargul dinspre prova).

hîrdău, se ridicase, năuc, întinzîndu-și brațele ude, pline încă de clăbuci. Pînă și cei trei subofițeri ascultau, cu zîmbete condescendente, rezemați comod de parapet. Belfast încetă să mai scarpine urechea porcului său favorit și se apropie, cu ochii strălucitori și cu gura deschisă, încercînd să spună și el ceva. Își ridică brațele, și începu să se schimonosească, nedumerit că nu i se dă cuvîntul. De la oarecare distanță Charley zbieră spre cei strînși în cerc :

— Eu știu despre *gentlemen*-i mai mult decît oricare dintre voi. Am fost intim cu dumnealor... Le-am văcsuit ghețele.

Bucătarul, care-și lungise gîtul ca s-audă mai bine, păru scandalizat :

— Ține-ți gura cînd vorbesc ăi mai în vîrstă decît tine, puști păgîn și obraznic !

— În regulă, moș Aleluia, așa o să fac, răspunse Charley, mîeros.

La auzul unor vorbe rostite cu o mutră drăcească de șireată, de Knowles-jegosul, ceilalți izbucniră într-un rîs ce crescuse asemeni unui val, devenind hohot năprasnic. Oamenii dădeau din picioare, și întorceau spre cer fețele schimonosite, mulți își loveau coapsele, bolborosind în neștire, iar vreo doi-trei, îndoîți din spinare, se țineau de burtă cu ambele brațe, ca niște bolnavi apucați de dureri. Dulgherul și șeful de echipaj se cutremurau de rîs, acolo unde ședeau ; meșterul velier, căruia-i stătea pe limbă o anecdotă despre-un comandor, părea bozumflat ; bucătarul își ștergea ochii cu o cîrpă soioasă ; iar Knowles-șontorogul stătea în mijlocul tuturor, și zîmbea tîmp, uimit de propriu-i succes.

Deodată, fața lui Donkin deveni gravă, între umerii săi înalți rezemați de copastia de la pupa. Prin ușa cabinei de la teuga se auzea un huruit vag, care se prefăcu într-un murmur, apoi se stinse într-un fel

de geamăt. Cel ce se spăla își vîrî brusc amîndouă brațele în hîrdău ; bucătarul păru mai pleoștit decît un eretic demascat ; șeful de echipaj începu să dea din umeri, stingherit ; dulgherul se ridică dintr-un salt și se depărtă, iar meșterul velier, renunțînd să-și mai spună anecdota, începu să pufăie din lulea cu o mutră plouată. În umbra ușii întredeschise scăpărau doi ochi albi, mari și holbați. Apoi capul lui James Wait ieși la vedere, parcă suspendat între cele două mîini încleștate pe stîlpii ce-i încadrau fața. Ciucurele tichiei sale de noapte, o tichie albastră, de lînă, îi juca vesel peste pleoapa stîngă. Wait ieși pe punte, cu pași șovăitori. Deși arăta la fel de vînjos ca întotdeauna, mersul lui părea ciudat de nesigur și afectat ; fața lui era poate un pic mai slabă, iar ochii păreau nefiresc de holbați. Ai fi zis că prin simpla lui prezență grăbea retragerea luminii din univers ; soarele în asfințit se scufunda repede, ca și cum ar fi fugit din calea negrului nostru, care emana un soi de negură, o influență subtilă și nefastă, un abur rece și lugubru, ce se așeza pe toate fețele, aidoma unui zăbranic. Cercul se rupse. Rîsetele zglobii muriră pe buzele întepenite. Nici un zîmbet nu mai rămase printre oamenii echipajului. Nimeni nu scotea o vorbă. Mulți se întoarseră cu spatele, încercînd să pară indiferenți ; alții, întorcîndu-și doar capetele, priveau cu coada ochiului, mai mult în silă. Semănau mai degrabă cu niște criminali conștienți de fărădelegile lor, decît cu niște oameni muncitori de îndoieli ; numai vreo doi-trei se uitau țintă la negru, dar prosteste, cu gura căscată puțin. Toți se așteptau să-l audă pe James Wait spunînd ceva și, în același timp, aveau aerul că știu dinainte ce-o să spună. Rezemîndu-se cu spatele de ușorul ușii, el își roti deasupra noastră privirea chinuită și dominatoare a ochilor

săi grei, întocmai ca un tiran bolnav care înfruntă o gloată de sclavi supuși, dar nevrednici de încredere.

Nimeni nu plecă. Toți așteptau, fascinați și îngroziți.

— Vă mulțumesc, băieți, spuse el pe un ton zeflemitor, gîfîind după fiecare cuvînt. Sînteți... drăguți și... liniștiți, da ! Ce v-a apucat să zbierați așa... în fața... uși ?...

Făcu o pauză mai lungă, în timpul căreia își supuse coastele la cazna unui exagerat efort de respirație. Era ceva insuportabil. Oamenii începură să se foiască. Belfast scoase un fel de geamăt ; dar sus, Donkin clipi din pleoapele-i roșii cu gene invizibile, și rînji amar peste capul negrului.

Acesta urmă să vorbească, uimitor de degajat. Nu mai horcăia, iar vocea lui vibra, sonoră și cavernoasă, ca și cum ar fi vorbit într-o peșteră pustie. Era mînios și disprețuitor :

— Am încercat să ațipesc puțin. Doar știți că nu pot să dorm noaptea. Dar v-ați apucat să trîncăniți aici, lîngă ușă, ca niște țate bătrîne... Vă credeți niște buni camarazi, nu-i așa ?... Puțin vă pasă de-un muribund !

Belfast plecă de lîngă cocină.

— Jimmy ! exclamă el cu tremur în glas. Dacă n-ai fi bolnav, te-aș...

Se opri, însă. Negrul așteptă o clipă, apoi spuse, pe un ton lugubru :

— Ce mi-ai face ? Du-te de te bate cu unul de-o seamă cu tine ! Pe mine lasă-mă-n pace ! N-o să dureze mult. O să mor curînd... Destul de curînd !

Oamenii stăteau nemișcați de jur-împrejur, abia respirînd, și privind furioși. Era exact ceea ce se așteptaseră, și se temuseră să audă din gura acestui negru nesuferit, care le arunca în obraz de cîteva ori pe zi, ca pe-o laudă și ca pe-o amenințare, imaginea unei morți venite pe furiș. Ai fi zis că se mîndrea

întrucâtva cu moartea asta care, pînă-acum, se dovedise a-i face mai ușoară viața ; se grozăvea cu ea, ca și cum nici un alt om în afară de el n-ar fi fost vreodată în intimitatea unei astfel de soațe ; ne-o flutura mereu pe la nas, cu o stăruință afectuoasă ce-i făcea de netăgăduit prezența, oricît ar fi părut de neverosimilă. Nici un om nu putea fi suspectat de o astfel de prietenie monstruoasă ! Era oare o realitate, sau o ficțiune, acest veșnic-așteptat oaspete al lui Jimmy ? Noi ezitam între milă și neîncredere, în timp ce el, la cea mai mică provocare, zgâlțîia în fața ochilor noștri oasele acelei plicticoase și infame hîrci. Una, două ne-o vîra sub ochi. Vorbea despre moartea lui apropiată, ca și cum ea ar fi fost deja acolo, ca și cum ar fi umblat pe punte, gata-gata să se strecoare în singurul pat gol, ca să doarmă ; sau ca și cum ar fi stat cu el la masă, mereu. O amesteca zilnic în treburile noastre, în odihna și-n distracțiile noastre. Nu puteam să cîntăm ori s-auzim muzică seara, pentru că Jimmy (toți îi spuneam așa, cu duioșie, ca să ne-ascundem ura față de complicea lui) izbutise, cu amenințarea morții lui iminente, să-i tulbure pînă și lui Archie echilibrul mintal. Archie era posesorul unui acordeon, dar după cîteva predici usturătoare ținute de Jimmy, refuzase să mai cînte la acest instrument.

— Negru' ăla are ceva diavolesc, zicea Archie. Nu știu ce-i cu dînsul, da'-i de rău, foarte de rău. N-are rost să mă rugați : nu vreau să cînt !

Cîntăreții noștri amuțiseră pentru că Jimmy era pe moarte. Din aceeași pricină, spunea Knowles, nimeni nu mai putea „să bată-un cui în perete ca să-și atîrne catrafusele“, fără a i se atrage numai decît atenția că săvîrșea o greșeală enormă, tulburînd astfel interminabilele ultime momente ale lui Jimmy. Noaptea, oamenii de cart se chemau în șoaptă unul

pe altul, ca să nu tulbure cel din urmă somn pe pământ al lui Jimmy, — în loc să chiuie ca de obicei : „Bing ! Ieșiți afară ! Auziți, băieți ? Hei ! Arătați-vă !“ E adevărat că era mereu treaz, și reușea să ne arunce-n spinare, în vreme ce ne furișam pe punte, câte o remarcă tăioasă care, pentru moment, ne făcea să ne simțim niște brute, iar după aceea să ne suspectăm că ne-am prostit de tot. Vorbeam în șoaptă în teuga aia, de parc-ar fi fost o biserică. Mîncam în tăcere, cu spaima-n suflet, pentru că Jimmy era mofturos la mîncare, și-și bătea joc de carnea sărată, de pezmeci și de ceai, ca de niște alimente improprii pentru stomacul omului, „darmite pentru stomacul unui muribund !“

— Nu puteți găsi o bucată de carne mai bună pentru-un bolnav care vrea s-ajungă în patrie ca să se vindece — ori ca să moară ? adăuga el. Dar ce zic eu ? ! Chiar dac-aș avea vreo șansă să mă vindec, voi mi-ați zădărnici-o ! Ați fi în stare să mă otrăviți. Uite ce mi-ați dat !

Noi îl serveam la pat, cu umilință și cu furie, de parc-am fi fost slugile de rînd ale unui prinț nesuferit ; iar el ne răsplătea cu neînduplecatele-i critici. Descoperise resortul ascuns al imbecilității oamenilor ; muribundul acela afurisit, care cunoștea taina vieții, devenise stăpîn pe fiecîre moment al existenței noastre. Ne apuca disperarea, dar rămîneam supuși. Micul și impulsivul Belfast era veșnic pe punctul de a sări la bătaie sau de a izbucni în plîns. Într-o seară îi mărturisii lui Archie :

— Pentru-o jum'ate *penny* i-aș reteza tigva neagră, chiulangiului ăluia !

Iar cinstitul Archie se arătă scandalizat ! Într-atît era de infernală vraja pe care negrul acela venit întîmplător printre noi o aruncase asupra comunității noastre bărbătești, dar candidă ! În aceeași

noapte, însă, Belfast fură din bucătărie plăcinta cu mere destinată prînzului de duminică al ofițerilor, pentru a stimula apetitul dificil al lui Jimmy. Prin aceasta, își primejduia nu numai vechea prietenie ce-l lega de bucătar, ci și, pe cît se părea, mîntuirea în lumea de apoi. Bucătarul rămase năucit de durere ; nu știa cine săvîrșise furtul, dar știa că ticăloșia prosperă pe vas, și că Satana umblă printre oamenii aceștia, pe care el îi socotea întrucîtva aflați în grija lui duhovnicească. Ori de cîte ori ne zărea pe cîțiva dintre noi adunați laolaltă, bucătarul pleca grabnic de lîngă soba lui ca să ne țină o predică. Noi fugeam de el, și numai Charley (care știa cine furase plăcinta) îl înfrunta, cu o privire candidă, care-l scotea din sărite pe cuviosul bucătar.

— Cred că tu ești făptașul, bombănea el, îndurerat, mîngîindu-și bărbia mînjită cu funingine. Ești vrednic de rug ! Să nu-ți mai atîrni ciorapii în bucătăria mea !

În curînd se răspîndi, neoficial, vestea că, în caz de recidivă, ni se va tăia rația de marmeladă (o rație suplimentară, de cîte o jumătate de funt). Domnul Baker încetă să-și copleșească protejații cu înjurături glumețe, și începu să mîrîie la toți, bănuitor. Ochii reci ai căpitanului scăpărau bănuitori, sus pe dunetă, de unde ne urmărea în timp ce mergeam de la fungi¹ la brațele vergilor, pentru a strînge bine toate parîmele, ca-n fiecare seară. Un asemenea furt e greu de împiedicat pe bordul unui vas comercial, și poate trece drept o declarație de ostilitate a marinariilor împotriva ofițerilor lor. E, oricum, un semn rău. Dumnezeu știe ce belea poate să iasă din asta. Deși pe „Narcis” domnea încă pacea, încrederea reciprocă fusese zdruncinată. Donkin nu-și ascundea bucuria. Dar noi eram cam speriați.

¹ Parîme trecute printr-un scripete de pe catarg, cu ajutorul cărora se ridică velele.

Iără nici o logică Belfast se apucă deodată să-i facă reproșuri furioase lui James Wait. Acesta, sprijinindu-se cu cotul pe pernă, îi răspunse, cu un glas horcăit :

— Ți-am cerut eu să șterpelești plăcinta aia afurisită ? Dracu' s-o ia de plăcintă, mi-a făcut mai rău, lua-te-ar naiba de irlandez smintit !

Belfast se repezi la el, cu fața împurpurată și cu buzele tremurînde. Toți cei de la teuga se ridicară în picioare, strigînd într-un glas. Se stîrni un vacarm infernal. Cineva răcni, mai tare ca toți :

— Mai domol Belfast, mai domol !...

Ne așteptam ca Belfast să-l strîngă de gît pe Wait, fără multe fasoane. Prin praful stîrnit de picioarele lui, am auzit tusea negrului, metalică și explozivă ca o bătaie de gong. În clipa următoare, l-am văzut pe Belfast aplecat deasupra lui.

— Nu, Jimmy, nu face asta ! îi spunea el cu un glas plîngăreț. Nu fii rău ! Nici un înger nu s-ar atinge de tine așa bolnav cum ești !

Și se uita la noi, de lîngă culcușul lui Jimmy, cu ochii înlăcrămați și cu gura schimonosită caraghios. Apoi încercă să netezească păturile mototolite. Murrurul neîntreput al mării umplea teuga. James Wait era oare speriat, impresionat, sau plin de căință ? Zăcea culcat pe spate, cu-o mîină pe șold, nemișcat, ca și cum mult așteptatul lui musafir ar fi venit în sfîrșit. Belfast repeta, cu emoție în glas, mutîndu-se de pe-un picior pe celălalt :

— Da, știm, ți-e rău, dar... spune-ne doar ce dorești, și... știm cu toții că ți-e rău, foarte rău...

James Wait nu era nici impresionat, nici plin de căință. La drept vorbind, părea mai degrabă uluit. Ridicîndu-se cu o uimitoare ușurință, spuse cu vocea lui de bariton, perfect de clară (uncori, auzindu-l, nici n-ai fi putut crede că omul ăsta suferă de ceva) :

— Aha, vasăzică știți că mi-e rău ? ! Păi, atunci, purtați-vă cum se cuvine ! Unii dintre voi n-au destulă inimă ca să întindă o pătură peste-un om bolnav. Lasă acum !... Pot să mor și-așa !

Belfast se depărtă șchiopătînd, cu un gest de descurajare. În tăcerea așternută peste teuga, ticsită de oameni cu urechile la pîndă, se auzi limpede vocea lui Donkin :

— Zău dacă mai pricep ceva !

Și chicoti.

Wait îi aruncă o privire destul de prietenoasă. Nimeni nu era în stare să prevadă ce anume îi poate face plăcere unui bolnav atît de sucit ; pentru noi, însă, chicotitul acela disprețuitor era greu de suportat.

Poziția pe care-o ocupa Donkin la teuga era eminentă, dar nesigură. Stătea pe culmea primejdioasă a unei antipatii generale. Era ocolit de toți, iar el, în izolarea asta, nu putea face altceva decît să se gîndească la furtunile Capului Bunei Speranțe și să ne pizmuiască hainele, călduroase și impermeabile cu care eram echipați. Cizmele noastre, mantalele noastre de ploaie, cuferele noastre bine garnisite, erau pentru el tot atîtea temeiuri de meditație amară : nu poseda nici unul din aceste lucruri, și simțea instinctiv că nimeni nu s-ar oferi, la nevoie, să le împartă cu el. Nerușinat de lingușitor cu noi, era de o sistematică obraznicie cu ofițerii. Se aștepta la cele mai bune rezultate de pe urma acestei linii de conduită, dar greșea. Cei înzestrați cu o astfel de fire uită că, provocați la extrem, oamenii manifestă spirit de dreptate, fie că vor sau nu acest lucru. Obrazniciile lui Donkin față de prearăbdătorul Baker, sfîrșiră prin a ne revolta, așa că ne-am bucurat mult cînd, într-o noapte întunecoasă, secundul l-a pus cu botul pe labe, o dată pentru totdeauna. A făcut-o strașnic, într-un fel foarte cuviincios și elegant, și fără multă gălăgie.

Fusesem chemați — cu puțin înainte de miezul nopții — să brațăm vergile, iar Donkin, ca de obicei, făcuse niște remarci jignitoare. Stăteam unul lângă altul, somnoroși, cu parîma în mîini, așteptînd ordinul următor, cînd am auzit deodată în noapte un tropăit de pași, o exclamație de uimire și cîteva ghionturi și palme, acompaniate de niște șoapte șuierătoare, înăbușite :

— Aha, mai vrei ?

— Nu ! Nu !

— Atunci, poartă-te cum se cuvine...

— Aoleu ! Aoleu !...

După aceea se auzi o bufnitură surdă, urmată de un zăngănit de fiare, ca și cum trupul unui om s-ar fi rostogolit printre țevile și pistoanele pompelor. Pînă să ne putem da noi seama ce se-ntîmplă, vocea domnului Baker se auzi foarte aproape, și cam enervată :

— Trageți, băieți ! Întindeți bine parîma aia !

Ceea ce ne-am și grăbit să facem. Primul secund continuă să se ocupe de brațarea vergilor, cu obișnuita și exasperanta lui pedanterie, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Pe Donkin nu-l vedeam nicăieri, dar nici nu ne păsa de el. Chiar dacă secundul l-ar fi aruncat peste bord, nimeni dintre noi n-ar fi zis nici măcar : „Uite, s-a dus !“ În realitate, însă, nu pățise cine știe ce, decît că-și pierduse un dinte din față. Am observat asta a doua zi dimineață, dar am păstrat o tăcere solemnă : regulile de etichetă de la teuga ne porunceau să fim orbi și muți în astfel de ocazii, iar noi țineam la convențiile vieții noastre sociale, mai mult decît țin la ale lor oamenii uscatului. Charley strigă, cu o lipsă de tact de neiertat :

— Ai fost la dentist ?... Te-a durut, nu-i așa ?

Unul dintre cei mai buni prieteni ai săi îi dădu un pumn zdravăn după ureche. Băiatul păru surprins, și rămase mîhnit vreme de cel puțin trei ore. Ne părea

rău pentru el, dar tinerii au nevoie de mai multă disciplină decît cei vîrstnici. Donkin rînjea, veninos. Începînd din ziua aceea deveni necruțător ; îi spunea lui Jimmy că-i „un potlogar negru“, iar nouă ne dădea a înțelege că sîntem niște imbecili, duși zilnic de nas de un negru oarecare. Jimmy părea totuși să-l simpatizeze !

Singleton trăia la adăpost de emoțiile omenești. Taciturn și posac, nu semăna cu noi, ceștialaltî, decît prin faptul că respira în mijlocul nostru. Ne străduiam să ne purtăm omenește, dar ne venea destul de greu ; oscilam între năzuința spre virtute și teama de ridicol ; voiam să ne ferim de ghimpii remușcării, dar nu doream să cădem victime propriilor noastre sentimente. Odioasa complice a lui Jimmy părea să fi trezit în inimile noastre, cu răsuflarea-i impură, subtilități nevisate. Eram tulburați și lași. Știam asta. Singleton părea să nu știe nimic, să nu priceapă nimic. Pînă atunci îl crezusem înțelept, cum și arăta, dar de la o vreme îl suspectam de prostie — de prostie senilă.

Într-o zi, la prînz, cînd ședeam pe lăzile noastre, în jurul unei cutii mari de conserve deschise la picioarele noastre, pe punte, Jimmy își exprimă scîrba față de toți și de toate, în cuvinte neobișnuit de scîrboase. Singleton își înălță capul. Noi, ceilalți, amuțisem. Bătrînul îl întrebă pe Jimmy :

— Ești pe moarte ?

James Wait păru din cale-afară de uluit și buimăcit de întrebare. Toți eram uluiți. Gurile rămăseseră deschise, inimile băteau tare, ochii clipeau ; o furculiță de tinichea căzu cu zgomot în cutie ; un om se ridică să plece, dar încremeni. În mai puțin de-un minut, Jimmy își veni în fire și răspunse, cu tremur în glas :

— Păi, nu vezi că sînt ?

Singleton își duse la buze un pezmec muiat („dinții mei nu mai taie“ obișnuia el să spună) și rosti cu o sfătoșenie blajină :

— Atunci, vezi-ți de moartea ta. Nu ne mai bate atîta capul pe chestia asta. Nu te putem ajuta cu nimic.

Jimmy se lăsă să cadă pe cușeta lui și rămase tăcut foarte multă vreme, ștergîndu-și doar nădușeala de pe bărbie. Blidele de tablă fură strînse în grabă. Pe punte, oamenii începură să comenteze în șoaptă incidentul. Unii chicoteau de bucurie, alții păreau gravi. Wamibo încerca în zadar să zîmbească, după ce umblase îndelungă vreme visător, cu ochii năuci. Unul dintre tinerii scandinavi, muncit de îndoieli, îndrăzni să se apropie de Singleton în timpul celui de-al doilea cart de noapte (bătrînul nu prea ne încuraja să-i vorbim) și-l întrebă cu sfială :

— Chiar crezi c-o să moară ?

Singleton ridică privirea și spuse, cu hotărîre în glas :

— Sigur c-o să moară !

Vorbele astea părură decisive. Ele fură numaidecît aduse la cunoștința tuturor, de către cel care consultase oracolul. Sfios și plin de zel, tînărul scandinav își recita formula, ferindu-și privirea de ochii interlocutorului :

— Moș Singleton spune c-o să moară.

Era o adevărată ușurare ! Știam în sfîrșit că mila noastră nu-i fără obiect, și puteam să zîmbim iarăși, împăcați — dar uitasem să-l punem la socoteală pe Donkin. Donkin nu voia „să aibe de-a face cu veneticii ăștia împuțiți“. Cînd Nillsen îi aduse la cunoștință vestea — „Singleton spune c-o să moară“ — el îi răspunse c-un veninos : „Și tu o să crăpi, neamțule cu ceafa groasă ! Mai bine-ați crăpa toți

nemții, în loc să veniți să ne luați biștarii, ca să-i duceți în țara voastră de flămânzi !”

Am rămas consternați. Ne-am dat seama că, la urma urmei, răspunsul lui Singleton n-avea nici o noimă. Am început să-l urim pentru că-și bătuse joc de noi. Toate certitudinile noastre se spulberau ; relațiile noastre cu ofițerii erau încordate ; bucătarul ne socotea „pierduți” ; auzisem și părerea șefului de echipaj, că sîntem „o ceată de molii”. Îl suspectam pe Jimmy, ne suspectam unul pe celălalt, și fiecare se suspecta pe sine însuși. Nu știam ce să facem. La fiecă cotitură mărunță a vieții noastre umile, dădeam peste Jimmy care ne bloca, uriaș, calea, braț la braț cu groaznica lui soață mascată. Era un adevărat blestem.

Pacostea s-a abătut asupra noastră la o săptămînă după ce plecasem din Bombay ; ne-a lovit hoșește, ca orice pacoste. Fiecare dintre noi observasem că, încă de la început, Jimmy era foarte lăsător la treabă, dar pusesem asta pe seama concepției lui despre viață. Donkin îi spunea adesea :

— Nu atîrni mai greu pe-o parîmă decît o biată vrabie.

Îl disprețuia. Belfast, gata de atac, exclama provocator :

— Nu prea te omori cu treaba, bătrîne !

— Dar tu te-omori ? îi replica Jimmy, cu mare scîrbă, iar Belfast se retrăgea.

Într-o dimineață, tocmai cînd spălam punțile, domnul Baker îi strigă negrului :

— Vino-ncoace cu mătura, Wait !

Jimmy porni cu pas leneș.

— Mișcă-te mai repede ! mîrîi domnul Baker. Ce-i cu picioarele tale de dinapoi ?

Jimmy se opri locului și spuse, cu o mutră tristă și sfidătoare, rotindu-și încet ochii bulbucăți :

— Nu-i vorba de picioare, ci de plămîni...

Toți ascultam, cu urechile ciulite.

— Ce-i... hm !... Ce-i cu plămîinii ? întrebă domnul Baker.

Toți marinarii de cart stăteau pe puntea udă, rînjind, cu mături sau cu găleți în mîini.

— Sînt pe ducă. Nu vedeți că-s pe moarte ? O știu !

— Atunci, de ce naiba te-ai mai îmbarcat pe vasul ăsta ? replică domnul Baker, scîrbit.

— Trebuie să trăiesc pînă mor, nu-i așa ? zise Jimmy.

Rînjetele deveniră sonore.

— Cară-te de pe punte ! Piei din ochii mei ! tună domnul Baker, complet năucit.

Era o experiență unică pentru el. James Wait se supuse și, lăsînd din mînă mătura, se depărtă încet, urmat de un hohot de rîs. Prea era caraghios ! Toți marinarii rîdeau... Tii ! Cum mai rîdeau !

Wait ajunsese să ne chinuie clipă de clipă, era mai rău decît un coșmar. Aparent, n-avea nimic — unui negru nu i se citește suferința pe față. Desigur, nu era prea gras, dar nici mai plătînd decît ceilalți negri pe care-i cunoscusem. Tușea adesea, dar era evident, chiar și pentru cei mai bine dispuși în favoarea lui, că tușea atunci cînd îi convenea. Nu voia, sau nu era în stare să muncească — dar nici să zacă-n pat nu voia. Într-o zi se cățăra pe catarge împreună cu cei mai sprinteni dintre noi, iar peste cîteva zile eram nevoiți să ne suim după el, ca să-i dăm jos trupul nevolnic, primejduindu-ne viețile. Era scos la raport, examinat, muștrat, amenințat, luat cu binișorul, probosit. O dată fusese chemat în cabina căpitanului, ca să stea de vorbă cu el. Circulau pe chestia asta tot felul de zvonuri năstrușnice. Se spunea că-l băgase-n sperieți pe bătrîn, cu obrăznicile lui. Charley susținea că „șeful i-a dat, plîngînd, binecuvîntarea și-un gavanos cu dulceață“.

Knowles auzise de la steward că indescrîpibilul Jimmy gemuse, agăţîndu-se de mobila din cabină, că se plînsese de brutalitatea şi neîncrederea oamenilor, iar la urmă tuşise, scuipeşte pe gazetele meteorologice, întinse pe masa căpitanului. Fapt este că Wait ieşise din cabină sprijinit de steward, care ne spusese, cu-o voce indignată şi îndurerată :

— Hei, careva dintre voi să-l ia în primire şi să-l culce !

Jimmy băuse o cană de cafea şi, după ce se rătoise la cîteva dintre noi, se dusesse la culcare. De-atunci, zăcea mai tot timpul în pat, dar ori de cîte ori îi convenea, ieşea pe punte şi ne pomeneam cu el în mijlocul nostru. Arogant şi visător, se uita spre mare, şi nimeni n-ar fi putut spune ce-i cu omul acela negru care se ţinea deoparte, într-o atitudine meditativă, nemişcat ca o statuie.

Refuza cu încăpăţinare orice medicament ; arunca peste bord păsatul de *sago*¹ şi tapioca pînă cînd stewardul se plictisi să i le mai aducă. Într-o zi, Jimmy ceru un elixir. Îi trimiseră o sticlă enormă — destul ca să otrăvească o colonie întreagă de copii. El o ascunse între saltea şi căptuşeala de lemn a bordajului ; nu-l văzu nimeni bînd vreodată măcar o picătură.

Donkin îi trîntea înjurături în obraz şi rînjea la el, cînd îl auzea horcăind, dar nu trecea mult şi Jimmy îi oferea cu împrumut un jersey călduros. O dată, Donkin îl înjură timp de-o jumătate de ceas, reproşîndu-i că, din cauza prefăcătoriei lui, oamenii trebuiau să muncească în plus, şi terminînd prin a-i spune : „Eşti un porc cu rîitul negru !” Noi am rămas îngroziţi, sub înrîurirea acelei vrăji blestemată.

Jimmy, însă, părea de-a dreptul încîntat să audă asemenea insulte. Arăta foarte vesel, atît de vesel, încît

¹ Un fel de amidon extras din seva unor palmieri din India.

îi azvîrli lui Donkin o pereche de cizme uzate, strîgîndu-i :

— Ia-le, lepădătură din East-end ¹ !

În cele din urmă domnul Baker fu nevoit să-i spună căpitanului că James Wait tulbura pacea vasului :

— Omul ăsta ne strică disciplina, zău așa ! Hm !

Și într-adevăr, echipa de cart de la tribord fu cît pe ce să refuze să-și facă datoria, într-o dimineață, cînd șeful de echipaj le porunci oamenilor să spele teuga. Lui Jimmy nu-i plăcea, pasămite, să calce pe-o punte udă, iar noi eram într-o dispoziție miloasă în dimineața aceea. Socotindu-l pe șeful de echipaj o brută, aproape că i-am și spus-o. Numai datorită tactului domnului Baker a putut fi evitată o revoltă în lege : el refuză să ne ia în serios. Venind valvîrtej spre noi, ne făcu de două parale, dar pe un ton atît de cordial și de marinăresc, încît începu să ne fie rușine de noi înșine. De fapt, în ochii noștri el era un lup de mare prea destoinic ca să-i facem greutăți cu bună știință ; și, la urma urmei, poate că Jimmy era cu-adevărat un potlogar, mai mult ca sigur că era ! În dimineața aceea, teuga a fost bine spălată ; dar în aceeași după-amiază am amenajat în ruful de pe punte un fel de cameră de spital, — o cabină mică și plăcută, ce se deschidea spre punte, și avea două cușete. Am transportat acolo calabalîcul lui Jimmy, iar după-aceea l-am dus pe Jimmy însuși, în ciuda protestelor sale. Ne-a spus că nu poate să umble. Patru oameni l-au cărat într-o pătură. Ni s-a plîns că-o să moară acolo, singur, ca un cîine. L-am căinat, deși eram bucuroși c-am scăpat de prezența lui la teuga. Am continuat să-l slujim, la fel ca mai înainte. Bucătăria era alături de ușa cabinei lui, iar bucătarul intra la el de multe ori pe zi. Wait părea ceva mai bine dispus. Knowles afirma chiar că, într-o

¹ Cartier rău famat din Londra.

bună zi, îl auzise rîzînd în hohote de unul singur. Alții îl văzuseră, cică, umblînd pe punte într-o noapte. Mica lui cabină, a cărei ușă rămînea întredeschisă, cu ajutorul unui cârlig lung, era totdeauna plină de fum de tutun. Trecînd prin fața ei, în drum spre treburile noastre, îi aruncam prin deschizătură vorbe de duh, uneori chiar sudălmii. Jimmy ne fascina. Nu ne lăsa niciodată să ne biruim îndoielile. Umbra lui plana asupra vasului. Invulnerabil în promisiunea lui de a muri grabnic, ne călca în picioare respectul față de noi înșine, demonstrîndu-ne zilnic lipsa de curaj moral. Ne corupea viețile. Nici dac-am fi fost o bandă mizerabilă de muritori nenorociți, pîngăriți deopotrivă de speranță și de teamă, n-ar fi putut să ne domine cu o mai necruțătoare afirmare a sublimului său privilegiu.

III

Între timp „Narcis“ ieșise, cu toate pînzele sus, din zona musonului. Acum plutea încet în derivă, rotindu-se după acul busolei, în voia brizelor înșelătoare care ne însoțeau de cîteva zile. Sub rafalele ploilor calde și scurte, oamenii mutau de colo pînă colo vergile grele, bombănind în ciudați; apucau parîmele ude, gemînd și oftînd, în vreme ce ofițerii, posaci și murați de ploaie, le împărțeau neconținut ordine, cu glasurile lor obosite. În puținele clipe de răgaz, oamenii își priveau cu scîrbă palmele îndurate ale mîinilor lor țepene, și se întrebau unii pe alții cu obidă :

— Cine s-ar face marinar, dac-ar putea fi plugar ?

Toți își pierduseră cumpătul, și nimănui nu-i mai păsa de ceea ce spunea. Într-o noapte întunecoasă,

după ce marinarii de cart munciseră patru ore la brațul vergilor, pe o zăpușală cumplită și sub o ploaie ce-i înecase pe jumătate, Belfast declară ritos că „s-a săturat pînă-n gît” de corăbii, și c-o să se angajeze pe un vapor. Era o exagerare, desigur. Căpitanul Allistoun, cu veșnica lui stăpînire de sine, șoptea mîhnit către domnul Baker : „Nu-i chiar așa de rău”, după ce izbutea să-și împingă, să-și manevreze corabia cale de șaizeci de mile în douăzeci și patru de ore. Din pragul miciei sale cabine, Jimmy urmărea, cu bărbia-n palmă, și cu niște ochi obraznici și melancolici, trudnica noastră zbatere. Îi vorbeam cu blîndețe, dar o dată ieșiți din cîmpul lui vizual, schimbam între noi zîmbete acre.

După un timp, vîntul redeveni prielnic și cerul senin, astfel încît vasul își urmă drumul prin latitudinile sudice. Am trecut de Madagascar și de Mauritius fără să zărim uscatul. Întărisem cu parîme suplimentare vergile de rezervă. Controlasem fiecă sabord. În momentele lui de răgaz, stewardul se străduia, cu o mutră îngrijorată, să întărească cu scînduri ușile cabinelor. Pînzele tari erau învergate cu grijă. Ochi neliniștiți iscodeau spre apus, pîndind capul Furtunilor. Vasul nimerise într-o hulă¹ ce-l purta spre sud-vest. Cerul luminos al acelor latitudini joase căpăta o strălucire din zi în zi mai aspră deasupra capetelor noastre : se boltea peste vas, vibrînd ca o imensă cupolă de oțel, în care răsuna vocea adîncă a vînturilor răcoroase. Un soare rece lucea pe coamele albe ale valurilor negre. Sub puternica răsuflare a furtunilor din vest, „Narcis” se lăsa într-o rîină, docil și totuși îndărătnic. Arborînd doar o parte din pînze, plutea cînd încolo, cînd încoace, în neconținută-i sforțare de a-și croi drum prin violența invizibilă a

¹ Unduirea lentă a suprafeței mării.

vînturilor : se năpustea drept în hăurile negre ale talazurilor, se zbătea să se cațere pe muchiile lor înspumate, se rostogolea neconținut pe-o parte și pe alta, ca o făptură suferindă. Puternic și viteaz, răspundea la chemările oamenilor, iar catargele-i zvelte, legănîndu-se fără îștov în semicercuri abrupte, păreau să implore zadarnic mila cerului furtunatic.

În anul acela a fost o iarnă grea în largul Capului. Timonierii schimbați în post încercau să se încălzească lovindu-și brațele, bătînd din picioare sau suflînd în degetele lor roșii, tumefiate. Oamenii care făceau de cart pe punte se fereau de șfichiul stropilor reci sau, ciuciți prin colțuri mai adăpostite, priveau îngroziți talazurile înalte și nemiloase care asaltau mereu vasul cu o furie neostoită. Apa se prăvălea ca o cascadă peste ușile teugei. Trebuia să sări printr-o cataractă ca să ajungi la culcușul tău jilav. Oamenii intrau în pat uzi și ieșeau înțepeniți, pentru a face față implacabilelor și salvatoarelor exigențe ale destinului lor glorios și obscur. Undeva departe, la pupa, prin pîcla rafalelor, îi puteai zări pe ofițeri scrutînd în direcția vîntului. Stăteau lîngă copastie, agățîndu-se de ea cu înverșunare, drepti în mantalele lor lungi și lucioase ; din cînd în cînd îi vedeai zbătîndu-se deasupra liniei cenușii a orizontului înnorat, sau încremeniți în atitudini rigide, de pîndă, după cum o dictau plonjoanele capricioase ale vasului.

Ei urmăreau schimbările vremii și ale vasului, așa cum oamenii uscatului iscodesc temutele fluctuații ale hazardului. Căpitanul Allistoun nu părăsea niciodată puntea, ca și cum ar fi fost trup din trupul navei. În răstimpuri, stewardul, tremurînd tot, căci umbla numai în cămașă, se tîra spre el cu cîte o cană de cafea fierbinte, care ajungea numai pe jumătate la buzele căpitanului, restul vărsîndu-se pe drum din pricina furtunii. Căpitanul sorbea încet, cu gravi-

tate, cafeaua rămasă pe fund, în timp ce pe mantaua-i impermeabilă răpăiau stropi grei, iar pe cizmele-i înalte se spărgeau zgomotos valurile ; el, însă, nu-și lua nici o clipă ochii de la nava lui. Îi pîndea fiecare mișcare ; o privea țintă, întocmai cum un îndrăgostit urmărește din ochi zbuciumul unei femei delicate și generoase, de firul subțire al existenței căreia atîrnă pentru el toată semnificația și toată bucuria lumii. Noi toți priveam vasul. Era frumos, de o frumusețe nu lipsită de cusur, ceea ce nu ne făcea, însă, să-l iubim mai puțin. Îi laudam cu glas tare calitățile, ne grozăveam cu ele unul în fața altuia, ca și cum ar fi fost vorba de propriile noastre calități, — și țineam adînc îngropată în tăcerea dragostei noastre taina unicului cusur pe care i-l știam. Se născuse pe malurile fluviului Clyde, sub un cer cenușiu, în larma ciocanelor izbite pe nicovale, printre valuri negre de fum. Apele-i vuitoare și mohorîte zămislesc făpturi frumoase, menite să plutească pînă hăt-departe, în lumea luminată de soare, pentru a fi îndrăgite de oameni. „Narcis“ făcea parte din această seminție desăvîrșită. Deși era, poate, mai puțin desăvîrșit decît multe alte vase, ne aparținea și, ca atare, era incomparabil. Eram mîndri de el. La Bombay, marinarii de apă dulce, niște ageamii, vorbeau despre „Narcis“ ca despre „corabia aia cenușie și drăgălașă“. Drăgălașă ! Zgîrcită laudă ! Noi știam că-i cea mai minunată navă lansată vreodată pe mare ! Ne străduiam să uităm că, aidoma multor corăbii trainice, era uneori cam năzu-roasă. Și cam prea exigentă. Ne cerea multă atenție la încărcare și la manevre, — nimeni nu știa precis cît de multă. Într-atîta-i de imperfectă știința muritorilor de rînd ! Vasul, însă, știa, și cîteodată corecta prin sănătoasa disciplină a fricii trufașa ignoranță a oamenilor. Circulau povești sinistre despre trecutele-i călătorii. Bucătarul (marinar numai cu numele), își

dezlega uneori limba, sub înrîurirea vreunei întîmplări neplăcute, ca de pildă căderea unei tingiri, și bombănea mahmur, în vreme ce spăla podelele :

— Poftim ! Uite ce mi-a făcut ! O dată și-o dată, o să ne-nece pe toți ! O să vedeți !

La care, stewardul, strecurîndu-se o clipă în bucătărie ca să-și tragă sufletul în veșnicul zor al vieții sale chinuite, răspundea cu filozofie :

— Ai de-au să vadă, tot n-au să spună. Eu, unul, nu vreau să vad.

Noi ne cam băteam joc de aceste temeri. Inimile noastre erau de partea bătrînului căpitan, cînd acesta silea vasul să țină piept mării dezlănțuite, disputînd vîntului centimetru cu centimetru, sau cînd îl făcea să sară, pieziș, cu pînzele bine strînse, printre talazurile uriașe. Oamenii, care se adunau la pupa într-un grup compact, la auzul primului ordin dat de ofițerul ce vine să ia în primire puntea pe vreme de furtună -- „Fiți gata !“, -- îi admirau vitejia. Ochii lor clipeau în vînt, pe fețele lor tûciurii și roia o apă mai sărată și mai amară decît lacrimile omenești ; bărbi și mustați, ude learcă, atîrnau țepene și mustitoare, ca niște alge superbe. Fantastic de diformi, cu cizmele lor înalte și cu pălăriile lor ca niște coifuri, se legăneau greoi, stîngaci și mătăhăloși în mantalele lor lucioase, aidoma unor aventurieri echipați în chip ciudat pentru vreo escapadă fabuloasă. Ori de cîte ori vasul se înălța grațios peste vreun talaz verde, oamenii se loveau cu cotul în coaste, fețele li se luminau, buzele murmurau : „Strașnic !“ și toate capetele, ca unul singur, se întorceau să privească, rînjind sardonice, valul ce se rostogolea sub vînt, învins, alb de spuma unei furii monstruoase. Dar cînd se întîmpla să nu treacă destul de repede peste val, și se lăsa izbit de acesta din plin, tremurînd sub izbitură, noi ne agățam de parîme și, privind spre fișile înguste ale pînzelor

ude ce se zbuciumau disperate în văzduh, ne gîndeam în sinea noastră : „Nu-i de mirare, biata corabie !“

Cea de-a treizeci și doua zi de la plecarea noastră din Bombay începu prost. Dimineata, un talaz sfărîmă una din ușile bucătăriei. Alergînd printr-un nor de aburi, l-am găsit pe bucătar foarte ud și foarte indignat împotriva vasului :

— E din zi în zi mai afurisit. Încearcă să mă-nece în fața propriei mele sobe de gătit !

Clocotea de mînie. L-am domolit, iar dulgherul a izbutit să repare ușa, după ce valurile l-au alungat de două ori de-acolo. Din pricina acestui accident, masa noastră n-a fost gata decît tîrziu, dar nici atunci nu ne-am putut bucura de ea, pentru că Knowles, care se dusesese să ne-o aducă, a fost răsturnat de-un val, iar mîncarea a zburat peste bord. Căpitanul Allistoun, mai aspru la înfățișare și mai taciturn ca oricînd, ținea morțiș să navigheze cu toate pînzele sus, nevrînd să vadă că vasul, pus la prea mare încercare, părea să-și fi pierdut curajul, pentru prima oară de cînd îl știam. Refuzînd să se ridice peste talazuri, își croia, posomorît, drum printre ele. De două ori la rînd, ca și cum ar fi fost orb sau sătul de viață, a intrat cu botul în cîte un talaz uriaș, care ne-a măturat punțile de la un capăt la celălalt. În vreme ce noi încercam, bălăcindu-ne în apă, să salvăm o găleată, șeful de echipaj bombăni, cu vădită iritare :

— În după-amiaza asta, au să cadă peste bord toate lucrurile !

Venerabilul Singleton aruncă o privire în sus și spuse, rupînd obișnuita lui tăcere :

— Bătrînul e supărat pe vreme, dar n-are nici un rost să te-nfurii pe vînturile cerului.

Jimmy își închisese, firește, ușa. Gîndul că dumnea-lui era uscat și la adăpost în mica lui cabină, ne-a umplut de bucurie o clipă, într-atît de absurzi deve-

nisem ! Dar în clipa următoare, ne-a scos din sărite. Donkin, care trăgea chiulul, fără rușine, începu să bombăne, alarmat și nenorocit :

— Eu mor de frig pe punte, în zdrențele astea ude, iar zdrahonul ăla tuciuriu se lăfăie la căldurică pe-un cufăr plin de țoale faine, — ducă-i-s-ar pe pustii sufletul negru !

Nici nu-l luam în seamă. Abia dacă ne mai aduceam aminte de Jimmy și de soața lui. N-aveam vreme de pierdut cu deșarta iscodire a inimilor noastre. Vântul lua pe sus pânzele, parîmele se rupeau. Înghețați și uzi, ne străduiam să reparăm avariile, azvîrliți de colo pînă colo pe puntea înecată. Vasul se rostogolea, zgîlțit cu furie, ca o jucărie în mâinile unui dement. Pe la asfințit, am dat fuga să scuturăm pânzele, sub amenințarea unui nor negru, încărcat cu grindină. O rafală de vînt ne plesni în față cu violența unui pumn. Vasul, ușurat la timp de povara pînzelor, primi cu curaj lovitura, cedînd în silă atacului brutal ; apoi, înălțîndu-se cu o mișcare maiestuoasă și irezistibilă, își duse din nou catargele în bătaia vîntului, sub colții scrișnitori ai rafalei. Din întunecimea de abis a norului negru curgea cu nemiluita o grindină albă, răpăind pe velatură, căzînd ca niște ciorchini de pe vergi, rostogolindu-se, pe punte aidoma unui șuvoi de mărgăritare rotunde, ce străluceau prin tromba întunecată. Norul trecu. O clipă, un soare palid își trimise orizontal ultimele raze — săgeți de lumină sinistră — printre fremătătoarele dealuri ale talazurilor. Pe urmă, o noapte cumplită se abătu, alungînd cu un urlet grozav acea rămașiță lugubră a unei zile furtunoase.

În noaptea aceea nu se dormi pe bord. Aproape că nu există marinar care să nu țină minte toată viața cel puțin o noapte ca asta, de furtună ajunsă la paroxism. Din întreg universul nu pare să fi

rămas nimic altceva decât întunericul, vuietul, furia — și vasul. Ca un ultim vestigiu al unei creațiuni nimicite, vasul plutește în derivă, purtând acea rămășiță de omenire păcătoasă, prin jalea, zbuciumul și chinul unei teribile spaime de răzbunare... În noaptea aceea nimeni nu dormi la teuga. Felinarul de tablă aninat de-o sfoară lungă, descria cercuri largi de fum; maldăre negre de veșminte ude împânzeau dușumeaua, care strălucea sub stratul subțire de apă răscolit de ruluu¹. În culcușurile lor, oamenii zăceau încălțați, sprijinindu-se în coate, cu ochii deschiși. Șiruri de mantale atârinate se bălăbăneau, vii și neliniștitoare ca niște năluci neastâmpărate ale unor marinari decapitați, dănțuind în furtună. Nimeni nu scotea o vorbă, toți ascultau. Afară, noaptea gemea și mugea, acompaniată parcă de duduital îndepărtat al unor tobe fără număr. Văzduhul era sfîșiat de țipete. Vasul se cutremura sub izbituri surde, în timp ce se rostogolea, copleșit de talazurile ce i se prăvăleau pe punte. Cîteodată se avînta în sus, ca și cum ar fi vrut să părăsească pentru totdeauna această lume; apoi, clipe în șir, lungi cît o veșnicie, cădea într-un fel de vid, iar toate inimile aflate la bord încetau să bată, pînă cînd o izbitură teribilă, așteptată și bruscă, le punea din nou în mișcare, cu un zvicnet puternic. După fiecă smucitură a vasului, Wamibo, întins cît era de lung, cu fața îngropată-n pernă, gemea de durerea ce-i sfîșia universul chinuit. Din cînd în cînd, după vreo bubuitură grozavă, vasul rămînea timp de o fracțiune de secundă aplecat într-o rină, vibrînd imobil, într-o nemișcare mai înspăimîntătoare decît cel mai cumplit zbucium. Apoi, prin toate aceste trupuri încordate trecea un fior, un freamăt de spaimă. Cîte unul își lungea capul neliniș-

¹ Mișcarea oscilatorie laterală a unui vas.

tit, și atunci o pereche de ochi scăpărau în lumina tremurătoare, holbându-se buimaci. Unii își mișcau puțin picioarele, gata parcă să sară. Dar alții, culcați pe spate, cu câte o mână agățată zdravăn de marginea cușetei, fumau nervoși, cu pufăituri repezi, fără a-și lua ochii de pe tavan ; încremeniseră în apriga lor dorință de liniște.

La miezul nopții, ni se dădu ordin să strângem vela gabier¹ și trinca. Cu eforturi uriașe, înfruntând stihiiile nemiloase, oamenii se cocoțară pe catarge, salvară pânzele și se tîrîră înapoi, vlăguiți, pentru a îndura din nou, într-o tăcere gîfîitoare, asaltul perfid al valurilor. Poate pentru prima oară în istoria marinei comerciale, matelotul de cart refuză să se supună ordinului de a coborî în cabină : rămase pe punte, parcă ținut de fascinația acelei mări violente și veninoase. La fiecă rafală oamenii, îngheșuiți unii într-alții, își șopteau :

— Mai tare ca acum nu poate să bată !

Dar furtuna îi dezmințea în curînd, cu un urlet asurzitor, ce-i făcea să-și piardă răsuflarea.

Uneori câte o pală de vînt părea să sfîșie stratul gros de funingine ; iar deasupra citadelei în ruină a norilor zdrențuiți se zărea ici și colo luna, care alerga de-a-ndaratelea pe cer, cu o repeziciune înspăimîntătoare, drept în ochiul furtunii. Mulți își fereau capul, murmurînd că „li se-ntorc mațele pe dos“ dacă se uită. Nu peste multă vreme norii se strîngeau din nou laolaltă, și lumea redevenea un hău negru, stăpînit de o furie oarbă, care urla, împroșcînd cu grindină și valuri sărate vasul singuratic.

Pe la orele șapte și jumătate, bezna smolită din jurul nostru se făcu cenușie, și am știut atunci că

¹ Vela de la mijloc a unui arbore (catarg).

soarele răsărise. Această lumină nefirească și amenințătoare, în care ne puteam vedea unii altora ochii năuci și fețele trase, nu făcea decît să ne sporească suferința. Orizontul părea să fi coborît de jur-împrejur, la un braț de vas. În acest cerc strîmt năvăleau, izbeau și se retrăgeau talazuri furioase. O ploaie cu stropi grei, sărați, zbură pieziș, ca o negură. Cum vela gabier trebuia să fie terțarolată¹, fiecare dintre noi se pregăti, cu o resemnare buimacă, să se cațere din nou pe catarg; dar ofițerii ne împinseră înapoi, zbierînd, și în cele din urmă am priceput că nu vor fi lăsați să se cațere pe vergi decît oamenii strict necesari pentru acea manevră. Întrucît catargele puteau dintr-un moment într-altul să se prăbușească, sau să fie smulse de vînt, am conchis că bietul căpitan nu voia să-și vadă tot echipajul azvîrlit peste bord dintr-o dată. Era, desigur, o măsură înțeleaptă. Oamenii din cartul condus de domnul Creighton începură să se cațere pe catarg. Vîntul îi țintuia pe grijele; slăbind o clipă, îi lăsa să urce cîte două trepte, apoi, înterîindu-se brusc, îi lipea de sarturi pe toți, în pozițiile unor răstigniți.

Oamenii din celălalt cart coborîră pe puntea principală, ca să strîngă pînzele. Li se vedeau capetele ieșind din apa ce-i trîntea de colo pînă colo, cu o forță irezistibilă. Domnul Baker ne îmbărbăta, gîfîind și rîgîind ca un marsuin energic, printre parîmele încurcate. Profitînd de o acalmie lugubră și suspectă, am terminat treaba fără a pierde vreun om, nici pe punte, nici pe catarge. O clipă, furtuna păru să se depărteze, iar vasul, parcă recunoscător pentru strădania noastră, înfruntă cu mai mult curaj stihiiile.

¹ Terțarolă — parîmă fixată pe o velă, servind la înfășurarea acesteia pe vergă, pentru a-i micșora suprafața.

La orele opt, oamenii înlocuiți în cart se repeziră spre teuga, peste puntea inundată, ca să se odihnească puțin. Cealaltă jumătate a echipajului rămăsese la pupa ca să dea la rîndu-i „o mîna de ajutor corabiei în nevoie”, cum spuneau ei. Cei doi secunzi îl îndemnară pe căpitan să coboare în cabină. Domnul Baker îi bolborosi la ureche :

— Hm! Desigur că acum... Hm!... încredere în noi... nu mai putem face nimic... ori răzbește, ori se duce dracului... Hm ! Hm !

Tînărul Creighton îi spuse, zîmbindu-i de la înălțimea lui :

— Vasul se ține bine. Duceți-vă să vă odihniți, domnule !

Comandantul se uită țintă la ei cu ochii lui injectați de nesomn, ale căror pleoape erau tivite cu roșu. Își mișca neconținut falca, foarte încet, ca și cum ar fi mestecat o bucată de cauciuc.

— Nu vă mai ocupați de mine, le spuse el, scuturînd din cap. Trebuie să-l văd scăpat de furtună.

Consimți totuși să se-așeze o clipă pe spirai, cu fața-i aspră în bătaia vîntului. Marea îl scuipa, dar el răbda cu stoicism, în vreme ce apa îi șiroia pe obraji, de parc-ar fi plîns. În partea dinspre vînt a dunetei, oamenii de cart, agățîndu-se de velele arborului-trinchet și unii de alții, încercau să-și dea curaj. Singleton le strigă deodată, de la timonă :

— Atenție !

Vocea lui le ajunsese în urechi ca un avertisment șoptit. Tresăriră, speriați.

Prin ceață se vedea un enorm talaz înspumat, care se apropia de vas, cu un urlet înfricoșător : ai fi zis că-i un nebun înarmat c-un topor, în stare de orice fărădelege. Cîțiva marinari se cățărară, zbierînd, pe vergi ; mai toți, însă, rămaseră locului ținîndu-și răsflarea. Singleton își propti genunchii

sub timonă și-i slăbi cu grijă bara, pentru a reduce unghiul de cârmă ; nu-și luă însă ochii de la valul care se apropia, ridicându-se vertiginos, ca un perete de cristal verde încununat de zăpadă. Vasul se înalță spre el, parcă purtat de aripi, și rămase o clipă în cumpănă, ca o enormă pasăre acvatică, deasupra coamei lui înspumate. Pînă să ne tragem noi suflul, o rafală puternică îl izbi din plin, apoi un alt val îl lovi mișelește în etravă, făcîndu-l să se lase într-o rîină și inundîndu-i punțile. Căpitanul Allistoun sări în picioare și se prăbuși ; Archie căzu peste el, strigînd :

— O să se ridice !

Vasul se aplecă din nou sub vînt ; șirul de jos al sabordurilor¹ se scufundă în apă ; pe duneta înclinată, oamenii încercau să se agațe de ceva, simțind că le fuge terenul de sub picioare. Vasul lăsat într-o rîină se scufunda sub ochii lor.

— Se duce la fund ! strigară într-un glas.

Prin ușile deschise brusc, îi vedeam pe cei de la teuga sărind unul după altul, cu brațele în sus ; căzînd pe mîini și pe genunchi, se tîrau de-a bușilea spre partea mai înaltă a punții, care devenise mai înclinată decît acoperișul unei case. Hărțuiți de valurile ce se abăteau fără-ncetare asupra lor, oamenii păreau încheștați într-o luptă deznădăjduită ; ca niște viermi ce fug din calea unui potop, încercau să se cațere unul după altul pe scara dunetei ; pe jumătate goi, cu ochii bulbucați, de îndată ce ajungeau sus, se repezeau buluc, orbește, spre locurile mai ferite, pînă se izbeau cu coastele de barele de fier ale copastiei ; apoi se rostogoleau grămadă, gemînd. Uriașă cantitate de apă proiectată de ultima ambardecă² a vasului sfărîmase ușa de sub vînt a teugei ; oamenii

¹ Deschizături în bordajul unei nave.

² Deviere bruscă a unei nave de la ruta fixată.

își vedeau plutind pe mare cuferele, pernele, păturile, hainele. Zbătîndu-se să se întoarcă în partea dinspre vînt, priveau consternați. Saltelele de paie pluteau cel mai sus, păturile se legănau, desfăcute, iar cuferele îngreunate de apă se dădeau de-a dura, ca niște coji de nucă, înainte de a se scufunda. Mantaua largă a lui Archie plutea, cu mînele întinse, ca un marinăr înecat, cu capul sub apă. Oamenii alunecau încercînd să se agațe cu degetele de scînduri ; alții, înghesuiți prin colțuri, rostogoleau niște ochi enormi. Toți zbie-
rau fără încetare :

— Catargele ! Tăiați-le ! Tăiați-le !

O rafală neagră zbură mugind deasupra vasului, care stătea aplecat într-o rîină, cu vergile de la babord ațintite spre nori, în vreme ce catargele înalte, culcate aproape la orizontală, păreau să se fi lungit peste măsură. Dulgherul încetă să se mai țină de scînduri și, rostogolindu-se peste spirai¹, începu să se tîrască spre ușa rufului, unde o secure mare era pregătită tocmai pentru o asemenea eventualitate. În clipa aceea vela gabier cedă, capătul lanțului masiv zăngăni în văzduh, iar de sus începură să cadă scînteii roșii, amestecate cu spulberul valurilor. Pînza se rupse deodată, cu o smucitură care parcă ne smulse inima din piept, și se prefăcu într-un buchet de panglicuțe fluturînde, ce căzură apoi, încîlcite, pe vergi. Căpitanul Allistoun se zbatu și izbuti să se ridice în picioare, cu fața aproape lipită de puntea pe care oamenii se bălăbăneau agățați de capetele parîmelor, aidoma unor hoți de cuiburi cocoțați pe-un perete de stîncă. Unul din picioarele lui nimerise pe pieptul cuiva ; fața i-era purpurie, buzele îi zvîcneau. „Nu ! Nu !“ strigă el, aplecîndu-se. Domnul Baker, cu un picior peste suportul habitaculului, răcni :

¹ Capac ori căsuță cu geam, pentru luminarea încăperilor din interiorul unor nave.

— Ați spus nu ? Să nu le tăiem ?

— Nu ! Nu ! urlă căpitanul, scuturînd din cap ca un nebun.

Dulgherul, care se tîra între picioarele lui, îl auzi și se lăsă moale pe spate, prăbușindu-se cît era de lung peste spirai.

— Nu ! Nu ! repetară alte glasuri.

După care, toți amuțiră. Așteptau ca vasul să se răstoarne, azvîrlindu-i în mare. Dar în vuietul teribil al vîntului și-al valurilor, nici un murmur de protest nu ieși din piepturile acestor oameni, care și-ar fi dat, fiecare, mulți ani din viață ca să vadă cum „cad peste bord aceste bețe blestemate“. Toți socoteau acum că aceasta e unica lor șansă de salvare. Numai omulețul acela cu fața aspră se găsisese să strige : „Nu !“, clătînîndu-și capul încăruntit, fără a le arunca măcar o privire. Oamenii tăceau, gîfîind. Se agățau de parîme, își înnodau subsuoară cîte un capăt de funie, se prindeau de vreun belciug, sau se tîrau de-a valma spre vreun loc unde să poată pune piciorul ; se țineau cu amîndouă mîinile, se cramponau cu coatele, cu bărbiile, aproape cu dinții, de orice obiect întîlnit în cale ; unii, neputînd să se smulgă din locul unde fuseseră azvîrliți, simțeau cum le sar în cîrcă valurile, plesnindu-i avan în timp ce se căzneau să se scoale. Singleton nu lăsase din mîină timona. Părul îi flutura în vînt, furtuna părea să-l apuce de barbă pe-acest vechi adversar al ei, zgîlțîindu-i capul bătrîn. El, însă, nu se lăsa : cu genunchii vîrîți între spițe, sălta în sus și în jos, ca un om călare pe-o cracă.

Văzînd că Moartea nu se grăbește să-i ia, oamenii începură să privească în jur. Donkin, prins de-un picior într-un laț de frînghie, atîrna, cu capul în jos, chiar sub noi, și zbiera, cu fața spre punte :

— Tăiați-le ! Tăiați-le !

Doi oameni coborîră cu băgare de seamă spre el ; alții traseră de frînghie. Îl apucară și-l duseră într-un loc mai sigur, fără să-i dea drumul. Donkin începu să-l înjure pe căpitan, îi arătă pumnul, împroșcîndu-l cu sudălmii înfricoșătoare, și ne îndemnă, cu tot felul de vorbe murdare, să tăiem catarcele :

— Tăiați-le ! Nu luați seama la ucigașul ăla nebun ! Tăiați-le, vă spun !

Unul din salvatorii lui îl plesni zdravăn peste gură cu dosul palmei ; capul lui Donkin se izbi de punte, și omul se potoli brusc, răsuflînd greu : era alb ca varul, iar de pe buza-i tăiată se prelingeau stropi de sînge. În partea de sub vînt putea fi văzut un alt om, întins parcă fără cunoștință ; doar parapețul îl împiedica să lunece peste bord. Era stewardul. A trebuit să-l luăm pe sus ca pe-un balot, căci era paralizat de spaimă. Cînd simțise că vasul se răstoarnă, ieșise în fugă din cămară și se rostogolise neputincios, cu o carafă de porțelan în mînă. Aceasta nu se spărsese. I-am smuls-o cu mare greutate, iar cînd a văzut-o în mîinile noastre, a rămas uimit.

— Unde-ați găsit-o ? ne întreba el mereu, cu tremur în glas. Bluza i-era zdrențuită ; mînecele rupte îi fluturau ca niște aripi. Doi dintre noi îl legară cu-o parîmă, peste care trupul lui se lăsă, aidoma unui pachet de zdrențe ude. Domnul Baker se tîrî în lungul șirului de oameni, cercetîndu-i cu privirea și întrebînd :

— Sînteți toți aici ?

Unii priveau în gol, alții tremurau spasmodic. Wamibo își lăsase capul pe piept. Oamenii răsuflau greu, încremeniți în poziții dureroase, cu pielea hăcuită de frînghii, cu mîinile vlăguite de atîta efort. Buzele le zvîcneau, deschizîndu-se larg, la

fiece mișcare a vasului răsturnat, ca și cum ar fi vrut să strige. Bucătarul, îmbrățișînd o pontilă de lemn, îngîna în neștire o rugăciune. În scurtele pauze ale drăcescului vacarm din jurul nostru, îl puteam auzi rugîndu-se acolo, în furtună, descult și cu capul descoperit, — se ruga Domnului să nu-l ducă în ispită. Dar în curînd amuți și el. În toată mulțimea aceea de oameni rebegiți și flămînzi, care-și așteptau obosiți o moarte violentă, nu se auzea nici un glas; toți ascultau, într-o tăcere lugubră, îngrozitoarele imprecații ale furtunii.

Orele treceau. În ciuda faptului că înclinația adîncă a vasului îi punea la adăpost de furia vîntului care urla neconținut deasupra capetelor lor, acest adăpost precar era tulburat în răstimpuri de cîte o aversă rece. Atunci, sub povara acestei noi cazne, cîte o pereche de umeri începea să tremure. Dinții clănțăneau. În cele din urmă, cerul se limpezi, iar deasupra noastră soarele apăru în toată strălucirea lui. După fiecare năvală a apelor dezlănțuite, curcubeii sclipitoare se arcuiau peste vasul în derivă, dănuind o clipă în stropii de spumă.

Uraganul se încheia cu o briză puternică, tăioasă ca un cuțit. Între doi lupi de mare bărboși, Charley, pe care cineva îl legase de-un belciug de pe punte cu ajutorul unui fular lung, plîngea înăbușit, cu lacrimi rare, izvorîte din năuceală, din frig, din foame, — dintr-o mizerie generală. Unul din cei doi bărboși îl întrebă, înghiontindu-l în coaste :

— Unde ți-e neobrăzarea, bobocule? Pe vreme frumoasă, nu-i chip să te țină careva în frîu !

Răsucindu-se cu băgare de seamă, bărbosul izbuti să-și scoată mantaua și o aruncă peste băiat.

— Asta o să facă om din tine, mucosule ! mor-măi celălalt.

Amândoi își întinseră brațele peste el și-l strînsă zdravăn. Charley își ridică picioarele, închizîndu-și pleoapele.

Se auzeau oftaturi : văzînd că „nu se duc repede la fund“, oamenii încereau să-și găsească poziții mai comode. Domnul Creighton, care se rănisese la un picior, zăcea în mijlocul nostru, cu buzele strînse. Cîțiva dintre cei ce făceau parte din cartul lui încercară să-l priponească mai bine. Fără un cuvînt sau măcar o privire, el își ridică brațele unul după altul, ca să le înlesnească operația ; nici un mușchi nu i se mișcă pe fața aspră și tînră.

— E mai bine acum, domnule ? îl întrebară oamenii, grijulii.

— E-n regulă, le răspunse el, lapidar.

Era un ofițer tînr și sever, dar mulți din cartul lui obișnuiau să spună că „le place de el fiindcă-i înjură așa de frumos pe punte“. Alții, incapabili să discearnă asemenea nuanțe subtile, de mare rafinement, îl respectau pentru eleganța lui. Pentru prima oară de cînd fusese lansat la apă vasul, căpitanul Allistoun aruncă o scurtă privire asupra oamenilor săi. Era într-o poziție aproape verticală — cu un picior proptit de marginea spiraiului, și cu un genunchi pe punte ; încins la mijloc cu un capăt al palancului¹, se bălăbănea încolo și-ncoace, cu privirea la pîndă, ca un om care-așteaptă un semn. În fața ochilor lui vasul, cu o jumătate din punte sub apă, se ridica și cădea o dată cu talazurile ce țîșneau de sub el, scînteind în razele reci ale soarelui. Începusem să credem că, în ciuda celor întîmplate, se ținea bine, miraculos de bine. Se auzeau voci pline de convingere :

— Băieți, o să meargă !

Belfast exclamă cu aprindere :

¹ Macara cu mai mulți scripeți.

— Mi-aş da simbria pe-o lună pentru un fum de pipă !

Vreo ciţiva, trecîndu-şi limba uscată peste buzele sărate, biîguiră c-ar bea „nişte apă“. Bucătarul, parcă pradă unei inspiraţii subite, îşi propti pieptul de marginea butoiului de pe duneţă şi privi înăuntru.

Mai rămăsese puţină apă pe fund. Agitîndu-şi braţele, scoase un chiot, şi atunci doi oameni începură să se tîrască de colo pînă colo, cu o carafă. Am băut cu toţii cîte o gură de apă. Numai căpitanul refuză, scuturînd nerăbdător din cap. Cînd carafa ajunse la Charley, unul din vecinii lui strigă :

— Băiatu' ăsta a adormit, fir-ar al naibii !

Şi într-adevăr, dormea de parc-ar fi fost îndopat cu narcotice. Îl lăsară în pace.

Singleton bău, ţinînd cu-o mîină timona şi aplecîndu-se pentru a-şi feri de vînt buzele. Wamibo trebui să fie înghiontit şi înjurat, pînă să vadă carafa întinsă în faţa ochilor lui.

— E mai bună ca romul, zise Knowles, cu schepsis.

Domnul Baker mormăi un „mulţumesc“.

Domnul Creighton bău şi scutură din cap. Donkin sorbi cu lăcomie, zgîndu-se peste buza carafei. Bel-fast ne făcu să rîdem cînd zbieră, cu un rînjat :

— Daţi-o înapoi ! Sîntem cu toţii *acstinenti*.

Căpitanul, căruia un marinar ciucit pe vine îi oferî din nou carafa, strigîndu-i : „Toţi am băut, căpitane !“ — întinse mîna după ea, fără a înceta să privească drept înainte, apoi i-o restitui cu un gest maşinal, ca şi cum nu şi-ar fi putut permite să slăbească din ochi vasul nici măcar o clipă. Feţele oamenilor se luminaseră.

— Bravo, doctore ! îi strigară bucătarului.

Acesta şedea la tribord, rezemat de butoi, şi nu se lăsa mai prejos cu vorba, dar tocmai atunci un ta-

lăz se sparse sub noi, așa că n-am auzit decât frînturi de frază, ca : „Pronia... renăscuți...” Revenise la vechea lui manie, să predice. I-am răspuns cu gesturi prietenoase, dar cam în zeflema, iar el a ridicat un braț și, sprijinindu-l cu celălalt, a început să ne probezească, radios, încordîndu-și glasul și plecîndu-și capul sub stropi.

Deodată cineva exclamă :

— Unde-i Jimmy ?

Și iar ne-am pleoștit. La capătul șirului, șeful de echipaj răcni ca un apucat :

— L-a văzut careva ieșind ?

Se auziră voci speriate :

— S-o fi înecat ?... Nu ! E-n cabina lui !... Dumnezeu !... Prins ca un șobolan în capcană... N-a putut să deschidă ușa... Văleu ! Vasul s-a aplecat prea repede, și apa i-a inundat cabina... Sărăcuțul de el !... Nici un ajutor... Hai să mergem să vedem...

— La naiba, cine-ar putea ? țipă Donkin.

— Nimeni nu se așteaptă ca tu să mergi, mîrîi omul de lîngă el. Tu n-ai suflet !

— E oare vreo șansă ca s-ajungem la el ? întrebare vreo cîtiva, într-un glas.

Belfast se smuci deodată cu o furie oarbă și se repezi ca fulgerul spre partea de sub vînt. Am urlat, consternați, dar el, călare pe copastie, ne-a strigat să-i aruncăm o parîmă. Nimic nu mai putea să ne îngrozească în starea în care ne aflam ; drept care, Belfast ni se păru caraghios, așa cum se bălăbănea acolo, cu o mutră speriată. Cineva chicoti, iar toți oamenii accia buimaci, molipsindu-se parcă de o veselie isterică, izbucniră în rîs, ca niște nebuni țintuiți la perete. Domnul Baker se desprinsese de lîngă habitacul și-i întinse un picior lui Belfast. Acesta se cățără înapoi, cam speriat, trimițîndu-ne la dracul, cu fel și fel de vorbe urîte.

— Ești... Hm ! Ești un vagabond spurcat la gură, Craik ! mîrîi domnul Baker.

— Păi, uită-te la ei, dom'le ! răspunse el, bîlbîindu-se de indignare. D-d-dobitocii ! Rîd de-de-un om care cade peste bord ! Și mai zic că-s oa...oameni !

Dar auzindu-se chemat de șeful de echipaj, Belfast se tîrî spre el, către marginea dunetei.

Cinci marinari cocoțați pe vergi, cu gîturile întinse peste dunetă, căutau drumul cel mai sigur spre prova. Păreau să șovăie. Ceilalți, zbătîndu-se în frînghiile lor, care le intrau în carne, priveau cu gura căscată. Căpitanul Allistoun nu vedea nimic ; ai fi zis că-și menține vasul la suprafață printr-o încordare supraomenească a privirilor sale. Vîntul țipa strident în razele soarelui ; coloane de stropi țîșneau drept în sus, iar în strălucirea curcubeelor, ce se spargeau peste corabia tremurătoare, oamenii călcau cu băgare de seamă, și se făceau nevăzuți.

Tîrîndu-se între cavile și tacheți, se legănau deasupra valurilor care izbeau în puntea pe jumătate inundată. Degetul gros de la picior li se freca de scînduri. Pachete de apă rece, verzuie, se abăteau peste copastie și peste capetele lor. Stăteau agățați o clipă, cu brațele încordate, cu răsuflarea tăiată și cu ochii închiși ; apoi, slobozindu-și cîte o mîină, se bălăbăneau cu capetele în vînt, încercînd să se agațe de vreo pontilă sau de vreo parîmă, ceva mai încolo. Mătăhălosul șef de echipaj, cu brațele lui lungi, înainta repede, ținîndu-se de tot felul de obiecte cu-o mîină tare ca fierul, și amintindu-și subit frînturi din ultima scrisoare a „bătrînei“ lui. Măruntul Belfast se zbătea furios, înjurîndu-l printre dinți pe „negrul ăla afurisit“. Lui Wamibo îi atîrna limba afară, de așîțat ce era. Iar Archie, calm și întreprinzător, își calcula cu sînge rece fiecare mișcare.

Cînd ajunseră deasupra rufului, se lăsară în jos unul după altul și, căzînd greoi, se întinseră, cu palmele lipite de acoperișul neted, din lemn de tek. În jurul lor, apa lăsată de valuri clocotea, înspumată. Toate ușile deveniseră, firește, niște capcane. Prima pe care-o văzură, fu ușa bucătăriei. Bucătăria se întindea de la un bord la celălalt, iar oamenii auzeau cum înăuntru apa bolborosea ca-ntr-un butoi. Apoi venea ușa atelierului de dulgherie. O ridicară și priviră prin ea. Încăperea arăta ca după un cutremur. Toate lucrurile se prăbușiseră pe peretele din fața ușii, iar dincolo de peretele acela se afla Jimmy, viu sau mort. Bancul dulgherului, un dulăpior pentru carne, încă neterminat, precum și o mulțime de ferăstraie, dălți, sîrme, topoare și drugi zăceau claie peste grămadă, printre o sumedenie de cuie. O teslă ascuțită și ridica amenințător muchea scînteietoare, ca un zîmbet fatal. Oamenii se zgîiau, agățîndu-se unii de alții. Un ruliu brusc, perfid, al vasului fu cît pîaci să-i azvîrle buluc peste bord. Belfast sări jos, urlînd :

— Haideți !

Archie îl urmă, cu băgare de seamă, agățîndu-se de niște rafturi care cedară sub greutatea lui, și se smulse cu greu dintre sfărîmăturile lor. Nu era loc nici pentru trei oameni. În pătratul albastru, luminat de soare, al ușii stăteau la pîndă fața bărbosă și smolită a șefului de echipaj, și fața buimacă și palidă a lui Wamibo.

— Jimmy ! Jim ! strigară ei într-un glas.

Apoi, șeful de echipaj tună cu-o voce gravă :

— Hei, Wait !

Belfast profită de o clipă de tăcere și strigă :

— Jimmy, drăguțule, ești viu ?

Șeful de echipaj porunci :

— Hai, băieți ! Încă o dată, cu toții !

Oamenii începură să zbiere ațîțați. Wamibo scotea niște zgomote care semănau cu lătrăturile unui ciine. Belfast bătea darabana în perete cu-o bucată de fier. Toți amuțiră, deodată. Acum nu se mai auzea decît un zvon de țipete și izbituri, subțire și deslușit ca un solo după cor. Jimmy era în viață ! Tipa și ciocănea sub noi, cu graba unui om închis prematur într-un sicriu. Ne-am pus pe treabă. Am atacat cu o furie deznădăjduită odioasa îngrămădeală de obiecte masive, ascuțite și greu de mînuit. Șeful de echipaj merse de-a bușilea să caute pe undeva un capăt de frînghie, iar Wamibo, reținut de strigăte („Nu sări !... Nu veni aici, dobitocule !”) rămase deasupra noastră, cu ochii bulbucăți, cu dinții scînteietori, cu părul vîlvoi : ai fi zis că-i un demon pe jumătate fiară, care contemplă uluit și încîntat nemaipomenita vînzoleală a unor damnați. Șeful de echipaj ne conjură să-i dăm o mîna de ajutor, și atunci o frînghie fu coborîată. Am legat lucrurile de frînghie, iar ele s-au dus învîrtindu-se, pierind pentru totdeauna ! Cuprinși de o furie turbată, am început să azvîrlim peste bord tot ce ne cădea sub mîna. Munceam cu înverșunare, tăindu-ne palmele, și schimbînd vorbe dușmănoase între noi. Jimmy continua să facă o gălăgie înnebunitoare, — țipa strident, fără să-și tragă sufletul, întocmai ca o muiere schingiuită, și dădea din mîini și din picioare. Spaima lui de moarte ne sfișia inimile, încît ne venea să-l lăsăm acolo, să ieșim din locul acela adînc ca un puț și fremătător ca un copac, să fugim departe de zbieretele lui, înapoi pe dunctă, unde puteam aștepta pasivi moartea lui, într-o incomparabilă liniște.

— Taci, pentru Dumnezeu ! îi strigam.

El, însă, țipa și mai abitir. Își închipuia, pesemne, că nu-l putem auzi. Poate că abia își auzea propria gălăgie. Ni-l imaginam ghemuit pe marginea cușetei de sus, izbind, pe întuneric, cu amîndoi pumnii în scînduri și ținîndu-și gura larg deschisă pentru strigătul acela neîntrerupt. Înfrîtoare momente ! Cîte un nor care trecea peste soare întuneca în chip amenințător deschizătura ușii. Fiece mișcare a vasului era un chin pentru noi. Ne zbăteam orbește, abia avînd loc să răsuf_lăm, și simțindu-ne groaznic de rău. Șeful de echipaj zbiera la noi, de sus :

— Dați-ne o mîna de ajutor ! Dacă nu vă grăbiți, noi doi o să fim măturați de valuri !

De trei ori cîte un talaz sări peste bordul înalt, vîrsînd găleți de apă deasupra capetelor noastre.

Uluit de izbitura valului, Jimmy înceta de fiecare dată să țipe, o clipă — așteptînd, poate, ca vasul să se scufunde — pentru a reîncepe apoi, înspăimîntător de tare, parcă înviorat de șfichiul spaimei. Înăuntru, cuiele zăceau într-un strat gros de cîteva degete. Toate cuiele slobode din lume păreau să-și fi dat întîlnire în atelierul dulgherului. Cuie de toate felurile, rămase din proviziile a șapte călătorii pe mare. Ținte de tablă, cuișoare de aramă (ascuțite ca niște ace), piroane cu capătul lat, ca niște ciupercuțe de fier, nituri fără cap (oribile !), cuie franțuzești, lustruite și zvelte. Aruncate claie peste grămadă, alcătuiau o masă compactă, mai inabordabilă decît un arici. Rămăsesem șovăitori în fața ei, neavînd la îndemînă niși o lopată, în vreme ce Jimmy țipa, ca jupuit de viu. Gemînd, ne-am vîrît degetele în grămadă, pentru a le scoate numaidecît după aceea, însîngerate. Am început să ne umplem beretele cu cuie de toate mărimile, trecîndu-i-le apoi șefului de echipaj, care, parcă îndeplinind un ritual misterios și liniștitor, le azvîrlea în valurile dezlănțuite.

În cele din urmă am ajuns la peretele despărțitor, care era întocmit din bîrne groase. Căci „Narcis“ era un vas bine făcut, pînă la ultimul detaliu. Bîrne ca acestea nu întîlnești pe orice vas, ne spuneam noi. Deodată, însă, ne-am dat seama că, în graba noastră, aruncasem peste bord toate sculele. În absurditatea lui, Belfast ar fi vrut să spargă peretele cu propria-i greutate, și-ncepu chiar să sară ca un țap, înjurîndu-i pe constructorii navali de pe Clyde că lucraseră atît de temeinic. Înjură apoi, în treacăt, toată Anglia de Nord, restul lumii și marea, cu toți slujitorii ei. Lăsîndu-se greoi pe călcîie, se jură să nu mai aibă niciodată de-a face cu vreun dobitoc „care n-are destulă minte ca să-și deosebească genunchii de coate“. Prin salturile lui, izbutise să-l sperie de-a binelea pe Jimmy, făcîndu-l să-și piardă ultimele resturi de luciditate. Îl auzeam pe-acest obiect al solitudinii noastre exasperate sucindu-se de colo pînă colo sub scînduri. Vocea i se frînsese, și nu mai era în stare să scoată din gîtlej decît niște țipete jalnice: Spinarea, sau poate capul, i se freca de scînduri, într-un fel ciudat. Și scîncea, apărîndu-se împotriva unor lovituri invizibile, iar scîncetele astea erau mai sfîșietoare chiar decît zbieretele. Deodată Archie scoase la iveală o rangă (o ținuse ascunsă pe undeva) și-o toporișcă. De bucurie, am început să urlăm. Archie izbi o dată zdravăn în perete, din care zburară spre ochii noștri așchii subțiri. Șeful de echipaj ne strigă, de sus :

— Hei, luați seama ! Mai domol ! Să nu-l omorîți !

Așîtat la culme, Wamibo își lăsă capul în jos, și răcni ca un nebun :

— Hei ! Pocniți-l ! Așa ! Așa !

Ne temeam să nu cadă peste vreunul dintre noi, omorîndu-l, așa că l-am rugat grabnic pe șeful de

echipaj să-l arunce peste bord pe „blestematul de finlandez“.

Apoi am strigat într-un glas, către omul de după scânduri :

— Ieși de-acolo ! Mișcă-te !

Am tras cu urechea, dar n-am auzit decît geamătul adînc al vîntului de deasupra noastră, și vuietul valurilor șuierătoare. Cuprins parcă de deznădejde, vasul se rostogolea inert, iar capetele noastre se bălăbăneau în acest ritm nefiresc.

— Pentru numele lui Dumnezeu, unde ești, Jimmy ?! răcni Belfast. Hai, Jimmy scumpule, arată-te ! Hai, bestie neagră, arată-te odată !

Jimmy, însă, părea la fel de mut ca un mort în groapă ; iar noi, ca niște oameni adunați la marginea unei gropi, eram gata-gata să izbucnim în plîns — de ciudă, de oboseală, de încordare — stăpîniți de dorința de a isprăvi o dată și de a ne duce să ne odihnim în vreun ungher în care să putem răsufla și chibzui asupra primejdiei.

— Faceți loc ! ne strigă deodată Archie.

Ne-am ghemuit înapoia lui, ferindu-ne capetele, iar el a început să izbească vîrtos în îmbucătura dintre două scânduri. Acestea trosniră. Deodată, ranga dispăru pe jumătate într-o despicătură prelungă — cred că-i lipsea un centimetru ca să atingă capul lui Jimmy. Archie o scoase grabnic, iar negrul acela infam se repezi la crăpătură, își lipi buzele de ea și gemu : „Ajutor !“ cu o voce stinsă. Apoi încercă să-și vîre tot capul, într-un efort nebunesc de a ieși prin gaura aceea lată de-un deget și lungă de trei. Năuciți cum eram, asistam neputincioși la această încercare neverosimilă. Ni se părea cu neputință să-l alungăm de-acolo. Pînă și Archie își pierdu cumpătul, în cele din urmă.

— Dacă nu te cari de-acolo, îți trag una-n cap cu ranga ! îi strigă el, cu hotărîre-n glas.

Ceea ce păru să-l impresioneze pe Jimmy, căci dispăru de îndată. Am început să izbim în scînduri și să tragem de ele cu înverșunarea unor oameni care-ncearcă s-ajungă la un dușman de moarte, pentru a-l sfîșia în bucățele. Lemnul trosni, crăpă, și cedă. Belfast își vîrî în deschizătură capul și umerii, și începu să dibuie, cu furie.

— L-am prins ! L-am prins ! răcni el. Aoleo ! Mi-a scăpat... Ba nu, iar l-am prins ! Trageți-mă de picioare ! Trageți !

Wamibo urla fără-nctare. Șeful de echipaj împărțea ordine :

— Apucă-l de chică, Belfast !... Voi, ăștia doi, trageți în sus !... Trageți zdravăn !

Am tras din răsputeri. L-am scos pe Belfast afară, și l-am lăsat în jos, cu scîrbă. Încins la față, el începu să se căineze amarnic :

— Cum să te-agăți de pospaiul ăla de lînă ?!

Deodată, capul și umerii lui Jimmy se iviră în deschizătură. Rămase așa, prins pînă la brîu și, cu ochii rostogolindu-i-se în orbite, începu să facă bale la gură în dreptul gleznelor noastre. Ne-am repezit nerăbdători la el și, gîfîindu-i în obraji, i-am smuls cămașa din cîrcă și l-am tras de urechi, pînă s-a lăsat moale în brațele noastre, de parcă i-ar fi slobozit cineva picioarele. Cu aceeași mișcare, fără nici o pauză, l-am azvîrlit în sus. L-am auzit răsufarea șuierătoare, în timp ce ne izbea fețele cu piciorul. Apoi s-a agățat de două perechi de brațe ridicate deasupra-i și s-a smucit cu atîta repeziciune, încît am simțit că ne scapă din mîini ca un balon.

Gîrlă de sudoare, ne-am cățarat pe frînghie, iar cînd am ieșit în bătaia vîntului rece, am simțit că ni se taie răsufarea, de parc-am fi fost azvîrliți într-o

apă ca gheața. Fețele ne ardeau, și tremuram pînă-n măduva oaselor. Niciodată nu ni se păruse furtuna mai furioasă ca acum, marea mai nebună, soarele mai nemilos și mai batjocoritor, iar poziția vasului mai deznădăjduită. Fiece mișcare a lui prevestea sfîrșitul propriei sale agonii și începutul agoniei noastre. Ne-am depărtat de ușă, poticnindu-ne și ne-am prăbușit de-a valma, alărmați de o ambardecă bruscă. Peretele rufului ni se părea mai neted ca sticla și mai lunecos ca gheața. N-aveai de ce să te agăți — decît de un belciug lung de aramă, folosit uneori pentru a ține deschisă vreo ușă. Wamibo s-a agățat de belciug, iar noi, ținîndu-l strîns pe Jimmy, ne-am agățat de Wamibo. Jimmy se muia de tot, între timp. Părea să nu mai aibă destulă putere nici ca să-și strîngă pumnul. Speriați, ne cramponam orbește de el. Nu mi-era teamă că Wamibo ne-ar putea da drumul (ne aminteam că găliganul ăsta avea mai multă forță decît trei marinari la un loc), ne temeam însă că belciugul o să cedeze; de asemenea, credeam că vasul se hotărîse în sfîrșit să se răstoarne. Dar nu s-a răsturnat. Un talaz uriaș trecu peste noi.

— Să plecăm de-aici ! bolborosi șeful de echipaj. Furtuna s-a potolit puțin. Haideți la pupa, altminteri ne ia dracul pe toți !

Ne-am ridicat să plecăm. Strînși roată în jurul lui Jimmy, l-am implorat să se ridice și el, sau măcar să se țină pe picioare. Ne-a privit cu ochii lui bol-diți, mut ca un pește, și fără pic de vlagă în el. Nu voia să se ridice, nu voia nici măcar să se agațe de gîturile noastre ; era ca un sac de piele neagră burdușit cu cîlți ; brațele și picioarele i se bălăbăneau, dezarticulate și flexibile ; capul, tot așa ; buza de

jos îi atârna, grea și enormă. Stăteam strînși în jurul lui, plictisiți și dezorientați ; ne legănam de colo pînă colo, ferindu-l cu scutul trupurilor noastre ; ne clătinam pe buza veșniciei, făcînd tot felul de gesturi disimulative absurde, aidoma unor bețivi stingheriți de-un cadavru furat.

Trebuia neapărat să-l ducem la pupa. I-am petrecut subsuoară o frînghie și, primejduindu-ne viețile, l-am legat de tachelul arborelui trinchet. N-a scos nici un sunet ; arăta jalnic și caraghios ca o păpușă care și-ar fi pierdut jumătate din rumeguș. Am pornit la drum, în primejdiosul nostru pelerinaj spre celălalt capăt al punții, tirînd după noi, cu grijă, acea povară jalnică, inertă, abominabilă. Nu era prea greu, dar chiar de-ar fi cîntărit o tonă, n-ar fi fost mai anevoie de mînuit. Ni-l treceam literalmente din mîină în mîină. Cînd și cînd, trebuia să-l agățăm de vreo cavilă, ca să ne tragem sufletul și ca să ne stringem rîndurile. Dacă s-ar fi rupt cavila, Jimmy s-ar fi prăbușit pentru vecie în oceanul austral, dar parcă nici nu-i păsa ; totuși, după un timp, dîndu-și se vede seama de asta, a scos un geamăt înăbușit și, cu un mare efort, a murmurat cîteva cuvinte. Ne-am ciulit urechile, nerăbdători. Ne muștra pentru neglijența de care ne făceam vinovați expunîndu-l la asemenea riscuri.

— Tocmai acum, după ce-am ieșit de-acolo ! adăugă el, cu glas stins.

„Acolo” era cabina lui. Pretindea, așadar, că ieșise singur de-acolo, noi n-avusesem, chipurile, nici un merit !... Dar treacă de la noi !... Am mers mai departe, lăsîndu-l să-și încerce norocul, pentru că n-aveam încotro ; căci deși în clipa aceea îl uram mai mult ca oricînd — mai mult decît pe oricine pe lume — nu voiam să-l pierdem. Izbutisem să-l salvăm, iar salvarea lui devenise o chestiune personală

între noi și mare. Nu-l puteam abandona. Dacă (printr-o ipoteză neverosimilă) ne-am fi dat o asemenea osteneală pentru un butoi gol, butoiul acela ar fi devenit pentru noi la fel de prețios ca și Jimmy. Mai prețios, adică, deoarece n-am fi avut nici un motiv să urim butoiul. Iar pe James Wait îl uram. Nu ne puteam dezbara de monstruoasa bănuială că negrul ăsta uluitor se prefăcea că-i bolnav, bătîndu-și joc fără milă de truda, de răbdarea și de disprețul nostru, iar acum de devotamentul nostru, ba chiar de moartea însăși ! Oricît de vag și de imperfect ar fi fost, simțul nostru moral se răzvrătea, scîrbit, împotriva unci atît de lașe prefăcătorii. Dar el părea să stăruie cu un uimitor curaj în această atitudine. Nu ! Așa ceva era cu neputință. Omul ajunsese cu adevărat la capătul puterilor. Purtarea lui nesuferită era doar rezultatul sfidătoare și invincibilei prezențe a morții, pe care-o simțea lîngă el. Orice om are dreptul să fie arțăgos, cînd umblă însoțit de-o asemenea umbră despotică. Dar atunci, ce fel de oameni eram noi, cu bănuielile noastre ? ! Indignarea și îndoiala se încăierau în sufletele noastre, într-o luptă ce ne terfelea cele mai alese simțăminte. Și îl uram pe Jimmy tocmai din pricina bănuielilor și a îndoielilor pe care ni le inspira. Nu îndrăzneau să-l disprețuim categoric, și nici nu-i puteam acorda mila noastră, fără riscul de a ne pierde demnitatea. Așa că-l uram, și ni-l treceam cu grijă unul altuia, din mîna-n mîna, strigînd :

— Îl ții bine ?

— Da. În regulă. Dă-i drumul !

Iar el trecea de la un dușman la altul, la fel de neînsuflețit ca o pernă veche. Pe fața-i neagră, ochii lui mijeau ca două crăpături albe, înguste. Răsufla greu, iar aerul îi ieșea printre buze cu un fîșiit ca de foale. În cele din urmă am ajuns la scara

dunetei și, fiindcă era un loc relativ sigur, ne-am oprit cu toții, să ne odihnim un pic. Jimmy începu să bombăne. Eram totdeauna ahtiați, iremediabil ahtiați să-l auzim ce spune. De data asta a murmurat tîfnos :

— V-a trebuit multă vreme ca să vă arătați, deșteptilor ! Începusem să cred că fuseserăți azvîrliți peste bord, cu toții. Ce v-a făcut să zăboviți atîta ? Ai ? Frica ?

Nu i-am răspuns nimic.

Suspînînd, am început să-l tîrîm mai departe, în sus. Dorința aprigă și tainică a inimilor noastre era să-i ciocănim zdravăn țeasta cu pumnii ; dar îl mînuiam cu mare grijă, parc-ar fi fost de sticlă...

Ne-am înapoiat pe dunetă ca niște drumeți care se-ntorc după mulți ani în mijlocul unor oameni pecetluiți de trecerea vremii. Ochii celor rămași acolo ne priveau, răsucindu-se lent în orbite. Se auzeau murmure :

— Tot l-ați scos, pînă la urmă ?!

Fețele binecunoscute păreau stranii : vestejite și murdare, exprimau oboseală și curiozitate în același timp. Ai fi zis că slăbiseră mult în lipsa noastră, ca și cum i-am fi lăsat să flămînzească îndelungă vreme, încremeniți în poziții bizare. Căpitanul, care ședea într-un genunchi, cu un colac de frînghie înfășurat pe braț, avea o față rigidă și glacială ; dar cu ochii lui vii, încă mai conducea vasul, fără să-i pese de nimeni, ca și cum ar fi fost pe de-antregul absorbit de acest efort supraomnesc. L-am dus pe James Wait într-un loc sigur și l-am legat fedeleș. Domnul Baker s-a tîrît pînă la noi, ca să ne dea o mîină de ajutor. Domnul Creighton, trîntit pe spate, cu fața foarte palidă, ne-a spus în șoaptă : „Bună treabă !“ și, după ce ne-a aruncat, nouă, lui Jimmy și cerului, o privire disprețuitoare, a închis

încet ochii. Ici, colo, cîte un om se mişca puşin, dar mai toţi zăceau apatici, în poziţii incomode, şi bombăneau, clănşănind din dinţi. Soarele asfinţea. Un soare enorm, fără nici un nor pe discul lui roşu, care se apleca parcă peste feţele noastre, ca să le privească. Vîntul şuiera de-a curmezişul razelor lungi, reci şi strălucitoare, care izbeau din plin în pupilele dilatate ale ochilor holbaţi, fără a-i face să clipească. Şuviţele de păr şi bărbile încîlcite erau încenuşate de sarea mării. Feţele erau pămîntii, iar cearcănele negre de sub ochi se întindeau pînă la urechi, ca nişte pete pe obrajii scofilciţi. Buzele erau livide şi subţiri, şi se mişcau greu, de parcă-ar fi fost lipite de dinţi. Unii se uitau cu un zîmbet trist la soare, dîrdîind de frig. Alţii zăceau nemişcaţi şi amărîţi. Charley, copleşit de revelaţia lipsei de importanţă a tineretii sale, arunca în jur priviri speriate. Cei doi norvegieni cu feţele spîne căscău gura prosteste, ca nişte copii degeneraţi. La marginea orizontului, talazuri negre săreau, stîrnite de vînt, spre soarele strălucitor. Acesta se scufunda încet, ca o minge de foc, iar crestele valurilor se spărgeau pe muchea discului luminos. Unul dintre norvegieni păru să-l observe şi, tresărind violent, începu să vorbească. Vocea lui, sperîindu-i pe ceilalţi, îi făcu să se mişte. Îşi clătinau capetele şepene, ori răsucindu-le anevoie, îl priveau cu mirare, cu teamă, sau într-o tăcere solemnă. Norvegianul se adresa soarelui-apune, scuturînd din cap, în vreme ce talazurile se rostogoleau peste discul de purpură; umbrelor, străbătînd noianul apelor zbuciumate, acopeau ca nişte măşti fugare feţele oamenilor. Un talaz înspumat se sparse cu un vuiet şuierător, iar soarele dispăru, parcă şters cu buretele. Vocea trîncănită se stinse o dată cu lumina. Se auziră

oftaturi. În scurta acalmie care urmă vuietului aceluia talaz, un om rosti obosit :

— Neamțul ăla afurisit și-a pierdut mințile !

Un marinar, care se legase de punte cu-o parîmă petrecută pe după mijloc, începu să izbească în scînduri cu palma, din ce în ce mai repede. În lumina tot mai cenușie a asfințitului, o siluetă masivă se profilă la pupa, tîrîndu-se de-a bușilea, cu mișcărilor precaute ale unei dihanii greoaie. Era domnul Baker, care-și trecea în revistă oamenii. Se oprea deasupra fiecăruia și-i pipăia legăturile, încurajîndu-l cu cîte o rîgîială. Unii, cu ochii pe jumătate deschiși, gîfîiau ca niște oameni ce se înăbușă de căldură ; alții îi răspundeau mașinal, ca prin vis :

— Da, da, dom'le !

El trecea de la unul la altul, rîgîind :

— Hm... lasă că o scoatem noi la capăt !

Deodată, începu să răcnească furios la Knowles, pentru că tăiasse o bucată lungă din troța¹ palancului cîrmei.

— Rușine să-ți fie !... Hm ! Hm !... Tocmai din troța palancului ți-ai găsit să tai ?... Hm !... Halal marinar, n-am ce zice !... Hm ! Hm !...

Omul o băgase pe mîneacă.

— Am luat și cu ceva cu care să mă leg, dom'le ! bîigui el.

— Să te legi ? Hm !... Ești cîrpaci sau marinar ? Cum ? Hm !... S-ar putea s-avem îndată nevoie de palancul ăla... Hm !... E mai folositor vasului decît hoitului tău schilod !... Hm !... Păstrează-l ! Păstrează-l acum, după ce l-ai luat !

Și porni tîrîș mai departe, șoptindu-și în barbă că „unii oameni sînt mai răi decît copiii“. Incidentul ăsta ne mai înviorase. Se auzeau exclamații, în surdină :

¹ Lanțul sau parîma care acționează cîrma.

— Hei, ce zici ?

Treziți din somnul lor chinuit, unii întrebau, tresărind violent :

— Ce-i ? Ce se-ntîmplă ?

Răspunsurile veneau, neașteptat de vesele :

— Secundul i-a tras o prafură lui Jack-șontorogul pentru nu'ș ce...

— Nu zău ?... Da' ce-a făcut ?

Cineva îndrăzni chiar să chicotească. Era o licărire de speranță, ca un memento al zilelor bune de odinioară. Donkin, care păruse pînă atunci împietrit de spaimă, se învioră subit și începu să zbiere :

— Auziți-l cum ne vorbește ! De ce nu-l pocniți, mă, ăia de colo ?! Pocniți-l ! Ce vine-așa peste noi ? Sîntem plămădiți din același aluat ca și dumnealui ! Acuși-acuși o s-ajungem cu toții în iad ! Am crăpat de foame pe corabia asta putredă, și-acu' o să ne înecăm din pricina afurișilor ăstora de tartori negri la suflet ! Pocniți-l !

Răcnea și gemea, în beznă din ce în ce mai adîncă.

— Pocniți-l ! Pocniți-l !

Furia și spaima acestui om, care protesta împotriva nesocotirii dreptului său la viață, ne puneau la încercare inimile mai mult decît umbrele amenințătoare ale nopții, care înaintau prin vuietul neconținut al furtunii. De la pupa se auzi glasul domnului Baker :

— Nu se găsește nimeni dintre voi să-i astupe gura ? Trebuie oare să vin eu însumi ?

— Tacă-ți gura ! Liniște ! strigară cîțiva, exasperați, tremurînd de frig.

— O să-ți dau una peste mutră, ca să-l scutesc pe secund de treaba asta, mîrîi cu glas obosit un marinar invizibil.

Celălalt amuți, pradă unei tăceri deznădăjduite. Pe cerul negru, stelele începuseră să scapere de-

asupra unei mări ca cerneala, care răsfîrgea spre ele lucoarea palidă și efemeră a spumei albe și strălucitoare, născută din zbuciumul obscur al talazurilor. Din depărtarea și din calmul lor veșnic, își aruncau lumina rece și aspră deasupra zarvei pămîntului ; ele înconjurau din toate părțile vasul chinuit și înfrînt : mai nemiloase decît ochii unei gloate triumfătoare, și la fel de inaccesibile ca inimile oamenilor.

Vîntul înghețat al Sudului urla în extaz sub splendoarea sumbră a cerului. Frigul îi zgîlția pe oameni cu o violență irezistibilă, ca și cum ar fi încercat să-i sfîșie în bucăți. De pe buzele țepene zburau gemete scurte, neuzite de nimeni. Unii se plîngeau în șoaptă că „nu-și mai simt trupul, de la brîu în jos“ ; iar cei care stăteau cu ochii închiși aveau senzația că poartă pe piept un bloc de gheață. Alții, îngrijorați că nu simt nici o durere în degete, loveau fără putere, dar cu încăpăținare, puntea cu mâinile. Wamibo privea visător și absent. Scandinavii continuau să trăncănească fără noimă, clănțănind din dinți. Scoțienii se sileau din răspuțeri să-și țină fălcile încheștate. Băieții din vestul Angliei zăceau posaci și mătăhăloși, invulnerabili în tăcerea lor animalică. Un om căsca și înjura, rînd pe rînd. Un altul răsuflea greu, hîrîind. Doi lupi de mare, mai bătrîni, lipiți unul de celălalt, discutau în șoaptă despre patroana unei pensiuni din Sunderland, pe care-o cunoscuseră amîndoi. Îi laudau firea maternă și generoasă ; încercau să vorbească despre harteanele de carne și despre focul cel mare din bucătăria de la parter, dar cuvintele le mureau pe buze, ca niște oftaturi.

Cineva strigă deodată în noaptea geroasă :

— Dumnezeule !

Dar nimeni nu-și schimbă poziția și nimeni nu păru să fi auzit strigătul. Vreo doi-trei își acoperiră fața cu palmele — gest vag, pe care-l repetară de câteva ori —, dar mai toți rămaseră nemișcați. Cu trupurile înțepenite, se simțeau peste măsură de oboșiți de gândurile lor, care le treceau prin minte cu iuțea și vivacitatea unor vise. Din cînd în cînd răspundeau, cu cîte o exclamație intempestivă, la chemarea stranie a vreunei iluzii; apoi contemplau din nou, în tăcere, spectacolul fețelor cunoscute și al lucrurilor familiare. Își rememorau trăsurile unor marinari uitați și auzeau din nou vocea unor căpitani morți de mult. Își aminteau de larmă străzilor luminate cu gaz, de atmosfera îmbîcsită din cîrciumi, sau de soarele arzător al zilelor de calm pe mare.

Domnul Baker își părăsi locul nesigur și se tîrî pe dunetă, oprindu-se din cînd în cînd. Pe întuneric, de-a bușilea, semăna cu un animal carnivor dînd tîrcoale printre hoituri. Rezemîndu-se de o cavilă de la marginea dunetei, privi în jos spre puntea principală. Avu impresia că vasul începuse să se redreseze puțin. I se păru chiar că vîntul slăbise, deși marea era la fel de furioasă. Talazurile se rostogoleau înspumate, partea de sub vînt a punții era acoperită de un spulber alb, ca de lapte în clocot, în vreme ce velatura cînta mereu, pe o notă gravă, iar vîntul se repezea printre catarge, cu un vuiet prelung, ori de cîte ori vasul se sălta în sus.

Domnul Baker privea fără să scoată o vorbă. Un om de lîngă el începu deodată să țistuie din buze, foarte zgomotos, ca și cum frigul l-ar fi răzbit pe neașteptate.

— Brr !... Brr !... Brr !

— Încetează ! îi strigă domnul Baker, bîjbîind pe întuneric. Încetează odată !

Și începu să zgâlțîie piciorul întîlnit de mîna lui.
— Ce-i, domnule? exclamă Belfast, cu glasul unuia trezit din somn pe neașteptate. Îl doftoricim pe Jimmy...

— Zău? Păi, atunci, nu mai faceți atîta gălăgie. Hm! Cine-i omul de lîngă tine?

— Eu sînt, dom'le! Șeful de echipaj! bombăni celălalt. Ne străduim să-l aducem în simțiri pe nenorocitul ăsta.

— Aha, zise domnul Baker. Atunci, faceți-o mai încet, nu se poate?

— Ne cere să-l ridicăm peste copastie, spuse șeful de echipaj, cu iritare în glas. Se plînge că nu poate să răsufle aici, sub tunicile noastre.

— Dacă-l ridicăm, îl scăpăm peste bord, rosti altcineva. Nici nu ne mai simțim mîinile de ger.

— Nu-mi pasă! exclamă James Wait, cu o voce limpede. Mă înăbuș!

— A, nu, fiule! gemu șeful de echipaj, deznădăjduit. N-o să scapi înaintea noastră, în noaptea asta frumoasă!

— Te așteaptă multe altele, mai rele decît asta, zise domnul Baker, voios.

— Nu-i o joacă de copil, domnule! protestă șeful de echipaj. Unora dintre cei de la pupa nu le arde de glume, în halul în care sînt!

Cineva spuse, oftînd:

— Dacă i-am fi tăiat catargele alea afurisite, corabia ar fi plutit acum pe apă cu fundul în jos, ca orice vas care se respectă, dîndu-ne tuturor o șansă de scăpare.

— Bătrînul e contra... Puțin îi pasă de noi! murmură un altul.

— Să-i pese de voi?! strigă domnul Baker, înfuriat. De ce i-ar păsa de voi? Sînteți cumva niște muieri, de care trebuie s-avem grijă? Ne aflăm aici

ca s-avem grijă de vas, iar unii dintre voi nu-s în stare ! Hm !... Ce ispravă mare-ați făcut ca să avem grijă de voi ? Hm !... Unii dintre voi nu-s în stare să înfrunte nici măcar o briză mai tare, fără să se smiorcăie !

— Haide, dom'le, nu sîntem chiar așa de răi ! protestă Belfast, cu o voce zguduită de fiori. Brr !...

— Iar începi ? exclamă secundul, întinzînd mîna spre silueta aceea fantomatică. Iar începi ?... Ce-i asta ? Văd că ești în cămașă ! Ce-ai făcut ?

— Mi-am pus mantaua și haina peste arapul ăla pe jum'ate mort, iar acum zice că se sufocă, răspunse Belfast, pe un ton plîngăreț.

— Nu m-ai face de „arap“ dacă n-aș fi pe jumătate mort, cerșetor irlandez ce ești ! tună cu putere James Wait.

— Mă !... brr !... N-ai fi mai alb, chiar dacă te-ai simți mai bine... O să-ți trag eu ție o bătaie... brr... cînd s-o îndrepta vremea... brr... cu-o mîină legată la spate o să te bat... brr...

— N-am nevoie de zdrențele tale, am nevoie de aer, bîigui celălalt, cu glas siteav, de parcă l-ar fi părăsit brusc puterile.

Valurile se spargeau pe punte șuierînd și trosnind. Tulburați din pașnica lor toropeală de gîlceava celor doi, oamenii gemeau și înjurau în șoaptă. Domnul Baker se tîrî ceva mai departe, spre partea de sub vînt, unde se profila, enorm, un butoi de apă, cu ceva alb rezemat de el.

— Tu ești, Podmore ? întrebă domnul Baker.

Fu nevoit să repete întrebarea de două ori înainte ca bucătarul să se întoarcă, tușind înăbușit.

— Da, domnule. Mă rugam în gînd Domnului să mă ia cît mai grabnic, căci sînt pregătit pentru orice chemare... Eu...

— Uite ce e, bucătare, îi tăie vorba domnul Baker, oamenii mor de frig.

— De frig ?! Îngînă bucătarul, cu un glas lugubru. Las'că o să le fie destul de cald în curînd !

— Ce vrei să spui ? îl întrebă domnul Baker, aruncîndu-și privirea în lungul punții, care sticlea de spumă.

— Păi, sînt niște păcătoși, urmă bucătarul cu un glas solemn, dar șovăitor, la fel de păcătoși ca echipajul oricărei corăbii din lumea asta rea ! Cît despre mine (tremura așa de tare, încît abia putea vorbi, căci se afla într-un loc mai expus ; în cămașa-i de pînză, cu pantalonii săi subțiri, cu genunchii sub nas, primea dîrdîind săgețile apei sărate, iar vocea lui suna fără vlagă), cît despre mine... oricînd... Fiul meu cel mai mare, domnule Baker... un băiat deștept... n-a vrut să se ducă la biserică în ultima duminică pe care-am petrecut-o pe uscat, înainte de călătoria asta. „Du-te de-ți primenește sufletul, i-am zis. De nu, o să știu cu de ce.“ Dar ce crezi c-a făcut el, domnule Baker ? A căzut într-o baltă, da, domnule, a căzut îmbrăcat în costumul lui ăla mai bun !... Accident ?... „Nimic n-o să te poată salva, oricîtă carte-ai avea, băiete !“ i-am zis... Ce accident ? I-am tras o chelfăneală, domnule, pînă n-am mai putut să-mi ridic brațul...

Vocea i se frînse.

— I-am tras o chelfăneală, domnule ! repetă el, clănțănind din dinți.

Apoi, după o pauză, scoase un fel de suspin, jumătate gemăt, jumătate sforăit.

Domnul Baker îi zgîlții umerii :

— Hei, bucătarule ! Trezește-te, Podmore ! Spune-mi, e ceva apă dulce în rezervorul din bucătărie ? Am impresia că vasul e mai puțin înclinat. Aș încerca

să mă tîrăsc pînă la rezervor. Puțină apă le-ar face bine băieților. Hei ! Atenție ! Atenție !

— Nu dumneata, dom'le ! protestă bucătarul, fiindu-se. Nu dumneata !

Și începu să se tîrască spre partea dinspre vînt.

— Bucătăria... e treaba mea ! strigă el.

Cîțiva spuseră :

— Acum s-a scrîntit la cap și bucătarul !

— Eu să mă scrîntesc la cap ? răcni bucătarul. Sînt mai pregătit pentru moarte decît oricare dintre voi, cu ofițeri cu tot ! Cîtă vreme vasul o să plutească, eu o să gătesc ! O să vă fac cafea.

— Bucătare, ești un domn ! strigă Belfast.

Bucătarul se și cocoșase pe scară, dar se opri o clipă, ca să strige către cei de pe dunetă :

— Cîtă vreme vasul o să plutească, eu o să gătesc !

Și dispăru, ca și cum ar fi sărit peste bord.

Oamenii care-l auziseră îi răspunseră printr-un chiot care suna ca vaierul unor copii bolnavi.

Peste vreo oră cineva spuse deslușit :

— S-a dus pentru totdeauna.

— Mai mult ca sigur, încuviință șeful de echipaj. Chiar și pe vreme frumoasă, era la fel de stîngaci pe punte ca o junică de lapte la primul ei voiaj. Ar trebui să ne ducem să vedem.

Nu se mișcă nimeni. În vreme ce orele se scurgeau încet pe întuneric, domnul Baker se tîrî de cîteva ori de la un capăt la altul al dunetei. Unora li se păru că-l aud vorbind în șoaptă cu comandantul, dar cum amintirile lor deveniseră între timp incomparabil mai vii decît realitatea, nu erau siguri dacă auziseră șoptele astea acum sau cu mulți ani în urmă. Nici nu încercară să afle. O șoaptă în plus sau în minus n-avea importanță. Li-era prea frig ca să mai fie curioși, sau chiar ca să mai spere. Nu-și

puteau îngădui să sustragă o clipă sau un gând preocupării lor supreme — dorința de a trăi. Iar această dorință îi ținea în viață, apatici și rezistenți sub șfichiurile stăruitoare ale vântului și frigului, în timp ce cupola neagră și înstelată a cerului se rotea încet deasupra vasului, care plutea în derivă, purtându-le răbdarea și suferința prin pustietatea mării furtunoase.

Ghemuiți unii într-alții, își închipuiau că-s absolut singuri. Auzeau zgomote puternice, apoi răbdau iarăși, ore-n șir, într-o adâncă tăcere, chinul existenței. Noaptea, vedeau lumina soarelui, și-i simțeau căldura, pentru ca, deodată, să tresară la gândul că soarele nu va răsări niciodată deasupra acelei lumi înghețate. Unii auzeau rîsete, sau cîntece; altora li se năzărea, cum stăteau la marginea dunetei, că aud țipete omenești ascuțite și, deschizînd ochii, rămîneau surprinși să le-audă aievea, ce-i drept foarte stinse, ca de la mari depărtări.

— Păi, e bucătarul, care ne strigă de la prova ! exclamă deodată șeful de echipaj.

Nici el nu prea credea în vorbele lui, și nu-și recunoștea vocea. Multă vreme, omul de lîngă el nu dădu nici un semn de viață. Șeful de echipaj îl înghionti zdravăn pe celălalt vecin, și-i spuse :

— Bucătarul strigă așa !

Mulți nu înțelegeau, alții nu se sinchiseau, iar mai toți nu credeau o vorbă. Dar șeful de echipaj și un alt matelot avură curajul să înainteze de-a bușilea ca să vadă ce se-ntîmplă. Noi, ceștialalți, i-am dat curînd uitării, de parcă s-ar fi scurs ore-ntregi de la plecarea lor. Deodată, însă, oamenii, cufundați pînă-atunci într-o resemnare deznădăjduită, se simțiră stăpîniți de o irezistibilă dorință de-a lovi. Începură să-și care la pumni unii altora și să izbească orbește în orice bucată de carne omenească

aflată la-ndemînă. Cu un efort mult mai mare decît dac-ar fi strigat, șopteau ațîțați :

— Au cafea fierbinte... Șeful de echipaj vine cu ea...

— Nu, zău ?... Unde ?

— Vine ! Bucătarul a făcut-o !

James Wait gemu. Donkin se zbătea ca un apucat, fără să-i pese unde anume izbea cu picioarele, și preocupat de un singur lucru — ca ofițerii să nu capete nici un pic de cafea. Aceasta sosi într-o gamelă, din care băură pe rînd. Deși era fierbinte, și ne ardea gurile lacome, ni se părea neverosimilă. Oamenii oftau, despărțindu-se de gamelă :

— Cum de-a reușit s-o facă ?

Alții strigau, cu glas stins :

— Bravo, doctore !

Într-un fel sau altul, o făcuse. Ceva mai tîrziu, Archie avea să spună că fusese un „meracol“. Multe zile în șir ne-am tot minunat de cafeaua aceea, care a rămas pînă la sfîrșitul călătoriei singurul nostru subiect de conversație mereu interesant. Cînd vremea s-a înseninat, l-am întrebat pe bucătar cum s-a simțit cînd și-a văzut soba „cu fundu-n sus“ ? În cîte o seară senină, răcorită de alizeul de nord-est, ne întrebam dacă trebuise cumva să umble cu capul în jos ca să-și pună lucrurile în oarecare rînduială. Ne gîndeam că-și folosisese, poate, covata de pîine în chip de plută, și că, așezat comod pe ea, aprinsese focul în sobă... Ne sileam din răspuțeri să ne ascundem admirația sub o ironie fină. Bucătarul pretindea că n-are habar de nimic, ne lua la refec pentru ușurătatea noastră și declara, cu un patos solemn, că ne salvase viețile păcătoase, numai grație unei providențe speciale. În fond, avea dreptate, desigur ; dar n-ar fi trebuit să fie atît de agresiv în afirmarea acestei convingeri, n-ar fi trebuit să

facă de-aîtea ori aluzie la faptul că ar fi fost vai și-amar de noi dacă n-ar fi intervenit el, virtuosul și neprihănitul, înzestrat cu harul și cu puterea necesară pentru a săvîrși actul salvator. Dacă-am fi fost salvați datorită sprintenelii sau imprudenței sale, ne-am fi împăcat în cele din urmă cu această situație ; dar a ne recunoaște îndatorați exclusiv virtuții și sfințeniei cuiva, ne venea la fel de greu ca oricărei alte comunități omenești. Aidoma multor binefăcători ai omenirii, bucătarul se lua prea în serios, și se alegea, drept răsplată, cu ireverența noastră. Totuși, nu eram nerecunoscători. El rămînea un erou, pentru noi. Cuvîntul lui — unicul cuvînt al vieții sale — deveni proverbial pe buzele oamenilor, întocmai ca vorbele cuceritorilor sau înțelepților. Mai tîrziu, ori de cîte ori vreunul dintre noi avea să fie copleșit de o treabă grea și sfătuit să o lase baltă, își exprima hotărîrea de a persevera și de a izbuti, prin vorbele : „Cîtă vreme vasul o să plutească, eu o să gătesc !“

Cafeaua aceea fierbinte ne-a ajutat să suportăm mai ușor ceasurile reci de dinaintea zorilor. Cîerul se coloră deodată la orizont în gingașe nuanțe trandafirii și gălbui, întocmai ca interiorul unei scoici rare. Iar mai sus, unde bolta avea sclipiri de mărgăritar, se ivi un norișor negru, ca un hîrb uitat al nopții, încadrat într-o ramă de aur scînteietor. Razele soarelui începură să dănțuie pe crestele valurilor. Ochii oamenilor se întoarseră către răsărit. Lumina soarelui le inundă fețele obosite. Se abandonau oboseli ca și cum și-ar fi luat rămas bun de la muncă pentru totdeauna. Pe mantaua neagră a lui Singleton sarea uscată strălucea ca o chiciură. Rămăsese ținut de timonă, cu ochii deschiși, dar parcă fără viață. Căpitanul Allistoun înfrunta, fără să clipească, razele soarelui. Buzele i se mișcă și se

deschisera pentru prima oară în ultimele douăzeci și patru de ore.

— Volta ! strigă el, cu o voce hotărîtă și proaspătă.

Tonul lui poruncitor și tăios îi făcu pe toți acești oameni toropiți să tresară, ca atinși brusc de șfichiul unui bici. Unii dintre ei, rămînînd nemișcați în locurile unde zăceau, repetară în șoaptă ordinul, în virtutea obișnuinței. Căpitanul Allistoun își plecă ochii spre echipajul său și atunci mai mulți marinari încercară să se ridice în picioare, cu mișcări deznădăjduite și neîndemînatice.

— Volta ! repetă căpitanul, nerăbdător. Hai, domnule Baker, adună-ți oamenii ! Ce-i cu ei ?

— Volta ! N-auziți ? Volta ! tună șeful de echipaj, cu o voce care păru să spargă o vrajă drăcească.

Oamenii începură să se foiască și să meargă de-a bușilea.

— Vreau să-mi înălțați rapid velastraiul de la arborele trinchet ! strigă căpitanul, din răspuțeri. Dacă nu veți izbuti să-l înălțați stînd în picioare, trebuie s-o faceți chiar culcați. Asta-i tot ! Hai, dați-i drumul !

— Hai, băieți ! Să-i dăm o șansă corabiei ăsteia bătrîne ! îi îndemnă la rîndu-i șeful de echipaj.

— Da, da ! Volta ! exclamă cîteva glasuri tremurătoare.

Oamenii de la teuga se pregătiră să înainteze, deși se vedea după mutrele lor că n-au chef. Domnul Baker porni de-a bușilea, rîgîind, în fruntea lor, ca să le arate drumul, iar ei îl urmară. Ceilalți rămaseră nemișcați, nutrind în suflet speranța meschină că nu li se va cere să se urnească din loc pînă-n clipa cînd vor fi salvați sau se vor îneca.

După cîtva timp își făcură totuși apariția la marginea teugei, unul cîte unul, în poziții primejdioase — agățați de parapet, călări pe ancore, îmbrățișînd

trunchiul sau manelele cabestanului. Făceau tot felul de mișcări ciudate, dădeau din mâini, cădeau în genunchi, se lungeau pe jos, se ridicau clătinându-se, — ca și cum s-ar fi străduit din răputeri să sară peste bord.

Deodată un peticuț de pânză albă începu să fluture în mijlocul lor, apoi păru să se umfle în bătaia vântului.

Vîrful lui îngust se smuci în sus și în cele din urmă se desfășură, triumphiular, în razele soarelui.

— Au izbutit ! strigă cei de la pupa.

Căpitanul Allistoun își dezlegă frînghia cu care se încinsese și se dădu de-a dura spre partea de sub vînt. Ajuns acolo, începu să moleze brațele principale, fără să-i pese de valurile ce-l izbeau.

— Brațați verga mare ! ne strigă el de jos, în vreme ce-l priveam uluiți și șovăitori.

— Brațați, oameni buni ! Hai, trageți, ce stați ! Culcați-vă pe spate și trageți ! urlă el, pe jumătate înecat de valuri.

Deși nu credeam că vom putea să urnim din loc verga mare, cei mai puternici și mai puțin descurajați dintre noi încercară să execute ordinul. Cei alți puseră umărul fără convingere. Ochiul lui Singleton scăpărară deodată, în timp ce degetele i se încheștau din nou pe spițele timonei. Căpitanul Allistoun se întoarse, înfruntînd vitejește vîntul.

— Trageți, băieți ! Încercați s-o urniți ! Trageți, dați ajutor vasului !

Fața lui aspră părea înfierbîntată de furie.

— S-a urnit, Singleton ? întrebă el.

— Încă nu, domnule ! răspuse bătrînul matelot cu o voce îngrozitor de răgușită.

— Fii atent la cîrmă, Singleton ! tună căpitanul. Trageți, băieți ! N-aveți mai multă vlagă-n voi decît șobolanii ? Trageți, și cîștigați-vă dreptul la viață !

Domnul Creighton, culcat pe spate, cu un picior umflat și cu-o față albă ca hîrtia, clipi din ochi, și-și strînsese buzele vinete. În învălmășeala ce se stîrnisé, oamenii se tîrau peste piciorul lui bolnav, îngenuncheau pe pieptul lui. El, însă, rămînea nemișcat, cu dinții încleștați, fără să scoată un geamăt. Zelul comandantului, strigătele acelui om taciturn, ne însuflețeau. Am început să tragem și să ne agățăm, ciorchini, de parîmă. L-am auzit strigîndu-i cu furie lui Donkin, care zăcea nevolnic, întins pe burtă.

— O să-ți zdrobesc creierii cu cavila asta, dacă nu pui mîna pe brață.

Iar acea victimă a nedreptății oamenilor gemu cu o lașă neobrazare :

— Acu' aveți de gînd să ne omorîți ?

Și spunînd acestea, apucă totuși parîma, cu un gest deznădăjduit.

Oamenii icneau, oftau, zbierau, șuierau vorbe fără noimă.

Pînzele se mișcau, se desfășurau încet în vîntul care vuia izbindu-se de vergi.

— A-nceput să se urnească, domnule ! exclamă Singleton.

— Brațați ! Brațați repede ! tună căpitanul.

Domnul Creighton, aproape sufocîndu-se, și incapabil să se miște, făcu o sforțare grozavă și izbuti să fixeze parîma, cu mîna stîngă.

— A luat volta ! strigă cineva.

Domnul Creighton închise ochii, parc-ar fi leșinat, în vreme ce noi, strînși buluc în jurul braței, ne uitam speriați, să vedem ce-o să se-ntîmple cu vasul.

Se urni greoi, ca și cum ar fi fost la fel de ostenit și descurajat ca și oamenii pe care-i purta. Începu să lunece, atît de încet, încît stăteam cu sufletul la gură, mai-mai să ne înăbușim ; de îndată ce avu vîntul în spate, se urni de-a binelea, făcîndu-ne

să tremurăm de emoție. Te apuca groaza să-l vezi mișcându-se, aproape răsturnat, și țîrîndu-și după el partea scufundată în apă. Nodurile velaturii băteau valurile, ce clocoteau ca laptele într-un putinei. Jumătatea de jos a punții era plină de băltoace și vârtejuri; lunga copastic de sub vînt răsărea în răstimpuri, neagră prin vălătucii de spumă albă și strălucitoare ca un cîmp de zăpadă. Vîntul cînta strident printre vergi; la fiecă aplecare a vasului, ne așteptam să-l vedem lunecîndu-ne sub picioare, și dîndu-ne la fund. Cînd făcu, în sfîrșit, cea dintîi încercare hotărîită de a se îndrepta, l-am încurajat cu un urlat anemic și discordant. Un talaz uriaș se abăt看 la pupa, atîrnînd o clipă deasupra noastră, cu coama-i încrețită; apoi se prăbuși, revărsîndu-se de-o parte și de alta, ca un imens șuvoi de spumă. L-am auzit pe Singleton zbierînd peste înfricoșătoru-i șuier:

— Cîrmește!

Își înfipsese zdравăn ambele picioare în grătarul de lemn de sub timonă, iar aceasta se răsucea repede, în vreme ce el slăbea echea¹.

— Drept înainte, cu vîntul la babord! răcni comandantul, sculîndu-se cu greu — primul din mulțimea noastră țîrătoare.

Cîțiva exclamară, ațîțați:

— Vasul se ridică!

Departe, la prova, domnul Baker și alți trei oameni puteau fi văzuți, profilîndu-se negri pe cerul senin, cu brațele ridicate și cu gurile deschise, ca și cum ar fi strigat în cor. Vasul tremură, încercînd să-și înalțe flancul, apoi se aplecă iarăși neputincios, pîrînd să se lase păgubaș, dar se smuci pe neașteptate în direcția vîntului, ca și cum s-ar

¹ Pîrghia cu care se manevrează cîrma.

fi smuls dintr-o îmbrăţişare mortală. Uriaşa cantitate de apă strînsă pe punte fu azvîrlită spre tribord. Se auziră trosnete. Saborduri de fier se deschiseră brusc, parcă lovite, cu un zgomot năprasnic. Apa se năpustea peste parapetul de la tribord ca un rîu deasupra unui stăvilar.

Valurile de pe punte şi talazurile din jurul vasului se amestecară, cu un vuiet asurzitor. „Narcis“ începu să se rostogolească nebuneşte. Ne ridicasem în picioare, dar eram azvîrliţi de colo pînă colo, neputincioşi.

— Ruful se duce ! urlau oamenii, dîndu-se de-a dura.

— Se degajează ! strigau alţii.

Ridicat de un talaz uriaş, vasul lunecă o clipă cu el, scuihind şuvoaie de apă prin fiecă deschizătură a coastelor sale rănite. Cum braţele de sub vînt fuseseră smulse de pe cavile, vergile grele de la prova se legăneau de colo pînă colo, cu o repeziune înspăimîntătoare, la fiecă rului. Ghemuiţi pe scînduri, oamenii de la prova aruncau priviri îngrozite spre uriaşele catarge ce se bălăbăneau deasupra lor. Pînza sfîşiată şi capetele parîmelor rupte fluturau în vînt ca nişte smocuri de păr. Prin lumina soarelui, peste vuietul şi zbugiumul valurilor scînteietoare, „Narcis“ alerga orbeşte, drept înainte, parc-ar fi fugit ca să scape cu viaţă ; iar pe duneţă, noi ne tot învîrteam, poticnindu-ne, buimăciţi şi gălăgioşi. Vorbeam toţi odată, în şoaptă, cu înfăţişarea unor invalizi şi gesturile unor maniaci. Ochii străluceau, mari şi rătăciţi, pe nişte feţe scofîlcite şi zîmbitoare, parcă pudrate cu praf de cretă. Tropăiam şi băteam din palme, gata să sărim şi să facem orice ni s-ar cere, — deşi în realitate abia ne puteam ţine pe picioare. Pe duneţă, căpitanul Allistoun, mlădios şi aspru, gesticula ca un nebun spre domnul Baker :

— Brațați vergile arborelui trinchet ! Brațați-le cât mai bine !

Pe covertă, oamenii, ațîțați de strigătele lui, se repezeau aiurea de colo pînă colo, bălăcindu-se în apa ce le venea pînă la brîu. Departe de ceilalți, singur la timonă, moș Singleton își vîrîse barba albă sub nasturele de sus al mantiei sale lucioase. Avînd sub ochii lui bătrîni dar neclintiți întreaga perspectivă pustiită a vasului care gonia pe marea zbuciumată, stătea uitat de toți, tăcut și țeapăn, cu o expresie încordată. În fața trupului său drept, doar două brațe se mișcau cruciș, cu dibăcie și sprinteneală, gata să înfrîneze sau să accelereze din nou mișcarea spițelor. Cîrmea cu luare-aminte.

IV

Oamenilor cărora le acordă, din mila-i disprețuitoare, un răgaz, marea cea veșnică le dăruie, în dreptatea ei, și rîvnitul privilegiu de a nu se odihni. În desăvîrșita-i înțelepciune, ea nu le îngăduie să mediteze în tihnă la savoarea acră și complicată a existenței, pentru ca nu cumva să-și amintească și, poate, să regrete răsplata unei cupe amare, atît de adeseori gustată, și atît de adeseori smulșă de lîngă buzele lor cîrțitoare, chiar cînd încep să-nțepenească. Ei trebuie să-și justifice neconținut viața în fața eternei mizericordii care le poruncește să trudească din greu și fără răgaz, din zori pînă-n amurg, din amurg pînă-n zori, pînă cînd monotona succesiune a nopților și zilelor tulburate de îndărătnica și gălăgioasa chemare a înțelepților, revendicînd fericirea sub un cer senin, este răscumpărată în sfîrșit de vasta tăcere a suferinței și trudei, de frica mută

și de curajul tăcut al unor oameni obscuri, uituci și răbdători.

Comandantul și domnul Baker, ajunși unul în fața celuilalt, se măsurară o clipă, cu privirea intensă și uluită a unor oameni care se întâlnesc pe neașteptate, după ani și ani de necazuri. Rămăși fără glas, începură să-și vorbească în șoaptă, deznădăjduiți :

— Lipsește careva ? întrebă căpitanul Allistoun.

— Nu. Toți sînt la bord.

— E rănit careva ?

— Numai al doilea secund.

— O să-l îngrijesc îndată. Am avut noroc.

— Mare noroc, bîgui domnul Baker, agățîndu-se de parapet și rotîndu-și ochii injectați.

Omulețul cu părul cărunt se sili să-și ridice glasul peste murmurul monoton de pînă-atunci și, aruncîndu-i primului său secund o privire rece, pătrunzătoare ca o săgeată, îi spuse pe un ton poruncitor, cu un clămpănit al buzelor sale subțiri :

— Întinde pînzele ! Întinde-le cît mai curînd cu putință ! Vîntul e prielnic. Du-te chiar acum, domnule, nu le lăsa oamenilor răgazul să-și dea seama cît sînt de osteniți. S-ar prăbuși neputincioși, și n-am mai izbuti niciodată să... Trebuie neapărat să-i dăm bătaie...

Se clătină, sub un ruliu puternic, în vreme ce parapetul era acoperit de apa strălucitoare și șuierătoare. Căpitanul se agăță de un sart ¹, și se ciocni de secund, dar continuă să-i vorbească :

— Avem în sfîrșit un vînt bun... Întinde pînzele...

Capul i se bălăbănea de pe un umăr pe celălalt. Pleoapele începură să i se bată, repede.

¹ Cablu de întărire a catargului.

— Și pompele, pompele, domnule Baker, adăugă el, cu o privire de parcă omul din fața lui s-ar fi aflat la o jumătate de leghe depărtare.

— Pune-i pe oameni la treabă, ca să putem înainta, bolborosi el, cu un glas somnoros, de om care ațipește.

Deodată își veni în fire și spuse, silindu-se din rășputeri să suridă :

— Nu pot sta locului. Nu merge.

Și încetînd să se mai țină de parapet, începu să alerge fără voia lui, împins de înclinarea vasului, pînă se izbi de habitacul. Așăzîndu-se de el, îi aruncă o privire năucă lui Singleton, care, fără să-l bage în seamă, urmărea neliniștit capătul martin-galei¹.

— Cîrma funcționează bine ? îl întrebă căpitanul.

Din gîtlejul bătrînului marinar se auzi un zgomot, de parcă vorbele i s-ar fi ciocnit între ele înainte de a ieși afară.

— Merge ca o bărcuță, răspunse el în cele din urmă, cu o duioșie aspră, fără a-l învrednici pe comandant măcar cu o privire.

Apoi învîrti roata pînă jos, cu atenție, o cumpăni bine și o aduse în poziția de mai înainte. Căpitanul Allistoun renunță la plăcerea de a sta rezemat de habitacul, și începu să se plimbe pe dunctă, legă-nîndu-se și învîrtindu-se ca să-și păstreze echilibrul...

Pistoanele pompelor zvîcneau scurt, cu zgomot, în vreme ce manelele lor se răsuceau lin și rapid, la poalele arborelui mare, aruncînd înainte și înapoi, într-un ritm intens și egal, doi ciorchini de oameni inerti. Trupurile lor abandonate se legănau pe șolduri, fețele li erau schimonosite, iar ochii împietriți.

¹ Piesă lungă fixată vertical sub bompres pentru a înlesni întinderea subarbelor (lanțuri ce țin aplecat bompresul).

Dulgherul, care din cînd în cînd sonda apa, exclama mașinal :

— Trageți ! Nu slăbiți !

Domnul Baker, incapabil să vorbească, își regăsise glasul ca să strige. Sub șfichiul poruncilor sale, oamenii controlau parîmele, aduceau pînze noi și, convinși că nu se puteau mișca, urcau în arboradă¹ palancuri grele, pentru a întări greementul. Se cățarau pe vergi cu eforturi deznădăjduite, spasmodice. Se mutau amețiți de pe-un picior pe celălalt, călcînd orbește pe vergi ca niște oameni în beznă, sau încredințîndu-se celei dintîi parîme aflate la îndemînă, cu gesturile neglijente ale unor oameni epuizați. Deși izbuteau cu greu să nu cadă, inimile lor continuau să bată în același ritm lînced ; muge-tul talazurilor care clocoteau sub ei le răsuna ne-conținut în urechi, ca un zvon dintr-o altă lume ; vîntul le umplea ochii cu lacrimi, și încerca să-i smulgă cu rafalele lui puternice din locurile în care se legănau, în poziții primejdioase. Cu fețele șiro-ind de apă și cu părul vîlvoi, se zbuciumau între cer și mare, așezați călări pe capete de vergi, ghemuiți pe grandee², proptiți în balansine³ pentru a avea mîinile libere, sau rezemați de lanțuri. Gîndurile lor vagi pluteau între dorința de a se odihni și dorința de a trăi, în vreme ce degetele lor înțepenite deșurubau buloane, căutau pe dibuite cîte un cuțit, sau se încleștau cu putere pentru a face față izbiturilor violente ale pînzelor. Schimbau priviri fioroase, își făceau semne disperate cu-o mînă, în timp ce cu cealaltă își apărau viața, și se uitau în jos la fișia îngustă a punții inundate, strigînd într-una :

¹ Totalitatea arborilor (catargelor).

² Parîmă ce mărginește o velă pe toate laturile.

³ Parîme care țin verga perpendicular, în cruce cu arborele.

— Slăbiți !... Trageți !... Strângeți bine !...

Buzele li se mișcau, iar ochii le scăpărau, plini de furie și de dorința de a se face înțeleși, dar vîntul le spulbera pe marea zbuciumată cuvintele neauzite. Munceau, într-o încordare neconținută și insuportabilă, aidoma unor oameni mînați de-un vis nemilos să trudească într-o atmosferă de gheață sau de foc. Simțeau, rînd pe rînd, că ard și că tremură de frig. Ochii îi dureau, parcă usturați de fumul unui incendiu ; simțeau că le crapă capul la fiecare strigăt. Degete de fier păreau că-i strîng de gît. La fiecare ruliș, își spuneau : „De data asta, trebuie să cedez, o să ne-azvîrle pe toți !“

Legănîndu-se în văzduh, zbierau ca niște apûcați :

— Hei, prindeți capătul parîmei !

— Mola ! ¹

— Trageți de mînerul palancului !

Dădeau din cap, deznădăjduiți, scuturîndu-și fețele mînioase :

— Nu ! Nu ! De jos în sus !

Ai fi zis că-și poartă unii altora o ură de moarte. Erau mistuiți de dorința de a isprăvi o dată, și chinuiți de voința de a-și face temeinic treaba.

Blestemîndu-și soarta și privindu-și cu dispreț viața, își iroseau răsufarea în imprecății dușmănoase la adresa celorlalți. Meșterul velier, cu capul pleșuv descoperit, lucra de zor, uitînd de relațiile lui intime cu atîția amirali. Șeful de echipaj, cățărîndu-se cu cîte un colac de socar ² sau cu cîte o saulă, ori îngenunchiind pe-o vergă, pentru a manevra stopa ³, își vedea ca prin ceață nevasta

¹ Comandă pentru slăbirea legăturilor (a mola = a lăsa liberă o parîmă).

² Parîmă groasă.

³ Apărat folosit pentru a opri filarea lanțurilor de ancoră.

și copiii rămași undeva într-un sat din ținutul mlaștinilor. Domnul Baker șonticăia de colo pînă colo, rîgîind, inflexibil ca un om de fier, deși se simțea foarte slăbit. Le aținea calea celor care, coborînd de pe vergi, se opreau să-și tragă sufletul. Împărțea ordine, încurajări, dăjeni.

— Acum, la vela gabier ! Strîngeți bine mandarul ¹ acela ! Nu mai tîndăliți !

— N-avem oare dreptul să ne odihnim ? murmurau unii.

— Nu ! răcnea el, răsucindu-se fioros pe călcîie, deși inima i se muiase. Nici o odihnă pînă nu isprăviți treaba. Munciți pînă cădeți grămadă ! De-aia sînteți aici !

Un marinar încovoiat chicoti chiar lîngă cotul lui, bombănind cu obidă :

— Munciți sau crăpați !

Apoi, scuișîndu-și în palmele late, își întinse brațele spre parîma de deasupra capului și scoase un chiot jalnic, plîngăreț, prin care-i îndemna pe ceilalți să tragă cu toții odată. Un talaz năvăli pe punte, azvîrlindu-i pe toți de-a dura spre partea dinspre vînt. Butuci și manele plutiră pe apă. Mîini încheștate, picioare ce se izbeau, și din cînd în cînd cîte o față udă ieșeau din spuma albă, șuierătoare. Domnul Baker, trîntit odată cu ceilalți, gemu :

— Nu lăsați parîma ! Țineți-o ! Țineți-o !

Și deși zdrobiți de asaltul acela brutal, oamenii se ținură de parîmă, ca de însuși firul vieții lor. Vasul se rostogolea greoi pe valuri, ale căror crește își arătau fulgerător capetele albe la tribord și la babord. Pompele fură scoase, vergile fură brațate. Cele trei vele gabier și trinca fură întinse. „Narcis“ lunecă mai repede, întrecînd galopul valurilor. Tîne-

¹ Un fel de macara simplă pentru strîngerea parîmelor.

tul amenințator al acestora îl urmărea, umplind văzduhul cu formidabilele vibrații ale vocii sale. Devastat, mutilat, rănit, vasul alerga, spumegînd spre miazănoapte, însuflețit parcă de curajul marilor aventuri...

Teuga devenise un deșert jilav. Marinarii își priveau consternați reședința: plină de noroi și de apă, suna a gol în vînt, presărată cu tot felul de rămășițe informe, întocmai ca o grotă ce se cascadează în trupul stîncos al unei faleze bătută de furtuni. Mulți dintre ei își pierduseră tot ce aveau pe lume, dar majoritatea celor din cartul de la tribord își salvaseră cuferele, din care curgeau totuși mici șuvoaie de apă. Pe cușetele umede, paturile prinse în cîte un cui musteau sub picioare. Oamenii scooteau din cîte un ungher urît mirositor vreun maldăr de zdrențe ude, în care, după ce le storceau, își recunoșteau cu greu hainele. Unii zîmbeau acru, alții își roteau ochii năuci. Se auzeau strigăte de bucurie peste vreo tunică veche, și gemete de durere peste vreun obiect inform pescuit printre așchiile negre căzute din paturile de lemn sfărîmate. Un felinar fu găsit sub bompres¹.

Charley se smiorcăia. Knowles șonticăia de colo pînă colo, vîrîndu-și nasul prin colțurile cele mai întunecoase, în căutarea unor lucruri vrednice de a fi salvate. După ce vărsă apa murdară dintr-o gheată, încercă să-l găsească pe proprietarul acesteia. Așezați pe bocaportul de la prova, cei mai greu încercați se uitau în jos, cu coatele pe genunchi și cu obrajii sprijiniți în pumni. Knowles le trecu pe sub nas gheata găsită.

— Uite-o gheată faină. A ta e ?

— Nu ! Cară-te de-aici ! mîrîiră cîțiva.

Iar altul îi spuse :

¹ Arbore (catarg) fixat la provă, orizontal sau ușor oblic.

— Du-te cu ea la dracu'.

Knowles păru surprins :

— De ce ? Doar e-o gheată bună !

Amintindu-și, însă, că-și pierduse și el toate hainele, lăsă gheata din mână și prinse să-njure. Voci anonime se înfruntau, înjurându-se în semiobscuritate. Deodată intră cineva și, lăsându-și brațele-n jos, încremenii în prag și-ncepu să zbiere :

— Grozavă glumă ! Grozavă glumă !

Cîtiva își vîrîseră mîinile în cuferele potopite, ca să caute tutun. Răsuflau greu și urlau, cu capul în jos :

— Hei, Jack, uită-te la asta !... Hai, Sam ! Uită-te la țoalele mele de uscat, nu mai sînt bune de nimic !

Un matelot înjura printre lacrimi, ținînd în mîini o pereche de pantaloni uzi leocarcă.

Nu se uita nimeni la el. Motanul ieși de undeva și fu întâmpinat cu ovații. Începură să și-l treacă din mînă-n mînă, dezmiardîndu-l și șoptindu-i nume de alint. Oamenii, se întrebau unde naiba stătuse pitit în timpul furtunii ? Se încinse chiar o discuție aprigă pe chestia asta. Doi marinari intrară cu o găleată cu apă dulce, și toți ceilalți se repeziră spre el, dar primul care ajunsese și bău, fu motanul acela jigărit, cu blana zburlită de nerăbdare. Alți doi mateloți meraseră la pupa să caute ulci și pezmeci.

După aceea, oprindu-se din cînd în cînd din frecatul punții scăldate într-o lumină gălbuie, începură cu toții să mestece pîine uscată, „așa, ca să mai uite de necazuri“. Începură, de asemenea, să-și aleagă vecinii de pat și se-nțeleseră să poarte pe rînd ghețele și mantalele rămase. Își spuneau unul altuia „bătrînc“ sau „fiule“, cu voioșie în glas. Își trăgeau ghionturi, prietenește. Își spuneau anecdote. Vreo doi-trei se întinseră să doarmă pe puntea udă,

facându-și pernă din brațele îndoite, iar alții se așezară pe bocaport, să fumeze. Fețele lor obosite păreau împăcate, iar ochii le străluceau prin pâcla subțire, albăstruie. Șeful de echipaj își vîrî capul pe ușă și strigă :

— Careva din voi să-l înlocuiască pe cel de la cîrmă ! E șase. Al naibii să fiu dacă moș Singleton nu stă acolo de peste treizeci de ore ! Sînteți grozavi, zău !

Și trînti la loc ușa.

— Pe punte-i de cart secundul, zise cineva.

Cîțiva strigară într-un glas :

— Hei, Donkin, e rîndul tău !

Donkin se furișase într-o cușetă goală și zăcea nemișcat pe scîndurile ude.

— E rîndul tău la cîrmă, Donkin !

Nu se auzi nici un răspuns.

— Donkin e mort, rîse cineva.

— Să-i vindem țealele, strigă un altul.

— Donkin, să știi că-o să-ți vindem hainele dacă nu te duci la timonă, auzi ? zise un al treilea, cu glas batjocoritor.

Donkin gemu din ascunzătoarea lui întunecoasă. Pretindea că-l dor toate oasele și se văicărea jalnic.

— N-o să se ducă ! exclamă cineva, disprețuitor, Davies, e rîndul tău.

Tînărul matelot se sculă anevoic, îndreptîndu-și umerii. Donkin își scoase la iveală capul, fragil și fantomatic în lumina gălbuie.

— O să-ți dau un pachet de tutun, miorlăi el pe un ton împăciuitor. De îndată ce-o să-l capăt. Îți jur c-o să-ți dau...

Cu dosul palmei sale, Davies îl sili să-și ascundă capul.

— O să mă duc, dar o să plătești pentru asta, îi spuse, și porni spre ușă cu pași nesiguri, dar plin de hotărâre.

— O să-ți plătesc, zău, miorlăi Donkin în urma lui, scoțându-și din nou la iveală capul. Îți jur c-o să-ți plătesc. Un pachet întreg. Trei șilingi, atâta costă.

Davies deschise brusc ușa, și strigă peste umăr :

— O să-mi plătești atâta cât o să-ți cer eu... când o să se-ndrepte vremea.

Unul dintre marinari își descheie repede tunică udă și i-o azvîrli în cap :

— Ține, Taffy, ia haina asta, hoțule !

— Îți mulțumesc ! strigă celălalt din beznă, peste clipeala apei ce se rostogolea pe punte.

L-am auzit bălăcindu-se prin ea ; apoi un val se sparse cu zgomot pe punte.

— A și făcut o baie, zise un lup de mare fioros.

— Așa-i, așa-i ! mormăiră ceilalți.

După o lungă tăcere, Wamibo începu să scoată niște sunete ciudate.

— Hei, ce te-a apucat ? îl întrebă careva, cu țîfnă.

— Zice că s-ar fi dus el în locul lui Davy, îl lămuri Archie, care era de obicei interpretul finlandezului.

Se auziră voci :

— Îl cred !

— Nu te necăji, neamțule ! O să-ți vină și ție rîndul, destul de curînd, dobitocule !... Nu știi să-ți prețuiești fericirea.

Deodată amuțiră, și-și întoarseră cu toții capetele spre ușă. Singleton intră, făcu doi pași, și rămase locului, bălăbănindu-se puțin. Marea şuiera și mugea, năpustindu-se de-o parte și de alta a etravei, iar teuga tremura, plină de zvonuri adînci ; felinarul

ardea, legănându-se ca o pendulă. Singleton îi privea cu un ochi visător și perplex, de parcă n-ar fi putut să-i deosebească pe oamenii accia nemișcați de umbrele lor agitate. Se auziră șoapte speriate :

— Ei ? Cum mai e pe-afară, Singleton ?

Cei care ședeau pe bocaport își ridicară în tăcere privirea, iar matelotul cel mai bătrîn după Singleton (se aveau bine unul cu celălalt, deși nu schimbau nici trei vorbe pe zi) își privi țintă prietenul, de jos în sus, apoi, scoțindu-și din gură o lulea scurtă, i-o oferî fără un cuvînt. Singleton întinse brațul ca s-o apuce, dar n-o nimeri, și, poticnindu-se, căzu deodată, cu capul în jos, țeapăn ca un copac smuls din rădăcini. Ceilalți se repeziră buluc, îmbrîncindu-se și strigînd :

— A dat ortu' popii !

— Întorceți-l cu fața-n sus !

— Faceți loc !

Sub mulțimea fețelor speriate ce se aplecau peste el, Singleton zăcea pe spate, cu ochii întorși spre tavan într-un fel insuportabil. Prin tăcerea și consternarea generală, bătrînul spuse deodată, cu o voce stinsă și stridentă :

— N-am nimic.

Și dădu să se agățe de ceva. Ceilalți îl ajutară să se ridice.

— Îmbătrînesc, îmbătrînesc, bombăni el, cu jale.

— Nu tu ! exclamă Belfast, cu tactul lui spontan.

Sprijinit din toate părțile, Singleton stătea cu capul plecat.

— Te simți mai bine ? îl întrebară.

El îi privi, pe sub sprîncene, cu ochii lui mari și negri, în vreme ce pe piept i se revărsa omătul bărbii sale lungi și încîlcite.

— Da, sînt bătrîn, bătrîn ! repetă el cu asprime în glas.

Ajutat de ceilalți, ajunse la cușeta lui. Îl aștepta acolo ceva moale și lipicios, care mirosea întocmai ca o plajă după reflux : salteaua lui de paie, muiată. Cu un efort deznădăjduit, bătrînul se cocoșă pe ea și atunci, prin întunericul din încăperea strîmtă, l-am putut auzi mîrîind înciudat, ca o sălbăticiune ce se foiește în vizuina ei :

— Pentru un fleac de briză... o nimica toată... să nu mă pot ține pe picioare... bătrîn !

În cele din urmă, răsufîind greu, adormi, cu cizmele-n picioare și cu pălăria de pilot pe cap, iar hainele-i de mușama foșniră în clipa cînd se răsuci într-o rînă, cu un suspin adînc. Oamenii vorbeau despre el în șoaptă, îngrijorați.

— Asta o să-l doboare...

— E vînjos ca un armăsar...

— Da, dar nu mai e cum era pe vremuri...

Murmurînd întristați, îl lăsară să doarmă. Totuși, la miezul nopții, bătrînul ieși la datorie ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, și răspunse la apel cu un „Prezent” melancolic. Mai însingurat ca oricînd, medita într-o tăcere de nepătruns, cu fața adumbrită. De ani de zile era obișnuit să i se spună „Moș Singleton”, nume pe care-l accepta cu seninătate, ca pe-un tribut de respect convenit unui om care, vreme de-o jumătate de veac, își măsurase puterea împotriva hațîrurilor și hachițelor mării. Nu se gîndise niciodată la persoana lui muritoare. Trăia nevătămat, ca și cum ar fi fost indestructibil, cedînd tuturor ispitelor și înfruntînd toate furtunile. Gîfîise la soare, clîrdiise de frig, îndurase foamea, setea, dezmațul, trecuse prin multe încercări, cunoscuse toate vitregiile. Bătrîn ! Avea sentimentul că fusese în sfîrșit înfrînt. Întocmai ca un om legat mișelește în somn, se trezise încătușat de lungul lanț al anilor cărora uitase să le țină socoteala. Trebuia să-și

ia numaidecît pe umeri povara întregii sale existențe, și iată că o găsea prea grea pentru puterile lui. Bătrîn !... Își mișca brațele, scutura din cap, își pipăia mădulele. Da, era bătrîn... Și după-aceea ?

Se uită la eterna mare, cu sentimentul nou și confuz al puterii ei nemiloase ; o văzu neschimbată, neagră și înspumată sub veșnica veghe a stelelor ; îi auzi glasul nerăbdător chemîndu-l dintr-o imensitate implacabilă, plină de freamăt, de zbucium, de groază. Îi cercetă fața pînă departe, și văzu o imensitate frămîntată, oarbă și furibundă, care-i cerea, gemînd, toate zilele vieții lui îndărătnice, așa cum, la capătul acestei vieți, îi va cere sclavului său trupul secătuit.

Furtuna contenise. Vîntul își schimbă repede direcția, începu să bată dinspre sud-est, încă plin de nori negri, dar se potoli grabnic, dînd vasului un bobîrnac puternic spre miazănoapte, spre latitudinile însozite și vesele ale alizeului. Coca lui sprintenă și albă lunecă în linie dreaptă spre țărmul natal, sub un cer albastru, pe cîmpia albastră a mării. Purta pe bord înțelepciunea împlinită a lui Singleton, susceptibilitatea fragilului Donkin, și îngîmfata prostie a noastră, a tuturor. Orele de zbucium steril fură date uitării ; spaima și neliniștea acelor momente sumbre nu mai fură pomenite în pacea radioasă a zilelor cu soare. Și totuși, aveam sentimentul că viața noastră începuse din nou, de atunci încoace, ca și cum am fi murit și-am fi înviat. Prima parte a călătoriei, desfășurată în Oceanul Indian, dincolo de Cap, se pierdea într-un fel de ceață, ca o amintire obsedantă a vreunei vieți anterioare. După ce aceasta se încheiasc, urmaseră multe ore cenușii — un soi de pată lividă — apoi am început din nou să trăim ! Singleton ieșise din această experiență cu un adevăr sinistru ; domnul

Creighton — cu un picior schilodit ; bucătarul — cu o glorie, de care abuza fără rușine. Donkin se alesese cu un nou motiv de supărare. Trecea printre noi, repetînd într-una : „Mi-a zis că-mi zboară creierii, l-ați auzit ? Acu au să ne și omoare, pentru orice fleac !“ Începusem să credem că era, într-adevăr, prea de tot. Și ne țineam fuduli ! Ne lăudam cu bravura noastră, cu energia noastră, cu puterea noastră de muncă. Ne aminteam de întîmplări măgulitoare pentru noi — care ne vădeau devotamentul, perseverența de neînvins — și eram mîndri de ele, ca și cum ar fi fost roadele propriilor noastre porniri, neajutate de nimic. Ne aminteam de primejdiile și de truda noastră, uitînd cu ușurință de oribila noastră panică. Îi bîrfeam pe ofițerii noștri — care nu făcuseră nimic — și ne plecam urechea la vorbele insinuantului Donkin. Grija lui pentru drepturile noastre, solitudinea lui dezinteresată pentru demnitatea noastră, nu se lăsau descurajate de remarcile noastre invariabil jignitoare, nici de privirile noastre pline de dispreț. Disprețul ce îl purtam era fără margini — și totuși nu-l puteam asculta fără interes pe acest artist desăvîrșit. Ne spunea că sîntem niște oameni de ispravă, „o bandă de oameni de ispravă supuși unei soarte afurisite“. Dar cine ne mulțumea oare pentru asta ? Cine ne lua în seamă necazurile ? Și nu duceam oare „o viață de ciîne“ pentru două lire și zece șilingi pe lună ? Socoteam oare această leafă de mizerie o compensație îndestulătoare pentru primejdiile la care ne expuneam viața, și pentru pierderea straielor noastre ? „Nu ne-a mai rămas nici o zdreanță !“ striga el. Ne făcea să uităm că el, unul, nu-și pierduse nici un lucru care să-i fi aparținut. Cei mai tineri îl ascultau, spunîndu-și : „Donkin ăsta are cap, zău așa, măcar că-i o stîrpitură“. Cei doi scan-

dinavi erau speriați de îndrăznelile lui; Wamibo nu pricepea nimic; iar mateleții mai vîrstnici scu-turau gînditori din cap, făcînd să lucească cerceii de aur prinși în loburile cărnose ale urechilor lor păroase. Fete aspre, tăbăcite de soare se rezemau, meditative, pe brațe tatuete. Mîini tucurii, noduroase, strîngeau în pumni lutul înnegrit al lulelelor fumegînde. Spătoși, cu umerii îndoîți, ascultau într-o tăcere grea, de nepătruns. Donkin, disprețuitul, vorbea cu patimă, rostind adevăruri de netăgăduit. Trăncăneala lui pitorească și murdară curgea ca un șuvoi tulbure, dintr-un izvor otrăvit. Ochii lui mici ca niște mărgele iscodeau la dreapta și la stînga, pîndind sosirea vreunui ofițer. Uneori domnul Baker, în drum spre prova, unde se ducea ca să arunce o privire velaturii, trecea cu pașii lui greoi pe lîngă oamenii care amuțeau subit; alteori apărea, schiopătînd, domnul Creighton, spînat, juvenil și mai sever ca oricînd, pentru a ne străpunge tăcerea cu privirea tăioasă a ochilor săi limpezi. În spatele lui, Donkin începea din nou să peroreze, aruncînd ochiade piezișe:

— Uite, de pildă, ăsta. Unii dintre voi l-ați legat ca să nu cadă, în ziua ața de pomină. Dar ți-ai găsit să vă mulțumească! Vă brufțuluiește mai rău ca-nainte!... Mai bine l-ați fi lăsat să alunece peste bord... De ce nu? Am fi avut mai puține necazuri. De ce nu?

Înainta spre noi, confidențial, apoi se dădea înapoi, cu un gest de mare efect; murmură, zăbiera, își agita brațele sfrijite, subțiri ca niște țevi de pipă, își întindea gîtul slab, făcea spume la gură, se uita chiorîș. În pauzele oratoriei lui pătimașe, auzeam cum ofta vîntul în catarge, în vreme ce de-a lungul vasului marea calmă ne adresa în șoaptă un avertisment, pe care nici nu-l luam în

seamă. Deși îl detestam pe Donkin, nu puteam tăgădui adevărul luminos al afirmațiilor sale. Totul ni se părea atît de evident ! Eram, fără îndoială, niște mateloți destoinici, dar pe cît de mari ni-erău meritele, pe atît de mici simbrile ! Prin strădaniile noastre salvasem vasul, dar nu noi, ci căpitanul avea să fie lăudat pentru asta. Și ce făcuse el oare ? Am fi vrut să știm.

— Ce-ar fi putut să facă dumnealui fără noi ? întrebă Donkin.

Iar noi nu puteam răspunde. Apăsați de nedreptatea lumii, ne uimea gîndul că trăisem atît amar de vreme sub povara ei, fără a ne da seama cît de nenorociți fusesem, și ne rodea penibila bănuială că, în prostia noastră, nu văzusem nimic. Donkin ne asigura că de vină era doar „bunătatea noastră“, dar asemenea sofisme ieftine nu ne puteau consola. Eram destul de bărbați ca să ne recunoaștem cu curaj, în sinea noastră, limitele inteligenței noastre. Oricum, începînd de-atunci, ne-am abținut să dăm cu piciorul în el, să-i sucim nasul sau să-l îmbrîncim, așa, ca din greșală, — deși această din urmă distracție fusese foarte populară printre noi după ocolul Capului. Davies încetase să-i mai vorbească provocator despre oamenii cu ochii negri și cu nasul turtit. Charley, foarte potolit de cînd cu furtuna, nu-l mai lua peste picior. Knowles îi punca, politicos, dar cu o mutră șireată, întrebări de acestea :

— Ar fi oare cu putință să primim cu toții aceeași haleală ca și ofițerii ? Am putea oare refuza să ne îmbarcăm dacă nu obținem asta ? Și ce-ar urma să cerem după aia ?

Donkin răspundea prompt, pe un ton de certitudine disprețuitoare, plimbîndu-se fudul, în niște haine prea largi, pe care-ai fi zis că le poartă înadins ca să se travestească. Mai toate erau ale lui

Jimmy — deși Donkin ar fi acceptat orice, de la oricine ; numai că nimeni, în afară de Jimmy, nu avea ce să dea. Devotamentul lui față de Jimmy era nețărmurit. Una-două se ducea în cabina lui Jimmy, avea grijă de nevoile lui, îi făcea mendecele, îi răbda supus toanele, și adesea rîdea cu el. Nimic nu l-ar fi putut împiedica să-și facă pioasa datorie de a-l vizita pe bolnav, mai ales atunci cînd pe punte se lucra la vreo manevră grea. Domnul Baker îl scosese în două rînduri de-acolo, înșfăcîndu-l de ceafă, spre marea noastră indignare. Trebuia oare ca un bolnav să fie lăsat fără ajutor ? Trebuia oare să fim maltratați pentru că îngrijeam un camarad ?

— Ce ? ! mîrii domnul Baker întorcîndu-și amănîțător fața la auzul murmurilor noastre, și atunci ne-am tras cu toții înapoi cu un pas, ca un singur om.

— Hai, întindeți boneta arborelui gabier. Iar tu, Donkin, manevrează palancul ! porunci secundul, neînduplecat. Întindeți pînza în lung și învergați-o ! Dați-i drumul !

După ce boneta fu întinsă, domnul Baker merse încet la pupa și rămase acolo multă vreme privind gînditor compasul, și răsufîind greu, parcă sufocat de atmosfera de rea voință ce se abătuse în chip inexplicabil asupra vasului.

— Ce-o fi cu ei ? se întreba. Nu pot să pricep mîrîciile lor și felul ăsta de-a se da înapoi de la muncă. Și doar e-un echipaj bun, pentru vremurile de azi.

Pe punte, oamenii schimbau cuvinte amare, izvorîte dintr-o furie prostească împotriva unei nedreptăți iremediabile, dar de netăgăduit, și continuau să-și șoptească la ureche, multă vreme după ce Donkin amuțise. Mica noastră lume luneca pe curba inflexibilă a drumului ei, purtînd o populație nemul-

tumită și plină de năzuinți. Oamenii găseau o sumbră consolare într-o interminabilă și sistematică analiză a meritelor lor ignorate ; și, ametriți de doctrinele promițătoare ale lui Donkin, visau cu entuziasm la o vreme când toate vasele vor naviga pe o mare calmă, cu un echipaj bine plătit și bine hrănit, sub comanda unor căpitani satisfăcuți.

Traversarea se anunța lungă. Am lăsat în urmă alizeele din sud-est, ușoare și nestatornice, apoi, sub bolta joasă și cenușie a cerului ecuatorial, vasul pluti într-o atmosferă toridă, pe o mare netedă ca o placă de cristal. La orizont atârneau nori grei de furtună, care se roteau în jurul vasului, bolborosind furioși, ca o haită de sălbăticiuni care n-ar fi îndrăznit să atace. Soarele invizibil, lunecând deasupra catargelor verticale, așeza pe nori o pată de lumină difuză, paralel cu care, o pată asemănătoare alerga de la est la vest pe suprafața mată a apelor. Noaptea, prin bezna de nepătruns a pământului și a cerului, se tălăzuiau fără zgomot pînze largi de foc ; preț de-o jumătate de secundă, cît ținea calmul, vasul se profila cu catargele și cu greementul lui, fiecă pînză și fiecă parîmă zugrăvinduse, negre, pe fundalul acelor flăcări cerești, încît ai fi zis că-i o corabie arsă, închisă într-un glob de foc. Apoi rămînea iarăși, ore-n șir, pierdut în vastul univers al nopții și al tăcerii, unde brize ușoare, rătăcind de colo pînă colo aidoma unor suflete nemîngîiate, făceau să tresară pînzele ca și cum s-ar fi speriat brusc, și smulgeau înzăbrănitului ocean un murmur de compătimire — cu o voce tristă, imensă și stinsă...

După ce-și stingea lampa, Jimmy, răsucindu-se pe pernă, putea vedea, prin ușa larg deschisă, cum se spulberau dincolo de linia dreaptă a bastingajului, imaginile fugare, dar mereu repetate, ale unei lumi

fabuloase, urzită de flăcări jucăușe și ape adormite. Fulgerul se reflecta în ochii lui mari și triști, ce păreau să se mistuie ca niște tăciuni roșii pe fața lui neagră; zăcea atunci, orbit și invizibil în mijlocul unei bezne adânci. Dinspre puntea liniștită auzea zgomot de pași ușori, răsuflarea vreunui matelot care tândălea în pragul cabinei, scîrțîitul stins al cataracelor ce se legănau, sau vocea calmă și puternică a ofițerului de cart, purtată în ecou printre pînzele neclintite. Asculta cu nesaț, încercînd să scape de obositoarele divagații ale insomniei printr-o înregistrare atentă a celor mai vagi sunete. Scîrțîitul vinciurilor îl umplea de bucurie, forfota și murmurul marinarilor de cart îl linișteau, iar căscatul prelung al vreunui matelot somnoros și ostent, care se culca pe scînduri ca să doarmă, îl făcea să răsufla ușurat. Viața părea să fie indestructibilă. Ea continua pe întuneric, în lumina soarelui, în somn; neobosită, se rotea prietenește în jurul morții lui iminente, dîndu-i în vileag înșelăciunea. Strălucea ca paloșul frînt al fulgerului, și ascundea mai multe surprize decît noaptea întunecoasă. Se simțea un adăpost la sînul ei, iar calmul întunecimii ei atotputernice i se părea la fel de prețios ca lumina neastîmpărată și primejdioasă.

Dar în timpul cartului de seară, și pînă tîrziu în toiul primului cart de noapte, în fața cabinei lui Jimmy putea fi întotdeauna văzut un grup de mateloti. Rezemîndu-se de o parte și de alta a ușii, ședeau liniștiți și atenți, cu picioarele încrucișate; unii vorbeau, stînd călare pe prag, alții ședeau tăcuți pe cufărul lui, iar vreo trei-patru, sprijinindu-se de parapetul ce înconjură arborele-gabier de rezervă, priveau gînditori, cu fețele lor simple luminate de raza felinarului lui Jimmy. Încăperea strîmtă, proaspăt văruiată, avea, în timpul nopții,

strălucirea unui altar de argint, în care un idol negru, încremenit sub o pătură, ar fi clipit din ochii săi obosiți, primind închinarea noastră. Donkin oficia, cu aerul unuia care demonstrează un fenomen ciudat, dar simplu și prețios, menit să servească spectatorilor o lecție adâncă și de neuitat.

— Uitați-vă la el, exclama Donkin, fluturându-și câte o mână aspră și descărnată ca gheara unui sitar. El știe bine ce se-nîmplă, fiți siguri !

Jimmy, culcat pe spate, zîmbea cu modestie, fără să miște un deget. Afecta lîncezeala unui om secătuit de puteri, parcă anume pentru a ne arăta că noi „îl dădusem gata“, cu egoismul nostru, întîrziind să-l scoatem din temnița aia îngrozitoare, și lăsîndu-l, apoi, să zacă, noaptea, pe dunetă, fără a-i da îngrijirile necesare. Îi plăcea să vorbească mereu despre asta, iar noi îl ascultam, firește, cu interes, de fiecare dată. Vorbea sacadat, cu elanuri întrerupte de pauze lungi, așa cum merge un bețiv.

— Bucătarul tocmai îmi dăduse o cană cu cafea fierbinte... Mi-a pus-o așa, pe cufăr, pe urmă a ieșit trîntind ușa... Am simțit că vine-un ruliu, și am încercat să-mi salvez cafeaua... Mi-am ars degetele și am căzut de pe cușetă... Vasul se aplecase așa de repede... a început să curgă apă prin tromba de vînt... Ușa nu se clintea din loc... Era beznă ca-ntr-un mormînt... Am încercat să mă cațăr pe cușeta de sus... Șobolani... Unul din ei m-a mușcat de-un deget cînd m-am suit... Îl auzeam înotînd sub mine... Credeam că n-o să veniți niciodată... Au sărit desigur cu toții peste bord, îmi spuneam... Nu auzeam decît vîntul... Pe urmă ați venit... ca să căutați cadavrul, pesemne... Încă puțin, și...

— Bine, omule, îl întrerupse odată Archie, gînditor, dar făceai o gălăgie nemaipomenită !

— Păi, cu hărmălaia pe care-o făceați voi deasupra... L-ați fi băgat în sperieți și pe Searaotchi !... Nu știam ce-aveți de gînd... Să spargeți scîndurile alca afurisite... sau capul meu... La ce mă puteam aștepta de la o bandă de neghiobi și de lași ca voi?... În orice caz, nu să-mi facă vreun bine !... Aș fi putut să mă-nec... Pfui !

Gemu, clăntăni din dinții lui albi și ne aruncă o privire disprețuitoare. Belfast își strînse pe furie pumnii, ridicîndu-și privirea tristă, cu un zîmbet amar ; Archie cel cu ochi albaștri își mîngîie favoriții roșcați cu o mînă șovăitoare ; șeful de echipaj care se oprișe în prag, privi o clipă, apoi se depărtă rîzînd zgomotos. Wamibo visa... Donkin își pipăie bărbia spînatecă, în căutarea vreunui fir rar, și spuse triumfător, aruncînd o privire piezișă spre Jimmy :

— Uitați-vă la el ! Aș vrea să fiu măcar pe jum'ate sănătos ca dumnealui, zău așa !

Și arată cu degetul peste umăr spre pupa vasului.

— Ăsta-i mijlocul ăl mai sigur de-a le veni de hac ! țipă el, cu o veselie silită.

Jimmy îi spuse cu un glas blajin :

— Nu fii prost !

Knowles observă, pișicher, frecîndu-și umărul de ușorul ușii :

— Nu putem să ne dăm cu toții bolnavi, ar fi o adevărată revoltă.

— Revoltă ? Vezi-ți de treabă ! rînji Donkin. Nici un regulament nu-ți poate interzice să fii bolnav.

— Ba, regulamentul prevede șase săptămîni de carceră pentru refuzu' de a-ți face datoria, replică Knowles. Țin minte că, o dată, la Cardiff, am văzut echipajul unui vas supraîncărcat — adică nu era chiar așa de încărcat, numai că un domn bătrîn, cu-o barbă albă și cu-o umbrelă veni pe chei și

le vorbi marinarilor, părintește. Zicea că-i o barbie să te-neci în plină iarnă doar pentru cele câteva lire în plus, pe care le câștigă armatorul. Așa zicea, și mai-mai că plîngea, zău dacă vă mint. Purta redingotă și joben, ce mai, arăta grozav! Așa că băieții i-au zis că n-au să se ducă să se-nece în plină iarnă, și că se bizuiau pe dumnealui să-i apere la proces, ca un om care cunoștea legea. Își închipuiau c-au să petreacă strașnic și c-au s-o țină într-un chef două-trei zile. Dar s-au ales cu șase săptămîni de pușcărie, pe motiv că vasul nu era de loc supraîncărcat. Cel puțin, așa au stabilit ai de la tribunal. Nu se afla cîcă în docurile din Penarth nici un vas supraîncărcat. Se pare că bătrînul ăla era în solda unor oameni inimoși, care-i porunciseră să caute peste tot nave supraîncărcate, numai că dumnealui nu vedea mai departe de marginea umbrelei sale. Unii dintre noi, cei care ne aflam în pensiunea unde trag de obicei cînd vin la Cardiff așteptînd să mă-mbarc pe vreun vas, l-am pîndit pe căcăciosul ăla plîngăreț ca să-i facem o baie în docuri. L-am pîndit noi mult și bine, căci dumnealui a șters-o de îndată ce-a ieșit pe ușa tribunalului... Da, șase săptămîni de pușcărie...

Oamenii îl ascultau, plini de curiozitate, scuturîndu-și din cînd în cînd fețele aspre și îngîndurate. Donkin deschise de câteva ori gura, dar se stăpîni. Jimmy zăcea nemișcat, cu ochii deschiși, nearătînd nici un interes. Un matelot își dădu cu părerea că, după un asemenea verdict pîrtinitor, „magistrații ăia afurisiți se duc să bea pe cheltuiala căpitanului“. Alții îi întăriră spuscele. Era limpede că așa stăteau lucrurile.

— Ei, zise Donkin, șase săptămîni nu-s cine știe ce greu de îndurat. La zdup dormi în fiecare noapte,

asta-i sfînt ! Nu mă speriu eu de şase săptămîni de puşcărie.

— Eşti obişnuit, nu-i aşa, Donkin ? îl întrebă cineva.

Jimmy catadicsi să rîdă, ceea ce ne înveseli pe toţi, ca prin farmec. Knowles schimbă subiectul, cu o uimitoare agilitate mintală :

— Dacă ne-am da cu toţii bolnavi, ce s-ar întîmpla cu vasul ?

Şi rînji de jur-împrejur.

— Ducă-se dracului de vas ! mîrîi Donkin. Doar nu-i al nostru !

— Cum ? Să-l lăsăm să plutească la voia întîmplării ? stăruie Knowles, nevenindu-i să creadă.

— Da, la voia întîmplării... Ducă-se dracului exclamă Donkin, cu o superbă nepăsare.

Celălalt rămase pe gînduri, neînţelegînd prea bine.

— Păi, ni s-ar isprăvi proviziile, murmură el. N-am mai ajunge nicăieri... Şi-apoi, ce-am face în zilele de plată ? adăugă el, cu o voce mai fermă.

— Astuia îi cam plac zilele de plată, strigă cineva din prag.

— Da, fiindcă atunci fetele îşi încolăcesc un braţ pe după gîtul lui, şi-i vîră cealaltă mînă în buzunar, spunîndu-i „Răţoiule“. Nu-i aşa, Jack ?

— Jack, tu eşti spaîma fetelor !

— Ia cîte trei deodată, ca un remorcher, „Watkins“ care trage trei gocelete după el.

— Jack, eşti o puşlama !

— Jack, povesteşte-ne despre fata aia c-un ochi albastru şi c-un ochi negru. Hai, zău !

— Păi, fete cu un ochi negru întîlneşti la tot pasul pe chei...

— Nu, aia-i o fată specială, — haide Jack !

Donkin făcea o mutră acră și scîrbită ; Jimmy căsca, plictisit ; un lup de mare cu părul sur scutură ușor din cap, zîmbind amuzat spre luleaua lui. Knowles se întorcea cu fața cînd spre unul, cînd spre altul, biîguind năucit :

— A, nu !... Nu se poate vorbi serios cu voi...
Veșnic puși pe glume.

Și se retrase pudic, dar fără supărare, bombănind. Ceilalți rîdeau în hohote, strînși în jurul patului lui Jimmy, a cărui față neagră și scofîlcită se mișca neconținut pe perna albă. O pală de vînt făcu să joace flacăra lămpii, iar afară pînzele începură să fluture pe sus, în vreme ce palancul catargului de mizenă izbea cu zgomot în parapetul de fier.

Un glas strigă, de departe :

— Cîrma banda ¹ !

Un alt glas îi răspunse, mai stins :

— Banda, domnule !

Oamenii amuțiră, în așteptare. Matelotul cu părul sur își scutură luleaua pe prag și se ridică în picioare. Vasul se înclină ușor, iar marca păru să se trezească, murmurînd somnoroasă.

— S-a stîrnit un vînticel, zise cineva în șoaptă.

Jimmy se întoarse încet cu fața spre briză.

Glasul din noapte strigă poruncitor :

— Întindeți randa ² !

Grupul din fața ușii dispăru din lumină. Nu se mai auziră decît pașii ce se depărtau spre pupa, și glasurile ce repetau pe diferite tonuri : „Întindeți randa !“... „Randa, domnule !“...

Donkin era acum singur cu Jimmy. Rămaseră în tăcere un timp. Jimmy își deschise și-și închise la loc gura de mai multe ori, ca și cum ar fi vrut

¹ Comandă pentru a pune cîrma toată la maximum într-un bord, pentru a apleca vasul pe un bord sau altul.

² Velă trapezoidală, aflată pe catargul de la pupa.

să tragă în piept aerul răcorit. Donkin își privea gânditor degetul gros de la fiecare picior, mișcându-le pe rând.

— Nu le dai o mână de ajutor ? îl întreabă Jimmy.

— Nu. Dacă șase dintre ei n-au destulă putere ca să-ntindă randa aia putredă, nici nu merită să trăiască, răspunse Donkin cu o voce plictisită și stinsă, ca și cum ar fi vorbit din fundul unei gropi. Jimmy îi privi cu un interes straniu profilul de pasăre ; aplecat peste marginea cușetei, fața lui avea expresia nehotărâtă a unuia care chibzuiește la cel mai eficace mijloc de a pune mîna pe vreo dihanie ciudată, capabilă să înțepe sau să muște. Se mulțumi însă să spună :

— Secundul o să-ți observe lipsa, și-o să facă răboi.

Donkin se ridică să plece.

— O să-ți vin eu de hac într-o noapte întunecoasă, da, o să vezi că nu glumesc deloc, spuse el, vorbind peste umăr.

— Ești ca un papagal, ca un papagal care cântă, zise Jimmy, pe nerăsuflate.

Donkin se opri și-și aplecă atent capul într-o parte. Urechile-i mari, străvezii și vînoase, îi ieșeau în relief, aidoma aripilor subțiri ale unui Iliac.

— Ce spuneai ? întreabă el, cu spatele la Jimmy.

— Da ! Îți iese pe gură tot ce știi, întocmai ca unui... ca unui *cacatoes*¹ alb și împuțit !

Donkin rămase în așteptare. Auzea răsuflarea prelungă și înceată a celui alt, — răsuflarea unui om cu pieptul strivit de o povară grea. Apoi îl întreabă calm :

— Ce anume știi ?

— Ce ?... Îți spun eu... Nu prea mult. Ce nevoie ai... să vorbești așa despre sănătatea mea ?...

¹ Pasăre din familia papagalilor.

— E o înșelătorie nemaipomenită, o înșelătorie murdară, fără pereche, dar la mine nu se prinde, nu, pușorule !

Jimmy nu se clinti. Donkin își vîrî mîinile în buzunare și, cu un singur pas, se întoarse lîngă cușetă.

— Trăncănesc, ei și ? Țștia nu-s oameni, cî oi. O turmă de oi. Iar cu îți țin hangul... De ce nu ? Doar ești bogat !

— Sînt... N-am ce zice...

— Atunci, arată-le-o. Să vază și ei ce poa' să facă-un om. Eu mi-s om, și știi totul despre tine...

Jimmy se trase ceva mai încolo pe pernă ; celălalt își întinse gîtul sfrijit și-și aplecă spre el fața de pasăre, ca și cum ar fi vrut să-i ciugulească ochii.

— Da, eu mi-s om ! Decît să renunț la drepturile mele, am înfundat toate pușcăriile din Colonii...

— Ești un stîlp de închisoare.

— Da, și-s mîndru de asta ! Cît despre tine, tu n-ai pic de curaj, de-aia ai scornit înșelăciunea asta...

Făcu o pauză, apoi adăugă încet, pentru a-și sublinia gîndul :

— Nu ești bolnav, așa-i ?

— Nu sînt, răspunse Jimmy cu hotărîre în glas. Dar m-am simțit cam prost de cîteva ori, anul ăsta, adăugă el, pe un ton mai scăzut.

Donkin închise un ochi, complice și confidențial.

— Ai mai făcut-o și înainte, nu-i așa ? șopti el.

Jimmy zîmbi, apoi, ca și cum n-ar mai fi putut să se stăpînească, își dădu drumul la gură :

— Da, și pe vasul pe care-am lucrat înainte. Mă simțeam prost. Pricepi ? A fost foarte ușor. M-au plătit la Calcutta, iar comandantul nu mi-a pus de loc bețe-n roate... Mi-am încasat bănișorii. Zăcusem

cincizeci și opt de zile în șir ! Dobitocii ! Dumnezeule ! Ce mai dobitoci ! Mi-au plătit toți banii !

Și izbucni într-un rîs spasmodic.

Donkin rîse și el.

Jimmy începu să tușească violent.

— Sînt mai sănătos ca oricînd, spuse el, de îndată ce-și recăpătă suflul.

Donkin schiță un gest batjocoritor și spuse, cu o nutră gravă :

— Oricine-și poate da seama, firește.

— Dar ei nu-și dau seama, zise Jimmy, deschizînd gura ca un pește.

— Ar înghiți orice gogoasă, spuse Donkin.

— Nu trîncăni prea mult, îl rugă Jimmy, cu un glas stins.

— Despre mica ta farsă ? îl întrebă Donkin jovial.

Apoi, cu subită scîrbă :

— Te gîndești numai la tine, cîtă vreme ești mulțumit...

Acuzat astfel de egoism, James Wait își trase pătura sub bărbie și rămase o clipă nemișcat. Buzele lui grele ieșeau în relief, veșnic bosumflate.

— De ce ții atîta să faci tărăboi ? îl întrebă el fără prea mult interes.

— Fiin'că-i un adevărat scandal. Își bat joc de noi, ne dau mîncare proastă, ne plătesc prost... Geeea ce vreau eu, e să facem tărăboi, un tărăboi pe care să-l țină minte toată viața ! Auzi ? ! Să ne-mpingă de colo pînă colo !... Să ne-amenințe că ne zboară creierii !... Ia te uită ! Da' ce, nu sîntem și noi oameni ?

Părea mistuit de flacăra unei indignări altruiste.

Apoi spuse, mai potolit :

— Ți-am pus țoalele la aerisit.

— Foarte bine-ai făcut, zise Jimmy, cu o voce lîncedă. Adu-le înapoi.

— Dă-mi cheia cufărului tău, ca să ți le vâr înăuntru, spuse Donkin, nerăbdător.

— Adu-le încoace, o să le vâr cu însumi, îi răspunse James Wait cu asprime în glas.

Donkin își lăsă ochii în jos, bombănind.

— Ce spui? Ce spui? întrebă Wait, neliniștit.

— Nimic. E uscat afară. Să rămână atârdate pînă mîine dimineată, răspunse Donkin cu un glas ciudat de tremurător, ca și cum s-ar fi stăpînit să nu rîdă sau să nu spună de furie.

Jimmy păru satisfăcut.

— Adu-mi puțină apă în bidonul meu, ca să am la noapte, îl rugă el.

Donkin făcu un pas peste prag și spuse, pe un ton morocănos :

— Ia-ți singur. Ai destulă putere, dacă zici că nu ești bolnav.

— Sigur că am, spuse Wait, numai că...

— Atunci, ia-ți, îl repezi Donkin, țișnos. Dacă poți avea grijă de țațele tale, poți să te servești și singur.

Și ieși pe punte, fără să mai privească înapoi. Jimmy întinse mîna după bidon. Nici o picătură. Îl puse la loc, oftînd, și închise ochii. Își spunea în gînd: „Nebunul ăla de Belfast o să-mi aducă apă, dacă-i cer. Mi-e tare sete !...“

Era foarte cald în cabină, care părea să se învîrtească încet, desprinzîndu-se de vas, și luncînd lin într-un spațiu arid, luminat de un soare negru, ce se rotea foarte repede. Un spațiu fără pic de apă !... Un polițai care semăna la față cu Donkin bău o cană cu bere la marginea unui puț gol, și zbură bătînd viguros din aripi. Un vas ale cărui vîrfuri de catarge, înfipite în cer, nu se mai vedeau, descărca grîne, iar vîntul le învîrtejea pojghițele uscate pe cheiul unor docuri fără apă. Jimmy zbură

o dată cu pojghițele, foarte obosit, desprins de greutatea propriului său trup. Parcă se golise pe dinăuntru. Se simțea mai ușor și mai uscat decât pojghițele. Își umflă pieptul găunos. Aerul îi pătrunse în plămâni cărînd în șuvoiul lui o sumedenie de lucruri ciudate, aidoma unor case, copaci, oameni, felinare... Și deodată, nu mai rămase pic de aer! Iar el nu-și sfîrșise încă lunga răsufare! Se afla într-o temniță! Gardienii tocmai încuiau lacătul. O ușă se trînti. Răsuciră de două ori cheia, și azvîrliră peste el o găleată cu apă... Uf! Pentru ce?

Jimmy deschise ochii, cu senzația unei căderi prea grele pentru un trup atît de golit pe dinăuntru. Se afla în cabina lui. A, ce bine! Obrajii îi șiroiau de sudoare, iar brațele-i erau mai grele ca plumbul. Îl văzu pe bucătar stînd în prag, cu o cheie de aramă într-o mînă, și cu un ibric strălucitor în cealaltă.

— Am închis ușile pentru la noapte, îi spuse bucătarul, zîmbind radios. A sunat de opt. Ți-am adus ceai rece, ca să ai ce bea la noapte, Jimmy. L-am îndulcit cu puțin zahăr alb, din careul ofițerilor. N-o să se scufunde vasul, pentru-atîta lucru!

Și spunînd acestea, intră în cabină, puse ibricul pe marginea cușetei, și întrebă, mai mult de formă:

— Cum te simți?

Apoi se așază pe cufăr.

— Hm! făcu Wait, neospitalier.

Bucătarul își șterse fața cu o cîrpă murdară, pe care și-o înfășură apoi în jurul gîtului.

— Așa fac fochiștii de pe vapoare, explică el cu seninătate, foarte încîntat de sine însuși. Munca mea e, cred, la fel de grea ca a lor, ba, îmi ia și mai mult timp. I-ai văzut vreodată în camera cazanelor? Arată ca niște diavoli în iadul ăla plin de flăcări!

Și arată cu degetul spre punte. Un gând sinistru păru să-i întunece fața radioasă — lunecînd ca umbra unui nor peste luciul unei mări calme. Oamenii înlocuiți în cart trecură cu pași grei prin fața ușii luminate. Unul dintre ei strigă :

— Noapte bună !

Belfast se opri o clipă și se uită la Jimmy, rămînînd mut și tremurînd ca sub efectul unei emoții abia stăpînite. Apoi, îi aruncă bucătarului o privire încărcată cu presimțiri rele, și se făcu nevăzut. Bucătarul tuși ca să-și dreagă glasul. Jimmy stătea cu ochii în tavan și nu făcea nici un zgomot, ca un om care se-ascunde.

Era o noapte senină, răcorită de o briză ușoară. Vasul luneca lin, puțin aplecat într-o rînă, pe o mare întunecoasă, către inaccesibila și fastuoasa splendoare a unui orizont negru, ciuruie de scînteii aprinse. Deasupra catargelor, curba strălucitoare a Căii Lactee se boltea pe cer ca un arc de triumf al luminii eterne, aruncat peste cărările întunecoase ale pămîntului. La marginea teugei, un matelot flutiera zgomotos o melodie veselă, pe al cărei ritm dansa un altul, deși pașii i se auzeau ceva mai slab. Dinspre prova răsună deodată o larmă confuză — voci, rîsete, crîmpeie de cîntece. Bucătarul scutură din cap și, aruncînd o privire piezișă spre Jimmy, începu să bombăne :

— Da, da. Dansează și cîntă ! Numai la asta se gîndesc. Mă miră că Pronia mai rabdă... Ei uită că va veni ziua cînd... Tu, însă...

Jimmy sorbi o dușcă de ceai, repede, ca și cum l-ar fi furat, și se ghemui sub pătură, mai înspre perete. Bucătarul se sculă, închise ușa, apoi se așeză la loc și rosti deslușit :

— Ori de cîte ori scormonesc cu vătraiul prin focul din sobă, mă gîndesc la voi, care-njurați, furați,

mințiți și păcătuți în fel și chip, ca și cum lumea de-apoi nici n-ar exista... Și nu sînteți băieți răi, în fond, adăugă el pe un ton mai potolit.

Apoi, după o clipă de gîndire, urmă cu resemnare în glas :

— Dar lasă, c-o să le fie lor cald într-o bună zi ! Cald am spus ? Cazanele de pe vapoarele *White Star* nu-s nici pe departe atît de fierbinți...

Rămase tăcut cîtva timp. Mîntea i-era tulburată de viziuni tumultuoase — întrezărea vag niște siluete strălucitoare, și parcă auzea un concert frenetic de cîntări și de gemete. Bucătarul suferea, exulta, admira, aproba. Se simțea încîntat, speriat, exaltat — ca în seara aceea (unică în viața lui) cînd, cu douăzeci și șapte de ani în urmă — îi plăcea să-și amintească cifra exactă — i se întîmplase, tînăr fiind, să se îmbete, împreună cu niște oameni de strînsură, într-un local din East-end. Un val de emoție îl simulse brusc din temnița propriului său trup. Simți că zboară. Privi în față taina lumii de apoi, impunătoare și admirabilă taină. Simți c-o îndrăgește, așa cum se îndrăgea pe sine, pe toți mateloții, pe Jimmy. Inima i-era doldora de iubire, de simpatie, de dorința de a interveni, de neliniște pentru sufletul acestui negru, de mîndrie pentru veșnicia cucerită, de sentimentul puterii. Îi venea să-l ia în brațe și să-l arunce drept în tărîmul mîntuirii, pe acest sărman suflet negru, mai negru decît trupul lui... putreziciune... demon... Nu ! Trebuia să fie puternic aidoma lui Samson !...

Un răpăit ca de chimvale îi răsună în urechi ; un fulger îi dezvălui o îngrămădeală de fețe extatice, de crini, de ceaslove, de bucurii nepămîntești, de cămași albe, de harpe daurite, de fracuri negre, de aripi. Văzu straie filfiitoare, fețe proaspăt bărbierite, o mare de lumină — un lac de smoală. Simți în nări parfumuri suave, un iz de pucioasă ; limbi roșii,

de foc, lingeau parcă o ceață albă. Un glas formidabil tună !... Totul ținuse trei secunde.

— Jimmy ! strigă el, pe un ton inspirat.

Apoi șovăi. O scînteie de milă omenească mai li-cărea prin negura infernală a sublimei sale închi-puiri.

— Ce-i ? zise James Wait, în silă.

Urmă o clipă de tăcere. Negrul își întoarse pu-țin capul, aûta cît să arunce o privire prudentă. Bu-zele bucătarului se mișcau fără zgomot pe fața lui inspirată, cu ochii ațintiți spre tavan. Părea să se roage grinzilor, belciugului de aramă al felinarului, precum și celor doi gîndaci încremențiți pe tavan.

— Uite ce e, vreau să dorm ! îi spuse Wait. Simt c-aș putea.

— Nu-i momentul să dormi ! tună bucătarul.

Se lepădase, prin rugăciune, de ultimele rămășițe ale omeniei sale. Acum era doar un glas — ceva imaterial și sublim — la fel ca în noaptea aceea de pomină, cînd călcase peste valuri ca să le facă cafea unor păcătoși în pierzanie.

— Nu-i momentul să dormi ! repetă el, exaltat. Eu, unul, nu pot dormi !

— Mă doare-n cot, replică Wait, cu prefăcută ener-gie. Eu pot dormi. Du-te și te culcă.

— Înjură, chiar prins între fâlcile... Da, chiar în-tre fâlcile... Nu vezi oare focul, nu-l simți ? Orbule, copleșit de păcate ! Îl văd eu, pentru tine ! Îmi ia ochii, cu strălucirea lui ! Aud glasul care mă-ndeamnă să te mîntui. Îl aud zi și noapte. Jimmy, lasă-mă să te mîntui !

Rugămințile și amenințările îi țîșneau din gură ca un torent năvalnic. Gîndacii o luară la fugă. Jimmy se sucea pe furiș sub pătură, nădușind.

— Zilele tale sînt numărate ! zbiră bucătarul.

— Cară-te de aici ! strigă Wait, cu curaj.

— Roagă-te cu mine !...

— Nu vreați !...

Cabina strîmtă era încinsă ca un cuptor. Sălăș-luia într-însa un noian de spaimă și de durere. atmosfera ei era încărcată de strigăte și de gemete, de rugăciuni răcnite ca niște blesteme, și de înjurături înăbușite. Afară, oamenii chemați de Charley, care-i informase, încîntat, despre cearta din cabina lui Jimmy, stăteau buluc în fața ușii închise, prea uluiți ca s-o deschidă. Tot echipajul era acolo. Oamenii înlocuiți în cart se repeziseră pe punte numai în cămăși, ca după o ciocnire.

— Ce se-ntîmplă ? întrebau unii, alergînd spre cabină.

— Liniște ! Ascultați ! spuneau alții.

Dinăuntru, continuau să se audă zbieretele înfundate ale celor doi :

— În genunchi ! În genunchi !

— Tacă-ți gura !

— Niciodată ! Viața ta a fost încredințată mîinilor mele... Ești mîntuit... Tîlul suprem... Mila Domnului... Pocăiește-te !

— Ești un nătărău care și-a pierdut mințile !...

— Am de dat socoteală despre tine... despre tine... N-o să mai închid niciodată ochii în această lume dacă...

— Încetează !

— Nu !... Cazanele... gîndește-te numai !...

Urmă o bolboroseală pătimașă, în care cuvintele pocneau ca o grindină.

— Nu ! strigă Jimmy.

— Ba da, ești !... Nici o scăpare... Toată lumea o spune.

— Minți !

— Te văd murind chiar în clipa asta... sub ochii mei... ești ca și mort !

- Ajutor ! țipă Jimmy, cu un glas pătrunzător.
- Nu în această vale a plîngerii... Uită-te sus !
- Cară-te de-aici ! Ajutor ! Mă omoară ! răcni

Jimmy.

Vocea i se frînse. Se auziră gemete, șoaapte, cîteva suspine.

— Ce se-ntîmplă ? întrebă un glas rareori auzit la teugă.

— Dați-vă-ndărăt ! Înapoi, băieți ! strigă domnul Creighton, cu asprime, făcîndu-și loc cu coatele.

— A sosit bătrînul ! șoptiră cîțiva.

— Bucătaru-i înăuntru, domnule căpitan ! exclamă alții, trăgîndu-se înapoi.

Ușa se deschise, cu zgomot ; un șuvoi larg de lumină se abătu peste fețele uimite ale oamenilor ; un val de aer stătut trecu pe deasupra lor. Cei doi secunzi dominau cu capetele și umerii lor silueta pirpirie răsărită între ei, silueta unui om cărunt, îmbrăcat în straie ponosite, țeapăn și colțuros ca o statueta de piatră, cu trăsături fine, impasibile. Bucătarul îngenunchea se sculă. Pe cușetă Jimmy se ținea de picioarele îndoite sub bărbie. Ciucurele tichiei lui de noapte, albastre, îi tremura aproape imperceptibil pe genunchi. Cei doi ofițeri se uitau uluiți la spinarea lui lungă și încovoiată, iar el îi privea cu coada unui singur ochi, dezvăluindu-i albeața, întocmai ca un orb : se temea să-și întoarcă fața, și se ghemuia în el. Iar această pîndă încremenită avea ceva uimitor și animalic în perfecțiunea ei. Era o pîndă instinctivă, pînda fără cuget a unei sălbăticiuni speriate.

— Ce faci aici ? întrebă domnul Baker, pe un ton tăios.

— Datoria, răspunse bucătarul, cu patimă.

— Ce ? ! exclamă secundul.

Căpitanul Allistoun îi atinse ușor brațul.

— Îi cunosc mania, zise el în șoaptă.

Apoi, cu glas tare :

— Lasă-te de astea, Podmore !

Bucătarul își frânse mâinile, le azvîrli deasupra capului, apoi brațele îi căzură, parcă prea grele.

O clipă, rămase buimăcit, fără grai.

— Niciodată ! bîigui el apoi. Eu... el... eu...

— Ce spui ? rosti căpitanul Allistoun. Ieși numai-decît, căci de nu...

— Ies, zise bucătarul pripit, cu o resemnare sumbră.

Și trecu peste prag cu un pas hotărît, apoi șovăi, și mai făcu vreo cîțiva pași. Toți îl priveau în tăcere.

— Vă fac răspunzători ! strigă el cu disperare, ră-suciindu-se pe jumătate. Omul ăla moare. Vă fac...

— Tot aici ești ? îl întrebă căpitanul, pe un ton amenințător.

— Nu, domnule ! exclamă bucătarul, cu spaimă în glas.

Șeful de echipaj îl apucă de braț și porni cu el. Cineva izbucni în rîs. Ridicîndu-și capul, Jimmy privi pe furis, apoi sări brusc din cușetă. Domnul Baker îl prinse cu dibăcie în brațe, ca pe-o minge de cîrpă. Oamenii adunați în prag își înăbușiră un strigăt de uimire.

— Minte ! șopti Wait, gîfîind. Vorbește de diavoli negri, dar el e un diavol... un diavol alb... Iar eu n-am nici pe dracu' !

Și spunînd acestea, se încordă, iar domnul Baker îi dădu drumul, ca să vadă dacă se ține pe picioare. Jimmy făcu doi-trei pași, poticnindu-se, sub privirea calmă și pătrunzătoare a căpitanului Allistoun.

Belfast se repezi după el ca să-l sprijine. Negrul, care nu părea să simtă prezența cuiva în apropierea lui, rămase locului o clipă, luptîndu-se de unul singur cu o legiune de spaime fără nume, sub privirile curioase ale acestor oameni ațîțați, care-l urmăreau

de la distanță. Da, era absolut singur în pustietatea de nepătruns a fricii sale. Întunericul era răscolit de răsuflări grele. Marea gilgâia prin găurile de seurgere ale vasului, care se înclina ușor sub o briză fugară.

— Nu-l mai lăsați să se-apropie de mine ! spuse în sfârșit James Wait, cu vocea lui frumoasă de bariton, lăsându-se cu toată greutatea lui pe ccafa lui Belfast. Mă simt mai bine de cîteva zile-ncoace. M-am înzdrăvenit... Mă gîndeam să ies la datorie mîine... sau chiar acum, dacă vreți, domnule căpitan.

Belfast își îndreptă umerii ca să-l țină mai bine.

— Nu ! zise căpitanul, privind-l țintă.

La subsuoara lui Jimmy, fața roșie a lui Belfast se schimonosea neliniștită. La marginea zonei de lumină se zgîiau un șir de ochi strălucitori. Oamenii se împingeau cu coatele, își întorceau capul, murmurau. Wait își sprijini bărbia în piept și începu să privească de jur împrejur, bănuitor, pe sub pleoapele-i lăsate.

— De ce nu ? strigă cineva din umbră. Omul e sănătos, domnule căpitan !

— Sînt sănătos, întări Wait, cu convingere. Am fost bolnav, dar acum mă simt mai bine... pot munci...

Și oftă adînc.

— Maică Precistă ! exclamă Belfast înălțîndu-și umerii. Ține-te bine pe picioare, Jimmy !

— Atunci, dă-te la o parte ! îi spuse Wait, îmbrîncindu-l cu putere.

Și mergînd, cu pași împiedicați, pînă la ușă, se rezemă de ușorul ei. Pomeții lui străluceau de parc-ar fi fost lustruiți. Smulgîndu-și de pe cap scufia de noapte, își șterse cu ea fața transpirată, apoi o azvîrlî pe punte.

— Ies de-aici, zise el, fără să se miște.

— Nu, n-ai să ieși, îi spuse căpitanul, tăios.

Și adăugă, fără să-i pese de foiala picioarelor desculțe și de murmurul vocilor dezaprobatore din jurul lui :

— Ai tras chiulul aproape tot timpul, și acum vrei să ieși pe punte ? ! Îți închipui c-ai ajuns destul de aproape de teigheaua casierului ? ! Ai și adulmecat uscatul, așa-i ?

— Am fost bolnav... acum mă simt mai bine, bîngui Wait, cu ochii strălucitori.

— Te-ai prefăcut că ești bolnav, îl repezi căpitanul Allistoun. Păi (șovăi o fracțiune de secundă)... Păi, e limpede ca lumina zilei. N-ai nici pe dracul, dar ți-a convenit să zaci în pat, iar acum o să zaci, fiindcă-mi convine mie. Domnule Baker ai grijă ca omul acesta să nu iasă pe punte pînă la sfîrșitul călătoriei — e un ordin !

Se auziră exclamații de uimire, de satisfacție, de indignare. Grupul sumbru al mateloților păși în cercul de lumină.

— De ce ?

— Ți-am spus eu !...

— Ce rușine !...

— Avem și noi un cuvînt în chestia asta ! țipă Donkin din fund.

— Lasă, Jim, o să-ți facem noi dreptate ! strigară într-un glas mai mulți marinari.

Unul mai vîrstnic ieși la vedere și întrebă, cu glas amenințător :

— Vreți să spuneți, domnule căpitan, că un om bolnav n-are dreptul să se facă bine pe corabia asta nenorocită ?

În spatele lui, Donkin vorbea ațîtat, în șoaptă, în mijlocul unei mulțimi în care nu-l învrednicea nimeni măcar cu-o privire, dar căpitanul Allistoun își agită degetul arătător spre fața bronzată și furiioasă a celui care-l interpelase.

— Ține-ți gura ! îl avertiză el.

— Nu se procedează așa ! strigară cîțiva, mai tineri.

— Ce, sîntem niște mașini ? întrebă Donkin cu un glas pițigăiat, și se strecură pe sub coastele celor din față.

— O să-i arătăm noi că nu sîntem niște muși...

— Chiar dacă-i negru, e tot om ca noi...

— N-o să mai lucrăm pe corabia asta afurisită cu echipajul descompletat, dacă Albă-ca-zăpada e sănătos...

— Zice că-i sănătos !

— Atunci, facem grevă, băieți !

— Da, da, asta o să facem !

Căpitanul Allistoun îi spuse răspicat celui de-al doilea secund :

— Fii calm, domnule Creighton !

Și rămase impasibil în mijlocul vacarmului, ascultînd cu atenție concentrată strigătele, mîrîiturile, înjurăturile și exclamațiile izbucnite pe neașteptate. Cineva împinse cu piciorul ușa, care se trînti cu zgomot ; întunericul plin de murmure amenințătoare se abătu cu un zgomot sec peste fișia de lumină, iar oamenii deveniră niște umbre care gesticulau, zbie-rînd, șuierînd, rîzînd cu însuflețire.

Domnul Baker spuse în șoaptă :

— Depărtați-vă de ei, domnule !

Umbra mătahăloasă a domnului Creighton plana tăcută deasupra siluetei firave a comandantului.

— De cînd am pornit la drum am înghițit destule, dar samavolnicia asta le întrece pe toate, strigă cineva, cu arțag.

— Omul ăla e camaradul nostru.

— Ce, sîntem copii ?

— Ai din cartul de la babord n-au să mai lucreze !

— Îl vrem pe Jimmy ! răcni Charley, ațîțat la culme.

Strigătul lui păru să abată vacarmul într-o altă direcție.

Oamenii începură să se certe între ei.

— Da !

— Nu !

— N-a fost niciodată bolnav !

— Să-i punem cu botul pe labe !

— Ține-ți gura, tinere — asta-i treabă de bărbați !

— Oare ? murmură căpitanul Allistoun cu amărăciune.

Domnul Baker mîrîi :

— Și-au pierdut mințile... Hm ! De-o lună-ncoace colcăie-n ei nebunia asta.

— Am băgat și eu de seamă, zise căpitanul.

— Acum se ceartă între ei, spuse domnul Creighton cu dispreț. Duceți-vă mai bine la pupa, domnule căpitan. O să-i potolim noi !

— Ține-ți firea, Creighton, îl îndemnă căpitanul.

Și cei trei ofițeri porniră încet spre ușa careului.

Printre umbrele greementului de la prova o mulțime neagră înainta și se retrăgea, bătînd din picioare. Se auzeau cuvinte de reproș, de încurajare, de neîncredere, de ură. Mateloții mai vîrstnici, năuciți și furioși, își exprimau hotărîrea de a isprăvi odată cu povestea asta. Dar tinerii cu vederi înaintate își expuneau doleanțele — ale lor și ale lui Jimmy — discutînd cu aprindere, într-o hărmălaie de nede-scris. Strînși în jurul acelui muribund scheletic — emblemă potrivită a aspirațiilor lor — se îndemnau unii pe alții, băteau pasul pe loc și se bălăbăneau, strigînd că n-au să se lase „duși de nas”.

În cabină, ajutîndu-l pe Jimmy să se urce în cușetă, Belfast tremura de nerăbdare să nu piardă nimic din zarva de-afară, și-și stăpînea cu greu lacrimile. Culcat pe spate, sub pătură, James Wait se văicărea.

— O să te susținem, nu te teme, îl asigură Belfast, foindu-se lângă picioarele lui.

— O să ies pe punte mâine dimineață... o să văd ce pot face... voi, băieți, va trebui să... o să ies pe punte, cu sau fără voia căpitanului.

Și, ridicându-și anevoie un braț, Wait își trecu palma peste frunte și adăugă cu glas stins :

— Nu-l mai lăsa pe bucătar...

— Nu, nu ! zise Belfast întorcându-se cu spatele la cușetă. O să-i arăt eu lui, dacă se mai apropie de tine !

— O să-i crăp capul ! gemu Wait, furios, dar lipsit de vlagă. N-aș vrea să omor un om, dar...

Gîfîia ca un cîine după ce-a alergat sub razele soarelui. Cineva strigă de-afară, de lângă ușa cabinei :

— E la fel de zdravăn ca oricare dintre noi !

Belfast își puse mîna pe clanță.

— Hei ! îl strigă Wait, cu o voce atît de limpede, încît celălalt se răsuci pe călcîie, tresărind.

Întins ca un cadavru negru în lumina orbitoare, James Wait își întoarse capul pe pernă. Ochii lui se holbau, rugători și nerușinați, spre Belfast.

— De-atîta zăcere mă simt cam slăbit, spuse el, deslușit.

Belfast scutură din cap, aprobator.

— Dar mi-e mai bine acum, stăruie negrul.

— Da. Am băgat de seamă că ți-e mai bine, de vreo... de vreo lună încoace, zise Belfast, cu ochii în jos. Dar ce se-ntîmplă ? strigă el și se repezi afară.

N-apucă bine să iasă, că doi oameni îl îmbrînciră izbindu-l de peretele rufului. De jur împrejur cer-turile se țineau lanț. Belfast se îndreptă și zări trei siluete vagi, stînd ceva mai retrase, în umbra mai puțin opacă de sub arcada velei mari, ce se ridica deasupra capetelor lor ca zidul convex al unei clă-

diri înalte. Deodată auzi glasul şuiător al lui Donkin :

— Pe ci !... e întuneric !

Grupul se urni spre pupa, dar se opri brusc după câţiva paşi. Sprinten şi subţiratic, Donkin se repezi, cu braţul drept întins ca un arc, apoi rămase locului cu braţul încremenit deasupra capului. Se auzi zborul unui proiectil mic, dar greu, care trecu printre capetele celor doi secunzi şi, rostogolindu-se pe punte, izbi cu un zgomot sec bocaportul de la pupa.

Silueta masivă a domnului Baker ieşi la vedere.

— Veniţi-vă în fire, băieţi ! strigă el înaintînd spre grupul care se opri la locului.

— Înapoi, domnule Baker ! exclamă vocea calmă a căpitanului.

Secundul se supuse, în silă. După un minut de tăcere, se stîrni o zarvă asurzitoare, dominată de glasul lui Archie, care striga :

— Dacă începi iarăşi, te spun !

Se auziră şi alte voci :

— Opreşte-te !

— Arunc-o din mînă !

— Fără d-astea !

Ciorchinele negru de siluete omenesti se abătu spre copastie, apoi se întoarse spre ruf. Umbre fantomatice se poticneau, cădeau, se ridicau. Belciuge de fier zăngăneau sub picioarele şovăitoare.

— Arunc-o !

— Lasă-mă !

— Nu !

— Lua-te-ar dracu' !... Au !

Apoi se auzi o palmă căzînd peste taţa cuiva ; o bucată de fier se rostogoli pe punte, şi, după o încăierare scurtă, o umbră o luă la fugă, urmărită de umbra unui picior. Un glas turbat slobozi un torent de înjurături.

— Dumnezeu ! Au ajuns să arunce-n noi cu bucați de fier ! mîrii domnul Baker, descumpănit.

— Pe mine mă vizau, spuse căpitanul, foarte calm. Am simțit suflul aceluia proiectil. Ce-o fi fost ? O cavilă ?

— Dumnezeu ! bombăni domnul Creighton.

Vocile învălmășite ale oamenilor se amestecau cu clipocitul valurilor și se înălțau printre pînzele umflate, luîndu-și parcă zborul în noapte, pentru a ajunge dincolo de orizont, mai sus decît cerul. Stelele străluceau statornic deasupra catargelor înclinate. Dîre de lumină se așterneau pe apă, despicate de etravă și tremurau multă vreme după trecerea vasului, parcă îngrozite de marea vuitoare.

Între timp timonierul, curios să afle ce se-ntîmplă pe punte, lăsase din mînă cîrma și, îndoit de mijloc, alergase tiptil spre marginea dunetei. Lăsat în voia lui, „Narcis” se întoarșe încet spre vînt, fără ca cineva să observe. După un ruliu ușor, pînzele ațipite se treziră brusc, izbindu-se cu putere de catarge, apoi se umflară una cîte una, cu un zbîrniit prelung al vergilor, pînă cînd vela mare se arcui, ultima, cu un bubuit grozav. Vasul se cutremură de sus pînă jos ; pînzele trosneau și pîrîiau ca o salvă de artilerie ; lanțurile școtelor¹ și buloanele slăbite clincheteau ca niște clopote pe sus ; palancurile gemeau. S-ar fi zis că o mînă nevăzută zgîlțise vasul cu furie, pentru a-i readuce pe oamenii ce-i populau punțile la simțul realității, al vigilenței, al datoriei.

— Banda ! porunci căpitanul. Du-te repede la pupa, domnule Creighton, și vezi ce se-ntîmplă cu dobitocul ăla.

¹ Parîme servind la întinderea colțurilor de jos ale velor.

— Întindeți flocurile ¹ ! tună domnul Baker. Fiți gata să brațați !

Oamenii alergau, uluiți, repetînd ordinele ofițerilor. Mateloții din cartul anterior, abandonati de echipa de pe punte, se repezira spre teuga în grupuri de cîte doi sau trei, discutînd zgomotos.

— O să vedem noi mîine ! strigă cineva din răspuneri, vrînd parcă să acopere cu această amenințare vagă o retragere rușinoasă.

Apoi se auziră numai ordinele ofițerilor, bufniturile colacilor de parîmă, scîrțîitul vinciurilor. Capul alb al lui Singleton zbura de colo pînă colo în noapte, deasupra punții, ca o pasăre fantomatică.

— Și-a revenit, domnule ! strigă Creighton, de la pupa.

— Pînzele s-au umflat din nou.

— În regulă...

— Molați flocurile ! Nu mai brațați ! Înfășurați la loc parîmele ! strigă domnul Baker, foindu-se.

Încetul cu încetul tropăiturile și vocile învălmășite se stinseră, iar ofițerii merseră pe dunctă și începură să discute despre cele întîmplate. Domnul Baker rîgîia de zor, descumpănit ; domnul Creighton era furios, în ciuda calmului său aparent ; iar căpitanul Allistoun părea la fel de impasibil ca totdeauna.

Asculta gînditor argumentele întrerupte de rîgîieli ale domnului Baker, și observațiile severe ale tînărului Creighton, în vreme ce, cu ochii ațintiți spre punte, cîntărea în mîină cavila de fier — care fusese cît pe ce să-i zdrobească țeasta mai adineaori — ca și cum ar fi fost singurul fapt concret din întreaga discuție. Era unul dintre acei comandanți care vorbesc puțin, par să nu audă nimic, nu se uită la nimeni — și de fapt știu tot, aud fiecăre șoaptă, văd fiecăre umbră

¹ Vele triunghiulare aflate la prova (sau focuri).

fugară de pe puntea navei lor. Silueta lui firavă și scundă era dominată de cei doi ofițeri mătăhăloși, care vorbeau peste capul lui și care păreau tulburați, uimiți și furioși, în vreme ce omulețul calm din mijlocul lor părea să-și soarbă taciturna seninătate din adâncurile unei experiențe mai vaste. La teuga ardeau lumini; din când în când se auzea dintr-acolo câte o rafală de vorbe care, zburînd peste punți, se stingeau, ca și cum corabia aceea lipsită de conștiință, care luneca prin imensa pace a mării, ar fi lăsat în urmă, pentru totdeauna, zarva prostească a unei umanități turbulente. Dar zarva reîncepea, mereu și mereu. Brațe gesticulau, profiluri de capete cu gura deschisă apăreau o clipă în pragurile luminate ale ușilor, pumni negri zvîcneau, pentru a se retrage numaidecît...

— Da, e scandalos să fii atacat așa, pe neașteptate, încuviință căpitanul.

Un val de strigăte păru să se-nalțe în lumină, apoi conteni brusc...

— Nu, nu cred că vor mai fi tulburări, deocamdată...

Dinspre pupa se auzi o bătaie de clopot, căreia îi răspunse la prova o altă bătaie, mai gravă, iar chemarea metalului sonor învălui vasul într-un cerc de vibrații ce se pierdură în noaptea fără margini a mării pustii...

— Îi cunosc eu bine! După atîția ani... Am avut parte și de oameni mai buni, oameni adevărați, pe care te puteai bizui la ananghie, și care erau totuși mai răi decît niște demoni, cîteodată, da, mai afurisiți decît diavolii din iad! Păi, asta-i floare la ureche! Proiectilul lor a nimerit cu cel puțin o milă mai departe de țintă...

— Omul de la timonă fu schimbat, ca de obicei.

— Volta bine! spuse, foarte tare, cel înlocuit.

— Volta bine ! repetă celălalt, apucînd roata.

— Ceea ce mă supără e vîntul ăsta din prova, exclamă căpitanul, bătînd din picior într-un acces subit de supărare. Restul nu contează.

Peste-o clipă redeveni calm.

— Puneți-i la treabă toată noaptea, domnilor ! Să simtă că-i ținem mereu sub control. Dar cu binișorul, știți... Ai grijă să nu pui mîna pe ei, Creighton. Mîine o să le spun cu părerea mea, ca un unchi binevoitor ! Sînt o ceată de cîrpaci descreierați ! Da, cîrpaci ! I-aș putea număra pe mateloții adevărați din mijlocul lor, pe degetele unei singure mîini. Cel mai greșit lucru ar fi să facem scandal.

Tăcu o clipă.

— Credeai că m-am scrîntit la cap, domnule Baker ? întrebă căpitanul, chicotind și lovindu-și fruntea c-un deget. Cînd l-am văzut, prin mulțimea aia de gură-cască, pe negrul ăla mai mult mort decît viu, atît de speriat și de neajutorat în fața a ceea ce ne așteaptă pe toți — ideea mi-a venit așa, din senin, fără să mă gîndesc. Îl plîng, cum aș plînge un animal bolnav. Dacă a existat vreodată animal care să se teamă în halul ăsta de moarte... M-am gîndit că-i mai bine să-l las să moară în felul lui. O inspirație subită. Nu mi-ar fi trecut prin minte că dobitocii ăia... Hm ! Firește, acum nu voi reveni asupra ordinului dat.

Și căpitanul vîrî cavila în buzunar, cu un aer rușinat, apoi spuse tăios :

— Dacă o să vedeți că pe Podmore îl apucă iar pandaliile, să-i spuneți c-o să-l pun cu capul sub pompă. L-am mai pus eu o dată. Tipul are asemenea crize, din cînd în cînd. Dar e un bun bucătar.

Căpitanul se depărtă repede, apoi se întoarse la scara careului. Cei doi secunzi îl urmară, cu ochi uimiți, în noaptea luminată de stele. Căpitanul coborî

trei trepte și spuse, pe un ton schimbat, cu capul în dreptul punții :

— Azi noapte n-o să mă cule, pentru orice eventualitate. Chemați-mă, dacă... Ai văzut ochii negrului ăluia bolnav, domnule Baker ? Am avut impresia că mă imploră — dar ce anume-mi cerea ? Nu mai poate fi ajutat cu nimic. Negrul ăla nenorocit, singur printre noi toți, mă privea de parcă-ar fi văzut înapoia mea iadul. Din pricina afurisitului ăluia de Podmore ! Barem să-l lăsăm să moară în pace. La urma urmei, eu sînt șeful aici. Fac ce vreau. Lăsați-l, așadar. Poate că-a fost, cîndva, jumătate de om... Fiți cu ochii în patru.

Și spunînd acestea, se făcu nevăzut pe scară, lăsîndu-i pe cei doi secunzi față-n față, mai impresionați decît dac-ar fi văzut în ochii unei statui de piatră o lacrimă de compasiune pentru incertitudinile vieții și morții...

Prin pîcla albastră țesută de spiralele fumului ce ieșea din lulele, teuga' părea vastă ca o sală. Între grinzile ei încremenise un nor greu ; iar felinarele aveau cîte un nimb purpuriu, în miezul căruia ardea o flacără moartă, lipsită de raze. Șuvițe de fum se împleteau în cununi. Oamenii zăceau tolăniți pe punte, în poziții neglijente, sau stăteau rezemați cu umărul de perete, îndoindu-și cîte un genunchi. Buze se mișcau, ochi scăpărau, brațe răscoleau din cînd în cînd fumul, învîrtejindu-l. Murmurul vocilor părea să se înalțe din ce în ce mai sus, ca și cum n-ar fi putut să se scurgă destul de repede prin ușile strîmte. Oamenii care nu erau de cart umblau de colo pînă colo, în cămăși, cu picioarele lor albe și lungi, ca niște somnambuli apucați ; din cînd în cînd cîte unul din cartul de pe punte, exagerat de îmbrăcat în comparație cu ceilalți, dădea buzna înăuntru, asculta o

clipă, arunca grăbit o vorbă și ieșea repede afară ; cîțiva rămîneau însă lîngă ușă, fascinați, cu urechea la pîndă spre punte.

— Să fim cîot la cîot, băieți ! zăbiera Davies.

Belfast încerca să se facă auzit. Knowles rînjea, cu un aer năuc. Un matelot scund, cu o barbă deasă, tușinată, striga mereu :

— Cui i-e frică ? Cui i-e frică ?

Un altul sări în sus, ațîțat, cu ochii scînteietori, și, după ce slobozi niște înjurături fără șir, se așeză liniștit la loc. Doi oameni prinși într-o discuție intimă se loveau reciproc în piept, pentru a-și susține argumentele. Alți trei, cu capetele strînse ciorchine, vorbeau tare, toți odată, cu un aer confidențial. Era un vîlmășag de cuvinte, dintre care unele, inteligibile, pluteau la suprafață, izbindu-ți urechea :

— Pe ultimul meu vas...

— Cui îi pasă ? Ia-l pe oricare dintre noi și-ai să vezi că...

— Lovitură sub centură...

— Nu-i o treabă de marinar...

— El zice că se simte bine...

— Totdeauna mi-am spus...

— N-are a face...

Ghemuit lîngă bompres, cu omoplații în dreptul urechilor și cu nasul în jos, Donkin semăna c-un vultur bolnav, cu penele boțite. Belfast, încins la față din pricina zbieretelor, stătea cu picioarele răscăcărâte și cu brațele ridicate deasupra capului, întocmai ca o cruce de Malta. Într-un colț, cei doi scandinavi aveau aerul consternat și năuc al unora care asistă la un cataclism. Iar dincolo de cercul de lumină, Singleton stătea monumental în norul de fum, cu capul atingînd grinzile, ca statuia unui erou în bezna unei cripte.

Uriaș și imperturbabil, făcu un pas înainte. Vacarmul se potoli, ca un val ce se sparge, dar Belfast mai strigă o dată, cu brațele ridicate :

— Vă repet că-i pe moarte !

Apoi se așază pe bocaport, îngropându-și fața în palme. Toți se uitau la Singleton, ridicând ochii spre el de pe punte, urmărindu-l din ungherele întunecoase, sau întorcând curioși capetele. Așteptau, potoliți, ca și cum bătrînul acela, care nu se uita la nimeni, ar fi stăpînit taina indignării și a dorințelor lor tulburi, și ar fi avut o viziune mai pătrunzătoare, o cunoaștere mai limpede a lucrurilor. Și într-adevăr, așa cum stătea acolo, în mijlocul lor, avea expresia indiferență a unui om care-ar fi cunoscut la viața lui ne-nămărate vase, ar fi auzit de multe ori glasuri asemănătoare cu ale lor, și ar fi văzut tot ce se poate întîmpla pe nesfîrșita întindere a mărilor. Îi auziră vocea bubuind în pieptu-i masiv, de parcă vorbele i s-ar fi rostogolit spre ei din adîncurile unui trecut agitat.

— Ce vreți să faceți ? îi întrebă el.

Nu-i răspunse nimeni. Doar Knowles bombăni :

— Da, da...

Iar cineva spuse, în șoaptă :

— Mai mare rușinea !

Singleton așteptă o clipă, apoi rosti încet, cu un gest disprețuitor :

— Am văzut răscoale pe bord încă pe vremea cînd unii dintre voi nici nu se născuseră. Tot felul de răscoale, cu sau fără motiv, dar niciodată pentru un motiv ca ăsta.

— Omu-i pe moarte, vă spun ! strigă Belfast, lugubru, așezîndu-se la picioarele lui Singleton.

— Și încă, pentr-un negru ! adăugă bătrînul. Am văzut negri murind ca muștele...

Se opri, gînditor, încercînd parcă să-și amintească

— Întîmplări sinistre, detalii oribile, hecatombe de negri. Oamenii îl priveau, fascinați. Era destul de bătrîn ca să-și aducă aminte de neguțătorii de sclavi, de răscoale sîngeroase, poate chiar de pirați; cine știe prin cîte grozăvii trecuse ? !

— Nu-l puteți ajuta, urmă el. Trebuie să moară !
Mai făcu o pauză. Mustața și barba lui fremătară. Mesteca vorbele, mormăia printre țepii albi, încîlcîți,
— tulburător și de neînțeles ca un oracol înapoia unui vâl :

— Să fi rămas pe uscat... bolnav... În loc de asta, ne-a adus pe cap un asemenea vînt... Frică... Marea își cere drepturile... O să moară la vederea uscatului... Totdeauna se-ntîmplă așa. Ei știu asta... Drumu-i lung... cu cît mai multe-s zilele, cu-atît mai mulți și dolarii... Voi să stați liniștiți... Ce vreți ? Nu-l puteți ajuta cu nimic.

Păru să se trezească dintr-un vis.

— Nu vă puteți ajuta nici pe voi, urmă el, cu gravitate. Căpitanul nu-i un zezzec. Are ceva în cap ! Fiți atenți, vă spun ! Îl cunosc eu...

Privind drept înainte, își întoarse capul de la dreapta la stînga, apoi de la stînga la dreapta, ca și cum ar fi trecut în revistă un lung șir de căpitani vicleni.

— A zis c-o să-mi spargă capul ! strigă Donkin cu un glas sfîșietor.

Singleton privi în jos cu mirare, de parcă n-ar fi izbutit să-l descopere.

— Lua-te-ar naiba ! bombăni el, renunțînd să-l mai caute.

Emana o înțelepciune inefabilă, o indiferență aspră, suflul rece al resemnării. De jur împrejur oamenii, parcă luminați de propria lor dezamăgire, se întindeau nepăsători și muți, cu dezinvoltura unora care-au învățat să discearnă latura iremediabilă a existenței

lor. Iar el, inconștient de adîncă-i înțelepciune, ieși pe punte fluturîndu-și mîna, fără a mai rosti vreun cuvînt.

Cu ochii bulbucăți, Belfast se scufundă în meditațiile lui. Doi-trei mateleși se suiră, greoi, pe cușetele de sus, unde începură să ofteze; alții se trîntiră la repezeală cu capul înainte pe cușetele inferioare și se ghemuiră în ei ca niște animale întoarse în bîrlagurile lor. Cineva începu să rîcîie c-un cuțit lutul ars al unei lulele. Knowles nu mai rînjea. Davies spuse deodată, cu aprigă convingere :

— Înseamnă că șefu-i scrîntit la cap.

Archie murmură :

— Pe legea mea ! povestea încă nu s-a sfîrșit !

Se auziră patru bătăi de clopot.

— Jum'ate din timpul nostru de odihnă s-a dus ! exclamă Knowles, alarmat, apoi rămase pe gînduri o clipă și adăugă, pe un ton de autoconsolare :

— Două ore de somn sînt, totuși, ceva.

Unii se și prefăceau că dorm, iar Charley, care dormea buștean, bolborosi deodată cîteva cuvinte, cu o voce albă, ciudată.

— Băiatul ăsta are viermi în burtă ! comentă, de sub pătura lui, Knowles, pe un ton doct. Belfast se sculă și se apropie de cușeta lui Archie, șoptindu-i cu mîhnire în glas :

— Noi l-am salvat !

— Cum ? zise celălalt, nemulțumit și somnoros.

— Iar acu' va trebui să-l aruncăm peste bord, adăugă Belfast, cu buza de jos tremurîndu-î.

— Ce s-aruncăm ? întrebă Archie.

— Pe bietu' Jimmy, îngăimă Belfast.

— Dă-l dracului ! zise fără convingere Archie, ridicîndu-se în capul oaselor. El e de vină ! Dacă n-aș fi fost eu, s-ar fi ajuns la omor pe corabia asta !

— Nu-i el de vină ! protestă Belfast, cu jumătate de glas. L-am vîrît în cușetă, și am văzut că nu-i mai greu decît un butoi gol, adăugă el cu lacrimi în ochi.

Archie îl privi țintă, apoi își întoarse nasul spre perete, cu hotărîre. Belfast începu să se plimbe de colo pînă colo prin teuga cufundată în beznă, ca și cum s-ar fi rătăcit, și fu cît pe-acî să cadă peste Donkin. Îl privi de sus o clipă, apoi îl întrebă :

— N-ai de gînd să te culci ?

Donkin își ridică spre el ochii deznădăjduiți.

— Scoțianul ăla afurisit mi-a tras una-n fund ! bombăni el, pe un ton dezolat.

— Bine ți-a făcut ! zise Belfast, care continua să se simtă foarte deprimat. Erai cît pe ce să ajungi în ștreang, fiule, cu purtarea ta de azi-noapte. Să nu te mai prind că te joci de-a moartea în jurul lui Jimmy al meu ! Nu tu l-ai salvat, ține minte ! Fii că dacă-ți trag eu una, ți-o trag americaneste, de-o să-ți rup oasele.

Și Belfast îi atinse cu vîrful degetelor scăfîrlia plecată.

Donkin nu-i răspunse.

— Au să mă toarne ? întrebă el, îndurerat și neliniștit.

— Cin'să te toarne ? șuiera Belfast, făcînd un pas înapoi. Ți-aș turna eu una acușica dacă n-ar trebui să-l îngrijesc pe Jimmy ! Drept cine ne ici ?

Donkin se ridică și urmări cu privirea spatele lui Belfast, pînă ce acesta se mistui pe ușă. De jur împrejur dormeau oameni nevăzuți, răsufîind fără zgomot. Pacea din jurul lui păru să-i dea curaj, ațîțindu-i furia. Veninos și pirpiriu în hainele acelea de împrumut, prea largi pentru el, se uita în dreapta și-n stînga de parc-ar fi căutat vreun obiect ca să-l spargă.

Inima îi bătea cu putere în pieptul strîmt. Oamenii dormeau ! Ar fi vrut să sucească gîturi, să smulgă ochi, să scuipe fețe. Își ridică pumnii slabi și murdari spre lămpile fumegînde.

— Nu sînteți oameni ! șopti el, cu un glas stins. Nimeni nu se clinti.

— N-aveți curaj nici cît un șoarece !

Glasul îi devenise pițigăiat.

Wamibo scoase un cap cu părul vîlvoi și se holbă la Donkin.

— Sînteți niște scursori ! răcni acesta. Sper să vă văd putrezind înainte de-a vă da duhul !

Wamibo clipi din ochi, intrigat, dar nepricepînd nimic. Donkin se așază, greoi, răsufîind zgomotos prin nările-i fremătătoare, scrîșnind din dinți și înfigîndu-și bărbia în piept, ca și cum ar fi vrut să ajungă, sfîșiindu-și carnea, la propria-i inimă...

*

În zori, la începutul unei noi zile din viața-i rătăcitoare, „Narcis“ avea ceva proaspăt și somptuos în înfățișarea lui, întocmai ca pămîntul în zilele de primăvară. Punțile spălate luceau ca niște oglinzi ; razele piezișe ale soarelui smulgeau aramei galbene reflexe scînteietoare și făceau să scapere ca niște drugi de aur barele lustruite ; stropii răzleți de apă sărată, rămași ici-colo de-a lungul copastiei, erau limpezi ca roua și străluceau ca briliantele. Pînzele dormeau, legănate de-o briză ușoară. Soarele, răsărit ca un ochi splendid pe cerul de azur, zări un vas solitar lunecînd, cu pînzele întinse, pe apa albastră.

Oamenii stăteau aliniați pe trei rînduri în dreptul arborelui mare, în fața ușii careului. Se foiau și se împingeau, cu niște mutre posace și nehotărîte. La fiecare mișcare, Knowles se lăsa greoi pe picioru-i

mai scurt. Donkin luneca pe la spatele celorlalți, neliniștit și speriat, ca un om care caută o ascunzătoare. Căpitanul Allistoun ieși pe neașteptate și începu să se plimbe de colo pînă colo prin fața grupului. Firav și sprinten, părea cenușiu și jigărit în lumina soarelui, însă dur ca diamantul. Își ținea mîna dreaptă în buzunarul vestonului său, care mai ascundea un obiect, ce-l făcea să se umfle în partea aceea. Unul dintre mateloți își dresă vocea, cu o gravitate de oracol.

Căpitanul se opri locului și spuse :

— Pînă-acum n-am avut motiv să mă plîng de voi, băieți !

Și-i privi cu ochii lui obosiți, de culoarea oțelului, care, printr-o iluzie generală, păreau ațintiți asupra ficcării dintre cele douăzeci de perechi de ochi din fața lui. În spatele lui, domnul Baker, posomorît, rîgîia încet, lungindu-și gîtul de taur ; domnul Creighton, sclivisit, ca de obicei, avea obrajii trandafirii și părea hotărît, gata la orice.

— Nici acum nu mă plîng ; însă mă aflu aici pentru a conduce acest vas și pentru a veghea ca fiecare om de pe bord să-și facă datoria, continuă căpitanul. Dacă voi v-ați cunoaște îndatoririle la fel de bine cum mi le cunosc eu pe-ale mele, n-ar fi nici o supărare. V-ați petrecut noaptea zbierînd pe-ntuneric „c-o să vedeți voi, dimineța !“ Ei bine, acum mă vedeți. Ce doriți ?

Și căpitanul începu din nou să se plimbe de colo pînă colo, iscodindu-i cu privirea. Ce doreau ? Se legănau, mutîndu-se de pe-un picior pe celălalt ; unii se scărpinau în creștet, trăgîndu-și pe ceafă beretele. Ce doreau ? Uitaseră de Jimmy ; nimeni nu se mai gîndea la omul care rămăsese singur în cabina lui de la prova, luptîndu-se cu umbrele uriașe, agățîndu-se de minciunile lui sfruntate, rîzînd galben de impos-

tura lui dată în vileag. Nu, Jimmy fusese uitat, mă uitat decît dacă-ar fi trecut în lumea dreptilor. Oamenii voiau acum lucruri mărețe. Numai că, deodată, toate cuvintele simple pe care le cunoșteau păreau să se fi pierdut pentru totdeauna în imensitatea dorinței lor vagi și arzătoare. Știau ce voiau, dar nu puteau găsi nici un cuvînt vrednic de a fi rostit. Se foiau pe loc, bălăbănindu-și brațele vînjoase, cu degetele scâlîmbe, mînjite de catran. Se auzi un murmur stins.

— Ce e ? Mîncarea ? Îi iscodi căpitanul. Doar știți că proviziile s-au alterat în largul Capului.

— Știm asta, domnule, zise un lup de mare bărbos, care stătea mai în față.

— Munca-i prea grea ? Peste puterile voastre ?

Oamenii tăcură, jigniți.

— Vrem să muncească tot echipajul, începu Davies cu șovăială în glas, iar negrul ăla...

— Destul ! strigă căpitanul.

Și-i privi o clipă nemișcat, apoi, făcînd cîțiva pași încolo și ncoace, dezlănțui asupra-le o furtună de vorbe reci și tăioase, ca vînturile geroase, pe care le înfruntase pe mare în tinerețea lui :

— Să vă spun eu despre ce-i vorba ? V-ați luat-o-n cap, asta e ! Vă credeți niște oameni grozavi. Dar nu vă cunoașteți meseria decît pe jumătate, și vă faceți datoria tot pe jumătate, dar socotiți că-i prea mult și așa. Dacă-ați munci de zece ori pe-atît, tot n-ar fi de-ajuns !

— Am făcut tot ce ne-a stat în putință, domnule ! strigă cineva cu o voce exasperată.

— Tot ce v-a stat în putință ? ! tună căpitanul. Auziți fel de fel de vorbe pe uscat, nu-i așa ? Dar nu vi se spune că ceea ce vă stă vouă în putință nu-i ceva tocmai vrednic de laudă. Aflați de la mine, că putința voastră e de fapt neputință. Nu puteți

face mai mult? Știu, și sînt gata să nu mai vorbesc despre asta. Dar încetați cu farsa asta, căci de nu, îi pun capăt eu însumi! Sînt pregătit! Încetați, așadar!

Și întinse un deget amenințător spre mulțime.

— Cît despre omul acela, urmă el ridicînd tonul, dacă-și scoate nasul pe punte fără să-i dau eu voie, o să-l pun în lanțuri! Asta e!

Bucătarul îl auzi, de la prova, și ieși fuga din bucătărie, cu brațele în sus, îngrozit, uluit, nevenindu-și să creadă, apoi se întoarse, tot în fugă. Urmă o clipă de tăcere adîncă, în timpul căreia un matelot cu picioarele crăcănate ieși din rînd și scupă solemn într-o gaură de scurgere.

— Mai e ceva, adăugă căpitanul, pe un ton calm și, făcînd un pas sprinten, scoase din buzunar cavila de fier. *Asta!*

Gestul lui fusese atît de neașteptat, încît oamenii se traseră înapoi. Căpitanul îi privea țintă, iar cîțiva dintre ei se arătară atît de surprinși, încît ai fi zis că nu mai văzuseră în viața lor o cavilă. Căpitanul o ridică în fața lor și spuse:

— Asta mă privește personal. Nu vă pun nici o întrebare, dar știți cu toții despre ce-i vorba. Cavila asta trebuie să se-ntoarcă la locul ei.

Ochii îi scăpărau de mînie. Oamenii se foiau, neli-niștiți, evitînd să privească obiectul acela de fier; păreau intimidăți, stînjeniți și rușinați, ca și cum ar fi fost un obiect îngrozitor, scandalos, care, potrivit decenței celei mai elementare nu s-ar fi cuvenit să fie arătat așa, pe lumină. Căpitanul îi cerceta cu luare-aminte.

— Donkin! strigă el, tăios.

Donkin se ascunse îndărătul cuiva, apoi în spatele altuia, dar toți priviră peste umăr și se dădură în-lături. Rîndurile se deschideau mereu în fața lui, for-

mîndu-se la loc în spatele lui, pînă cînd Donkin apăru singur înaintea căpitanului, ca și cum ar fi ieșit de-a dreptul din punte. Căpitanul Allistoun se apropie de el. Erau cam de-aceeași statură, iar căpitanul fulgeră cu-o privire mortală ochii mici ai marinarului, care începură să clipească.

— Cunoști acest obiect ? îl întrebă căpitanul.

— Nu, nu-l cunosc, răspunse celălalt, tremurînd, dar obraznic.

— Ești un cîine. Ia-l ! îi porunci căpitanul.

Brățele lui Donkin păreau lipite de coapse. Stătea smîrnă, cu ochii nemișcați, ca la paradă.

— Ia-l ! repetă căpitanul, apropiîndu-se și mai mult. Acum își suflau în față unul celuilalt.

— Ia-l ! mai spuse căpitanul, cu un gest amenințător.

Donkin își desprinse un braț de pe coapsă.

— Ce-aveți cu mine ? izbuti el cu greu să îngaime, ca și cum gura i-ar fi fost plină de cocă.

— Dacă nu...

Donkin nu-l lăsa pe căpitan să-și sfîrșească fraza, ci-i smulse din mîna cavila, de parc-ar fi vrut să fugă cu ea, dar rămase locului, ținînd-o ca pe-o lumninare.

— Pune-o la loc, acolo de unde-ai luat-o, îi spuse căpitanul fulgerîndu-l cu privirea.

Donkin se trase înapoi, cu ochii holbați.

— Du-te, nemernicule, dacă nu vrei să te-ajut eu ! strigă căpitanul, silindu-l să se retragă încet, în fața înaintării lui amenințătoare.

Donkin își feri capul, încercînd să-l apere cu pri-mejdiosul obiect de fier împotriva unui pumn redutabil. Domnul Baker încetă o clipă să rîgîie.

— Strașnic ! Pe Jupiter ! murmură cu admirație domnul Creighton, pe tonul unui expert.

— Nu m-atingeți ! mîrîi Donkin, retrăgîndu-se.

— Atunci, cară-te ! Mai repede !

— Nu m-atingeți... că vă dau în judecată...

Căpitanul Allistoun făcu un pas mare, iar Donkin se întoarse cu spatele și alergă puțin, apoi se opri și privi peste umăr, arătându-și dinții gălbejiți.

— Mai departe, pînă la greementul de la prova, îi porunci căpitanul, făcându-i semn cu brațul întins.

— Stați și vă uitați la el cum mă brutalizează ? gemu Donkin spre mulțimea care-l privea în tăcere.

Căpitanul Allistoun merse spre el, cu pași hotărîți.

Dintr-un salt Donkin ajunse lângă greementul de la prova și înfipse cu putere cavila în deschizătura ei.

— O să ne socotim noi ! strigă el către întreg vasul și dispăru înapoia arborelui mare.

Căpitanul Allistoun se răsuci pe călcîie și porni înapoi spre pupa, cu o față impasibilă, ca și cum ar fi uitat deja întîmplarea. Oamenii se feriră din calea lui, deși el nu se uita la nimeni.

— Gata, domnule Baker, rosti liniștit. Trimite-i jos pe cei care nu-s de cart... Iar voi, încercați să mergeți drept de-acîi înainte, adăugă el cu o voce calmă, adresîndu-se mateloților.

Și urmări gînditor cîteva clipe spinările oamenilor care se retrăgeau, impresionați.

— Steward, micul dejun ! strigă apoi, pe un ton degajat, prin ușa careului.

— Nu prea mi-a plăcut cînd i-ați dat... hm !... cavila omului ăluia ! îi spuse domnul Baker. Ar fi putut să vă spargă capul... hm !... ca pe-o coajă de ou !

— A, ăla ? ! murmură căpitanul, distrat.

Și adăugă, cu glas șoptit :

— Ciudați oameni... Cred că totul e-n regulă, acum. Deși nu poți fi niciodată sigur, în zilele noastre, cu un asemenea... În urmă cu mulți ani, pe vremea cînd eram căpitan tînăr, în timpul unei curse prin marea Chinei, am avut o răscoală pe bord. O răscoală ade-

vărată, Baker. Altfel de oameni. Știam ce voiau — voiau să jefuiască încărcătura și s-ajungă la băutură. Simplu ca bună ziua... I-am strâns cu ușa două zile la rînd, iar cînd s-au săturat, au devenit blînzi ca niște mielușei. Bun echipaj. Și am făcut o călătorie strașnică.

Se uită în sus, la vergile bine brațate.

— Vînt din prova, zi după zi ! exclamă el, înciudat. N-o să-nîlmim oare nici o briză ca lumea în timpul acestei curse ?

— Masa e servită, domnule căpitan, spuse stewardul, răsărind în fața lor ca prin farmec, cu un șervet murdar în mîină.

— A, foarte bine ! Vino, domnule Baker, am cam întîrziat, din pricina acestor prostii...

V

O atmosferă de liniște apăsătoare învăluia vasul. În după-amiaza acelei zile, oamenii se apucară să-și spele rufele, pe care le puneau apoi la uscat în bătaia brizei neprielnice. Se mișcau cu încetineala lîncedă a unor filozofi dezabuzăți. Nu prea vorbeau. Problema vieții părea prea vastă pentru limitele înguste ale graiului omenesc, iar ei o abandonaseră, de comun acord, mării celei mari, care o cuprinsese dintru început în brațele-i enorme, acestei mări care știa totul și care avea să-i dezvăluie fiecăruia, la timpul cuvenit și în chip infailibil, înțelepciunea ascunsă în toate cresurile, certitudinea cuibărită în îndoieli, limanul păcii și securității, aflat dincolo de frontierele suferinței și ale fricii. Iar în șuvoiul tulbure al gîndurilor neputincioase ce-i trag neconținut

încolo și-ncoace pe oameni, oriunde se adună laolaltă, Jimmy ieșea la suprafață, impunându-se atenției, ca o geamandură neagră ancorată în fundul unui fluviu milos. Înșelăciunea lui triumfa. Triumfa în virtutea îndoielilor, a prostiei, a milei și a sentimentalismului nostru. Ne-am apucat s-o susținem, din compasiune, din nesăbuință, din nevoia de-a ne distra.

Încăpăținarea cu care Jimmy se crampona de masca lui mincinoasă în fața inevitabilului adevăr avea proporțiile unei colosale enigme — ale unei manifestări grandioase și incomprehensibile, ce ne inspira uneori un sentiment de spaimă amestecat cu uimire; iar mulți dintre noi încercau, de asemeni, un soi de satisfacție amuzată, încurajându-l astfel să meargă pînă la capăt cu impostura lui. Egoismul inerent compasiunii trezite de suferință ieși la iveală în spaima noastră c-ar putea să moară.

Îndărătnicul lui refuz de a lua act de singura certitudine, căreia îi puteam urmări din zi în zi apropierea, era la fel de tulburător ca eșecul unei legi a naturii. Se înșela atît de deplin în privința propriei sale persoane, încît nu puteai să nu-l suspectezi că are acces la vreo sursă de cunoștințe supranaturale. Era atît de absurd încît părea inspirat. Era unic și fascinant cum poate fi numai ceva inuman; părea că înseși tăgadele lui vin de dincolo de fatidica graniță. Începuse să devină imaterial ca o fantomă; pomeții îi ieșeau în afară, fruntea i-era mai înclinată, fața scofîlcită și plină de umbre; iar capul lui descărnat semăna cu tigva dezgropată a unui negru, în orbitele căreia ar fi jucat două boabe de argint viu. Ne demoraliza. Din pricina lui devenisem din cale-afară de umani, sensibili, complicați, decadenți la extrem; înțelegeam subtilitatea spaimii sale, îi împărtășeam toate repulsiile, anti-patiile, subterfugiile, înșelătoriile — ca și cum am

fi fost supracivilizați, putrezi și lipsiți de cunoașterea sensului vieții. Aveam aerul unor oameni inițiați în vreo taină infamă ; rînjind cu subînțeles, ca niște conspiratori, schimbam ochiade pline de tîlc, cuvinte scurte și semnificative. Eram abjecți la culme și totuși foarte încîntați de noi înșine. Îl mințeam cu gravitate, cu duioșie, cu evlavie, ca și cum am fi executat vreun număr de scamatorie morală, în vederea unei recompense în lumea de apoi. Răspundeam printr-un cor aprobator la afirmațiile lui cele mai extravagante, de parc-ar fi fost un milionar, un politician sau un reformator, iar noi o ceată de prostănaci ambițioși. Cînd ne încumetam să-i punem la îndoială afirmațiile, o făceam ca niște slugi lingușitoare, pentru ca gloria lui să fie sporită de măgulitorul nostru dezacord. El dădea tonul moral lumii noastre, ca și cum ar fi fost în puterea lui să împartă onoruri, averi sau suferințe — cînd, de fapt, nu ne putea dărui altceva decît disprețul lui ! Acesta era imens, și părea să crească din zi în zi, pe măsură ce trupul lui se împuțina, sub ochii noștri. Era singurul element din el care dădea impresia de trăinicie și vigoare. Sălășluia într-însul, însuflețit de o viață inepuizabilă. Se rostea prin buzele lui negre, veșnic bosumflate ; ne privea prin ochii lui mari și impertinenți, duși în fundul capului ca ochii unui crustaceu. Noi îi urmăream, cu luare-aminte. Nimic altceva nu se mișca în făptura lui. S-ar fi zis că refuză să se miște, ca și cum n-ar fi avut încredere în propria-i soliditate. Cel mai neînsemnat gest i-ar fi dezvăluit desigur (nici nu se putea altfel) slăbiciunea trupească, pricinuindu-i o suferință spirituală. Își drămuia mișcările. Zăcea întins, cu bărbia peste patură, într-o imobilitate vicleană și circumspectă. Numai ochii lui rătăceau peste fețele noastre — ochii lui disprețuitori, pătrunzători și triști.

Tocmai în acea perioadă și-a cucerit Belfast stimate tuturor, prin devotamentul și prin firea lui bățăioasă. El își petrecea fiecare moment liber în cabina lui Jimmy. Îl îngrijea, îi vorbea, se arăta delicat ca o femeie, voios și tandru ca un filantrop bătrîn, grijuliu și dușios față de negrul lui, întocmai ca un proprietar de sclavi model. Dar, o dată ieșit din cabină, devenea iritabil, exploziv ca praful de pușcă, morocănos, bănuitor și brutal, cu atît mai brutal cu cît era mai mîhnit. Lacrimile și pumnii ajunseseră ceva obișnuit la el — lacrimi pentru Jimmy, și pumni pentru oricine i se părea lui că privește în clip neortodox cazul lui Jimmy. Noi nu mai aveam alt subiect de discuție. Pînă și cei doi scandinavi discutau despre situația lui Jimmy, dar nu puteam ști în ce spirit, pentru că se ciondăneau în propria lor limbă. Belfast îl suspecta pe unul dintre ei de lipsă de respect, dar nefiind sigur care dintre ei, se gîndea că n-avea de ales decît să se bată cu-amîndoi. Cei doi scandinavi ajunseseră să se teamă de agresivitatea lui, și de-aceea rămîneau mereu în mijlocul nostru, ca doi oameni muți și amărîți. Wamibo nu vorbea niciodată deslușit, dar era lipsit de zîmbet, ca un animal, și cum părea mai neștiutor decît motanul, era dincolo de orice pericol. În plus, făcuse parte din banda salvatorilor lui Jimmy, așa încît nu putea fi bănuît. Archie era îndeobște tăcut, dar petrecea adeseori cîte o oră-două în tovărășia lui Jimmy, vorbindu-i pe un ton calm, cu un aer patern. La orice oră din zi și, adesea, chiar noaptea, putea fi văzut cîte un om așezat pe cufărul lui Jimmy. Seara, între șase și opt, cabina era ticsită, iar la ușă se înghesuiau alții, foarte interesați de ce se vorbea înăuntru. Toți se uitau la negru.

Iar el se lăfăia în căldura solitudinii noastre. Ochii lui aveau o lucire ironică, în clipa când ne reproșa, cu glas stins, lașitatea :

— Dacă voi m-ați fi susținut, aș fi acum pe punte !

Noi ne plecăm capetele, iar el continua :

— Dar dacă vă-nchipuiți c-o să mă las pus în lanțuri doar așa, ca să vă distrez... Ei bine, nu !... E drept, zacerea asta îmi macină sănătatea. Dar vouă nici nu vă pasă...

Ne simțeam rușinați ca și cum ar fi spus adevărul.

Superba lui neobrazare mătura totul în calca ei. N-am fi îndrăznit să ne revoltăm. Nici nu doream, de fapt. Voiam să-l păstrăm în viață pînă-acasă — pînă la capătul călătoriei.

Singleton se ținea deoparte, ca de obicei, părăind să disprețuiască întâmplările mărunte ale unei existențe încheiate. O singură dată a venit printre noi, pe neașteptate, și s-a oprit în prag, uitîndu-se la Jimmy într-o tăcere adîncă, de parcă-ar fi vrut să adauge acel chip negru la mulțimea de Umbre ce-i populau memoria bătrînă. Noi amuțisem. A rămas multă vreme acolo, ca și cum ar fi venit în vizită, la chemarea cuiva, sau ar fi vrut să asiste la un eveniment important. James Wait zăcea nemișcat, aparent fără să simtă ochii iscoditori care-l priveau tîntă. În aer plutea o amenințare. Simțeam tensiunea lăuntrică a unor oameni care asistă la o luptă corp la corp. În cele din urmă Jimmy își răsuci capul pe pernă, cu vizibilă teamă.

— Bună seara, rosti el pe un ton împăciuitoare.

— Hm ! răspunse morocănos bătrînul.

Îl mai privi o clipă, cu asprime, pe Jimmy, apoi ieși brusc. Multă vreme după aceea, în cabina strîmtă nici unul dintre noi nu scoase o vorbă, deși toți răsufлам mai liber, așa cum se-ntîmplă după ce-ai

scăpat dintr-o situație primejdioasă. Cunoșteam cu toții părerile bătrînului despre Jimmy, și nimeni nu îndrăznea să i le combată. Ele ne tulburau și ne dureau, cu atît mai mult cu cît simțeam c-ar fi putut să corespundă adevărului. O singură dată a catadicsit bătrînul să ni le explice pe îndelete, dar a fost de-ajuns ca să rămînem impresionați pentru totdeauna. Ne-a spus atunci că Jimmy era de vină pentru vîntul din prova. Muribunzii, susținea el, agonizează pînă la apariția uscatului, și mor îndată, după-aceea; iar Jimmy știa că pămîntul fi va smulge din piept ultima suflare. Nu știam noi, oare, că așa se-ntîmplă pe toate vasele? Dar ce anume știam? Ne întrebă el cu un dispreț sever. Și ce anume vom mai pune la îndoială de-acîi înainte? Dorința lui Jimmy, încurajată de noi și ajutată de vrăjile lui Wamibo („un finlandez, nu-i așa?”), era pricina zăbavel vasului nostru. Numai niște prostănaci fără minte erau în stare să nu vadă asta. Cine mai auzise vreodată ca un vas să treacă rînd pe rînd dintr-un calm plat în bătaia vîntului din prova? Era ceva nefiresc... Da, nu puteam tăgădui că era ceva ciudat. Ne simțeam stînjiți. Zicala curentă printre marinari — „zile-*n* plus, dolari în plus” — nu ne mai prilejuia obișnuita satisfacție, deoarece proviziile erau pe sponci. Multe se alteraseră în largul Capului, iar acum ajunsesem să căpătăm doar o jumătate din rația noastră de pezmeci. Mazărea, zahărul și ceaiul se terminaseră de mult. Carnea conservată era pe sfîrșite. În schimb, aveam cafea din belșug, dar foarte puțină apă cu care s-o facem. Ne-am mai strîns curelele cu-o gaură, și-am continuat să frecăm, să spălăm și să lustruim vasul, de dimineață pînă seara. În curînd, ajunse să arate ca scos din cutie, dar pe bord l se aciuase foamea. Nu Foametea, ci o foame

statornică, vie, care cătărea punțile și dormea la teuga, chinuindu-ne clipele de trezie și tulburându-ne visele. Ne uitam în direcția vîntului ca să pîndim vreun semn de schimbare. Zi și noapte, la cîteva ore o dată, schimbam murele¹ în speranța că vîntul va începe să bată în sfîrșit din direcția aceea. Dar nici gînd ! Vasul părea să-și fi uitat drumul spre patrie ; alerga de colo pînă colo, ba spre nord, ba spre est ; se repezea înainte și înapoi, buimăcit, ca o făptură speriată, la poalele unui zid. Uneori, parcă ostent de moarte, lîncezea cîte o zi întreagă pe apa lină a unei mări fără valuri. Să, pe catargele legănătoare, pînzele biciuiau cu furie liniștea fierbinte a calmului. Eram obosiți, flămînzi, însetați ; începusem să-l credem pe Singleton, deși continuam să ne prefacem față de Jimmy, cu o neclintită fidelitate. Îi vorbeam în aluzii hazlii, aidoma unor complici veseli într-o conspirație inteligentă ; dar ochii noștri priveau triști spre vest, peste copastie, în căutarea unui semn de speranță, a unui vînt prielnic — deși prima lui suflare ar fi putut s-aducă moartea îndărătnicului nostru Jimmy. Dar în zadar ! Universul conspira laolaltă cu James Wait. În curînd brizele ușoare dinspre nord se stîrniră din nou ; cerul rămînea senin, iar în jurul oboselii noastre marea scînteietoare, atinsă de briză, se lăfăia cu voluptate în razele soarelui, ca și cum ar fi uitat de viața și de necazurile noastre.

Donkin pîndea, ca și ceilalți, un vînt prielnic. Nimeni nu mai știa ce venin ascund gîndurile lui. Era tăcut, și părea mai sfrijit, ca și cum ar fi fost devorat cu încetul de o furie oarbă împotriva nedreptății oamenilor și a destinului. Ignorat de toți, nu vorbea cu nimeni, dar i se citea în ochi ura ce-o

¹ Parîme ce întind sau fixează velele.

purta fiecăruia dintre noi. Stătea de vorbă numai cu bucătarul, om cumsecade, pe care-l convinsese oarecum că el, Donkin, era foarte calomniat și persecutat. Deplîngeau împreună imoralitatea echipajului. Nu existau pe lume criminali mai mari decît noi, care, prin minciunile noastre, complotam la pierzania veșnică a unui sărman negru neștiutor. Podmore gătea ce se mai găsea de gătit, cu un soi de remușcare, și cu sentimentul că-și primejduiește propria-i mîntuire pregătind mîncarea unor asemenea păcătoși. Cît despre căpitan, bucătarul zicea că trăia lîngă dînsul de șapte ani de zile, și n-ar fi crezut că un astfel de om e în stare...

— Dar asta-i situația... Nu-i nimic de făcut. Judecata lui sănătoasă s-a năruit într-o clipită... Atins în trufia lui... Dovadă mai limpede a proniei cerești, nici că se poate...

Cocoțat pe lada de cărbuni, Donkin îl încuraja, cu o mutră acră, bălăbănindu-și picioarele. Își plătea printr-un asentiment slugarnic privilegiul de-a sta în bucătărie ; se arăta dezamăgit și scandalizat ; era de acord cu bucătarul, și nu putea găsi cuvinte destul de grele pentru a ne înfiera purtarea ; iar cînd, în dîrdora indignării sale, scăpa cîte o înjurătură la adresa noastră, Podmore — căruia i-ar fi plăcut să înjure la rîndu-i dacă principiile nu l-ar fi oprit — se prefăcea că n-aude. Și astfel Donkin înjura nepedepsit pentru amîndoi, apoi cerșea cîte un chibrit și cîte un pic de tutun, și zăcea ore-n șir în fața sobei, simțindu-se ca la el acasă. De acolo ne putea auzi vorbindu-i lui Jimmy, dincolo de perețele despărțitor. Bucătarul își învîrtea crățițele, trîntea porțița cuptorului, prorocea în șoaptă pierzania întregului echipaj ; iar Donkin, care nu credea în lumea de apoi, folosind-o cel mult ca un decor în înjurăturile lui, asculta, concentrat și furios, sa-

vurînd cu ferocitate imaginile nesfîrșitelor cazne evocate de bucătar — așa cum oamenii savurează viziunile infernale ale cruzimii și răzbunării, lăcomiei și puterii...

În serile senine vasul tăcut căpăta, sub razele reci ale lunii moarte, aspectul înșelător al unei odihne depline, asemănătoare celei care învăluie pămîntul, iarna. O fîșie lungă de aur tîcea discul negru al mării. Pe punțile liniștite răsunau ecourile pașilor. Lumina lunii drapa vasul ca o pîclă înghețată, iar pînzele albe păreau niște conuri de zăpadă neprihănită. În splendoarea razelor spectrale, „Narcis“ apărea pur ca viziunea unei frumuseți ideale, iluzoriu ca un vis duios, despre o pace senină. Și singurele lucruri reale, distincte și solide de pe vas, păreau umbrele grele care-i umpleau punțile cu forfota lor neconținută și tăcută, umbre mai negre decît noaptea și mai zbuciumate decît gîndurile oamenilor.

Donkin rățăcea, singur și plin de obidă, printre aceste umbre, spunîndu-și că Jimmy întîrzia prea mult să moară. În seara aceea, cu puțin înainte de căderea întunericului, uscatul fusese zărit de sus, de pe catarg, iar căpitanul, în timp ce-și potrivea tuburile lunetei, îi spusese pe un ton de calmă amărăciune domnului Baker că, după ce disputasem vîntului centimetru cu centimetru ca să înaintăm spre Azore, nu ne mai puteam aștepta acum decît la un calm plat. Cerul era senin, iar mercurul din barometru urcase foarte sus. Briza ușoară căzu o dată cu asfințitul și o liniște enormă, vestitoare a unei nopți fără vînt, coborî peste apele încinse ale oceanului. Cît a mai fost încă lumină, oamenii adunați la marginea teugii au privit sub cerul oriental insula Flores¹, care-și ridica deasupra mării netede contururile

¹ Una din insulele Arhipelagului Malaiez (la sud de Celebes).

haotice și colțuroase, ca o ruină sumbră într-o câmpie părăginită. Era primul țărm pe care-l vedeam de aproape patru luni încoace. Charley era atîtat și, în atmosfera de indulgență generală, își lua libertăți cu superiorii săi. Oamenii, adunați în grupuri, vorbeau cu o exaltare inexplicabilă, arătînd spre țărm cu brațele goale. Pentru prima oară în cursul acelei călătorii, existența factice a lui Jimmy păru să se eclipseze o clipă în fața realității concrete. Iată pînă unde ajunsesem ! Belfast trîncănea, citînd cazuri imaginare ale unor vase care, o dată ajunse la Insule, se întorseseră repede în patrie.

— Barcazele care transportă fructe fac numai cinci zile pîn-acasă, afirma el. Ce ne lipsește nouă ? Doar o țîră de briză.

Cum însă Archie susținea că era nevoie de cel puțin șapte zile, începură să se ciondănească prietenește, dar cu vorbe de ocară. Knowles ne spuse că aduldmea de pe-acum portul de destinație, și lăsîndu-se pe piciorul lui bont, izbucni într-un rîs ce-i zgudui coastele. Cîtiva lupi de mare încărungiți priviră un timp în tăcere, cu fețele încruntate. Deodată unul dintre ei spuse :

— De-acum Londra nu mai e departe.

— În prima mea seară pe uscat o să-mi comand un biftec cu ceapă, zău !... Și o halbă de bere ! spuse un altul.

— Vrei să zici un butoi ! strigă cineva.

— Ouă cu șuncă de trei ori pe zi, așa înțeleg eu viața ! răcni un altul, cu ațîtare în glas.

Se auziră murmure admirative, plescăituri și rîsete nervoase, iar ochii multora scăpărară. Archie își zîmbea sieși, cu modestie. Singleton își făcu apariția, aruncă o privire distrată, și coborî din nou, fără să spună o vorbă, indiferent ca un om care văzuse de nenumărate ori insula Flores. Noaptea care

venea din Orient șterse de pe cerul limpede pata purpurie a insulei muntoase.

— Calm plat, zise cineva, cu glas potolit.

Murmurul vocilor însuflețite se stinse brusc ; grupurile se destrămară ; oamenii începură să se depărteze unul câte unul, coborînd scările încet, cu niște mutre serioase, parcă treziți la realitate de acel memento al dependenței lor față de Necunoscut. Iar cînd o lună imensă și galbenă se ridică lin deasupra liniei nete a orizontului limpede, ea găsi vasul învăluit într-o tăcere fără suflare, — un vas neînfricat, care părea să doarmă adînc, fără vise, la pieptul unei mări somnoroase și teribile.

Donkin era furios pe această tăcere, pe vas, pe marea care, întinzîndu-se în toate părțile, se pierdea în liniștea nemărginită a întregii Creațiuni. Simtea împunsătura dorințelor sale neîmplinite și neluate-n seamă. Fusese înfrînt numai trupește, dar demnitatea lui jignită rămînea de neînduplecat, și nimic nu-i putea vindeca rănilor amorului propriu. Acum, cînd fusese văzut uscatul, nu mai era mult pînă la sosirea în patrie, dar ce-l aștepta oare pe el ? Va primi cîtiva gologani, dar va rămîne fără haine și va trebui să muncească iarăși din greu. Cît de sumbră era perspectiva pe care i-o deschidea Pămîntul ! Pămîntul acesta, care lua viața mateloților bolnavi... Negrul ăla avea bani, haine, timp liber — și nu voia să moară. Bolnavii mor la vederea uscatului... Donkin se simți ispitit să se ducă numaidecît să vadă dacă era adevărat. Poate că și murise... Ar fi fost un noroc grozav. În cufărul negrului erau bani... Donkin ieși sprinten din umbră în lumina lunii și fața lui galbenă și famelică deveni lividă. Deschise ușa cabinei și încremeni : Jimmy era, desigur, mort ! Cu brațele încrucișate pe piept, părea la fel de nemîșcat ca figurile sculptate pe capacele unor sicrie

de piatră. Donkin îl privi cu nesaț. Atunci Jimmy, fără să se miște, clipi din ochi, și Donkin încremeni din nou. Ochii aceia aveau ceva uluitor. Închise ușa cu grijă, fără a-și lua ochii de la James Wait, ca și cum ar fi intrat în cabina lui cu mari riscuri, pentru a-i dezvălui un secret din cale-afară de important. Jimmy nu se clinti, dar îi aruncă o privire lîncedă, cu coada ochiului.

— Calm ? întrebă el.

— Da, zise Donkin, foarte dezamăgit, și se așeză pe cufăr.

Jimmy răsufila liniștit. Era deprins cu asemenea vizite la orice oră din zi și din noapte. Oamenii veneau unul după altul să-l vadă. Vorbeau cu glas limpede, rosteau cuvinte vesele, repetau glume vechi, sau îl ascultau ; și fiecare dintre ei, ieșind, părea să lase în urmă o fărîmă din propria-i vitalitate, să cedeze un pic din propria-i vigoare, pentru a-i prelungi *lui* viața — acest bun suprem și indestructibil ! Lui Jimmy nu-i plăcea să stea singur în cabină, pentru că ori de cîte ori rămînea singur avea senzația că nici nu există. Nu simțea nimic, nici o durere. Acum se simțea perfect — numai că nu se putea bucura de odihna lui tihnită dacă n-avea pe cineva în preajmă, ca s-o observe. Omul ăsta se potrivea la fel ca oricare altul... Donkin îl privea pe furiș.

— În curînd ajungem acasă, zise Wait.

— De ce vorbești în șoaptă ? îl întrebă Donkin, cu interes. Nu poți vorbi tare ?

Jimmy păru contrariat și rămase tăcut cîtva timp, apoi spuse cu un glas fără timbru și fără viață :

— De ce să zbir ? Doar nu ești surd, pe cîte știu.

— Da, aud destul de bine, răspunse Donkin cu glas scăzut, plecîndu-și privirea.

Se gîndea cu jale să iasă, cînd Jimmy îi vorbi din nou :

— A sosit vremea să ne-ntoarcem acasă... să mîncăm și noi ca lumea... Sînt veșnic flămînd.

Donkin simți că i se urcă sîngele la cap, de furie.

— Ce să mai zic eu ? ! șuieră el. Și eu sînt flămînd, și trebuie să muncesc. Tu, și flămînd ? !

— N-o să te-omori cu munca, replică James Wait, cu glas siteav. În cușeta de jos sînt doi pezmeți — ia-ți unul. Nu-i pot mîncă.

Donkin se aplecă peste cușetă, scotoci într-un colț, și apăru din nou, cu gura plină, mestecînd de zor. Jimmy părea că moțăie cu ochii deschiși. Donkin isprăvi de mestecat pezmetul și se ridică.

— Nu pleci ? îl întrebă Jimmy, privind spre tavan.

— Nu, zise celălalt, sub imperiul unei inspirații subite, și în loc să iasă, se rezemă cu spatele de ușa închisă.

Se uita la Jimmy : lung, pirpiriu, stafidit, parcă i se chircise carnea pe oase în dogoarea unui cup-tor încins. Degetele slabe ale uneia din mîinile lui se mișcau încet pe marginea cușetei, bătînd tactul unei melodii ce nu se mai sfîrșea. Era obositor și enervant să-l privești ; ar fi putut s-o mai ducă așa, zile în șir ; era ceva scandalos — nu aparținea pe deplin nici vieții nici morții, și, ignorîndu-le aparent pe amîndouă, rămînea absolut invulnerabil. Donkin se simți ispitit să-i spună adevărul.

— La ce te gîndești ? îl întrebă el, morocănos.

James Wait schiță un zîmbet, mai bine zis un rîn-jet, care lunecă peste fața lui cadaverică, osoasă și impasibilă, un rînjet la fel de neverosimil și de înspăimîntător ca zîmbetul unui cadavru întrezărit într-un coșmar.

— La o fată, murmură Wait. O fată de pe Canton Street... L-a părăsit... pentru mine... pe al treilea me-canic de pe-un vas al campaniei „Rennie“... Știe să prepare stridiile așa cum îmi place mie... Mi-a zis că

ar lăsa pe orice filfizon... pentru un om de culoare... Adică, pentru mine. Știu să mă port cu femeile, adăugă el, ceva mai tare.

Lui Donkin nu-i venea să-și creadă urechilor. Era scandalizat.

— Zău? Păi, ce-ai putea să faci tu cu fata aia? mîrîi el, cu o scîrbă nedisimulată.

Wait nu-l mai auzea. Se plimba pe cheiul docurilor Companiei Indiilor Răsăritene, oferea amabil „un rînd”, împingea ușile de sticlă ale localului, și poza cu o superbă nonșalanță în lumina lămpii de gaz aprinse deasupra tejghelei de mahon.

— Crezi c-o să mai cobori vreodată pe uscat? îl întreabă Donkin, cu furie.

Wait tresări, venindu-și în fire.

— Peste zece zile, răspunse el prompt și se întoarse de îndată în acele zone ale memoriei, care ignoră cu desăvîrșire Timpul. Nu simțea nici o oboseală, era calm și parcă retras în sine însuși, la adăpost de orice incertitudine gravă. Momentele lui de odihnă absolută aveau ceva din firea imuabilă a vecinicii. Se simțea foarte liniștit și la largul lui în mijlocul amintirilor sale vii, pe care le lua, bucuros, drept imagini ale unui viitor neîndoielnic. Nu-i mai păsa de nimeni. Donkin simțea asta vag, așa cum un orb simte în întunecimea lui antagonismul fatal al tuturor existențelor din jur, care pentru el vor rămîne în veci invizibile, inimaginabile, și cu atît mai de invidiat. Ar fi vrut să-și arate importanța, să spargă, să strivească, — să se răfuiască pentru tot, cu toată lumea, să sfîșie vălurile, să zmulgă măștile, să sfărme orice refugiu. Simțea o dorință perfidă de a fi sincer.

— Zece zile! spuse el cu venin, rîzînd batjocoritor. Să-mi sară ochii dacă... Păi, de azi pînă mîne poate-o să crăpi! Zece zile!

Și adăugă, după o pauză :

— Mă auzi ? Al naibii să fiu dacă n-arăți deja ca un mort !

Jimmy își adunase pesemne puterile, căci spusese destul de tare :

— Ești un mincinos ordinar și un cerșetor împruțit, toată lumea te știe !

Și, în ciuda tuturor probabilităților, se ridică în șezut, spre marea spaimă a musafirului său. Dar acesta își veni curînd în fire și zbieră :

— Ce ? Ce ? Cine-î mincinos ? Tu ești mincinos, și tot echipajul, și căpitanul — toți, dar nu eu ! Ce-ți dai aere ? Cine ești tu ?

Aproape că se sufoca de indignare.

— Cine ești tu să-ți dai aere ? continuă el, tremurînd de furie. „Ia un pezmet, zice, că eu nu pot mînca.“ O să-l iau și pe-al doilea. Pe legea mea c-o să-l iau ! Tu nici nu ești !

Și vîrîndu-se în cușeta de jos, scormoni acolo și scoase încă un pezmet prăfuit. După ce-l flutură pe la nasul lui Jimmy, mușcă din el, sfidător.

— Ei, ce-ai de zis ? îl întrebă el, pe un ton obraznic și atîțat. „Ia un pezmet“, zice. De ce nu pe-amîndoi ? Nu, eu sînt un cîine rîios. Un singur pezmet ajunge pînă la un cîine rîios. Dar eu îi iau pe-amîndoi. Mă poți cumva opri ? Încearcă ! Hai ! Încearcă !

Ținîndu-se de genunchi, Jimmy își îngropase fața în palme. Cămașa i se lipise de trup. I se vedeau toate coastele. Spînzurarea lui plîndă se zguduia spasmodic la fiece răsufare.

— Nu vrei ? Nici nu poți ! Ce ți-am zis eu ? ! urmă Donkin, furios.

Și înghiți repede încă o bucată de pezmet uscat. Tăcerea dezarmată a celuiilalt, slăbiciunea și poziția lui chircită, îl exasperau.

— S-a zis cu tine ! îi strigă. Cine ești tu, ca să ți se spună minciuni ? ca să fii slujit ca un împărat ? Nu ești nimic. Ești un nimeni !

Vorbele îi ieșeau din gură cu atîta forță și cu atîta convingere, încît îl făceau să se cutremure din cap pînă-n picioare, lăsîndu-l să vibreze ca o strună.

Jimmy își adună din nou puterile. Înălțîndu-și capul, se întoarse cu curaj spre Donkin, care văzu atunci o față stranie, o față necunoscută, o mască fantastică și rînjitoare, schimonosită de furie și deznădejde. Buzele i se mișcau repede, scoțînd niște sunete dogite, șuierătoare și plîngărețe, care umpleau cabina cu un murmur vag, amenințător și dezolant totodată, aidoma vuietului unui vînt ce se stîrnește în depărtare. Wait își dădea ochii peste cap, se zguduia, protesta, blestema, amenința — dar nici un cuvînt n-avea puterea de-a trece pragul acelor buze negre, veșnic bosumflate. Era o bolboroseală ininteligibilă și tulburătoare, un torent de emoții, o pantomimă patetică, în care graiul cerea lucruri imposibile și amenința cu o răzbunare cumplită. Furia lui Donkin se potoli, prefăcîndu-se într-o pîndă încordată.

— Nu ești în stare să strigi. Vezi ? Ce-ți spuneam eu ? rosti el încet, după ce-l privi cu atenție.

Jimmy continua să bolborosească, fără să se poată opri sau face auzit, scuturînd pățimaș din cap, și dezvelindu-și dinții albi într-un rînjec grotesc și înspăimîntător. Parcă fascinat de elocința mută și de furia acestui strigoi negru, Donkin se apropie de el, întinzîndu-și gîtul cu o curiozitate sceptică ; și avu deodată senzația că privește doar umbra unui om, ghemuită pe cușetă, în dreptul ochilor lui.

— Ce ? Ce ? făcu el, căci i se păruse că deslușește forma unor cuvinte în șuvoiul șuierător ce ie-

șea mereu de pe buzele negrului. O să-i spui lui Belfast? Zău? Vasăzică ești un turnător afurisit?!

Tremura de furie și de frică.

— Spune-i lui bunică-ta! Ți-e teamă! Dar cine ești tu, ca să te temi mai mult decât alții?

Sentimentul acut al propriei lui importanțe îi alungă ultima rămășiță de prudență.

— Spune cui vrei, și du-te la dracu'! Spune dacă poți! Lingăii ăia ai tăi s-au purtat cu mine mai rău decât c-un câine. Ei m-au atârnat, pentru ca după-ăia să se ridice contra mea. Numai eu mi-s om pe vasu' ăsta. M-au lovit, cu pumnii și cu picioarele, iar tu ai râs, pacoste neagră ce ești! O să plătești pentru asta! ăia ți-au dat haleala și apa lor — dar o să plătești pentru asta, mie o să-mi plătești, ți-o jur! — Mi-a oferit mie vreodată cineva o cană cu apă? În noaptea aia te-au învelit în țoalele lor, dar mie ce mi-au dat? Una peste bot, asta mi-au dat, fir-ar să fie... Da!... O să plătești pentru asta, cu banii tăi. O să ți-i iau acușica, de îndată ce-o să crăpi, potlogarule și nenorocitul care faci umbră pământului! Da, eu mi-s om. Iar tu ești... nu ești nimic. Un hoit, asta ești!

Și azvîrli spre capul lui Jimmy pezmetul pe care-l ținuse în pumn, dar pezmetul, atingîndu-l razant pe negru, se izbi cu zgomot de perete și se sparse în bucățele, ca o grenadă de mîină. James Wait se prăbuși pe pernă, parcă rănit de moarte. Buzele lui încetară să se miște, iar ochii îi încremeniră, holbîndu-se spre tavan cu o fixitate stranie. Uluit și obosit, Donkin se așază pe cufăr și-și plecă spre podea privirea întunecată.

Peste cîteva clipe începu să mîrîie printre dinți:

— Mori, cerșetorule, mori o dată! O să intre careva... Mai bine mă-mbătam... Zece zile... Stridii...

Își înălță capul și vorbi mai tare:

— Nu !... S-a isprăvit... Gata cu damele care prepară stridii... Cine ești tu ? Acu-i rîndul meu... Mai bine mă-mbățam... Ți-aș fi scurtat cu drumul spre iad ! Acolo-ai s-ajungi. Da, cu picioarele înainte, printr-un sabord... Pleosc !... N-o să te mai vază nimeni. Peste bord cu tine ! Altceva nici nu meriți !

Jimmy își mișcă încet capul, întorcîndu-și privirea spre fața lui Donkin — o privire incredulă, dezolată și rugătoare, ca aceea a unui copil speriat de amenințarea că va fi închis singur într-o încăpere întunecoasă. De pe cufăr, Donkin îl cerceta cu niște ochi plini de speranță. Apoi, fără să se scoale, încercă să ridice capacul. Era ferecat.

— Mai bine mă-mbățam ! murmură el și, sculîndu-se, trase cu urechea, neliniștit : dinspre punte se auzeau pași care se apropiau. Deodată pașii se opriră. Cineva scoase un căscat interminabil, chiar în fața ușii, apoi pașii se depărtară, leneși. Inima lui Donkin își încetini bătăile frenetice, iar cînd privi din nou spre cușetă, văzu că Jimmy rămăsese cu ochii în tavan.

— Cum te simți ? îl întrebă.

— Prost ! horcăi negrul.

Donkin se așeză, răbdător și hotărît. La fiecare jumătate de oră clopotele își răspundeau vibrînd de-a lungul vasului. Răsuflarea lui Jimmy era acum atît de grăbită, încît nu-i mai puteai ține socoteala, și atît de stinsă, încît nici nu se mai auzea. Ochii i-erău îngroziți de parcă ar fi contemplat niște orori fără nume ; iar pe fața lui se vedea că-i muncit de gînduri înfricoșătoare. Deodată, gemu cu o voce sfîșietoare și neverosimil de puternică :

— Peste bord !... Eu !... Dumnezeuule !

Donkin se foi pe cufăr și-și ridică privirea, în silă. Jimmy amuțise. Mîinile-i lungi și osoase netezeau pă-

tura de jos în sus, ca și cum ar fi vrut să și-o îndese, toată, sub bărbie. O lacrimă, o lacrimă mare și stingheră, i se prelinse din colțul unui ochi și, fără să atingă obrazul scofîlcit, căzu pe pernă. Din gîtlej îi ieși un horcăit stins.

Atunci, asistînd la agonia acelui negru detestat, Donkin își simți inima strînsă în cleștele unei mari și chinuitoare dureri, la gîndul că el însuși va trebui să treacă, într-o bună zi, prin asta — poate chiar în același fel ! Ochii i se umeziră. „Sărmanul !“ murmură el. Noaptea părea să se mistuie fulgerător ; avea senzația că aude ireversibila scurgere a prețioaselor minute. Cît o să mai dureze, oare, agonia asta afurisită ? Încă mult, desigur ! Ce ghinion ! Nemai-putîndu-se stăpîni, se sculă și se apropie de cușetă. Wait nu se mișcă. Numai ochii lui păreau vii, iar mîinile lui continuau, cu o neobosită și înfiorătoare rîvnă, să netezească pătura. Donkin se aplecă peste el și șopti :

— Jimmy !

Nu se auzi nici un răspuns, dar horcăitul conțeni.

— Mă vezi ? îl întrebă, tremurînd tot.

Pieptul lui Jimmy se umflă. Ferindu-și privirea, Donkin își plecă urechea spre buzele negrului și auzi un sunet ca foșnetul unei frunze moarte purtate de vînt pe nisipul unei plăji. Desluși apoi cîteva cuvinte :

— Aprinde... lampa... și du-te.

Donkin privi instinctiv peste umăr spre flacăra înaltă a lămpii ; apoi, ferindu-și mereu privirea, căută pe dibuite o cheie sub pernă. O găsi de îndată și, vreme de cîteva minute, cotrobăi în cufăr cu o mînă tremurătoare, dar dibace. Cînd se ridică în picioare, fața lui — pentru prima oară de cînd venise pe lume — era împurpurată, poate de purpura triumfului.

Vîrî la loc cheia sub pernă, fără să se uite la Jimmy, care nu se clintise. Întorcîndu-i cu totul spațele, porni spre ușă ca și cum ar fi avut de mers o milă. La al doilea pas dădu cu nasul de ușă. Apucă grijuliu clanța, dar în clipa aceea avu senzația irezistibilă că înapoia lui se întîmpla ceva. Se răsuci pe călcîie, de parcă l-ar fi bătut cineva pe umăr, — exact la timp ca să vadă ochii lui Jimmy scăpărînd și stingîndu-se îndată după aceea, ca două lămpi răsturnate cu un bobîrnac puternic. Un fel de fir roșu i se prelingea de-a lungul bărbiei, din colțul buzelor. Încetase să mai respire.

Donkin închise ușa în urma lui, încet dar cu hotărîre. Ghemuiți sub mantale, oamenii care dormeau pe puntea luminată alcătuiau niște movilițe informe și întunecate, aidoma unor morminte părăsite. În noaptea aceea nu făcuseră nimic, așa că absența lui Donkin trecuse neobservată. Rămase nemișcat, surprins să găsească lumea din afară exact așa cum o lăsase; marea, vasul, oamenii adormiți — totul era acolo; iar el încerca o mirare absurdă, ca și cum s-ar fi așteptat să-i găscască pe oameni morți, iar lucrurile familiare — dispărute pentru totdeauna: întocmai ca un călător ce se-ntoarce după mulți ani acasă, se așteptase să vadă schimbări uimitoare. Tremură puțin în răcoarea pătrunzătoare a nopții, și se ghemui în el, abătut. Luna în scăpătate spînzura tristă pe cerul apusean, veștejită parcă de sărutul rece al zorilor palizi. Vasul dormea. Iar marea cea nemuritoare se întindea pînă hăt-departe, imensă și cețoasă, ca o oglindă a vieții, strălucitoare la suprafață și insondabilă în adîncurile ei, promițătoare, deșartă, însuflețitoare și teribilă. Donkin îi aruncă o privire sfidătoare și se depărtă fără zgomot, ca și cum ar fi fost judecat și alungat de augusta tăcere a acestei stihii suverane.

Moartea lui Jimmy veni, totuși, ca o surpriză formidabilă. Nu știusese pînă-atunci cît de mult crezuse în minciuna lui. În aprecierea șanselor lui de a trăi ne bizuisem într-atîta pe propriile-i calcule, încît moartea lui, întocmai ca moartea unei credințe vechi, ne zgudui din temelii mica societate. O legătură ce ne unise, dispărea o dată cu el, legătura puternică, eficace și respectabilă a unei minciuni sentimentale. În ziua aceea am muncit cu gîndurile aiurea, cu un aer dezabuzat, aruncîndu-ne priviri bănuitoare. În adîncul inimilor noastre socoteam că Jimmy se purtase neprietenos și perfid, plecînd dintre noi. Nu ne susținuse, ca un camarad. Plecînd dintre noi, lua cu sine umbra solemnă și lugubră în care smintea noastră se drapase pentru a poza, cu o vanitate specific omenească, în arbitru înduioșat al soartei. Iar acum vedeam că nu era nicidecum așa. Era doar o prostie obișnuită — o încercare stupidă și zadarnică de a ne amesteca în probleme de o gravitate supremă, dacă Podmore avusese dreptate. Dar avusese oare? Îndoiala îi supraviețui lui Jimmy; și, ca o bandă de răufăcători destrămată prin voia proniciei cerești, eram profund scandalizați unii de alții. Unii vorbeau urît cu cei mai buni prieteni ai lor. Alții nu vorbeau de loc, închizîndu-se într-o muțenie desăvîrșită. Numai Singleton nu se arăta mirat.

— E mort? Da? Păi, firește! exclamase el, arătînd cu degetul spre insula ce se zărea, pe o linie perpendiculară cu vasul, încă țintuit ca de-o vrajă de calmul plat, în raza insulei Flores. — A murit? Firește că da! *El*, unul, nu era surprins. Iată uscatul, iar acolo, pe bocaportul de la prova, era cadavrul, în așteptarea meșterului velier. Cauza, și efectul.

Și, pentru prima oară în acea cursă, bătrînul matelot deveni destul de vorbăreț și de jovial, explicînd și ilustrînd cu exemple din bogata lui experiență, cum, pentru un bolnav, vederea unei insule (chiar a uneia foarte mici) e îndeobște mai fatală decît vederea unui continent. Totuși nu putea să explice de ce.

Jimmy urma să fie aruncat în mare la orele cinci, și ziua ni se păru lungă pînă atunci — o zi de neli-niște și chiar de jenă fizică. Munceam fără interes, ceea ce ne atrase cuvenitele mustări, exasperante în starea de iritare și de flămînzeală în care ne aflam de-atîta vreme. Donkin își legase la frunte o cîrpă murdară, și arăta atît de prăpădit, încît domnul Baker fu cuprins de milă la vederea unei suferințe răbdăte cu atîta curaj.

— Hm !... Mă, Donkin ! Lasă treaba și du-te de te culcă ! Pari să fii bolnav.

— Chiar sînt, dom'le, mă doare capul ! zise celălalt cu glas stins, și o șterse repede.

Ceea ce-i contrarie pe mulți, făcîndu-i să-și spună că secundul „e cam moale azi“. Căpitanul Allistoun putea fi văzut pe dunetă iscodind cerul care se acoperea de nori înspre sud-vest, și nu peste multă vreme se răspîndi pe punți vestea că barometrul începuse să coboare în cursul nopții, și că era de așteptat în curînd o briză. Printr-o subtilă asociație de idei, se încinse atunci o dispută vehementă asupra momentului exact în care avusese loc moartea lui Jimmy. Înainte sau după ce „barometrul ăla“ începuse să coboare ? Era cu neputință de știut, ceea ce stîrni multe mîrîituri disprețuitoare.

Deodată se auzi dinspre prova o zarvă mare. Pașnicul Knowles și blajinul Davies ajunseseră să se încaiere pe chestia asta. Oamenii din cartul anterior interveniră prompt și, vreme de zece minute, o în-

vălmășală zgomotoasă domni în preajma bocaportului, unde, în umbra legănătoare a pînzelor, trupul lui Jimmy, înfășurat într-o pătură albă, era privegheat de Belfast : în dezolarea lui, acesta se ținea cu dispreț departe de gîlceavă. Cînd zarva conteni, iar patimile se stinseră într-o tăcere dușmănoasă, Belfast, stînd lîngă capul mortului înfășurat, își ridică în văzduh brațele și strigă cu indignare și durere :

— Ar trebui să vă fie rușine !...

Și chiar ni-era.

Belfast își lua foarte în serios doliul, dînd dovezi peste dovezi de devotament nețărmurit. El, și nimeni altcineva, se oferi să-l ajute pe meșterul velier să pregătească rămășițele lui Jimmy pentru solemna lor aruncare în valurile nesățioase. El îi potrivea la picioare, cu grijă, greutatea : două pietroaie și un inel de ancoră fără pivot, precum și cîteva verigi sparte dintr-un lanț de ancoră uzat. Le puse întîi într-un fel, pe urmă le schimbă poziția.

— Dumnezeule ! nu ți-e teamă c-o să-i zgîrie călcîiul ?-îl întrebă meșterul velier, căruia nu-i plăcea de loc treaba asta.

Pufăind în ciudat, cu capul învăluit într-un nor de fum, înfigea sula în marginile pînzei, le întorcea, strîngea cusăturile, întindea pînza.

— Ridică-i puțin umerii... Trage un pic spre tine... Așa... Gata !

Belfast asculta, supus, trăgînd sau ridicînd pînza, copleșit de durere, vărsînd lacrimi peste ața gudronată.

— Nu strînge prea tare pînza peste sărmana lui față ! îl ruga el cu lacrimi în ochi pe meșterul velier.

— De ce-ți mai faci sînge rău ? O să-i fie bine și așa, îl asigură meșterul, tăind ața după ultima

cusătură, pe care-o făcuse cam în dreptul frunții
lui Jimmy.

Înfășurînd restul de pînză, își strînse sulele și
spuse :

— Ce-ți pui atîta la inimă ?

Belfast își plecă privirea spre sulul de pînză ce-
nușie și răspunse în șoaptă :

— Eu l-am scăpat data trecută, iar el nu voia să
moară. Dacă-aș fi stat lîngă el aseară, ar fi rămas
în viață, de dragul meu... Dar eram prea obosit, nu
știu de ce...

Meșterul velier trase adînc din pipă și bombăni :

— Cînd lucram... în Indiile de Vest... pe fregata
„Blanche“... Frigurile galbene... Coseam așa cîte două-
zeci de oameni pe zi... Băieți din Portsmouth... din
Devonport... consăteni de-ai mei... le cunoșteam pă-
rinții, surorile... tot neamul. Dar nici nu ne gîndeam.
Pe cînd negrii ăștia, nici nu știi de unde vin. N-au
pe nimeni. Nu-s folositori nimănui. Cine-o să-i simtă
lipsa ?

— Eu ! care l-am scăpat data trecută ! gemu Bel-
fast, îndurerat.

Așezat pe două scînduri prinse laolaltă în cuie,
sub faldurile unui drapel britanic tivit cu alb, James
Wait fu purtat la pupa de patru oameni și depus
încet acolo, cu picioarele în direcția unui sabord
deschis. O hulă se stîrnise dinspre vest, astfel încît
pavilionul roșu, în bernă, se zbătea ca o limbă de
foc pe cerul cenușiu, în ritmul ruliului. Charley tră-
gea clopotul ; iar la fiece aplecare spre tribord, apele
sure ca oțelul, dispuse într-un semicerc vast, pă-
reau să se năpustească, lacome, spre sabord, ne-
răbdătoare să-l ia pe bietul Jimmy. Ne aflam cu
toții acolo, în afară de Donkin, care era prea bolnav
ca să poată veni ; căpitanul și domnul Creighton
stăteau cu capetele descoperite la marginea dunc-

tei ; din îndemnul căpitanului (care-i spusese, cu gravitate : „Dumneata cunoști mai bine decît mine cartea de rugăciuni“) domnul Baker ieși repede și cam stînjinit pe ușa careului. Toate beretele dispărură de pe capete. Secundul începu să citească, încet, dar cu obișnuitul său ton amenințător și înofensiv, ca și cum l-ar fi dojenit pentru ultima oară, cu discreție, pe matelotul mort aflat la picioarele sale. Oamenii ascultau, în grupuri răzlețe ; stăteau rezemați de copastie, cu ochii în jos, ținîndu-și gînditori bărbia în palme, sau, cu brațele încrucișate pe piept, se lăsau pe cîte un genunchi ușor îndoit, și-și plecau capetele într-o atitudine meditativă. Wamibo visa, ca de obicei.

Domnul Baker citea, rîgîind cu pietate ori de cîte ori întorcea o filă. Cuvintele, neputînd răzbate pînă-n inimile nestatornice ale oamenilor, se rostogoleau slobode, pentru a rățăci, fără căpătîi, pe marea nemiloasă ; iar James Wait, amuțit pe veci, zăcea fără să crîcnească sub murmurul acelor vorbe pline de deznădejde și speranță.

Doi oameni stăteau pregătiți, în așteptarea cuvintelor care-i trimit pe atîția dintre frații noștri în ultima scufundătură. Domnul Baker începu să citească pasajul cu pricina.

— Atenție ! șopti șeful de echipaj.

Domnul Baker citi :

— În adîncuri !

Și amuți.

Oamenii ridicară marginea de jos a scîndurilor, șeful de echipaj smulse drapelul britanic, dar James Wait nu păru să se clintească.

— Mai sus ! mormăi furios șeful de echipaj.

Toți își înălțaseră capetele și se foiau, neliniștiți, dar James Wait nu părea dornic să plece. Mort,

înfășurat în giulgiul veșniciei, părea să se agate de vas, cu o spaimă ce nu voia să moară.

— Mai sus ! Ridicați-l ! șuiera fioros șeful de echipaj.

— Nu vrea ! bîigui unul dintre cei doi, tremurînd, și amîndoi pîrură gata-gata să se lase păgubași.

Domnul Baker aștepta, cu fața îngropată în cartea de rugăciuni, mutîndu-se nervos de pe-un picior pe celălalt. Toți oamenii arătau profund tulburați, din mijlocul lor se auzi un fel de bîzîit, din ce în ce mai sonor...

— Jimmy ! strigă Belfast cu glas plîngăreț.

O clipă, oamenii rămaseră descumpăniți și înfiorați.

— Jimmy, fii bărbat ! mai strigă Belfast, cu patimă.

Gurile tuturor se căscaseră, și nici o pleoapă nu clipea. Cu ochii ieșiți din orbite, și tremurînd tot, Belfast se îndoi de mijloc, ca un om care se-acleacă peste o privescîte oribilă.

— Du-te ! zbiră el, sărînd cu un braț întins. Du-te, Jimmy ! Du-te ! Du-te !

Degetele lui atinseră capul cadavrului și atunci pachetul cenușiu se urni, parcă în silă, apoi se rostogoli cu iuțeala fulgerului pe scîndurile înclinate. Echipajul făcu un pas înainte, ca un singur om. Un suspin adînc ieși vibrînd din piepturile late. Vasul lunecă, parcă ușurat de-o povară nedreaptă, pînzele fremătară. Belfast, sprijinit de Archie, gîfîia isteric ; iar Charley, care se repezise spre copastică ca să asiste la ultimul plonjon al lui Jimmy, ajunsese prea tîrziu și nu văzu altceva decît un cerc din ce în ce mai șters pe fața apei.

Lac de sudoare, domnul Baker citi ultima rugăciune într-o larmă de voci ațîțate și pînze filfiitoare.

— Amin ! încheie el cu tremur în glas, și închise cartea.

— Brațați vergile ! tună un glas deasupra capului lui.

Toți mateloții tresăriră, vreo câțiva scăpară din mîini beretele, iar domnul Baker, surprins, privi în sus. Căpitanul, stînd la marginea dunetei, arăta cu mîna spre apus.

— Se apropie briza, strigă el. Brațați vergile ! Repede, băieți !

Domnul Baker își vîrî în grabă cartea în buzunar.

— Schimbați murele la prova, băieți ! strigă el, vesel, cu capul descoperit. Cei de la tribord, brațați verga trinchet !

— Vînt bun ! Vînt bun ! murmurau oamenii, alergînd să execute manevra.

— Ce v-am spus eu ? ! bombăni moș Singleton, desfășurînd parîma colac după colac, cu gesturi energice și grăbite. Știam eu : în clipa cînd ăla s-a dus, a și venit briza.

Aceasta veni din înalt, ca un suspin puternic. Pînzele se umflară, vasul își luă avînt, iar marea trezită începu să cînte în urechile oamenilor, cu un glas încă somnoros, despre întoarcerea acasă.

În noaptea aceea, în vreme ce „Narcis” gonea spumegînd spre nord, sub briza răcoroasă, șeful de echipaj simți nevoia să se destăinuie în fața ofițerilor din careu :

— Negrul ăla ne-a făcut necazuri încă de la început, din clipa cînd s-a suit pe bord — mai țineți minte noaptea aceea din Bombay ? După ce i-a luat la refec pe toți bobocii ăia molii, și l-a înfruntat și pe căpitan, a trebuit să ne tîrîm de la un capăt la altul al vasului pe jumătate înecat, ca să-l salvăm pe el. Oamenii erau cîtu pe ce să se răscoale din cauza lui, iar adineaori secundul m-a făcut albie de porci pentru c-am uitat să pun nițică grăsime pe scîndurile alea blestемate. De fapt, eu puseam, nu-

mai că tu, dulgherule, n-ar fi trebuit să lași un cui în scînduri...

— Iar tu n-ar fi trebuit să-mi arunci peste bord toate sculele, ca un novice sperios, replică dulgherul, cu țință. Dar acu' s-a dus după ele, adăugă el pe un ton neiertător.

— Cînd lucram pe Marea Chinei, țin minte că odată amiralul mi-a spus..., începu să povestească meșterul velier.

O săptămîină după aceea „Narcis” despica valurile din Canalul Mîneicii.

Sub aripile-i albe, plutea pe marea albastră, ca o uriașă pasăre obosită ce se grăbește spre cuibul ei. Norii alergau o dată cu catargele; se ridicau, albi și enormi, la pupa, zburau spre zenit și, căzînd pe bolta largă a cerului, păreau să se-arunce cu capul în valuri. Erau mai iuți decît vasul, și mai slobozi, dar n-aveau nici un căpătîi. Pentru a-i ura bun venit, coasta ieșise la iveală, în lumina soarelui. Falezele înalte înaintau hotărîte în mare; golfurile largi zîmbeau în lumină; umbrele norilor fără căpătîi alergau de-a lungul cîmpiilor însozite, săreau peste văi, aburcau nestingherite dealurile, se rostogoleau pe povîrnișuri; iar soarele le urmărea cu săgețile-i scînteietoare. Pe frunțile stîncilor întunecate străluceau faruri albe, ca niște stîlpi de lumină. Canalul sclipea ca o mantie albastră țesută cu fire de aur, și înstelată de argintul brizanților. „Narcis” lăsa în urmă promontoriile și golfurile. Drumul lui se ncrucișa cu-acela al unor nave care abia porneau în larg, aplecate într-o rîină, cu catargele goale, pentru a putea face față hărțuieilor aprigului vînt de sud-est. Iar spre țărm, un șirag de vapoare fumegînde se bălăceau ca niște dihanii amfibii, migratoare, neîncrezătoare în valurile neastîmpărate.

Noaptea, promontoriile se traseră înapoi, iar golurile înaintară, mistuindu-se într-un nesfârșit brîu de întuneric. Luminile pămîntului se amestecară cu-acelea ale cerului; dar deasupra felinarelor zbu-ciumate ale unei flotile de pescuit un far enorm strălucea statornic, aîdoma unei lumini de bord lă-sată aprinsă pe-o navă de dimensiuni fabuloase. Sub strălucirea-i egală, țărmlul, ce se-ntindea, negru, în linie dreaptă, semăna cu bordul înalt al unei nave indestructibile, încremenită pe marea nemuritoare și neliniștită. Întunecatul pămînt adăsta singur în mij-locul apelor, ca un vas puternic luminat de lămpi veghetoare — un vas încărcat cu povara a milioane de vieți, încărcat cu zgură și giuvaeruri, cu aur și oțel. Se înălța, imens și masiv turn, păstrător de neprețuite tradiții și inefabile suferințe, adăpostind amintiri glorioase și uitări josnice, virtuți ignobile și păcate splendide. Un vas grandios! Veacuri de-a rîn-dul, oceanul îi lovise în zadar coastele trainice; vasul se afla acolo încă de pe' cînd lumea era mai vastă și mai întunecată, iar marea era mai mare și mai misterioasă, gata să dea faimă oamenilor cutezători. Nava-mumă a flotelor și a națiilor! Marele vas-amiral al neamului omenesc, mai puternic decît furtunile, ancorat temeinic în largul mării!

Aplecîndu-se sub rafalele vîntului ce bătea dinspre țărml, „Narcis“ ocoli Capul Sudic, trecu printre Dune și pătrunse, remorcat, în fluviu. Despuiat de slava aripilor sale albe, urma docil remorcherul, prin labirintul șenalelor invizibile. La trecerea lui, gea-mandurile roșii se zbăteau în ancorele lor, părăind, o clipă, să o ia razna o dată cu valul, dar în clipa următoare rămîneau neajutorate în urmă. Balizele mari înfipite la marginea bancurilor de nisip lunecau razant pe lîngă coastele vasului și, nimerind apoi în brazda lăsată de acesta, trăgeau de lanțurile lor, ca

niște câini de pază fioroși. Estuarul se îngusta ; de-o parte și de alta, pământul se apropia de vas. Dar acesta își urmă statornic drumul în amonte. Pe malurile în pantă, pîlcurile de case păreau să coboare în fugă pentru a-l vedea trecînd ; dar, ținute în loc de pragul mîlos al fluviului, rămîneau înghesuite pe maluri. Ceva mai departe, coșurile înalte ale fabricilor se iveau în cete obraznice și-l priveau, ca o mulțime răzleată de uriași zvelți, fudulindu-se sub panașele lor negre de fum, aplecate în răspăr. „Narcis” trecu de coturile fluviului ; o briză impură îi strigă „bine-ai venit”, suflînd printre vergile-i dezgolite ; iar pământul pași între vas și mare, împresurîndul din toate părțile.

Chiar în fața lui, atîrna un nor — un nor mare, opalin și tremurător, ce părea să se înalțe din frunțile nădușite a milioane de oameni. Lungi fuiorase de aburi îl pîngăreau cu dîrele lor fumegînde ; norul palpita în ritmul a milioane de inimi, și exala un murmur imens și jalnic — murmurul a milioane de buze ce se rugau, blestemau, suspinau, rînjeau — eternul murmur al nebuniei, regretului și speranței, scos de mulțimile neliniștitului pămînt.

„Narcis” intră în norul acela ; umbrele se îngroșară ; din toate părțile se auzeau izbituri, strigăte, urlete, zăngănit de fiare. Barcaze negre lunecau hoștește pe apa murdară. Ziduri înnegrite de funingine se profilau prin fum, într-o încîlceală năucitoare și lugubră, ca o viziune de coșmar. Remorcherele, gîfîind zgomotos și opintindu-se contra curentului, se răsuciră pentru ca vasul să poată intra pe porțile docurilor ; de la prova, două parîme zburară șuierînd în văzduh, și izbiră pămîntul cu furie, ca o pereche de șerpi. Un pod se desfăcu în două ca prin farmec în fața vasului, și cîteva cabestane hidraulice începură să se rotească de la sinc, însufleșite parcă

de o magie necurată. Vasul înainta acum printr-un coridor îngust de apă, între doi pereți scunzi de granit, și niște oameni cu parîme în mîini îl însoțeau mergînd pe dalele largi. De-o parte și de alta a podului dispărut aștepta nerăbdător cîte un grup : docheri cu șepci pe cap, oameni galbeni la față, cu jobene, două femei cu capul descoperit, și o laie de copii zdrențăroși, fascinați, cu ochii cîu cepele. O căruță trasă de un cal se opri brusc din trapul săltăreț al acestuia. Una din femei strigă către vasul tăcut, fără să se uite la cineva anume :

— Hei, Jack !

Și toți marinarii de la teuga își întoarseră privirile spre dînsa.

— La o parte ! Atenție la parîmă ! strigară docherii, aplecați peste babalele de piatră. Mulțimea crîcni, bătînd pasul pe loc.

— Mola ! Fila !¹ chiui pe chei un bătrîn rumen la față.

Parîmele căzură cu un plescăit greoi în apă, și „Narcis“ intră în docuri.

Malurile de piatră încadrau un bazin dreptunghiular și întunecos. Ziduri de cărămidă se înălțau deasupra apei — ziduri fără suflet, care priveau prin sute de feres re, tulburi și mohorîte ca ochii unor dihănii ghiftuite. La poalele lor se ghemuiau monstruoase macarale de fier, cu lanțuri atîrnate de lungile lor gîturi, legănînd peste vasele neînsuflete niște gheare feroce. În văzduh pluteau scrișnetele unor roți date de-a dura pe pietre, bufniturile unor obiecte grele, scîrțîitul vinciurilor febrile și al lanțurilor întinse. Între clădirile înalte plana în zboruri fugare praful tuturor continentelor ; și un

¹ Comandă pentru slăbirea legăturilor (a fila, a lăsa să se scurgă o parîmă).

miros pătrunzător de parfumuri și de gunoaie, de mirodenii și de piei, de lucruri scumpe și de lucruri murdare, umplea întreg spațiul, dăruindu-i o atmosferă prețioasă și totodată respingătoare.

„Narcis“ intră încet în bazin; umbrele zidurilor fără suflet căzură asupra-i, praful tuturor continentelor îi năpădi punțile, și un roi de oameni străini, cățărându-se pe coastele sale, îl luară în stăpânire, în numele sordidului pământ. Vasul încetase să mai trăiască.

Un filfizon cu haină neagră și cu joben se urcă sprinten pe punte, înaintă spre al doilea secund, și-i strânse mîna, spunîndu-i :

— Bună, Herbert !

Era fratele lui.

Deodată apăru și o doamnă — o doamnă adevărată, în rochie neagră, și cu umbrelă. Arăta extrem de sclivisită în mijlocul nostru, și mai stranie decît dac-ar fi căzut din cer. Domnul Baker o salută cu mîna la beretă. Era soția căpitanului. În curînd acesta, îmbrăcat foarte elegant, cu o cămașă albă, coborî împreună cu ea. Nu l-am recunoscut pînă-n clipa cînd l-am auzit strigînd, de pe chei, către domnul Baker :

— Nu uita să întorci cronometrele mîne dimineață.

O mulțime de indivizi jerpeliți, cu ochii lunecători, se vînturau la teuga, chipurile ca să dea o mînă de ajutor.

— Mai de grabă ca să fure ceva, comentă Knowles, vesel.

Nenorociții ! Dar cui îi păsa de ei ? Ajunsesem acasă ! Am fost încîntați, însă, cînd domnul Baker l-a repezit pe unul dintre ei, care-i răspunsese obraznic. Totul ni se părea încîntător.

— Am terminat la pupa ! strigă domnul Creighton.

— Nu mai avem apă în rezervor, domnule ! raportă pentru ultima oară dulgherul, cu-o sondă în mână.

Domnul Baker aruncă o privire spre oamenii nerăbdători adunați în grupuri pe punți, apoi își ridică ochii spre vergi și spuse, rîgîind :

— Hm ! E-n ordine, băieți !

Grupurile se risipiră. Călătoria luase sfîrșit.

Baloturi cu rufărie de pat începură să zboare peste copastie ; cufere legate cu frînghii lunecară pe schelă — dar nici baloturile, nici cuferele nu erau prea numeroase.

— Celelalte fac o croazieră pe undeva în largul Capului, îi explică, pe un ton misterios, Knowles unui pierdevară, cu care legase fulgerător o strînsă prietenie.

Mateloții alergau, chemîndu-se unii pe alții și apelînd la ajutorul unor oameni cu totul necunoscuți, apoi se apropiau, subit politicoși, de secund ca să-i strîngă mîna înainte de-a coborî.

— Cu bine, domnule, repetau ei pe tonuri diferite.

Domnul Baker le strîngea palmele aspre, iar ochii îi străluceau, cînd le spunea la fiecare cîte o vorbă prietenoasă.

— Ai grijă ce faci cu banii, Knowles. Hm ! Dacă-o să ai grijă, în curînd o să-ți găsești o nevastă frumoasă.

Șchiopul era încîntat.

— Adio, domnule, rosti Belfast cu emoție în glas, strîngînd zdravăn mîna secundului și privindu-l cu lacrimi în ochi. Credeam c-o să pot coborî cu el pe uscat, adăugă pe un ton plîngăreț.

Domnul Baker nu pricepu, dar spuse amabil :

— Ai grijă de tine, Craik !

Iar neconsolatul Belfast coborî, copleșit de doliu și de singurătate.

În pacea care învălui brusc vasul, domnul Baker începu să se plimbe solitar, rîgînd, încercînd clanțele ușilor, aruncînd cîte o privire în ungherele întunecoase, veșnic grijuliu — un secund model ! Nu-l aștepta nimeni pe țarm. Mama lui murise ; tatăl și doi frați — pescari pe Yarmouth — se înecaseră împreună pe „Dogger Bank“ ; rămăsese în viață doar soră-sa, o femeie ursuză. O adevărată doamnă. Măritată cu cel mai bun croitor dintr-o urbe de provincie, care era și politicianul de frunte al urbei, și care nu-l socotea pe cumnatul său, marinarul, îndeajuns de „respectabil“ pentru dînsul. Da, o adevărată doamnă, își spuse, așezîndu-se o clipă să se odihnească pe bocaportul din mijloc. Avea destul timp să coboare, ca să ia o gustare și ca să caute un pat pe undeva. Nu-i plăcea să se despartă de vas. N-ar mai fi avut la cine să se gîndească.

Întinericul unei seri cețoase se lăsa, umed și rece, peste puntea pustie, pe care domnul Baker ședea și fuma, gîndindu-se la toate vasele cărora le purtase de grijă, rînd pe rînd, de-a lungul atîtor ani, cu întreaga lui rîvnă și experiență marinărească. Și în tot acest timp, nu întrezărise niciodată vreun post de comandant. Niciodată !

„Se pare că n-am vîină de căpitan“, își spuse el placid, în vreme ce paznicul vasului, un bătrîn zbîrcit, cu ochii urduroși (care se instalase în bucătărie) îl înjura în șoaptă că „zăbovește atîta“. Secundul își urmă gîndurile, fără pic de invidie :

„Creighton e un adevărat gentleman... are prieteni suspuși... O să parvină. E un băiat drăguț... Cu ceva mai multă experiență...”

Se ridică, scuturîndu-se.

— O să mă-ntorc mîine la prima oră, îi strigă el paznicului. Nu lăsa pe nimeni să se-atingă de ceva, pînă nu vin eu !

Apoi coborî în sfîrșit și el pe țarm — un secund model !

Oamenii, împrăștiați de dizolvantul contact cu uscatul, se regăsiră încă o dată în biroul companiei de navigație.

— „Narcis“ plătește ! strigă, în fața unei uși de sticlă, un bătrînel cu nasturi de alamă și cu o caschetă pe care se vedeau inițialele *B. T.*¹ și o coroană.

Mulți oameni intrară de îndată, dar alții, venind prea tîrziu, trebuiră să mai aștepte. Încăperea era spațioasă, proaspăt văruiată, și cam pustie. O teighea, dominată de un grilaj de sîrmă, ocupa o treime din încăperea prăfuită, iar înapoia grilajului un funcționar cu o față-flască și cu cărare la mijloc, avea gesturile sacadate și ochii mobili și strălucitori ai unei păsări închise într-o colivie. Sărmanul căpitan Allistoun era și el acolo : așezat în fața unei măsute pe care se îngrămădeau teancuri de bancnote și monede de aur, părea copleșit de captivitatea lui. O altă pasăre a Camerei de comerț stătea cocoțată pe un taburet înalt, lîngă ușa : o pasăre bătrînă, care nu se sinchisea de chicotelile acestor mateloți plini de voie bună. Echipajul de pe „Narcis“, risipit în grupuri răzlețe, adăsta prin colțuri. Oamenii erau îmbrăcați în straie noi, de uscat, în jilecki arătoase (deși păreau croite cu-o bardă), în pantaloni lucioși, făcuți parcă din tablă mototolită, în cămași de flanelă, fără gulere ; iar în picioare purtau pantofi noi, lustruiți. Bătîndu-se pe umăr și ținîndu-se de cîte un nasture, se întrebau în șoaptă :

— Unde-ai dormit aseară ?

Își loveau coapsele și dădeau din picioare, înăbușindu-și cîte un hohot de rîs. Mai toți aveau fețele radioase și proaspăt bărbierite ; doar vreo doi-trei

¹ *B. T.* Board of Trade, Camera de comerț (Ministerul comerțului și al marinei comerciale, în Anglia).

erau nepieptănați și mohoriți ; cei doi norvegieni, blajini și curăței, promiteau să fie pe placul inimii moaselor cucoane care patronează Căminul marinarilor scandinavi. Wamibo, încă îmbrăcat în hainele lui de lucru, visa, drept și masiv, în mijlocul încăperii, dar se trezi la apariția lui Archie, ca să-i zîmbească. Chiar în clipa aceea, funcționarul veșnic treaz strigă un nume, și plata începu.

Oamenii se înfățișară unul cîte unul la masă pentru a-și primi simbria glorioasei și obscurei lor trude. Apucau grijulii banii cu mîinile lor butucănoase, îi vîrau fără să-i numere în buzunarele pantalonilor, sau, întorcîndu-se cu spatele la masă, îi numărau anevoie în căușul palmelor lor țepene.

— I-ai numărat ? Iscălește de primire ! Aici, aici ! repeta funcționarul, nerăbdător.

„Da' proști mai sînt marinarii ăștia !” își spunea el în gînd.

Își făcu apariția și venerabilul Singleton, neștiind sigur dacă era zi sau noapte ; stropi cafenii de salivă de tutun îi pătau barba albă ; mîinile lui, care nu șovăiau niciodată în lumina puternică din largul mării, abia izbuteau să cuprindă grămăjoara de galbeni, în adîncă întunecime a țărmlui.

— Nu știi să scrii ? îl întrebă conțopistul, intrigat. Fă o cruce, atunci !

Singleton schiță anevoie o cruce stîngace, care păta foaia.

— Ce brută scîrboasă ! murmură conțopistul.

Cineva îi deschise ușa bătrînului, care ieși ca un patriarh al mării, cu pași șovăitori, fără să ne arunce măcar o privire.

Archie avea un portofel. Ceilalți îl luară peste picior. Belfast, care arăta răvășit, ca și cum ar fi trecut deja prin vreo cîrciumă, dacă nu chiar prin două, părea emoționat și ținea morțiș să stea de

vorbă între patru ochi cu căpitanul. Acesta rămase surprins. Vorbiră prin grilaj, așa că l-am putut auzi pe căpitan spunând :

— L-am predat Camerei de comerț.

— Aș fi vrut să am o amintire de la el, murmură Belfast.

— Dar nu se poate, omule, îl lămuri căpitanul. A fost predat la Departamentul Marinei, unde-a fost închis și pus sub sigiliu.

Belfast se trase înapoi, bosumflat, cu ochii triști. Într-o pauză l-am auzit pe căpitan vorbind cu funcționarul acela. „James Wait... decedat... nu s-au găsit nici un fel de acte... nici o rudă... nici o urmă... Departamentul trebuie, deci, să-i păstreze leafa...” Atîta am putut desluși din conversația lor. În clipa aceea intră Donkin. Abia răsufla, și părea grav, aferat. Mergînd drept spre masă, îi vorbi cu însuflețire conștientului, care-l găsi foarte inteligent. Discutară prietenește despre suma de bani convenită lui Donkin, înghițind pe întrecute „h”-ul de la începutul cuvintelor.¹ Căpitanul Allistoun îi plăti suma, spunînd foarte calm :

— Am menționat în livret proasta dumitale com-
portare.

Donkin îi răspunse, ridicînd glasul :

— N-am nevoie de livretul ăla afurisit, păstrați-l !
Am găsit de lucru pe țarm.

Și, întorcîndu-se cu fața spre noi, adăugă :

— Am isprăvit cu marea aia afurisită !

Toți se uitară la el. Avea haine noi, un aer degajat, și părea mai la largul lui decît oricare dintre noi. Ne privea cu aplomb, savurînd efectul declarației sale.

¹ Trăsătură caracteristică a dialectului *cockney*, vorbit în mahalalele Londrei.

— Da. Am prieteni bogați. Voi nu puteți avea asemenea prieteni. Numai că eu mi-s om. Ei, da' am fost totuși camarazi de bord. Care vine să bea un rînd ?

Nimeni nu se clinti. Se așternu o tăcere grea — tăcerea unor fețe inexpressive și a unor priviri împietrite. Donkin așteptă o clipă, zîmbi amar, și porni spre ușă. Ajuns în pragul ei, mai aruncă o privire în jur.

— Nu vreți ? Bandă de fățarnici ! Nu ? Da' ce v-am făcut ? V-am oropsit eu ? V-am făcut vreun rău ? Da' ?... Nu vreți să beți ? ...Bine ! Atunci crăpați de sete cu toții, afurisiților ! Nici unul din voi n-are coraj nici cît un purice. Drojdia societății ! Munciți și crăpați de foame !

Și spunînd acestea ieși, trîntind ușa după el cu atîta violență, încît bătrîna pasăre a Camerei de comerț aproape că se prăbuși de pe taburetul pe care se cocoțase.

— E nebun, zise Archie.

— Ba nu, e beat ! stăruie Belfast, pe un ton plîngăreț, abia ținîndu-se pe picioare.

Căpitanul Allistoun zîmbea gînditor, așezat în fața mesei golite de bani.

Afară, pe Tower Hill¹, oamenii șovăiau stîngaci, clipind din ochi, parcă orbiți de lumina aceea ciudată și cețoasă, și descumpăniți de priveliștea unei asemenea forfote ; ei, care se puteau auzi unii pe alții în vuietul furtunilor, păreau asurziți și zăpăciți de rumoarea surdă a pămîntului febril.

— La „Calul negru“ ! strigară cîțiva. La „Calul Negru“ !

— Hai să bem împreună înainte de-a ne despărți ! Traversară strada, ținîndu-se unii de alții. Numai Charley și Belfast se depărtară singuri. Deodată o

¹ Dealul Turnului (dealul pe care se înalță Turnul Londrei).

femeie dîrdulie și rumenă la față, cu o broboadă cenușie peste părul ei flocoș și prăfuit, se agăță de gîtul lui Charley. Era maică-sa.

— Ah, băiatule, băiatule ! se smiorcăi ea.

— Lăasă-mă ! o repezi Charley. Lasă-mă, mamă !

Tocmai treceam pe lîngă el, așa că mi-a aruncat, peste capul murdar al femeii plîngărețe, un zîmbet mucalit și o privire ironică, pătrunzătoare și îndrăzneată, ce părea să-mi facă de rușine întreaga experiență de viață. Am scuturat din cap și am trecut mai departe, dar l-am auzit spunînd cu dezinvoltură :

— Dacă mă lași acum, îți dau un șiling din leafa mea, ca să bei și tu ceva.

Cîțiva pași mai încolo, am dat peste Belfast. M-a apucat de braț, fremătînd de entuziasm.

— Nu puteam merge cu ei, bîngui el, arătînd cu capul spre ceata noastră zgomotoasă, care luneca încet spre celălalt trotuar. Cînd mă gîndesc la Jimmy !... Bietul Jim ! Cînd mă gîndesc la el, îmi pierd cheful să beau. Și tu erai prieten cu el... Dar eu l-am salvat... mai ții minte ?... L-am apucat de părul ăla scurt și creț... Da... Și tot eu am furat plăcinta aia afurisită... Ai văzut cum nu voia să se urnească ? Nimeni nu-l putea face să se urnească !

Îi dădură lacrimile.

— Nici nu l-am atins, nici atîtica ! Dar de dragul meu, a plecat... ca un mieluşel a plecat !

M-am depărtat încetișor. Accesele de plîns ale lui Belfast se terminau de obicei cu o încăierare, iar eu nu țineam cîtuși de puțin să suport povara inconsolabilei lui dureri. În plus, se iviseră doi polițiști impunători, care se uitau la noi cu niște ochi dezaprobatori și incoruptibili.

— La revedere ! i-am zis, și am plecat.

Dar în colț m-am oprit ca să arunc o ultimă privire echipajului de pe „Narcis”. Se legăna, sovăitor și gălăgios, pe dalele late din fața Monetăriei. Se îndreptau spre cârciuma „Calul negru”, unde niște oameni brutali, în cămăși, dar cu căciuli de blană pe cap, împart, scoțându-le din butoaiile lustruite, iluzii peste iluzii — iluzia puterii, iluzia veseliei și a fericirii, iluzia splendorii și poeziei vieții, atât de necesară echipajelor de pe vasele ce se-ntorc din Mările Sudului. Îi vedeam de departe, discutând, cu priviri voioase și cu gesturi stângace, în vreme ce marea vieții le umplea neconținut urechile cu un vuiet, pe care nici nu-l băgau în seamă. Așa cum se legănau pe pietrele albe, în mijlocul mulțimii grăbite și zgomotoase, păreau niște ființe dintr-o altă specie — o specie pierdută, singuratică, lipsită de memorie și osîndită să piară; niște naufragiați, niște naufragiați nesăbuiți, veseli și nebuni, care petrec în toiu furtunii, pe muchea lunecoasă a unei stînci perfide. Vuietul orașului semăna cu mugetul cumplit al brizantilor ce se fugăresc necruțători, spre un țel nemilos. Deodată, însă, norii se sparseră pe cer și un potop de raze curse pe zidurile caselor înnegrite. Bulucul întunecat al mateloților se tălăzuia în lumina soarelui. La stînga lor, copacii din grădina Turnului fremătau, iar pietrele Turnului străluceau, mișcîndu-se parcă în razele jucăuse, ca și cum și-ar fi amintit brusc de toate marile bucurii și suferințe ale trecutului, îndurate de strămoșii războinici ai acestor oameni: flăcări luați la oaste cu arcanul, strigătele de revoltă, plîsetele femeilor pe mal, apoi chiotele bărbaților salutîndu-i pe cei ce se-ntorceau victorioși. Lumina soarelui pogora ca un har peste noroiul pămîntului, peste pietrele mute dar doli-dora de amintiri, peste lăcomie și egoism, peste fetele neliniștite ale oamenilor lipsiți de memorie. Iar la

dreapta bulucului întunecat fațada murdară a Monetăriei, spălată de valul de lumină, apăru o clipă, albă și scînteietoare, ca un palat de marmoră într-un basm. Echipajul de pe „Narcis” dispăru.

Nu i-am mai văzut niciodată. Marea i-a răpit pe cîțiva dintre ei, vapoarele i-au luat pe mulți alții, iar cimitirele de pe pămînt pot da socoteală de ceilalți. Singleton și-a dus desigur lungul pomelnic al anilor de muncă loială, în adîncurile pașnice ale unei mări ospitaliere. Iar Donkin, care nu a muncit cîstit nici măcar o zi din viața lui, își cîștigă de bună seamă pîinea perorînd, cu o elocință murdară, despre dreptul la viață al lucrătorilor. Așa să fie ! Pămîntul și marea primească-și fiecare ce i se cuvine.

Un camarad de bord pe care-l pierzi, e pierdut pentru totdeauna, la fel ca oricare alt om. Iar eu nu i-am mai revăzut pe nici unul dintre ei. Dar cîteodată șuvoiul amintirilor urcă năvalnic în susul întunecatului fluviu cu Nouă Coturi. Atunci, pe apele aceluia șuvoi părăsit, văd cum lunecă un vas — un vas fantomatic, manevrat de un echipaj de fantome. Acestea trec și-mi fac semn, cu o voce spectrală. N-am smuls noi, oare, navigînd laolaltă pe marea nemuritoare, un sens vieților noastre păcătoase ? Adio, fraților ! Ați fost niște mateloți destoinici. La fel de destoinici ca oricare dintre cei care-au izbit vreodată, urlînd, în pînzele zbuciumate ale arborelui mare ; sau care, legănîndu-se pe vergi, invizibili în noapte, au răspuns chiuind la chioțele furtunii.

TINEREȚE

Aşa ceva nu s-ar fi putut împlini altundeva decât în Anglia, unde oamenii şi marea se întrepătrund, ca să zic aşa — marea intrînd în viaţa mai tuturor oamenilor, iar oamenii ajungînd a cunoaşte totul sau măcar cîte ceva despre mare, ca divertisment, ca fundal al călătoriilor lor sau ca mijloc de existenţă.

Şedeam cu coatele pe marginea unei mese de mahon în care se reflectau sticla, paharele de vin roşu şi feţele noastre. Se aflau acolo un director de întreprinderi, un contabil, un avocat, Marlow şi eu însumi. Directorul îşi făcuse ucenicia pe „Conway“, contabilul lucrase patru ani pe mare, avocatul — un conservator înrăit, adept înfocat al Bisericii episcopale anglicane, dar altminteri om de ispravă şi de onoare — fusese secund pe vasele poştale, în vremurile bune de odinioară, cînd acestea aveau velele pătrate, la cel puţin două catarge, şi obişnuiau să navigheze pe marea Chinei cu bonetele¹ de jos şi de sus întinse în bătaia musonului. Toţi ne începusem viaţa în marina comercială. Pe toţi cinci ne lega laolaltă puternicul lanţ al mării, precum şi acea camaraderie profesională, pe care n-o poate zămisi

¹ Vele apărătoare, care se montează numai pe vreme bună.

nici o pasiune pentru yachting, pentru croaziere și pentru alte asemenea lucruri, deoarece acestea nu-s decât un divertisment al vieții, pe cînd pomenita camaraderie e viața însăși.

Marlow (cred că așa își scria numele) ne-a istorisit povestea, sau mai degrabă cronica uncea din călătoriile sale :

— Da, m-am vînturat și eu pe mările răsăritene, dar cel mai bine îmi amintesc de prima mea călătorie acolo. După cum știți și voi, prieteni, unele călătorii par menite să illustreze viața, și ar putea sluji drept simboluri ale existenței omenesti. Te canonești, te spetești, aproape că-ți dai și viața, ba uneori ți-o pierzi cu-adevărat, încercînd să realizezi ceva, și nu poți. Nu din vina ta. Ci pur și simplu nu ești în stare să faci ceva, nici în mare, nici în mic, absolut nimic — nici măcar să te-nșori cu-o fată bătrînă, sau să duci la portul de destinație o biată încărcătură de șase sute de tone de cărbuni.

O istorie ca asta îți rămîne în minte. Era prima mea călătorie în Extremul Orient, și prima pe care-o făceam în calitate de secund ; iar căpitanul meu se afla, de asemeni, la prima lui misiune de comandant. Veți recunoaște că era și timpul s-o capete, căci avea șaizeci de ani bătuți pe multe. Era un omuleț cu spinarea lată, dar nu prea dreaptă, cu niște umeri încovoiați și cu un picior mai arcuit decât celălalt, într-un cuvînt, avea acea înfățișare ciudat de sucită care se observă îndeobște la oamenii dedați muncilor cîmpului. Fața lui, care semăna cu un spărgător de nuci — bărbia și nasul încercînd parcă să se unească deasupra unei guri prăbușite — era încadrată de smocuri de păr cenușiu ca fierul, care-ți evocau o bărbie de vată mînjită cu praf de cărbune. Iar pe această față bătrînă, jucau niște ochi albaștri ciudat de asemănători cu ochii unui băiat, plini de

candoarea pe care unii oameni de rînd o păstrează pînă la capătul zilelor lor, grație unei inimi simple și unui suflet drept, hărăzite rareori muritorilor. Ce anume l-a îndemnat să mă accepte ca secund, rămîne pentru mine o taină. Veneam de pe un *clipper*¹ australian nou-nouț, pe bordul căruia slujisem în calitate de ofițer trei, iar el părea să aibă o prejudecată împotriva acestor *clipper*-e ca fiind prea distinse și aristocratice. „Să știi că pe corabia asta va trebui să muncești“, mi-a spus. I-am răspuns că munisem pe bordul fiecăruia dintre vasele pe care navigasem. „Da, dar corabia asta nu-i ca toate celelalte, iar voi, ăștia care veniți de pe navele alea mari... În fine ! Cred c-o să meargă. Îmbarcă-te mîine.“

Și m-am îmbarcat a doua zi. Au trecut de-atunci douăzeci și doi de ani, iar eu aveam doar douăzeci. Cît de repede trece timpul ! A fost una din cele mai fericite zile din viața mea. Închipuți-vă ! Pentru prima oară secund, ofițer cu răspunderi reale ! N-aș fi schimbat noul meu post nici pentru tot aurul din lume !

Primul secund m-a cercetat cu luare-aminte. Era și el cam bătrîn, dar cu totul altfel la înfățișare decît căpitanul. Avea un nas roman, o barbă lungă și albă ca zăpada, și purta numele de Mahon, dar stăruia ca acesta să fie pronunțat „Mann“. Era de familie bună, dar nu prea avusese noroc, și nu putuse avansa niciodată.

Cît despre comandant, slujise ani de-a rîndul pe vasele de cabotaj, apoi în Mediterana și, la urmă, în flota comercială care naviga în Indiile de Vest. Nu făcuse niciodată ocolul Capului. Abia dacă știa să scrie, și nici nu ținea. Amîndoi erau, desigur, buni

¹ Vas cu pînze, destinat unor lungi călătorii.

marinari, iar eu mă simțeam între ei ca un băiețuș între doi bunici.

Și vasul era bătrîn. Se numea „Iudeea” — ciudat nume, nu-i așa? Aparținea unui anume Wilmer, ori Wilcox, sau cam așa ceva, n-are importanță cum îl chema, căci a dat faliment sau a murit în urmă cu peste douăzeci de ani. „Iudeea” zăcuse nu știu cîtă vreme în bazinul Shadwell. Vă puteți imagina în ce hal era. Ajunsesse numai rugină, praf, murdărie, catargele i-erau pline de funingine, iar punțile pline de noroi. Pentru mine, era ca și cum aș fi ieșit dintr-un palat și-aș fi pătruns într-un bordei dărăpănat. Era un vas cu o deplasare de aproximativ 400 de tone, avea un cabestan rudimentar, nu găseai nicăieri pe bord vreo bucatică de aramă, totul era de lemn, pînă și ivărele de la uși; partea de la pupa era masivă și pătrată. Sub numele vasului, scris cu litere mari, se vedeau o mulțime de fiorituri de pe care aurul se scorjise, și un soi de blazon, cu deviza: «Luptă, sau mori!» Țin minte că mi-a făcut o impresie grozavă. Deviza asta avea ceva romantic, ceva care mă făcea să îndrăgesc bătrîna corabie, ceva care vorbea tinereții mele!

Am pornit din Londra cu balast — cu balast de nisip — îndreptîndu-ne spre un port din miez-noapte, pentru a lua o încărcătură de cărbuni și a ne continua de-acolo drumul spre Bangkok¹. Bangkok! Mă treceau fiori. Eram de șase ani pe mare, dar nu văzusem decît Melbourne și Sydney, locuri foarte interesante, ba chiar frumoase în felul lor, — dar Bangkok!

Am ieșit din Tamisa cu toate pînzele sus, și avînd la bord un pilot din Marea Nordului, pe nume Jermy, care tîndălea toată ziua în preajma bucă-

¹ Actuala capitală a Thailandei, fostă capitală a regatului Siam.

tăricei, ca să-și usuce batista în fața sobei. Ai fi zis că nu dormea niciodată. Era un om posomorît, cu nasul veșnic înflorit de-o lacrimă, și care fie că avusese necazuri, le avea încă, ori se aștepta să le aibă, nu părea mulțumit decât atunci când ceva mergea prost. N-avea încredere în tinerețea mea, în judecata și-n simțul meu marinăresc, și ținea morțiș să mi-o arate în fel și chip. Mărturisesc că avea dreptate. Am impresia că nu prea știam mare lucru pe-atunci și nici acum nu știu mult mai mult; dar îi port pică celui Jermyn pînă-n ziua de azi.

Ne-a trebuit o săptămînă ca s-ajungem în rada portului Yarmouth¹, iar acolo ne-a apucat o furtună grozavă — faimoasa furtună din octombrie de acum douăzeci și doi de ani. Vînturi, fulgere, zloată, zăpadă, și o mare dezlănțuită. Navigam fără încărcătură și vă puteți imagina ce groaznic era, dacă-o să vă spun că pavoazele ni s-au rupt, iar puntea ne-a fost inundată. În cea de-a doua noapte lestul vasului s-a deplasat spre bordul din vînt, iar între timp valurile ne mînaseră undeva în apropiere de Dogger Bank. Nu era nimic altceva de făcut decât să coborîm cu lopețile, pentru a încerca să redresăm vasul. Iată-ne așadar, în cala aceea enormă și sinistă ca o peșteră, cu niște lumînări de scu pîlpîitoare lipite de grinzi, în vreme ce afară urla furtuna, făcînd ca vasul lăsat într-o rină să danseze nebunește. Eram cu toții acolo, Jermyn, comandantul, și ceilalți; abia ținîndu-ne pe picioare, încercam să azvîrlim în bătaia vîntului nisipul ud, pe care-l săpam ca niște gropari. La fiecare smucitură a vasului, puteai vedea, prin semiobscuritate, siluetele vagi ale oamenilor care cădeau agităndu-și lopețile. Unul dintre muși (aveam

¹ Oraș și port la Marea Nordului.

doi) plîngea de parcă i s-ar fi frînt inima, așa de tare îl impresionase bizarea scenei. Îl auzeam smiorcăind undeva în beznă.

În cea de-a treia zi furtuna s-a potolit, și nu peste multă vreme am fost culeși de-un remorcher din Nord. Ne-au trebuit în total șaisprezece zile ca s-ajungem de la Londra la Tyne! Cînd am intrat în docuri, ne pierdusem rîndul la încărcare, așa că am fost duși la o dană unde-am rămas o lună. Doamna Beard (comandantul se numea Beard) veni de la Colchester ca să-l vadă pe bătrînul ei soț. Se instală la bord. Echipajul angajat temporar se risipi, iar pe vas nu rămaseră decît ofițerii, un mus și stewardul, un mulatru care răspundea la numele de Abraham. Doamna Beard era o femeie în vîrstă, cu o față încrețită și rumenă ca un măr de iarnă, dar cu o siluetă de fetișcană. Într-o zi m-a surprins cusîndu-mi un nasture, și a stăruit să-i dau să-mi repare cămășile. Nu semăna de fel cu soțiile de comandanți pe care le cunoscusem la bordul unor *clipper*-e. Cînd i-am adus cămășile, mi-a spus:

— Dar ciorapii? Sînt sigură că și ei au nevoie de reparații, iar lucrurile lui John — adică ale căpitănului Beard — sînt toate în stare bună acum. Aș fi bucuroasă să am ceva de făcut.

Binecuvîntată fie bătrîna aceea. S-a apucat să-mi cerceteze și să-mi repare echipamentul, iar între timp eu am ciuit pentru prima oară *Sartor Resartus*¹ și *Cavalcada spre Khiva*² a lui Burnaby. N-am prea înțeles mare lucru din prima din aceste cărți, dar țin minte că pe atunci l-am preferat pe soldat filozofului — o preferință pe care viața n-a făcut decît

¹ Operă autobiografică a escistului englez *Thomas Carlyle* (1795—1881).

² Scriere memorialistică a călătorului englez *Frederick G. Burnaby* (1842—1885).

s-o confirme. Primul era un adevărat bărbat, iar celălalt era ceva mai mult, sau poate ceva mai puțin decît atît. Dar amîndoi au murit, cum au murit și doamna Beard, și tinerețea, și puterea, și geniul, și gîndurile, și faptele, și inimile simple, căci totul moare... Dar să lăsăm asta.

În cele din urmă ne-au încărcat vasul. Ne-am completat echipajul cu opt mateloți și doi muși. Într-o seară am tras vasul pînă la geamandurile de la intrarea docurilor, gata să ieșim, cu temeinica nădejde că ne vom putea continua călătoria chiar a doua zi. Doamna Beard urma să se întoarcă acasă cu un tren de noapte. După ce am amarat vasul, ne-am așezat să bem un ceai, în tăcere — Mahon, bătrîna pereche și eu. Eu am terminat primul și-am ieșit să fumez o țigară, cabina mea aflîndu-se într-un ruf¹ situat chiar lîngă dunetă. Era ora fluxului, vîntul se întîrise, și burnița; cele două porți ale docurilor erau deschise, iar vasele de cărbuni intrau și ieșeau pe întuneric, cu luminile aprinse, făcînd un zgomot grozav cu elicele și cu vinciurile lor scîrțîitoare, la care se adăugau strigătele celor de pe dane. Urmăream din ochi procesiunea luminilor de drum și a luminilor de poziție care lunecau în noapte, cînd, deodată, mi-a răsărit în față o vîlvoare roșie, apoi a dispărut, și s-a ivit din nou, de data asta pentru a rămîne. Am zărit atunci prova unui vapor, foarte aproape. „Veniți, repede!” le-am strigat celor din cabină, apoi am auzit un glas speriat, clamînd undeva în noapte: „Oprește-l, domnule!” Se auzi un clopot, apoi un alt glas, alarmat: „O să intrăm drept în vasul ăla!” Răspunsul la acest avertisment fu un „Bine! Bine!” repezit, urmat de o zguduitură

¹ Suprastructură pe puntea unui vas, cuprinzînd magazii și cabine.

puternică în clipa cînd etrava¹ vaporului ne izbi pieziș greementul². A urmat o zăpăceală de nedescris, țipete, zgomot de pași precipitați. Vaporul a scos un șuierat prelung. Apoi s-a auzit un glas: „E-n regulă, domnule căpitan“... „N-ai pățit nimic?“ întrebă vocea repezită. Alergasem la prova ca să văd dacă suferisem vreo avarie, așa c-am răspuns: „Cred că nu“. „Îneciușor, înapoi!“ strigă vocea. Se auzi și un clopot. „Ce vapor e ăsta?“ gemu Mahon. În clipa aceea vaporul nu mai era decît o umbră mătăhălbosă care se depărta de noi. Cei de pe bord strigară un nume, un nume de femeie — „Miranda“, „Melissa“, sau cam așa ceva. „Asta-nseamnă încă o lună în văgăuna asta împuțită!“ îmi spuse Mahon, în vreme ce examina la lumina felinarelor grijelele³ rupse și balustradele sfărîmate. „Dar unde-o fi căpitanul?“

În tot acest timp nu-l văzusem și nu-l auzisem deloc. Ne-am dus la pupa să cercetăm. De undeva din mijlocul bazinului, se auzi un glas tînguios: „Hei, «Iudeea»!“... Cum naiba ajunsese acolo?... „Da!“ i-am strigat. „Plutesc fără vîsle, în barca noastră“, a mai scîncit el. Un luntraș întîrziat se oferi să ne-ajute, iar Mahon se învoi să-i plătească o jumătate de coroană ca să-l remorcheze pe căpitan pînă la vas. Dar prima care se urcă pe scară fu doamna Beard. Plutiseră amîndoi vreme de aproape un ceas în bazinul docurilor, sub ploaia aceea mărunță și rece. În viața mea nu fusesem atît de uimit.

Se pare că, auzindu-mă că strig „Veniți, repede!“, căpitanul pricepuse numai decît ce se-întîmplă și, apucînd-o pe nevăstă-sa, se urcase pe punte și o stră-

¹ Plesă de osatură longitudinală ce formează prova.

² Întreg ansamblul de catarge, sarturi, care susțin velatura unei corăbii.

³ Șipci de lemn legate ca niște trepte între sarturi (parîme care întăresc lateral catargul).

bătuse în fugă, pentru a coborî în barca legată de scara vasului. Pentru un bărbat în vîrstă de şaizeci de ani, nu era rău deloc. Încercaţi să vi-l imaginaţi pe bătrîn purtînd-o eroic în braţe, ca s-o salveze, pe baba aia — femeia vieţii sale. O depusese în barcă, pe-o banchetă, şi tocmai se pregătea să se caţere înapoi la bord, cînd, nu ştiu cum, barca se depărtă de vas. Şi duşi au fost ! Se-nţelege că, în zăpăceala generală, nu i-am auzit strigătele.

Acum, părea stîmjenit. Dar nevastă-sa ne spuse, cu voioşie în glas :

— Presupun că nu mai are nici o importanţă dacă pierd trenul.

— Nu, Jenny, du-te jos şi încălzeşte-te, mormăi el.

Apoi, către noi :

— Un marinar nu trebuie să-şi aducă nevasta pe bord. Poftim ! Am lipsit de pe vas ! E drept că, de data asta, paguba n-a fost prea mare. Hai să mergem să vedem ce avarie ne-a făcut vaporul ăla afurisit.

Stricăciunile nu' erau prea mari, dar reparaţiile ne-au luat trei săptămîni. La capătul lor, întrucît comandantul era ocupat cu cei de la agenţie, am condus-o pe doamna Beard la gară, cărîndu-i geamantanul, şi am instalat-o într-un compartiment de clasa a treia, destul de confortabil. Ea ţinu să-mi spună, deschizînd fereastra :

— Eşti un tînăr de ispravă. Dacă o să-l vezi pe John — adică pe căpitanul Beard — umblînd fără fular noaptea, fii bun şi adu-i aminte din partea mea să-şi învelească bine gîtul.

— Bineînţeles, doamnă Beard, am asigurat-o eu.

— Eşti un tînăr de ispravă. Am băgat cu de seamă cît de atent eşti cu John... cu căpitanul, adică...

Trenul se urni brusc. Mi-am scos bereta ca s-o salut pe bătrînă. N-aveam s-o mai văd niciodată... Daţi încoace clondirul !

aveam senzația că făceam treaba asta de luni de zile, de ani de zile, de-o veșnicie, ca și cum am fi murit și-am fi ajuns într-un infern hărăzit marinariilor. Uitasem în ce zi, în ce lună și-n ce an ne aflăm, uitasem dacă fusesem vreodată pe uscat. Pânzele zburară curînd, iar vasul, întins de-a curmezișul sub o velă de furtună era năpădit de valurile oceanului, dar nouă nu ne păsa. Trăgeam de minerele pompelor, cu niște priviri de idioți. Îndată după ce izbuteam să ne tîrim pe punte, obișnuiam să leg o parîmă în jurul oamenilor, pompelor și arborelui maestru¹ și pompam, pompam într-una, cu apa pînă la brîu, pînă la gît, și chiar peste capetele noastre. Nu ne mai păsa. Uitasem ce-nseamnă să fii uscat.

Iar undeva în mine se ascundea gîndul : „Pe legea mea, iată o aventură grozavă, dintre cele despre care citești prin cărți ; iar asta e prima mea călătorie ca secund, și deși n-am decît douăzeci de ani, mă țin la fel de bine ca oricare altul, ba, îmi mai și îmbărbătez oamenii“. Eram încîntat. N-aș fi renunțat pentru nimic în lume la experiența asta. Erau chiar momente cînd jubilam. Ori de cîte ori epava se răsucea, greoaie, cu fundul pupei în sus, mi se părea că azvîrle spre cer, ca un apel, ca o sfidare, ca un strigăt adresat norilor nemiloși, cuvintele scrise la pupa : „«Iudeea», Londra. Luptă sau mori !“

O, tinerete ! Cîtă putere, cîtă credință și cîtă imaginație ai ! Pentru mine, vasul acela nu era o harabă hodorogită cărînd prin lume o grămadă de cărbuni, ci era însăși strădania, încercarea, examenul vieții. Mă gîndesc la el cu plăcere, cu duioșie, cu părere de rău — cum te gîndești la un mort care ți-a fost drag. Nu-l voi uita niciodată... Dați încoace clondirul !

¹ Catargul principal.

Într-o noapte, pe cînd, priponiți de catarg, precum v-am mai spus, pompam asurziti de vînt, nemaiavînd curaj nici măcar atîta cît să ne dorim moartea, un talaz uriaș s-a abătut peste capetele noastre, spărgîndu-se pe punte. Cînd mi-am recăpătat răsufierea, am strigat, dînd glas datoriei : „Țineți-vă bine, băieți !“, dar am simțit deodată că un obiect tare, ce plutea pe punte, mă izbește-n pulpă. Am dat să-l apuc, dar n-am reușit. Era atîta întuneric, că nu ne vedeam unii altora fețele, de la doi pași.

După această izbitură, vasul a rămas o clipă nemîșcat, iar obiectul cu pricina m-a lovit din nou în picior. De data asta, l-am prins : era o tingire. La început, fiind năucit de oboseală și neavînd nimic altceva în minte decît pompele, n-am priceput ce țineam în mînă. Dar deodată mi-am dat seama și-am exclamat : „Băieți, ruful de pe punte s-a dus ! Să lăsăm pompele și să-l căutăm pe bucătar !“

Se afla la prova o suprastructură care adăpostea bucătăria, cabina bucătarului și dormitorul echipajului. Cum ne așteptam de cîteva zile s-o vedem luată de valuri, oamenii primiseră ordin să doarmă în careu, singurul loc sigur de pe vas. Totuși Abraham, stewardul, încăpățînat ca un catîr, stăruise prostete să rămînă în cușeta lui, cred că de spaimă, ca un animal care nu vrea să iasă din grajdul ce se năruie într-un cutremur. Ne-am dus așadar să-l căutăm, primejduindu-ne viața, căci o dată ieșiți dintre frînghii, eram la fel de expuși ca pe-o plută. Ruful era dărîmat, de parcă o bombă ar fi explodat înăuntru. Zburase aproape în întregime peste bord — soba, cușetele, lădițele oamenilor, totul se spulberase ; rămăseseră, ca prin minune, doar doi stîlpi ce susțineau o parte din peretele de care era prinsă cușeta lui Abraham. Dibuind printre sfărîmături, am dat peste cușetă : dumnealui ședea acolo, înconjurat

de sfărîmăturile înspumate, și vorbea singur, cît se poate de vesel. Își ieșise din minți, înnebunise de-a binelea și definitiv, în urma acestui neașteptat șoc care-i zdruncinase restul de rezistență. L-am luat pe sus, l-am tîrit la pupa și l-am aruncat cu capul în jos pe scara ce ducea spre careu. Vă dați seama că n-aveam vreme să-l transportăm acolo cu ne-sfîrșite precauții și s-așteptăm să vedem cum îi merge. Cei de jos aveau să-l culeagă la picioarele scării. Noi ne grăbeam să ne-ntoarcem la pompe. Treaba asta nu suferea nici o amînare. Un vas care-a luat apă, nu cunoaște mila.

S-ar fi zis că singurul țel al acelei furtuni diabolice fusese să-l scoată din minți pe mulatru ală nenorocit. Căci vîntul se potoli către dimineață, iar a doua zi cerul se limpezi, și apa din vas începu să scadă, pe măsură ce marea se liniștea. Cînd am pus un nou rînd de pînze, oamenii au cerut să ne-ntoarcem acasă — și într-adevăr nu era altceva de făcut. Bărcile dispăruseră, punțile rămăseseră goale, careul la fel, oamenii nu mai aveau decît lucrurile de pe ei, proviziile se stricaseră, și întreg vasul era o ruină. Am îndreptat așadar vasul spre patrie. Dar — veți crede oare? — vîntul începu să bată dinspre est, drept în fața noastră. Un vînt proaspăt, care sufla neconținut. Înaintam foarte greu, dar în schimb vasul nu mai lua chiar atîta apă, deoarece marea era relativ calmă. A pompa două ore din patru nu-i glumă, dar așa am putut ajunge pînă la Falmouth.¹

Inimoișii locuitori ai aceluia port trăiesc din naufragii și de-accea sînt sigur c-au fost bucuroși să ne vadă. O haită hămesită de dulgheri navali începură să-și ascută uneltele la vederea acestei epave. Și

¹ Port în sud-vestul Angliei.

zău că ne-au jumulit binișor pînă să termine. Îmi închipui că armatorul se simțea deja strîns cu ușa. Lucrurile se tăragăneau. S-a hotărît apoi scoaterea unei părți din încărcătură, pentru ca vasul să poată fi călăfătit. Zis și făcut. Reparațiile au fost duse la bun sfîrșit, vasul a fost încărcat la loc, am angajat un nou echipaj, și-am pornit iar la drum, spre Bangkok. Peste-o săptămînă eram înapoi. Echipajul declarase că nu vrea să meargă la Bangkok — adică să facă un voiaj de-o sută cincizeci de zile — într-o barcă nenorocită, în care trebuia să pompezi cîte opt ore pe zi. Iar gazetele navale inserară din nou un mic anunț: „Bricul «Iudeea». De la Tyne la Bangkok. Cărbuni. Întors la Falmouth cu spărturi și cu echipajul refuzînd să-și facă datoria.“

Au urmat alte întîrzieri, alte cîrpăceli. Armatorul a stat o zi întreagă pe vas, după care a declarat că acesta-i în stare perfectă. Sărmanul căpitan Beard arăta ca o fantomă, din pricina atîtor necazuri și umilințe. Nu uitați c-avea șaizeci de ani, și că era primul vas pe care-l comanda. Mahon spunea că era o expediție absurdă și c-o să se sfîrșească prost. Mie, însă, vasul îmi plăcea mai mult ca oricînd, și ardeam de nerăbdare s-ajung la Bangkok. La Bangkok! Nume magic, nume binecuvîntat! „Mésopotamia“ nu era nimic pe lîngă el. Nu uitați c-aveam douăzeci de ani, că navigam pentru prima oară ca secund, și că Orientul mă aștepta.

Am ieșit din docuri și-am ancorat în radă, cu un nou echipaj — al treilea. Vasul lua apă mai rău ca oricînd. Era ca și cum dulgherii ăia afurisiți l-ar fi găurit dinadins. De data asta nici n-am mai ieșit din radă. Echipajul a refuzat pur și simplu să manevreze cabestanul.

Am fost remorcați înapoi, undeva în fundul portului, și-am ajuns o piesă de decor, un soi de instituție

locală. Oamenii ne arătau cu degetul, spunându-le vizitatorilor : „Bricul ăla cu destinația Bangkok zace aici de șase luni de zile, și s-a întors de trei ori din drum“. În zilele de sărbătoare, ștengarii care ieșeau la plimbare cu bărcile ne strigau : „Hei, ăi de pe «Iudeea» !“ iar dacă vreunul dintre noi își scotea capul peste parapet, îl întrebau rînjind : „Încotro ? Spre Bangkok ?“ Rămăsesem numai trei oameni la bord. Bietul comandant zăcea năuc în cabină. Mahon se ocupa cu bucătăria, înzestrat pe neașteptate cu geniul culinar al franțuzilor. Cît despre mine, mă ocupam, cu încetineală, de velatură. Devenisem niște cetățeni ai Falmouth-ului. Ne cunoșteau toți prăvăliașii. La frizer sau la tutungiu, eram întrebați pe un ton familiar : „Credeți c-o s-ajungeți vreodată la Bangkok ?“ Între timp, armatorul, asiguratorii și navlositorii¹ se ciondăneau între ei la Londra, iar noi continuam să ne primim simbria... Dați încoace clondirul !...

Era ceva îngrozitor. Moralmente, era mai rău decît dac-am fi pompat mai departe, ca să scăpăm cu viață. S-ar fi zis că lumea ne uitase, că nu mai eram ai nimănui, că nu vom ajunge nicăieri ; s-ar fi zis că fusesem blestemați să trăim de-a pururi în acel fund de port, expuși batjocurii unor generații întregi de docheri trîndavi și barcagii necinstiți. Obținînd o învoire de cinci zile și leafa pe trei luni, am dat o fugă pînă la Londra. Mi-a trebuit o zi ca s-ajung acolo și aproape încă una ca să mă-ntorc, dar leafa pe trei luni s-a dus, întreagă. Nu știu ce-am făcut cu ea. Cred că m-am dus la un spectacol de *music-hall*, am cinat într-un local elegant de pe *Regent Street*, și m-am întors, fără alt rod al muncii mele

¹ Cei care dau cu chirie un vas pentru transportarea de mărfuri (navlu = chiria luată pentru acest transport).

de trei luni, decît un rînd de opere completẽ ale lui Byron și o pătură de voiaj nou-nouță. Barcagiul care m-a dus la vas mi-a spus : „Credeam c-ai părăsit rabla asta de vas. N-o s-ajungă niciodată la Bangkok !“ — „Asta s-o crezi dumneata !“ i-am replicat eu, disprețuitor, dar nu-mi plăcea de loc proorocirea lui.

La un moment dat își făcu apariția un tip, un fel de agent al nu știu cui, înzestrat cu puteri depline. Avea o față congestionată de băutură, o energie de nestăvilit, și-o fire veselă ; iar vasul nostru fu dus în docul uscat, ca să i se scoată arămăria. Nu-i de mirare că luase apă : hărțuită de furtună peste limitele rezistenței ei, biata corabie își scuipase, parcă-n scîrbă, toți cîlții cu care era căptușită pe fund. A fost călăfăruită și căptușită din nou, devenind etanșă ca o sticlă. Ne-am întors la dană și ne-am luat înapoi încreștatura.

Pe urmă, într-o noapte frumoasă, cu lună, toți șobolanii au părăsit corabia.

Șobolanii, care ne distruseseră pînzele, care consumaseră mai multe provizii decît echipajul însuși și care împărțiseră de bună voie cu noi paturile și primejdiile, hotărau, acum, cînd vasul era gata de plecare, să-l părăsească ! L-am chemat pe Mahon să vadă și el grozava priveriște. Șobolan după șobolan apărea pe parapet, arunca o ultimă privire peste umăr, și sărea apoi cu un zgomot surd pe dana pustie. Am încercat să-i numărăm, dar am pierdut curînd șirul. „Bine, bine ! a bombănit Mahon. Să nu mai vină nimeni să-mi laude deșteptăciunea șobolanilor ! Ar fi trebuit să ne părăsească mai înainte, cînd era cît pe ce să ne scufundăm. Asta dovedește cît de neghioabă e superstiția legată de ei. Iată-i părăsind o corabie în stare bună, pentru o dană putredă, pe care n-au să găsească nimic de

mîncare, idioții !... N-am impresia că știu mai mult decît dumneata sau decît mine ce-i bine și ce-i rău pentru ei.“

După alte asemenea considerațiuni, am căzut de acord că înțelepciunea șobolanilor fusese exagerată peste măsură, ea nefiind de fapt mai mare decît aceea a oamenilor.

Între timp, vasului nostru îi mersese vestea pe întreg litoralul, de la Land's End pînă-n Forelands, așa că n-am fost în stare să găsim nici un echipaj pe toată coasta sudică. Ni s-a trimis un echipaj complet de la Liverpool, și am pornit din nou — spre Bangkok.

Am avut parte de brize prielnice și de ape liniștite pînă la Tropic. Bătrîna noastră „Iudea“ luneca încet, prăjindu-se la soare. Cînd înainta cu opt noduri, catargele începeau să pîrîie, iar noi ne legam beretele pe cap. Dar de obicei făcea doar trei mile pe oră. La ce te puteai aștepta din parte-i ? Era obosită, săraca ! Tineretea acelei corăbii se afla acolo unde se află acum tineretea mea — și-a voastră, prieteni care-mi ascultați povestea. Și oare un prieten ar cuteza să vă reproșeze vîrsta și oboseala ce vi se citește pe față ? Nu cîrteam împotriva ei. În orice caz, noi, cei de la pupa, aveam sentimentul că ne născusem și crescusem pe bordul ei, că trăiam acolo de veacuri, și că nu cunoscusem nicicînd vreun alt vîs. Nu-i reproșam nimic, tot așa cum nu mi-ar fi trecut prin gînd să-i reproșez biseriței din satul meu natal că nu-i o catedrală.

În ce mă privește, mă ajuta și tineretea să fiu răbdător. Aveam înaintea mea tot Orientul, și toată viața, precum și gîndul că-mi trecusem examenul pe vasul acela, cu destul succes. Mă gîndeam la oamenii care, cu veacuri în urmă, porniseră pe aceeași rută cu niște corăbii care nu navigau mai bine, spre țara

palmierilor și mirodeniilor, spre țara nisipurilor galbene și a unor seminții negre, cîrmuite de regi mai cruzi decît Nero Romanul, și mai străluciți decît Solomon Iudeul. Bătrîna noastră corabie se tîra mai departe, împovărată de ani și de greaua-i încărcătură, în vreme ce eu îmi trăiam viața de tînăr, neștiutor și plin de speranță. Se tîrî astfel, zile și zile în șir; blazonul ei proaspăt poleit strălucea în razele asfințitului, și părea să clameze pe deasupra mării ce se adumbrea: «Iudeca», Londra. Luptă sau mori!»

Am pătruns apoi în Oceanul Indian, și ne-am îndreptat spre nord, în direcția capului insulei Java. Suflau brize ușoare. Săptămînile se scurgeau una după alta. „Iudeca“ se tîra încet — luptă sau mori! — iar cei din patrie începuseră să ne considere „întîrziți“.

Într-o sîmbătă seară, cînd nu eram de cart, oamenii mi-au cerut să le dau o găleată-două de apă în plus, ca să-și spele rufele. Cum n-aveam chef, la acea oră tîrzie, să montez pompa de apă dulce, m-am dus, fluierînd, la prova, cu o cheie în mînă, ca să deschid chepengul unei magazii unde țineam un butoi de rezervă.

Mirosul care țîșni de-acolo fu pe cît de neașteptat, pe atît de îngrozitor. S-ar fi zis că sute de lămpi cu petrol ardeau și fumegau de zile-ntregi în gaura aceea. M-am grăbit să ies afară. Omul care mă-nsoțea începu să tușească și-mi spuse: „Ciudat miros, domnule!“ I-am răspuns într-o doară: „Se spune că-i bun pentru sănătate“, și m-am dus la pupa.

Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-mi vîr capul în deschizătura pătrată a trombei de vînt. Cînd i-am ridicat capacul, o suflare palpabilă, ceva ca o negură subțire, ca un fuior de ceață, a țîșnit din deschizătură. Aerul exalat era fierbinte, și duhnea

mîncare, idioții !... N-am impresia că știu mai mult decît dumneata sau decît mine ce-i bine și ce-i rău pentru ei.“

După alte asemenea considerațiuni, am căzut de acord că înțelepciunea șobolanilor fusese exagerată peste măsură, ea nefiind de fapt mai mare decît aceea a oamenilor.

Între timp, vasului no-țru îi mersese vestea pe întreg litoralul, de la Land's End pînă-n Forelands, așa că n-am fost în stare să găsim nici un echipaj pe toată coasta sudică. Ni s-a trimis un echipaj complet de la Liverpool, și am pornit din nou — spre Bangkok.

Am avut parte de brize prielnice și de ape liniștite pînă la Tropice. Bătrîna noastră „Iudeea“ luneca încet, prăjindu-se la soare. Cînd înainta cu opt noduri, catargele începeau să pîrîie, iar noi ne legam beretele pe cap. Dar de obicei făcea doar trei mile pe oră. La ce te puteai aștepta din parte-i ? Era obosită, săraca ! Tinerețea acelei corăbii se afla acolo unde se află acum tinerețea mea — și-a voastră, prieteni care-mi ascultați povestea. Și oare un prieten ar cuteza să vă reproșeze vîrsta și oboseala ce vi se citesc pe față ? Nu cîrteam împotriva ei. În orice caz, noi, cei de la pupa, aveam sentimentul că ne născusem și crescusem pe bordul ei, că trăiam acolo de veacuri, și că nu cunoscusem nicicînd vreun alt vîs. Nu-i reproșam nimic, tot așa cum nu mi-ar fi trecut prin gînd să-i reproșez biseriței din satul meu natal că nu-i o catedrală.

În ce mă privește, mă ajuta și tinerețea să fiu răbdător. Aveam înaintea mea tot Orientul, și toată viața, precum și gîndul că-mi trecusem examenul pe vasul acela, cu destul succes. Mă gîndeam la oamenii care, cu veacuri în urmă, porniseră pe aceeași rută cu niște corăbii care nu navigau mai bine, spre țara

palmierilor și mirodeniilor, spre țara nisipurilor galbene și a unor seminții negre, cîrmuite de regi mai cruzi decît Nero Romanul, și mai străluciți decît Solomon Iudeul. Bătrîna noastră corabie se tîra mai departe, împovărată de ani și de greaua-i încărcătură, în vreme ce eu îmi trăiam viața de tînăr, neștiutor și plin de speranță. Se tîrî astfel, zile și zile în șir ; blazonul ei proaspăt poleit strălucea în razele asfințitului, și părea să clameze pe deasupra mării ce se adumbrea : «Iudeea», Londra. Luptă sau mori !

Am pătruns apoi în Oceanul Indian, și ne-am îndreptat spre nord, în direcția capului insulei Java. Suflau brize ușoare. Săptămînile se scurgeau una după alta. „Iudeea“ se tîra încet — luptă sau mori ! — iar cei din patrie începuseră să ne considere „întîrziati“.

Într-o sîmbătă seară, cînd nu eram de cart, oamenii mi-au cerut să le dau o găleată-două de apă în plus, ca să-și spele rufe. Cum n-aveam chef, la acea oră tîrzie, să montez pompa de apă dulce, m-am dus, fluierînd, la prova, cu o cheie în mînă, ca să deschid chepengul unei magazii unde țineam un butoi de rezervă.

Mirosul care țîșni de-acolo fu pe cît de neașteptat, pe atît de îngrozitor. S-ar fi zis că sute de lămpi cu petrol ardeau și fumegau de zile-ntregi în gaura aceea. M-am grăbit să ies afară. Omul care mă-nsoțea începu să tușească și-mi spuse : „Ciudat miros, domnule !“ I-am răspuns într-o doară : „Se spune că-i bun pentru sănătate“, și m-am dus la pupa.

Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-mi vîr capul în deschizătura pătrată a trombei de vînt. Cînd i-am ridicat capacul, o suflare palpabilă, ceva ca o negură subțire, ca un fuior de ceață, a țîșnit din deschizătură. Aerul exalat era fierbinte, și duhnea

greu, a funingine și a parafină. Am mirosit o dată și-am închis încetișor chepengul. N-avea nici un rost să mă asfixiez. Încercătura era în flăcări.

A doua zi, vasul începu să fumege de-a binelea. Era de așteptat, pentru că, deși cărbunele era de bună calitate, fusese manipulat de-atâtea ori, încît se fă-rîmîtasese și semăna acum mai de grabă cu cărbunele de forjă decît cu orice altceva. Și-apoi, se udase, și nu doar o dată ! Îl transbordasem pe ploaie de pe dana aceea, iar în cursul acestei lungi traversări cărbu-nele se încinsese ; pe scurt, eram martorii unui nou caz de combustie spontană.

Comandantul ne chemă în cabina lui. Avea pe masă o hartă și părea tare nefericit.

-- Coasta de vest a Australiei nu e departe, ne spuse el, dar eu vreau să ne continuăm drumul pînă la destinație. În plus, e și luna uraganelor, dar noi o să mergem drept înainte spre Bangkok, și-o să com-batem focul. N-o să ne mai întoarcem nicăieri, da-că-o să ardem de vii. O să-ncercăm mai întîi să înăbușim focul ăsta afurisit.

Și chiar am încercat. Am astupat toate deschiză-turile și crăpăturile, dar vasul a continuat să fumege. Fumul nu înceta să se strecoare, prin crăpături im-perceptibile ; își croia drum prin cloazoane¹ și tam-buchiuri² ; se furișa ici și colo, peste tot, în firișoare subțiri, ca un abur invizibil și misterios. Se strecura în careu, la teuga³, otrăvea locurile cele mai ferite de pe punte ; îl puteai adulmeca pînă și sus, pe verga mare⁴. Dacă fumul ieșea, era împede că aerul îi

¹ Peretele de fier care desparte două compartimente.

² Deschizături, acoperite cu un capac sau cu un fel de gheretă, prin care se poate pătrunde în interiorul vasului.

³ Mică punte la prova.

⁴ Principala grindă (de lemn sau de metal) fixată pe un catarg, pentru a întinde velele.

lua locul. Te apuca disperarea. Focul acela refuza să se lase înăbușit.

Ne-am hotărît să încercăm a-l stinge cu apa, așa c-am scos tambuchiurile. Uriși vălătuci de fum albicios, gălbui, dens, unsuros, înăbușitor ca o ceață, țîsniră pînă-n mărul catargului. Toți marinarii se refugiară la pupa. Apoi, norul otrăvitor se spulberă, iar noi ne-am pus din nou pe lucru, într-un fum care nu era mai gros acum decît cel al unui coș de fabrică.

Am scos pompa de avarie și i-am desfășurat furtunul, dar nu peste multă vreme acesta a plesnit. Ce vreți? era la fel de vechi ca și corabia — un furtun preistoric, și care nu mai putea fi reparat. După-aceea am pompat cu anemica pompă de servici, am scos apă cu gălețile, și-am izbutit, treptat, să aruncăm în cala principală mari cantități din Oceanul Indian. Șuvoiul scînteia în soare, cădea într-o zonă de fum alb, tîrîtor, apoi se mistuia pe suprafața neagră a cărbunelui. Se ridicau aburi, amestecîndu-se cu fumul. Iar noi tot turnam la apă sărată, ca într-un butoi fără fund. Ni-era scris să nu facem altceva pe corabia aceea, de cît să pompăm — să pompăm din ea, și în ea; după ce ne zbatusem să scoatem apa din ea, ca să ne salvăm pe noi înșine de la înec, iată că, acum, îi turnam cu nemiluata apă în pîntece, ca să nu ardem de vii.

Și corabia se tîra mai departe — luptă sau mori! — pe o vreme superbă. Cerul era miraculos de senin, o minune de azur. Marea era netedă, albastră, limpede și scînteietoare ca o piatră prețioasă, înconjurîndu-ne din toate părțile, pînă la orizont, ca și cum întregul glob terestru ar fi fost un singur giuvaer, un safir colosal, o gemă unică șlefuită în chip de planetă. Iar pe luciul acestei enorme și liniștite întinderi de apă, „Iudeca“ luneca imperceptibil, învăluită în aburi lîncezi și impuri, într-un nor leneș care

plutea lin, în bătaia unei brize ușoare, un nor otrăvit, care pîngărea splendoarea mării și-a cerului.

Se înțelege că, în tot acest timp, n-am văzut nici un foc. Încercătura ardea mocnit, undeva în fundul calci. O dată, Mahon mi-a spus, cu un zîmbet ciudat, în vreme ce trudeam unul lîngă altul : „Acum, dacă vasul ar avea o gaură ca atunci cînd am ieșit prima oară din Canalul Mîneei, focul s-ar stinge, nu crezi ?” I-am răspuns fără nici o legătură : „Mai ții minte șobolanii ?”

Ne luptam cu focul și în același timp navigam cu băgare de seamă, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Stewardul gătea și ne servea masa. Dintre ceilalți doisprezece oameni, opt lucrau, în vreme ce patru se odihneau. Fiecare muncea pe rînd, inclusiv căpitanul. Domnea o egalitate deplină și, dacă nu chiar o adevărată fraternitate, în orice caz multă bună-voință reciprocă. Uncori, cîte un marinar striga, în timp ce turna prin tambuchi o găleată cu apă : „Ura pentru Bangkok !” iar ceilalți izbucneau în rîs. Dar îndeobște erau tăcuți și gravi — și însetați. O, cît de însetați ! Și trebuia să ne drămuim apa. Rații foarte stricte. Corabia fumega, soarele ardea... Dați încoace clondirul !

Am încercat toate mijloacele. Am încercat chiar să ne croim drum pînă la focarul incendiului. Fi-rește, n-a ajutat la nimic. Nimeni n-a rezistat să rămîină în cală mai mult de-un minut. Mahon, care-a coborît primul, a leșinat acolo, iar omul care s-a dus să-l scoată a leșinat la rîndu-i. I-am tras pe-amîndoi afară, pe punte. Apoi, am coborît și eu, ca să le-arăt cît e de ușor. Între timp, ei se învățaseră minte, așa că s-au mulțumit să mă pescuiască de jos cu un cîrlig de ancoră, prins de-un măturoi, dacă nu mă-nșel. Nu m-am oferit să mă duc să-mi caut lopata, care rămăsese jos în cală.

Situația începuse să fie îngrijorătoare. Am lansat la apă șalupa cea mare. Cea de-a doua barcă era pregătită pentru lansare. Mai aveam și-o a treia, o ambarcațiune lungă de paisprezece picioare, atârnată în grue¹, la pupa, unde era în destulă siguranță.

Și deodată, închipuiți-vă, fumul a început să se subțieze. Ne-am îndoit eforturile de a inunda cala vasului. Peste două zile, n-a mai rămas nici urmă de fum. Toată lumea râdea, fericită. Asta se-ntîmpla într-o zi de vineri. Sîmbătă, nici o muncă, afară de cea strict necesară pentru ca vasul să navigheze. Pentru prima oară în ultimele două săptămîni, oamenii își spălară fețele și rufe, apoi li se servi o masă pe cinste. Vorbeau cu dispreț despre „combustia spontană“, dînd a înțelege că-s capabili să stingă orice incendiu. Fiecare dintre noi se simțea fericit ca și cum ar fi moștenit o mare avere. Dar deasupra vasului continua să planeze o duhoare groaznică, de pîrjol. Căpitanul Beard avea ochii ieșiți din orbite și obrajii scofilciți. Nu observasem niciodată pînă-atunci cît de scîlbîmb și de cocîrjat era. El și Mahon treceau, cu un aer grav, pe lîngă trombe și tambuchiuri, adulmecînd. Mi-a sărit deodată în ochi faptul că bietul Mahon era un om foarte, foarte bătrîn. Cît despre mine, eram satisfăcut și mîndru de parc-aș fi contribuit la cîștigarea unei mari bătălii navale. O, tinerețe !

A urmat o noapte superbă. În dimineața acelei zile, o navă care se-ntorcea în Anglia a apărut la orizont — prima pe care-o vedeam după multe luni ; dar noi ne apropiam în sfîrșit de uscat, capul Javei aflîndu-se la vreo 190 de mile depărtare, aproape drept spre miazănoapte.

¹ Piesă de fier, curbată, servind la ridicarea bărcilor, ancorelor etc.

A doua zi eram de cart pe punte între orele opt și douăsprezece. La micul dejun, căpitanul ne-a spus: „E ciudat cum stăruie în careu mirosul acela“. Pe la orele zece, întrucît primul secund ieșise pe duneră¹, am coborît pentru o clipă pe puntea principală. Dulgherul își înjghebase teigheaua în spațele arborelui maestru: m-am rezemat de stîlpul acestuia, cu pipa în gură, iar dulgherul, un tinerel, s-a apropiat ca să stea de vorbă cu mine. „Cred e-am scos-o binișor la capăt, nu-i așa?“ mi-a spus. Și în același moment am băgat de seamă, cu oarecare enervare, că dobitocul încerca să-și legene teigheaua. „Nu face asta, Așchiuță!“ i-am strigat eu, și am avut numai decît după-aceea o senzație bizară, o iluzie absurdă — mi se părea că-s suspendat în văzduh. Parc-auzeam un fel de suflare răbufnind de jur împrejur — ca și cum o mie de uriași ar fi oftat simultan — și am simțit brusc o durere surdă în coaste. Nu încăpea nici o îndoielă: eram în aer, iar trupul meu descria o scurtă mișcare de parabolă. Dar oricît de scurtă-ar fi fost, am avut răgazul să-mi formulez mai multe gânduri. În următoarea ordine, pe cît îmi amintesc: „E cu neputință ca dulgherul să-mi fi făcut figura asta... Dar ce-o fi?... Vreun accident?... Vreun vulcan submarin?... Cărbunii!... Gazele!... Dumnezeu! vasul a explodat... Toți ceilalți au murit, iar eu mă prăbușesc în cala de la pupă... Văd flăcări înăuntru!“

Pulberea de cărbune suspendată în aerul din cală căpătase reflexe de un roșu închis în clipa exploziei. Într-o clipită, în infinitesimala fracțiune de secundă scursă din momentul cînd teigheaua începuse să se legene, m-am pomenit căzînd cît eram de lung peste încărcătură. M-am sculat și m-am

¹ Mică punte înălțată la pupa, deasupra punții principale, și avînd dedesubt felurite cabine.

tîrit repede afară, ca împins de-un resort. Puntea era un haos de scînduri sfărîmate, aruncate vraiste aidoma copacilor dintr-o pădure, după un uragan; în fața mea se bălăbănea încet o enormă perdea de zdrențe murdare — era vela mare, ruptă fișii-fișii. „Acuș-acuș au să se prăbușească și catargele“, mi-am spus. Și ca să ies de-acolo, m-am tîrit de-a bușilea spre scara dunetei. Primul om pe care l-am văzut a fost Mahon: căsca niște ochi cît cepele, gura i-era deschisă, iar părul lung și cărunt i se zburlise ca un nimb argintiu în jurul capului. Tocmai se pregătea să coboare, cînd, la vederea punții care se mișca, sălta și se prefăcea în țandări sub ochii lui, înmărmurise pe treapta de sus a scării. Mă uitam la el neputînd să-mi cred ochilor, iar el mă privea cu un soi de curiozitate scandalizată. Nu știam că-mi pierdusem părul, sprîncenele, genule, că mustața mea tînără arsesese, că fața mi-era neagră, cu un obraz spintecat, cu nasul julit, și cu bărbia sîngerîndă. Îmi pierdusem bereta și unul dintre papuci, iar cămașa era în zdrențe. N-aveam habar de toate astea. Eram uimit să văd că vasul continuă să plutească pe mare, că duneta e intactă, și, mai ales, că mai rămăsese cineva în viață. În afară de asta, cerul și marea erau de o seninătate și de un calm cu-adevărat surprinzătoare. Mă așteptasem, cred, să le văd răscolite de groază... Dați încoace clondirul !...

Un glas ne striga de undeva — din văzduh, din cer, n-aș putea spune de unde anume. Deodată l-am zărit pe căpitan — înnebunise. „Unde-i masa din careu?“ mă-ntrebă el, stăruitor, iar această întrebare mă îngrozi. Înțelegeți, eu sărisem în aer, și încă mai eram sub impresia acestei experiențe teribile — de fapt, nici nu eram sigur că rămăsese în viață. Mahon răcni spre căpitan, bătînd din picioare: „Dumme-

zeule ! Nu vedeți că puntea a explodat ?“ Cînd mi-am recăpătat graiul, am bîiguit, ca și cum mi-aș fi dat seama că săvîrșisem, din neglijență, o greșeală boacăna : „Nu știu unde-i masa din careu“. Era ca-ntr-un vis absurd.

Știți ce ne-a cerut după-aceea ? Ei bine, a vrut să brațăm¹ vergile ! Foarte placid, și parcă dus pe gînduri, a stăruit ca verga de la mizenă să fie brațată. „Nici nu știu dacă-a mai rămas careva în viață“, i-a spus Mahon, aproape plîngînd. „Cu siguranță c-au rămas destui ca să brațeze verga“, i-a replicat căpitanul, cu blîndețe în glas.

Se pare că bătrînul se afla în cabina lui, unde tocmai învîrtea cronometrele, cînd explozia a dat cu el de-a azvîrlita. S-a gîndit numaidecît — așa cum avea să ne mărturisească după aceea — că vasul se ciocnise de ceva, și s-a repezit în careu. Acolo, a constatat că masa dispăruse. Firește, căzuse în magazia de sub puntea aruncată în aer. În locul unde ne luasem micul dejun în dimineața aceea, n-a mai văzut decît o gaură mare în podea. Asta i s-a părut ceva atît de misterios și de groaznic, și l-a impresionat atît de tare, încît ceea ce avea să vadă și să audă după aceea, pe punte, i s-a părut un fleac. Și băgați de seamă, deși a observat de îndată că la timonă nu era nimeni și că vasul plutea în derivă, singurul său gînd a fost să re-aducă acea epavă nenorocită, fumegîndă, fără catarge și fără punți, s-o îndrepte din nou spre portul de destinație. Spre Bangkok ! Asta voia dumnealui ! Credeți-mă că omulețul acela potolit, adus de spate, cu picioarele scălimbe, aproape diform, era magnific în ideea lui fixă și în placiditatea cu care ne ignora agitația. Trimițîndu-ne la prova cu un gest

¹ A orienta vergile într-o anumită direcție.

imperativ, s-a dus la timonă¹ ca s-o mînuiască el însuși.

Da, primul lucru pe care l-am făcut, a fost să brațăm vergile acelei epave! Nici unul dintre noi nu fusese omorît, sau măcar schilodit, dar toți eram mai mult sau mai puțin loviți. Trebuia să ne fi văzut! Unii erau în zdrențe, cu niște fețe negre, ca ale unor cărbunari sau coșari, și cu niște scă-fîrlii rotunde de parc-ar fi fost rase: în realitate, le arsese părul pînă la piele. Alții — cei care nu erau de cart — se pomeniseră azvîrliți din culcușurile lor luate pe sus, iar acum dîrdîiau și gemeau mereu, muncind alături de noi toți. Căci munceau, săracii! Echipajul acela, alcătuit din scursorile Liverpool-ului, avea stofă. Experiența m-a convins că asemenea oameni au totdeauna stofă. Le-o dă marea în-săși — spațiul nemărginit, solitudinea ce le învăluie sufletele aspre și întunecate. Ei bine, ne-am poticnit, ne-am tîrît, am căzut, ne-am jupuit țurloaiile, dar pînă la urmă am izbutit să brațăm vergile. Acum stăteau drepte, dar nu știam pînă unde fuseseră carbonizate, dedesubt. Marea era aproape calmă, dar o hulă stîrnită dinspre apus ne legăna vasul. Catargele puteau să se năruie dintr-o clipă într-alta. Ne uitam la ele cu teamă. Nu puteai să prevezi în care parte-au să cadă.

Pe urmă, ne-am retras la pupa și-am privit în jur. Puntea era un talmeș-balmeș de așchii, de scînduri căzute-n picioare sau pe muchie, de lemne sfărîmate. Catargele se înălțau din acest haos aidoma unor copaci falnici deasupra unor mărăcinișuri încîlcite. Locurile goale din acest morman de sfărîmături erau umplute cu o materie albicioasă, uîritoare — ceva ca o ceață unsuroasă. Fumul nevăzutului in-

¹ Roata cîrmei.

cendiu urca, apoi se lăsa ca o negură otrăvită, printr-o vale astupată de trunchiuri moarte. Volutele-leneșe începeau să se răsucescă în sus, printre sfărîmături. Ici, colo, cîte o scîndură se înălța dreaptă ca un stîlp. O bucată de sîrmă străpunsese vela trinca¹, prin care se zărea cerul, ca un petic de azur pe o haină jegoașă. Peste parapet se prăbușise un mănunchi de scînduri, dintre care una ieșea înafară, ca o scară întinsă peste adîncuri, ca o scară ce nu ducea nicăieri, sau mai bine zis ducea spre moarte, ca și cum ne-ar fi poftit să pășim de îndată pe ea și să punem astfel capăt necazurilor noastre absurde. Iar în văzduh, în cer, o nălucă, un duh invizibil ne striga pe nume corabia.

Cineva avu buna idee de-a privi peste parapet și-l zări pe timonier, care sărise instinctiv în apă, dar care acum era nerăbdător să se-ntoarcă la bord. Urla și înota voinicește, ca un triton, pentru a se menține în apropierea vasului. I-am azvîrlit o saulă², așa că s-a putut reîntoarce curînd printre noi, șiroind de apă, și foarte pleostit. Căpitanul lăsase timona în grija unui marinar și contempla acum marea, de unul singur, melancolic, cu cotul pe parapet și cu bărbia-n palmă. Ne întrebam, cu toții : „Ce ne mai așteaptă ?“ Eu, însă, îmi spuneam : „Abia acum îmi place. E grozav. Mă întreb ce-o să se mai întîmple.“ O, tinerețe !

Deodată, Mahon zări un vapor, foarte departe în urma noastră. Căpitanul Beard ne spuse : „Încă am mai putea face ceva“. Am arborat două steaguri, ceea ce în limbajul internațional al marinarilor înseamnă : „Foc la bord. Cerem urgent ajutor.“ Vaporul crescurepede și în curînd ne răspunse arborînd două steaguri pe catargul de mizenă : „Vă venim în ajutor“.

¹ Velă triunghiulară, care se ridică în fața arborelui trinchet (catargul dinspre prova).

² Parîmă subțire (15—20 mm).

Peste o jumătate de ceas se afla în dreptul nostru, la mică depărtare, lunecînd ușor în bătaia vîntului, cu mașinile oprite. Ne-am pierdut cumpătul și-am început să zbierăm în cor, ca niște apucați : „Am explodat !“ Un individ cu beretă albă ne strigă, zîmbitor, de pe punte : „Bine, bine, e-n regulă !“ Și, clătînd din cap, își flutură mîna spre noi, cu un gest liniștitor, ca și cum ar fi avut de-a face cu-o ceată de copii speriați. Una din bărcile de pe vapor fu lansată la apă și se apropie de noi cu ramele-i lungi. Patru calași ¹ visleau într-un ritm egal. Pentru prima oară în viața mea vedeam niște marinari malaiezi. De-atunci încôace am învățat să-i cunosc, dar ceea ce m-a izbit în clipa aceea a fost aerul lor nepăsător : cînd barca se lipi de vasul nostru, nici măcar bosman-ul ², care stătea în picioare, ținînd în mîini cangea ce-i lega barca de port-sartul ³ vasului, n-a catadicsit să-și ridice ochii spre noi. În ce mă privește, socoteam că niște oameni care fuseseră aruncați în aer meritau mai multă atenție.

Un omuleț uscat ca o așchie și sprinten ca o maimuță se cățăra la bord. Era secundul vaporului. După ce aruncă o privire în jur, ne strigă : „Hei, băieți, ați face mai bine să părăsiți corabia“.

Noi tăceam. Omulețul îl luă deoparte pe căpitan și păru să discute cu el. Peste cîteva minute, porniră amîndoi spre vapor.

Cînd s-a întors, căpitanul ne-a spus că se înțelesese cu domnul Nash, comandantul vaporului „Somer-ville“ (care plecase din Australia de vest spre Singapore, *via* Batavia, cu saci de poștă), ca vaporul să ne

¹ Mateloți malaiezi.

² Șef de echipaj.

³ Platformă fixată în afara bordului și folosită la legarea sartinilor (cabluri care întăresc lateral catargul).

remorcheze pînă la Anjer¹ sau, eventual, pînă-n Batavia, unde am fi putut stinge incendiul prin sabordare², pentru a ne continua apoi drumul — spre Bangkok ! Bătrînul părea ațîțat. „Vom ajunge, totuși !“ îi spuse el lui Mahon, cu înflăcărare, agitîndu-și pumnul spre cer. Nimeni nu scoase-o vorbă.

La amiază vaporul începu să ne remorcheze. Luneca înaintea noastră, zvelt și înalt, iar ceea ce mai rămăsese din „Iudcea“ îl urma la capătul unui odgon lung de șaptezeci de stînjeni — îl urma repede, ca un nor de fum deasupra căruia răzbeau vîrfurile cataragelor. Ne-am suit pe catarge ca să întindem pînzele. Cocotați pe vergi, tușeam și legam cu atenție grijelele. Vă închipuiți cum arătam toți acolo, sus, strîngînd pînzele acelei corăbii osîndite să n-ajungă nicăieri ? Nu se afla printre noi nici unul care să nu se gîndească în sinea lui că, dintr-un moment într-altul, catargele se vor prăbuși. De sus, nici nu vedeam vasul din pricina fumului, dar munceam cu băgare de seamă, răsucind cu mișcări egale saulele. „Strîngeți-le zdravăn, băieți !“ ne striga de jos Mahon.

Vă dați seama ? Cred că nici unul dintre noi nu spera să coboare normal. Cînd am coborît totuși, i-am auzit spunîndu-și unii altora : „Credeam c-o să ne prăbușim de-a valma peste bord, cu catarge cu tot, zău așa !“ — „Așa credeam și eu“, răspundea obosit un alt marinar, rănit și bandajat ca o sperietoare. Și, luați aminte, erau niște oameni care n-aveau în sînge obiceiul de-a se supune. Un privitor neavizat ar fi văzut în ei o bandă de derbedei fără nici un Dumnezeu și lipsiți de orice merit. Ce-i îndemna să facă toate astea ? — ce i-a îndemnat să mă asculte atunci cînd le-am cerut, de dragul per-

¹ Anjer (sau Anjar), oraș din India, capitală de district.

² Scufundare deliberată a unui vas.

fecțiunii, să desfacă de două ori pînza catargului de mizenă ca să încerce s-o strîngă mai bine? Doar n-aveau nici o faimă profesională de apărat, nici un exemplu de dat, nici o laudă de primit. Nu simțul datoriei îi mîna: se pricepeau toți, prea bine, să tragă chiulul, s-o lase mai moale, să se eschiveze, atunci cînd le venea cheful — și le venea mai tot timpul. S-o fi făcut de dragul celor două lire și zece șilingi care reprezentau leafa lor pe-o lună? Ei socoteau, oricum, că-i o leafă de mizerie. Nu, altceva îi mîna, ceva înăscut, ceva subtil și etern. Nu vreau să spun că echipajul unui vas francez sau german n-ar fi avut aceeași comportare, dar mă îndoiesc că ar fi procedat la fel. Era în purtarea lor un soi de plenitudine, ceva solid ca un principiu, și imperios ca un instinct — revelația unei trăsături tainice, a unui har ascuns, a celui al binelui sau al răului, care deosebește o seminție de alta, care plămădește destinul națiunilor.

În noaptea aceea, pe la orele zece, am văzut focul, pentru prima oară de cînd începusem să-l combatem. Viteza cu care eram remorcați atîțase flacăra mocnită a distrugerii. O culoare albastră apăru la prova, sub sfărîmăturile punții. Pîlpîia ici și colo, tirîndu-se ca lumina unui licurici. Eu am zărit-o primul, și i-am comunicat și lui Mahon. „Atunci, totul s-a sfîrșit“, mi-a spus el. „Am face mai bine să renunțăm la remorcare, altminteri vasul o să ia foc brusc, de la prova la pupa, înainte ca noi s-o ștergem.“

Am început să zbierăm, și să tragem clopotele, pentru a atrage atenția celor de pe vapor, dar acesta continuă să ne remorcheze. În cele din urmă, a trebuit ca eu și Mahon să ne tîrîm pînă la prova și să tăiem odgonul cu o toporișcă. N-aveam vreme să-l dezlegăm. Limbi roșii lingeau sfărîmăturile de lemn

de sub picioarele noastre, în timp ce ne întorceam spre dunetă.

Bineînțeles, ceilalți observară curînd că odgonul dispăruse. Vaporul scoase un șuierat puternic, luminile lui descriseră un cerc larg, apoi vaporul se apropie de vasul nostru oprindu-se în lungul lui. Ne strînsesem cu toții pe dunetă și ne uitam la vapor. Fiecare dintre noi își salvase cîte o bocceluță sau cîte un săculeț. Deodată, o flacără în formă de con, cu vârful răsucit, țîșni la prova, proiectînd pe marea întunecată un cerc de lumină, în centrul căruia se leagănau lin cele două nave aproape lipite una de alta. Căpitanul Beard, care șezuse ore întregi, mut și liniștit, pe tambuchi, se ridică încet și veni în fața noastră, pînă la sarturile artimonului¹. Căpitanul Nash ne striga : „Veniți încoace ! Grăbiți-vă ! Am la bord saci de poștă. O să vă duc, pe voi și bărcile voastre, pînă la Singapore.“ „Nu, mulțumesc ! îi răspunse căpitanul nostru. Trebuie să rămînem la bord pînă la capăt.“ „Nu mai pot zăbovi, știți, sacii de poștă !“ strigă celălalt. „Bine, bine, ne descurcăm noi !“... „În regulă ! O să vă semnalez la Singapore... La revedere !“

Și-și flutură mîna spre noi. Oamenii noștri își lăsară jos boccelele, în tăcere. Vaporul o luă înaintea și, ieșind din cercul de lumină, dispăru numaidecît din cîmpul ochilor noștri orbîți de focul care ardea năprasnic. Am știut atunci că voi vedea pentru prima oară Orientul, în calitate de comandant al unei mici ambarcațiuni. Perspectiva asta mi se părea încîntătoare, cum mă încînta și fidelitatea noastră față de bătrîna corabie. Vom rămîne pe ea pînă-n ultima clipă ! O, splendoare a tinereții ! O, foc al tinereții, mai orbitor decît flăcările corabiei arzînde ! Focul acesta, care aruncă o lumină vrăjită asupra pămîn-

¹ Cel mai mic dintre catarge (așezat spre pupa).

tului și care se avîntă cu îndrăzneală spre ceruri, e sortit să fie stins curînd de Tîmpul, mai crud, mai nemilos și mai amar decît marea — pentru a fi aidoma flăcărilor de pe corabia noastră, împresurat de o noapte de nepătruns.

Bătrînul ne preveni, cu glasul lui blajin și egal, că era de datoria noastră să salvăm pentru asigurători tot ceea ce se putea salva din aparatura vasului. În consecință, ne-am pus pe lucru la pupa, în vreme ce la prova totul ardea, parcă înadîns pentru a ne lumina. Am izbutit să salvăm o sumedenie de gioarse. Cîte n-am salvat ? ! Un barometru vechi, fixat prin absurd de multe șuruburi, era cît pe ce să mă coste viața : m-am pomenit învăluit într-un nor de fum, și-abia am avut răgazul să fug. Erau pe vas tot felul de lucruri — coți de pînză, colaci de parîmă ; duna arăta ca un bazar marinăresc, iar bărcile erau încărcate vîrf. Ai fi zis că bătrînul ținea să ia cu el cît putea mai mult din primul vas a cărui comandă i se încredințase. Era foarte, foarte calm, dar nu încăpea nici o îndoială că se cam scrîntise la cap. Mă credeți ? Voia să ia cu el în șalupă un colac de parîmă veche și un ancorot¹. „Da, da, domnule comandant“, îi spuneam noi, politicoși, și-i aruncam peste bord lucrurile, pe tăcute. În felul acesta s-au dus o ladă grea, de medicamente, doi saci de cafea verde, nu mai știu cîte cutii cu vopsele — închipuiți-vă ! vopsele ! — și o mulțime de alte fleacuri. Apoi am primit ordin să cobor în bărci împreună cu doi marinari, pentru a stivui lucrurile și pentru a pregăti bărcile în vederea momentului cînd trebuia să părăsim corabia.

Am pus totul în ordine, am ridicat catargul șalupelor, care urma să fie comandată chiar de căpitan, și

¹ Ancoră fără traversă, cu mai multe gheare.

nu m-am supărat deloc să mă-așed puțin, Obrajii îmi ardeau, brațele și picioarele mă dureau de parcă-ar fi fost rupte, îmi simțeam toate coastele, și aș fi jurat că mi se strîmbase șira spinării. Bărcile, legate la pupa, adăstau într-o umbră adîncă, iar de jur-împrejur puteam vedea cercul mării iluminat de incendiu. O flacăra uriașă țîșni, dreaptă și strălucitoare, la prova, cu un zgomot ca un filșîit de aripi, urmat de o bubuitură de tunet. Se auzeau pîrîituri și trosnete, iar din conul flăcării țîșneau scînteii menite să zboare spre cer, așa cum omul e menit din naștere să sufere, să se îmbarce pe corăbii care iau apă, sau care iau foc.

Ceea ce mă frămînta pe mine era gîndul că vasul fiind lăsat în voia valurilor și a vîntului — o simplă adiere —, bărcile nu se vor putea menține în urma lui, unde erau la adăpost, ci vor stărui, cu încăpățînarea prostească proprie micilor ambarcațiuni, să se vîre sub pupa și să lungească apoi de-a lungul bordajului. Se apropiau în chip primejdios de vasul în flăcări, care se rostogolea parcă deasupra lor, și ne puteam aștepta ca, dintr-un moment într-altul, catargele să se prăbușească peste bord. Eu și cei doi mateloți din barca mea ne străduiam din răspuț să ne ținem cît mai departe, cu vîslele și cu cîngile, dar treaba asta începea să fie cu atît mai exasperantă, cu cît nu aveam nici un motiv să rămînem locului. Nu-i puteam vedea pe cei de pe bord, și nici nu ne puteam imagina ce anume îi reținea încă acolo. Cei din bărci înjurau printre dinți ; cît despre mine, nu numai că munceam de zor, dar trebuia să-i îndemn și pe cei doi mateloți, care se arătau mereu dispuși să lase totul baltă și să se abandoneze soartei.

În cele din urmă, am răcnit : „Hei, ăi de pe punte !“ Cineva își scoase capul peste parapet. „Noi sîntem gata !“ i-am strigat. Capul dispăru, și se arătă din

nou, curînd după aceea : „Căpitanul zice că-i în regulă și vă cere să țineți bărcile departe de vas“.

Trecu o jumătate de ceas. Deodată am auzit un zgomot înspăimîntător — zăngănit de lanțuri, trosnet de fiare grele, sfîrșială de apă — și milioane de scînteii zburară în tremurătorul stîlp de fum ce se ridica, ușor înclinat, deasupra vasului. Gruiele de ancoră se mistuiseră, iar cele două ancoră, încinse, căzuseră în apă, trăgînd după ele două sute de stîneni de lanțuri incandescente. Corabia tremura toată, flăcările se legănau gata-gata să se năruie, și deodată zburătorul¹ se prăbuși, ca o săgeată de foc, în mare și țîșnind numaidecît afară, la cîtiva pași de bărci, începu să plutească lin, foarte negru, pe apa luminoasă. I-am strigat din nou pe cei de pe bord. După un timp, cineva îmi spuse, cu un glas neașteptat de voios, dar înăbușit, ca și cum s-ar fi silit să vorbească cu gura închisă : „Venim acușa, domnule !“ Apoi se făcu nevăzut. Multă vreme, n-am mai auzit nimic altceva decît trosnetele și foșnetele focului. Și niște fluierături. Ambarcațiunile dănțuiau, se smuceau din barbete², se aruncau unele spre altele ca în joacă, se ciocneau, sau se repezeau buluc spre coasta vasului, în ciuda strădaniilor noastre. Ne-maiputînd îndura, m-am cățărat pe-o parîmă peste bord, la pupa.

Acolo era lumină ca ziua. Venind în felul acesta, perdeaua de foc din fața mea m-a izbit ca o priveliște înfiorătoare, iar căldura mi s-a părut de-a dreptul insuportabilă la-nceput. Pe-o pernă de banchetă scoasă din careu, căpitanul Beard dormea cu picioarele îndoite și c-un braț petrecut sub cap, în

¹ Velă triunghiulară, ce se ridică pe primul *strai* din prova, deasupra veki numite *foc*.

² Parîme scurte fixate la prova și la pupa unei bărci, pentru legarea acesteia.

vreame ce reflexele focului îi jucau pe față. Și știți cu ce se îndeletniceau ceilalți? Așezați pe puntea de la pupa, în jurul unei lăzi deschise, înfulecau piine și brînză, și beau bere din sticle.

Pe fundalul flăcărilor ce-și răsuceau limbile feroce deasupra capetelor lor, păreau că se simt în elementul lor ca niște salamandre, deși aduceau cu-o bandă de pirăți deznădăjduiți. Focul strălucea în albul ochilor lor, și pe peticele de piele albă întrezărite prin găurile cămășilor lor rupte. Fiecare purta parcă pe el urmele unei bătălii — capete bandajate, brațe prinse în eșarfe, genunchi înfășurați în cîrpe murdare — și fiecare ținea cîte o sticlă între picioare și cîte o bucată de brînză în mînă. Deodată Mahon se ridică. Cu fața lui frumoasă și suspectă, cu profil roman, încadrată de-o barbă albă și lungă, și cu sticla destupată pe care-o ținea în mînă, avea aerul unui îndrăzneț corsar de odinioară, petrecînd în mijlocul prăpădului dezlănțuit de violența lui.

„E ultima noastră masă pe bord, îmi explică el, solemn. N-am pus nimic în gură de azi dimineață, și n-are rost să lăsăm toate astea pe vas“. Și, agițînd sticla în aer, îmi făcu semn să mă uit la comandantul adormit. „Mi-a spus că nu poate să-nghită nimic, așa că l-am pus să se culce“. Văzîndu-mi ochii holbați, Mahon adăogă: „Nu știu dacă-ți dai seama, tinere, că omul acesta n-a dormit de loc, zile și zile-n șir, iar în bărci n-o să se prea poată dormi“. — „Dacă-o să mai chefuiți mult, n-o să mai rămînă, curînd, nici o barcă“, i-am replicat eu, indignat. Și apropiindu-mă de comandant, l-am zgîlțit de umăr. În cele din urmă a deschis ochii, dar nu s-a mișcat. „E momentul să părăsim vasul, domnule“, i-am zis, cît se poate de calm.

Comandantul se ridică anevoie, se uită la flăcări, la marea care strălucea în jurul vasului, deși, ceva mai departe, era neagră, neagră ca cerneala, — apoi la stelele care scinteiau prin perdeaua subțire de fum, pe un cer negru, negru ca Erebul ¹.

— Mai întâi cei tineri, spuse el.

Și atunci, marinarul de rînd, ștergîndu-și gura cu dosul palmei, se ridică, se cățăără peste copastie și se făcu nevăzut. Il urmară și ceilalți. Unul dintre ei, înainte de a sări peste bord, se opri o clipă ca să-și golească sticla, apoi o azvîrli în foc, cu un gest larg, strigînd : „Ține și asta !”

Comandantul zăbovea, abătut, iar noi l-am lăsat singur, o clipă, față-n față cu primul vas pe care-l comanda. După aceea, m-am urcat din nou la bord și l-am luat în sfîrșit de-acolo. Era și timpul. Barele de fier de pe dunctă îți frigeau degetele.

Am tăiat apoi parîma șalupei, iar cele trei bărci, legate laolaltă, s-au depărtat de vas. Trecuseră exact șaisprezece ore de la explozie, cînd l-am abandonat. Mahon comanda cea de-a doua barcă, iar eu pe cea mai mică, — cea lungă de 14 picioare. Șalupa ar fi putut să ne ia pe toți, dar comandantul ne spusese că trebuie să salvăm cît mai multe materiale — pentru asigurători ; așa am obținut prima mea misiune de comandă. Aveam cu mine doi oameni, un sac cu pesmeți, cîteva conserve de carne, și un butoiăș cu apă dulce. Căpitanul îmi poruncise să mă țin aproape de șalupă, ca să ne poată lua la bordul ei în caz de furtună.

Și știți la ce mă gîndeam eu ? Mă gîndeam cum aș face să mă despart de el cît mai grabnic cu putință. Doream să mă bucur de unul singur de prima mea

¹ Denumire dată (în mitologie) regiunii tenebroase de deasupra Infernului.

misiune de comandă. Nu voiam să navighez într-o escadră, câtă vreme exista posibilitatea unei croaziere independente. Voi ajunge cu însumi la țarm. Mai repede decât celelalte bărci. O, tinerețe, tinerețe! Neghioabă, frumoasă, fermecătoare tinerețe!

N-am pornit însă numai decît la drum. Trebuia să rămînem lîngă vas pînă-n ultima clipă. Iată de ce, în noaptea aceea, bărcile au plutit în derivă, legănate de hulă. Oamenii moțăiau, se trezeau, oftau și gemeau. Eu, mă uitam la corabia în flăcări.

Ardea năprasnic, între beznele cerului și ale pămîntului, pe discul purpuriu al mării, în a cărei apă scînteietoare și sinistă jucau reflexe sîngerii. O flacără înaltă și limpede, o flacără enormă și singuratică se ridica din ocean, iar din creștetul ei se revărsa neconținut spre cer o coloană de fum negru. Corabia ardea cu furie, lugubră și impunătoare ca un rug funerar aprins în noapte, înconjurat de ape și privegheat de stele. O moarte grandioasă îi fusese hărăzită acelei bătrîne corăbii, ca un dar, ca o răsplată la capătul unei vieți de trudă. Capitularea acestei fantome vlăguite în fața stelelor și a mării era o privește la fel de emoționantă ca spectacolul unui triumf glorios. Catargele se năruiră cu puțin înainte de zori și, o clipă, explozia și vârtejul de scînteii ce-i urmă părău să umple cu aripi de foc noaptea răbdurie și trează, vastă și tăcută noapte așternută peste ape. În zori, nu mai rămăsese din corabie decât o carcasă carbonizată, încă plutind sub un nor de fum, și purtînd în pîntecul ei un morman de tăciuni.

Atunci am scos lopețile, iar bărcile, înșirate una după alta, cu șalupa în frunte, au dat ocol rămășițelor vasului, ca într-o procesiune. În timp ce treceam în dreptul pupei, o săgeată subțire de foc țîșni brusc spre noi, și în aceeași clipă corabia se scufundă, cu botul înainte, șuierînd năprasnic. Partea nemistuită

de foc a pupei s-a scufundat cea din urmă, dar cum vopsea i se scorjise și-i căzuse, nu se mai vedeau litere, nu se mai vedea nici un cuvînt ; nici o deviză îndărătnică asemănătoare sufletului corăbiei, nu-i mai proclama crezul și numele în razele soarelui ce răsărea.

Am pornit spre miazănoapte. Se stîrnise o briză, iar pe la amiază toate bărcile se strînseră laolaltă pentru ultima oară. În barca mea n-aveam nici catarg, nici pînze, dar mi-am întocmit dintr-o vîslă de rezervă un catarg, în vîrfurile căruia am legat o tendă, cu-o cange în chip de vergă. Era desigur un catarg prea greu, dar am constatat cu satisfacție că, avînd vîntul în spate, puteam întrece celelalte două bărci. A trebuit să le aștept.

Apoi am privit cu toții harta căpitanului și, după ce ne-am ospătat, voioși, cu pîine uscată și cu apă, am primit ultimele instrucțiuni. Acestea erau cît se poate de simple : să ținem cîrma spre Nord și să navigăm cît mai aproape unii de alții. „Ai grijă cu grementul acela improvizat, Marlow“, îmi spuse căpitanul. Iar Mahon îmi strigă, strîmbînd din nasul lui coroiat, în vreme ce-i depășeam, mîndru, barca : „Dacă n-o să fii atent, tinere, o să sfîrșești prin a-ți da la fund corabia !“ Era un bătrîn răutăcios, dar fie ca oceanul în care doarme acum să-l legene cu blîndețe și dragoste pînă la capătul timpului !

Înainte de asfințit, o rafală de ploaie se abătu asupra celor două bărci, care se aflau departe în urma mea, și n-aveam să le revăd multă vreme după aceea. A doua zi, m-am așezat la cîrma coajei mele de nucă — prima navă ce-o comandam — fără nimic altceva de jur împrejur, decît apa și cerul. După-amiază am zărit, ce-i drept, vîrfurile unor pînze de corabie în depărtare, dar n-am scos o vorbă, iar oamenii mei n-au observat nimic. Vedeți dumneavoaș-

tră, mă temeam că acea corabie ar putea să se-ndrepte spre patrie, iar eu n-aveam de gînd să întorc spatele porților Orientului. Navigam spre Java — un alt nume sacru, ca și Bangkok. Am navigat așa zile-n șir.

Nu e nevoie să vă spun ce înseamnă să plutești într-o barcă descoperită. Îmi amintesc de nopți și zile de calm, cînd trăgeam de zor la rame, dar barca părea să stea locului, ca vrăjită, în cercul orizontului marin. Țin minte căldura, și potopul de rafale care ne sileau să scoatem de zor apa din barcă (dar ne umpleau în schimb butoiășul). Și-mi aduc aminte c-am stat o dată șaisprezece ore în șir cu gura uscată ca iasca, în vreme ce încercam cu-o vîslă la pupa să-mi țin în bătaia vîntului barca — prima navă pe care-o comandam — pe valurile unei mări dezlănțuite. Nu știusem pînă-atunci că am atîta curaj. Îmi amintesc fețele trase, abătute ale celor doi mateloți ai mei, și-mi revăd tinerețea, acest sentiment care nu se va mai întoarce niciodată — sentimentul că voi dăinui veșnic, supraviețuind mării, pămîntului, tuturor oamenilor ; amăgitorul sentiment care ne mîină spre bucurii, spre primejdii, spre dragoste, spre eforturi zadarnice — spre moarte ; triumfală încredere în propria forță, flacăra a vieții arzînd într-un pumn de țărîină, foc al inimii, pe an ce trece mai slab, mai rece, mai plăpînd, pînă ce se stinge — căci se stinge, da, prea curînd, prea curînd, înaintea vieții însăși !

Tot așa îmi apare și Orientul. I-am văzut ungherele tainice, și-am pătruns pînă-n sufletul lui, dar acum îl văd mereu dintr-o barcă mărunță : e conturul înalt al unor munți albaștrii întrezăriți de departe, în lumina dimineții ; ca o ceață subțire, la amiază ; ca un perete colțuros, purpuriu, în amurg. Simt încă în

măini visla, iar în ochi port încă imaginea unei mări de un albastru orbitor. Și văd un golf, un golf larg, neted ca sticla și poleit ca gheața, strălucind în întuneric. O lumină roșiatică pâlpea undeva, departe, în bezna uscatului, iar noaptea e dulce și caldă. Tragem la rame cu brațele noastre îndurerate, când deodată un vînticel, o boare lină și călduță, dădora de stranii miresme de flori, de lemn aromat, se stîr-nește prin liniștea nopții — cel dintîi suspin al Orientului pe care-l simt pe fața mea. Nu-l voi uita niciodată. Era un suflu impalpabil, care te subjugă ca o vrajă, ca o șapcă făgăduitoare de încîntări misterioase.

Vislisem unsprezece ore în șir, în această ultimă etapă. Doi dintre noi, adică, visleau, în timp ce al treilea, căruia îi venise rîndul să se odihnească, stătea la cîrmă. Zărisem lumina aceea roșiatică în fundul golfului și ne îndreptam într-acolo, bănuind că marchează vreun mic port de pe coastă. Trecînd pe lîngă două ambarcațiuni exotice, cu pupa înaltă, ancorate și parcă adormite, ne apropiam de lumina aceea, foarte slabă acum, când deodată barca noastră s-a izbit cu botul de marginea unui debarcader. Eram frînți de oboseală. Oamenii mei lăsară din mînă vîslele și se prăbușiră ca morți de pe banchete. Am legat barca de-un stîlp.

Un curent încrețea ușor apa. Prin bezna înmiresmată a țărmului se profilau siluetele mute și mătăhăloase ale unor tufe colosale, de o formă fantastică. Iar la picioarele lor se zărea licărul slab, fantomatic, al unei plăji în formă de semicerc. Nici o lumină, nici o mișcare, nici un sunet. Misteriosul Orient mă privea în față, parfumat ca o floare, tăcut ca moartea, întunecat ca un mormînt.

Iar eu ședeam acolo frînt de oboseală, dar fericit ca un cuceritor, incapabil să dorm și extaziat, ca în fața unei enigme profunde și fatidice.

Plescăitul unor rame vîrîte ritmic în apă, repercutat la suprafața ei și amplificat de tăcerea de pe țărm, aidoma unor aplauze puternice, mă făcu să sar ca ars. O ambarcațiune, o ambarcațiune europeană, se apropia. Am invocat numele moartei, strigînd : „Hei, «Iudeea» !” Mi-a răspuns un glas stins.

Era căpitanul. Sosisem cu trei ore înaintea șalupei lui, și eram bucuros să aud din nou vocea tremurătoare și obosită a Bătrînului. „Dumneata ești, Marlow ?” — „Luați seama la marginea pontonului, domnule !” i-am strigat.

S-a apropiat cu băgare de seamă și a acostat cu ajutorul cablului sondei de adînc, pe care-o salvasem — pentru asigurători. Slobozind barbeta, mi-am lipit barca de șalupă. Căpitanul ședea la pupa, — un om zdrobit, jilav de rouă, cu mîinile împreunate în poală. Oamenii lui adormiseră. — „A fost groaznic, îmi șopti el. Mahon e în urmă, nu prea departe.” Vorbeam în șoaptă, ca și cum ne-ar fi fost teamă să nu trezim pămîntul. Nici măcar un bubuit de tun, un trăsnet sau un cutremur nu i-ar fi putut trezi, în clipa asta, pe marinari.

În timp ce vorbeam, m-am uitat în jur și-am zărit departe, pe mare, o lumină lunecînd prin noapte. „Uite-un vapor care trece prin fața golfului !” am exclamat. Dar vaporul nu trecea, ci intra în golf ; ba, chiar s-a apropiat de noi și a ancorat. „Aș vrea să te duci să vezi dacă-i sub pavilion englez, îmi spuse bătrînul. Ar putea să ne lase pe undeva.” Părea agitat și nervos. Ciupindu-l și înghiontindu-l, am izbutit să-l trezesc pe unul din oamenii mei, mai bine zis să-l aduc într-o stare de somnambulism, și,

după ce i-am pus în mână o vîslă, am luat și eu una, și-am ramat în direcția luminilor vaporului.

Auzeam dintr-acolo un murmur de glasuri, un vuiet surd, metalic dinspre sala mașinilor, și un zgomot de pași pe punte. Hublourile vaporului străluceau, rotunde ca niște ochi holbați. Siluete se mișcau de colo pînă colo, iar sus pe pasarelă se ivi o umbră. Omul ne auzise vîslind.

Atunci, înainte de-a putea deschide eu gura, Orientul îmi vorbi, însă cu un glas al Occidentului. Un torent de vorbe se revărsă în tăcerea enigmatică, fatică — vorbe exotice, mînioase, amestecate cu și mai surprinzătoare, deși mai puțin ciudate cuvinte și chiar fraze întregi rostite într-o englezească corectă. Vocea înjura de mama focului, ciuruind cu-o salvă de sudălmii liniștea solemnă a golfului. Începu prin a-mi spune : „Porcule !” și continuă, crescendo, cu un potop de epitete imposibil de reprodus — toate în englezește. Omul cocoțat pe pasarelă zbiera în două graiuri, și cu atîta sinceritate în furia lui, încît aproape că mă convinsese că atentasem, într-un fel sau altul, la armonia universului. Abia îl vedeam, dar începeam să cred că va sfîrși printr-un atac de apoplexie.

Deodată, a încetat să înjure, l-am auzit suflînd și pufnind ca o focă. L-am întrebat atunci :

— Ce vapor e ăsta, vă rog ?

— Cum ? Ce vapor ? Dar tu cine ești ?

— Echipajul naufragiat al unui bric englez care-a luat foc pe mare. Am ajuns aici azi-noapte. Eu sînt al doilea secund. Căpitanul e în șalupă și-ar dori să știe dac-ați putea să ne duceți și pe noi pînă undeva.

— Dumnezeu ! Ia te uită !... Sîntem vaporul „Celestial” din Singapore, și ne întoarcem în patrie.

O să discut mâine dimineață cu căpitanul vostru... și... ia spune-mi, m-ai auzit adineaori ?

— Cred că tot golful v-a auzit.

— V-am luat drept localnici. Hei !... Ia te uită, paznicul ăla puturos a adormit din nou, fir-ar al dra-cului ! Lumina s-a stins, și era cît pe ce să mă cioc-nesc de pontonul ăsta afurisit. E a treia oară că-mi face figura asta. Te-ntreb pe dumneata, poate fi oare tolerată o asemenea porcărie ? E ceva înnebunitor, zău așa ! O să-i trîtesc un raport... o să-i cer vice-gu-vernatorului să-l pună pe liber... ! Poftim, nu-i nici o lumină. S-a stins, nu-i așa ? Te iau martor că s-a stins. Ar fi trebuit să ardă o lumină acolo. O lumină roșie...

— Era o lumină, i-am spus eu, cu blîndețe.

— Da, dar s-a stins, omule ! Ce rost are să vor-bești așa ? Vezi bine că s-a stins, nu ? Dacă ai fi pus în situația să conduci un vapor de lux de-a lungul acces-tei coaste blestemate, ai avea și dumneata nevoie de-o lumină. O să-l bat și-o să-l fugăresc de la un capăt la altul al pontonului ăstuia nenorocit, ai să vezi. Zău că da...

— Așadar, îi pot spune căpitanului meu că ne luați ? l-am întrerupt eu.

— Da, vă iau. Noapte bună, îmi spuse el, tăios.

M-am întors și mi-am legat din nou barca de ponton, apoi m-am culcat în slîrșit. Înfruntasem tăcerea Orientului. Îi auzisem, în parte, graiul. Dar cînd am deschis din nou ochii, tăcerea era deplină, ca și cum n-ar fi fost niciodată sfîșiată de vreun zgomot. Ză-ceam într-un potop de lumină, iar cerul nu mi se păru-se niciodată atît de depărtat, atît de înalt. Am rămas așa, nemișcat, cu ochii deschiși.

I-am văzut atunci pe oamenii Orientului — se uitau la mine. Pontonul era plin de oameni, pe toată lun-gimea lui. Am zărit fețe brune, arămii, galbene, am

văzut ochii negri și culorile pestrițe ale unei mulțimi orientale. Toate aceste ființe se zgâiau la noi fără un murmur, fără un suspin, fără să se miște. Se zgâiau de sus la bărci, la oamenii adormiți care veniseră, peste noapte, la ei, de pe mare. Nu se clintea nimic. Frunzarele palmierilor se rezemau, neclintite, de cer. Nici o creangă nu se mișca pe țărm, iar acoperișurile cafenii ale caselor se zăreau prin frunzișul verde, printre frunzele mari care atârnavă, strălucitoare și țepene, aidoma unor foi grele, de metal. Acesta era Orientul vechilor navigatori, Orientul atât de bătrîn și de misterios, Orientul strălucitor și sumbru, viu și încremenit, plin de primejdii și făgăduințe. Iar aceștia erau oamenii lui.

Deodată, m-am ridicat în picioare. Un freamăt cuprinse mulțimea de la un capăt la altul, trecu printre capete, legănă trupurile, alergă de-a lungul pontonului cum aleargă o încrețitură pe fața apei, sau o pală de vînt pe cîmp — și totul încremeni din nou. Mai văd și acum largă deschidere a golfului, nisipurile scînteietoare, verdețea de o infinită varietate, marea albastră ca o mare de vis, mulțimea de fețe atente, explozia de culori vii — și apa, care oglindea totul, curbura țărmului, pontonul, corabia aceea exotică, plutind nemișcată, cu pupa înaltă, și cele trei bărci, în care niște oameni din Occident, frînți de oboseală, dormeau fără să le pese de țărm, de oameni, și de dogoarea soarelui. Dormeau trîniți pe banchete, ghemuiți pe scîndurile de pe fund, în poziții nepăsătoare, de morți. Capul bătrînului comandant, reze-mat la pupa șalupei, i se lăsase pe piept, cu aerul că n-o să se mai trezească niciodată. Ceva mai încolo, fața bătrînului Mahon era întoarsă spre cer, cu barba-i lungă și albă revărsată pe piept, de parc-ar fi fost împușcat, în vreme ce ținea cîrma ; iar la prova,

prăvălit grămadă, dormea un om cu amîndouă brațele peste etravă și cu obrazul lipit de copastic. Orientul îi privea în tăcere.

De-atunci, îi cunosc fascinația ; i-am văzut țărmlurile misterioase, apa liniștită, pămînturile locuite de noroade tuciiurii, unde o Nemesis¹ vicleană pîndește, hărțuiește și prinde-n capcană pe-ațiția fii ai rasei cuceritoare, mîndri de înțelepciunea lor, de știința și de puterea lor. Pentru mine, însă, Orientul e, întreg, în acea viziune din tinerețea mea. E, întreg, în acea clipă cînd mi-am deschis asupra lui ochii tineri. Îl abordam la capătul unei lupte grele cu marea, și eram tînăr, și-l vedeam că se uită la mine. Și iată, asta-i tot ce mi-a rămas ! Un singur moment — un moment de forță, de poezie, de splendoare — de tinerețe !... O rază de soare pe-un țarm ciudat, o clipă fugară, ce-ți lasă-o amintire și-ți smulge-un suspin, și apoi ! Noaptea... Adio !...

Marlow bău.

O, vremurile bune de odinioară !... Tinerețea și marea. Splendoarea și marea ! Marea cea bună și puternică, marea cea sărată și amară, care știe să-ți vorbească în șoaptă, să zbiere la tine, și să-ți taie brutal răsufllarea.

Bău din nou.

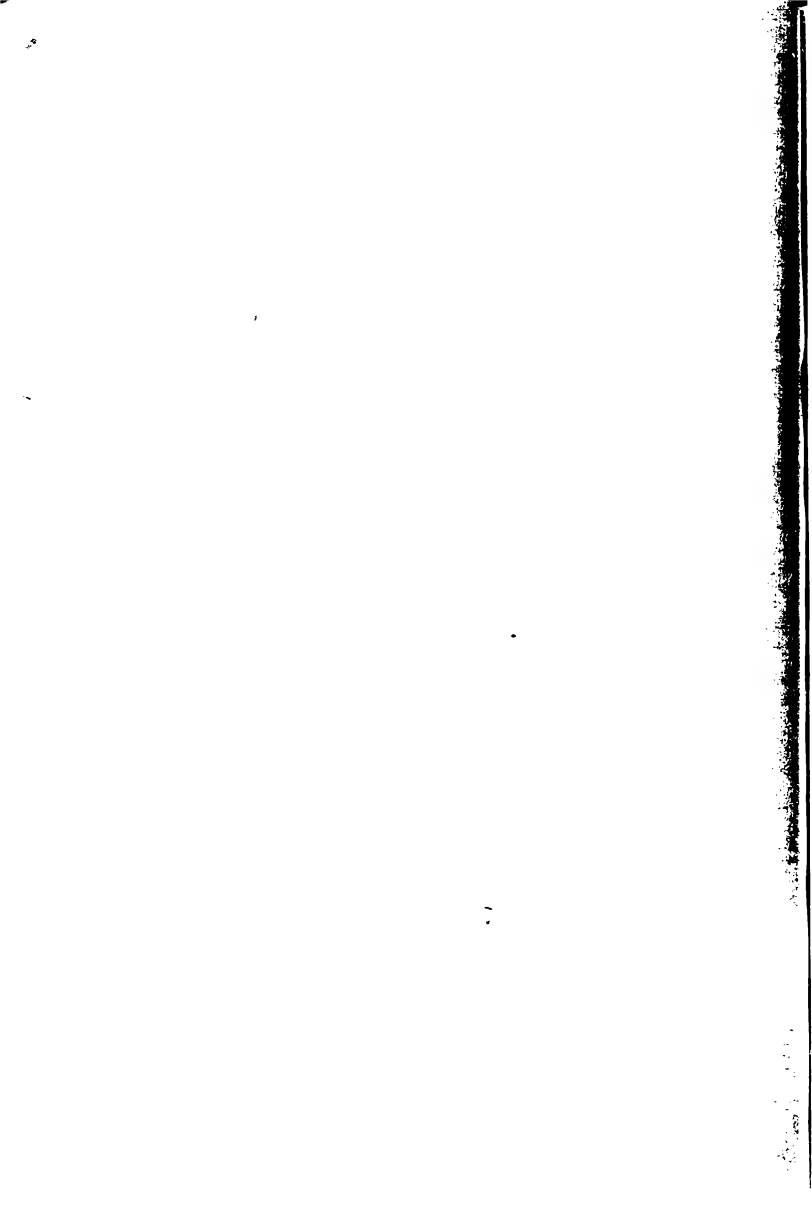
— Dintre toate minunile lumii, cred că marea e cea mai frumoasă — sau poate e doar tinerețea ? Cine poate ști ? Dar voi, dragii mei, care ați avut cu toții parte de cîte ceva în viață — bani, dragoste, sau orice se mai poate găsi pe uscat — spuneți-mi voi, n-a fost oare vremea cea mai frumoasă, vremea cînd eram tineri, pe mare ? Tineri și fără nici o avere, pe marea care nu-ți dă nimic, decît lovituri grele, și

¹ Zeița răzbunării, în mitologia greacă.

uneori prilejul de a-ți încerca puterea, nimic altceva...
Nu-i așa că tocmai pe ea o regretați cu toții ?

Iar noi toți am scuturat din cap : omul banului, omul cifrelor, omul legii, toți am scuturat din cap, peste masa lustruită în care, ca-ntr-o apă neagră și liniștită, ni se oglindeau fețele brăzdate de riduri, fețele pecetluite de trudă, de deziluzii, de succese, de dragoste ; iar ochii noștri obosiți căutau mereu, căutau încă, plini de neastâmpăr, să smulgă vieții acel lucru, care s-a și spulberat în vreme ce-l aștepti să vină, și-a trecut nevăzut, într-un oftat, într-o străfulgerare — o dată cu tinerețea, cu puterea, cu farmecul amăgirilor.

CAPĂTUL LAȚULUI

Multă vreme după ce vaporul „Sofala“ își schimbase drumul, îndreptându-se spre uscat, țărmul scund și mlăștinos rămase ca o diră neagră înapoia unui briu de lumină. Razele soarelui cădeau cu violență peste o mare calmă — ai fi zis că se prefac, izbindu-se de suprafața ei adamantină, într-o pulbere scînteietoare, într-un abur tremurător, a cărui strălucire orbea ochii și obosea creierii.

Căpitanul Whalley nici nu-l vedea. Cînd *serang*-ul¹ apropiindu-se de încăpătorul jilț de trestie pe care-l umplea cu trupu-i masiv, îi comunicase, cu voce joasă, că ruta trebuia să fie schimbată, el se ridicase numaidecît și rămăsese în picioare, cu fața înainte, în timp ce prova se răsucea cu un sfert de cerc. Nu rostise nici un cuvînt, nici măcar „Drept așa!“ Ordinul de a îndrepta cîrma îi fusese șoptit timonierului de către *serang*, un malaiez mai în vîrstă, scund, sprintar, și foarte tuciuriu. După care, căpitanul Whalley se așezase la loc în jilț, cu ochii ațintiți asupra punții dintre picioarele sale.

Nu putea spera să vadă nimic nou pe această uliță a mării. De trei ani încoace naviga pe lîngă aceste

¹ *Serang*, șef al unui echipaj de mateloți indieni.

coaste. De la Capul de Jos pînă la Malantan e o distanță de cincizeci de mile, pe care bătrîna corabie o străbătea în șase ore pe flux, sau în șapte cînd naviga contra curentului. După aceea o lua drept spre țărîm și, în curînd, apăreau pe cer trei palmieri înalți și zvelți, cu capetele ciufulite strînse mănunchi, de parcă-ar fi cîrțit în taină împotriva mangotierilor întunecați. „Sofala” se îndrepta spre sumbra fîșie de coastă care, la un moment dat, cînd vaporul se apropia pieziș de ea, lăsa să se vadă o sumedenie de cioburi strălucitoare — estuarul unui fluviu doldora de apă. Apoi, înaintînd printr-un lichid cafeniu — trei părți apă și o parte pămînt negru — printre niște maluri joase — trei părți pămînt negru și o parte apă salmastră — „Sofala” își croia drum în amonte¹, așa cum făcea o dată pe lună de șapte ani încoace, dacă nu și mai mulți, cu mult înainte ca el să fi aflat de existența vasului sau să se fi gîndit că va avea vreodată de-a face cu acest vas și cu monotonu-i itinerar. Bătrîna corabie cunoștea desigur acest itinerar mai bine decît echipajul ei, care nu rămăsese neschimbat vreme atît de îndelungată; mai bine decît credinciosul *serang*, pe care căpitanul Whalley îl adusese cu el de pe vasul ce-l comandase mai înainte, pentru a-l înlocui în cart; mai bine chiar decît el însuși, care comanda acest vas abia de trei ani încoace.

Te puteai totdeauna bizui pe „Sofala” că-și va urma drumul întocmai. Busolele nu i se dereglau niciodată. Vasul acesta nu-ți dădea nici o bătaie de cap, ca și cum bătrînețea i-ar fi dăruit cunoștințe temeinice, înțelepciune și țărîe. Acosta aproape exact în locul și la timpul stabilit, aproximația fiind de un grad sau de un minut. Fie că ședea pe pasarelă, cu ochii în jos, fie că zăcea fără somn în cușeta lui, căpitanul știa în orice clipă unde se afla vasul, îi putea stabili

¹ În susul apei.

cu precizie poziția, prin simpla calculare a zilelor și orelor. Cunoștea și el bine acest monoton drum al marchitanilor, așezat de-a lungul strîmtorilor ; îi cunoștea priveliștile și oamenii. Mai întîi venea Malacca, unde vasul ajungea în zori și rămînea pînă-n amurg, cînd traversa din nou această șosea a Extremului Orient, lăsînd în urmă o diră dreaptă, fosforescentă. Umbre și lumini pe apă, stele scînteind pe un cer negru, cîteodată și luminile vreunui vapor european ce-și urma neabătut drumul prin mijlocul strîmtorii, sau alteori umbra fugară a vreunei ambarcațiuni indigene, lunecînd în tăcere cu pînzele-i de paie împletite ; apoi, în zori, țărmul scund profilat la orizont. La amiază, cei trei palmieri ai următorului loc de popas, în susul unui fluviu leneș. Singurul alb statornicit acolo era un tînăr, fost marinăr, cu care căpitanul Whalley se împrietenise în decursul multor călătorii. Cu vreo șaiszeci de mile mai încolo se afla un alt loc de popas, un golf adînc, pe a cărui plajă se înălțau numai două case. Și așa mai departe, mereu, luînd de ici de colo cîte o încărcătură, și terminînd cu un drum lung de o sută de mile printr-un labirint de insule, pînă la portul de destinație — un mare oraș oriental. Acolo, bătrîna corabie se oștînea vreme de trei zile, înainte de a porni înapoi, pe același drum, pe care căpitanul vedea aceleași țărmuri, însă dintr-un alt unghi, și auzea aceleași voci, în aceleași locuri, pînă cînd ajungea din nou în portul unde era înregistrat vasul, port situat pe marea arteră a Orientului ; vasul rămînea ancorat aproape chiar în fața masivului imobil de piatră al administrației portuare, pînă cînd venea momentul să pornească din nou pe vechea rută de 1 600 de mile și 30 de zile. Nu era deloc o viață prea aventuroasă pentru căpitanul Whalley, Henry Whalley, poreclit „Temerarul“ în zilele de demult, cînd comanda „Condorul“, un *clipper* fai-

mos la vremea lui. Nu, nu era o viață prea aventuroasă pentru un om care lucrase în serviciul unor firme celebre, comandînd nave celebre (dintre care două-trei proprietatea lui personală); un om vestit prin călătoriile sale, un deschizător de drumuri și de negoțuri noi, un om care navigase prin zonele încă necercetate ale Mărilor Sudului, și văzuse cum răsare soarele pe multe insule încă netrecute pe hartă. Cincizeci de ani petrecuți pe mare, dintre care patruzeci în Extremul Orient („o ucenicie destul de temeinică“, obișnuia el să remarce, zîmbind), îl făcuseră cunoscut și prețuit de-o generație întreagă de armatori și negustori, în toate porturile, de la Bombay pînă la țărmurile celor două Americi, unde Răsăritul se contopește cu Apusul. Faima lui rămînea scrisă destul de citet, deși cu litere nu prea mari, pe hărțile Amiralității. Căci nu se aflau, oare, o „Insulă Whalley“ și un recif „Condorul“, undeva, între Australia și China? Pe acea primejdioasă formațiune de corali se împotmolise vreme de trei zile faimosul *clipper*, al cărui comandant și al cărui echipaj îi aruncau încărcătura peste bord cu o mînă, în timp ce cu cealaltă mînă țineau la respect o flotilă de bărci pline de războinici. Pe vremea aceea nici insula, nici reciful nu existau oficial. Ceva mai tîrziu, ofițerii de pe vaporul Maiestății-sale, „Fusilier“, trimis într-o misiune de cercetare, aveau să adopte aceste două nume, recunoscînd astfel vitejia omului și trăinicia vasului. În afară de asta, precum se poate încredința oricine, *Catalogul general*, vol. II, pagina 410, își începe descrierea „Strîmtorii Maltou sau Whalley“ cu cuvintele: „Această rută avantajoasă, descoperită pentru prima oară în 1850 de către căpitanul Whalley de pe vasul «Condor»“ etc. — și încheie prin a o recomanda călduros vaselor care părăsesc porturile chineze și se îndreaptă spre sud, în lunile decembrie-aprilie, inclusiv.

Acesta fusese cel mai net câștig din viața lui. Nimic nu-l putea lipsi de această faimă. Străpungerea istmului de Suez, întocmai ca ruperea unui baraj, abătuse înspre Extremul Orient un potop de nave noi, de oameni noi, de metode noi de negoț. Ea a schimbat fața mărilor răsăritene și însuși felul lor de viață, astfel încât vechea experiență a acestui om nu mai însemna absolut nimic pentru noua generație de marinari.

În acele zile de demult îi trecuseră prin mâini mii și mii de lire, ale armatorilor și ale lui însuși ; slujise cu credință, așa cum legea o cere oricărui comandant de vas, interesele contradictorii ale armatorilor, navlositorilor și asigurătorilor. Nu pierduse niciodată vreun vas, și nu îngăduise nicicând vreo tranzacție dubioasă ; și iată că supraviețuise înseși condițiilor care contribuiseră la făurirea faimei sale. Își îngropase nevasta (în Golful Pecili), își măritase fata cu un bărbat ales din păcate de ea însăși, și-și pierduse o avere frumoasă în crăhul vestitei „Societăți bancare Travancore & Deccan“, a cărei prăbușire zguduise ca un cutremur Extremul Orient. Avea acum șaiszeci și șapte de ani.

II

Își ducea destul de ușor povara anilor, și nu-i era rușine că-și pierduse averea. Nu fusese singurul care crezuse în stabilitatea „Societății bancare“. Oameni al căror discernămint în problemele financiare era la fel de solid ca discernămintul lui în materie de navigație, îl felicitaseră pentru înțelepciunea investițiilor sale, și aveau să piardă ei înșiși mulți bani în marele crăh. Atîta doar, că el își pierduse toți banii. Adică,

nu chiar pe toți. Îi rămăsese o mică și foarte frumoasă corabie cu trei catarge, „Fecioara“, pe care-o cumpărase ca să aibă cu ce să-și umple timpul de marinar în retragere — „ca să se joace cu ea“, după cum spunea.

Cu un an înainte de căsătoria fiică-si, declarase formal că s-a săturat de mare. Dar după ce tînăra pereche plecase la Melbourne ca să se stabilească acolo, constatase că nu se simte fericit pe uscat. Fusesese prea multă vreme căpitan în marina comercială, ca să se poată mulțumi cu un simplu yacht. Iluzia afacerilor îi devenise necesară; cumpărînd „Fecioara“, își asigura însăși continuitatea existenței sale. „E ultimul vas pe care-l comand“, așa le vorbea el despre „Fecioara“ cunoscuților lui din diferite porturi. Cînd va fi prea bătrîn ca să i se mai poată încredința comanda unui vas, va coborî pe uscat, lăsînd cu limbă de moarte ca „Fecioara“ să fie trasă în larg și scufundată chiar în ziua înmormîntării lui. Fiică-sa nu-i va lua în nume de rău această hotărîre, care-i dădea satisfacția de a ști că, după moartea lui, nici un străin nu-i va comanda ultima corabie. Avera pe care i-o lăsa fiică-si era destul de mare, chiar și fără corabia aceea de 500 de tone.

Vigurosul bătrîn vorbea despre toate aceste lucruri clipind șăgalnic din ochi : avea prea multă vitalitate-n el ca să se lase tîrît pe panta regretelor sentimentale ; era și nițeluș melancolic pe chestia asta, pentru că iubea sincer viața, trăindu-i din plin emoțiile și bucurîndu-se de bunurile pe care i le putea dăruia — de reputația și de averea lui, de dragostea pentru fiică-sa, precum și de corabia aceea — jucărie a singurătății sale.

Își aranjase cabina potrivit idealului său de confort maritim, un ideal cît se poate de simplu. Un

dulap mare cu cărți (era un cititor asiduu) ocupa un întreg perete ; portretul răposatei sale soții, pictat în ulei pe o pânză netedă și înfățișînd din profil o femeie tînără, cu bucle negre și lungi, se înălța în fața patului său. Trei cronometre îl înmbiau la somn cu ticăitul lor și-l salutau în clipa deșteptării, cu mărunta lor zarvă. Se trezea în fiecare zi la orele cinci. Ofițerul din cartul de dimineată, care-și sorbea ceașca de cafea lingă timonă, auzea prin largul orificiu al ventilatoarelor de aramă sușoteala apei, gargarisirile — toate zgomotele legate de toaleta matinală a căpitanului. Zgomotele astea erau urmate de zvonul unei rugăciuni rostite cu voce tare. Cinci minute după aceea, capul și umerii căpitanului Whalley răsăreau prin tambuchi. De fiecare dată, se oprea o clipă pe scară, ca să privească orizontul, apoi linia velelor, și ca să tragă în piept aerul proaspăt. Abia după aceea pășea pe dunetă, răspunzînd printr-un maiestuos și blajin „bună dimineată“ salutului cu mîna la beretă. Se plimba scrupulos pe punte pînă la orele opt. Cîteodată, nu mai mult de două ori pe an, era nevoit să se folosească de un băț gros în formă de baston, din pricină că-și simțea șoldul înțepenit — pe semne o ușoară criză de reumatism, își spunea. Altminteri, nu cunoștea cîtuși de puțin suferințele trupului. Cînd suna clopotelul pentru micul dejun, cobora în cabină ca să dea de mîncare canarilor și să învîrtească cronometrele ; apoi se așeza în capul mesei. De acolo avea înaintea ochilor cîteva fotografii mari, înfățișînd pe fiica lui, pe soțul ei și doi prunci cu pieio-rusele dolofane — nepoții lui — fotografii prinse în rame negre pe pereții din lemn de arțar ai cabinei. După micul dejun ștergea el însuși sticla de pe fotografii cu o cîrpă de praf, și peria portretul în ulei al nevesti-si cu un pămătuf atîrnat de un mic bel-ciug de aramă, alături de rama grea, aurită. Apoi, cu

ușa cabinei închisă, se așeza pe cușetă, sub portret, și citea un capitol dintr-o *Biblie* groasă, de buzunar — *Biblia* răposatei. În unele zile, însă, ședea acolo cam o jumătate de ceas, cu un deget între filele cărții, ce i se odihnea pe genunchi. Își amintea, poate, cât de mult îndrăgise nevastă-sa navigația.

Fusese o bună tovarășă de drum, și o femeie adevărată. Era încredințat că nu existase nicicând, și nu va putea exista vreodată, pe mare sau pe uscat, cămin mai plăcut și mai fericit decât cabina de sub duneta „Condorului”, cu pereții numai albeați și aur, împodobiți cu o ghirlandă nemuritoare, ca pentru-o sărbătoare veșnică. Ea însăși pictase în mijlocul fiecărui panou câte un buchet de flori din patrie. Îi trebuise un an întreg ca să acopere pereții cabinei cu această operă izvorită din dragoste, care-avea să rămână, pentru el, o minune de pictură, o manifestare supremă de bun gust și măiestrie artistică ; ori de câte ori bătrînul Swinburne, secundul său, cobora în careu la masă, rămînea mut de admirație în fața progresului acestei opere. „Aproape că simt parfumul acestor trandafiri”, spunea el, adîmlecînd mirosul vag de terebentină care umplea, pe atunci, salonul și-i cam tăia pofta de mîncare, după cum avea să mărturisească mai târziu. Nimic nu-l împiedica, însă, pe Swinburne să se bucure din plin de cîntecele căpitănesei. „Doamna Whalley e o adevărată privighetoare !” exclama el, cu un aer expert, după ce asculta, așezat pe spirai, tot concertul. Pe vreme frumoasă, în timpul celui de-al doilea cart de seară, cei doi bărbați îi puteau auzi trilurile și ruladele desfășurîndu-se în acompaniamentul pianului din cabină. Comandase acest pian chiar în ziua logodnei lor, printr-o scrisoare trimisă la Londra ; dar instrumentul avea să le parvină, dînd ocol Capului, abia la un an și ceva după căsătorie. Uriașa ladă făcuse parte din primul

transport direct adus în portul Hongkong — eveniment care, în ochii oamenilor ce mișună pe aglomerate cheiuri din zilele noastre, pare la fel de cețos și de îndepărtat ca evenimentele petrecute în Evul Mediu. Dar căpitanul Whalley își putea retrăi, într-o jumătate de ceas de singurătate, întreaga lui viață, cu romantismul, cu latura ei idilică, și cu partea ei de suferință. Fusesse nevoit să închidă cu mâna lui pleoa-pele moartei. Murise ca o soție de marinar, ea însăși un marinar în adîncul sufletului ei. Căpitanul citise fără tremur în glas rugăciunea funebră, chiar din cartea ei de rugăciuni. Iar cînd își ridicase privirea, îl văzuse pe bătrînul Swinburne cu bereta strînsă la piept, și cu fața-i aspră, impasibilă, bătută de vînturi, șiroind de lacrimi ca un perete de granit roșu sub ploaie. Acel bătrîn lup de mare își putea permite să plîngă. El, însă, trebuia să citească pînă la capăt ; dar după aruncarea cadavrului în apă, nu-și mai amintea bine ce se întîmplase în următoarele cîteva zile. Un matelot mai bătrîn, care știa să coasă, croise dintr-una din fustele negre ale răposatei, o rochiță de doliu pentru fetiță.

Nu, nu putea să uite ; dar viața nu poate fi stăvilă ca un rîu domol. Ea țîșnește cu putere, potopind necazurile omului, se închide peste-o suferință întocmai ca marea peste un cadavru, oricîtă iubire s-ar duce la fund o dată cu el. Iar lumea nu-i de fel rea. Oamenii fuseseră foarte draguți cu dînsul ; îndeosebi doamna Gardner, soția principalului asociat al firmei „Gardner, Patteson & co.“, proprietara „Condorului“. Ea se oferise să se îngrijească de fetiță, iar după un timp o dusesese în Anglia (o adevărată călătorie în acele zile, chiar dacă foloseai poștalionul), împreună cu propriile ei fete, pentru a-i desăvîrși educația. Avea s-o revadă abia peste zece ani.

În copilărie, fetița nu cunoscuse niciodată spaima de furtună ; îl ruga s-o ducă pe punte, înfășurată în mantaua lui de ploaie, ca să privească talazurile uriașe ce se năpusteau asupra „Condorului“. Zbuciumul și trosnetul valurilor păreau să-i umple sufletul cu o încântare ce-i oprea răsuflarea.

„Un băiat cu fustă“, obișnuia el să spună despre fetiță, în glumă. O botezase Ivy¹, pentru că numele îi suna frumos și-i trezea, vag, o tulburătoare asociație de idei. Simțea că fetița i se înfășurase strâns în jurul inimii, și avea de gînd s-o lege și mai vîrtos de el, ca de-un turn al puterii, uitînd că mai tîrziu, prin însăși natura lucrurilor, fetița va hotărî, probabil, să se lipească de un alt bărbat. Căpitanul Whalley iubea însă îndeajuns de mult viața ca să se bucure întrucîtva chiar și de această perspectivă, trecînd peste sentimentul lui mai adînc, de frustrare.

După ce-și cumpărase „Fecioara“ pentru a-și umple singurătatea, se grăbise să accepte un transport destul de nerentabil spre Australia, numai și numai pentru prilejul ce i-l oferea de a-și vedea fiica în propriul ei cămin. Ajuns acolo, îl supărase nu atît faptul că fata lui se sprijinea acum pe altcineva, cît faptul că omul pe care și-l alesese ca sprijin în viață părea, la o cercetare mai atentă, „un reazem destul de subred“, chiar în ce privește sănătatea. Politețea studiată a ginerelui său îi displăcea, poate mai mult decît felul în care acesta mînuia sumele de bani primite ca zestre de Ivy. Dar nici nu-i pomenise de temerile lui. Numai în ziua plecării sale, îi spusese, în prag, ținîndu-i mîinile și privind-o țintă în ochi :

— Să știi, draga mea, că tot ce am e pentru tine și pentru copilași. Să-mi scrii sincer.

¹ Iedera (engl.)

Ea îi răspunsese printr-o mișcare aproape imperceptibilă a capului. Avea aceeași culoare de ochi și același caracter ca și maică-sa, și, la fel ca și ea, îl înțelegea fără să fie nevoie de prea multe vorbe.

Firește că-i scrisese, iar unele din scrisorile ei îl făcuseră pe căpitanul Whalley să-și încrunte sprâncenele albe. Altminteri, socotea că posibilitatea lui de a oferi numaidecât orice i se cerea era prin ea însăși o răsplată supremă a strădaniilor sale de-o viață. Nu se simțise niciodată mai mulțumit, de la moartea nevesti-si încoace. Fapt destul de caracteristic, eșecurile repetate ale ginerelui său îl înduioșau întrucîtva, de la distanță. Individul eșua cu atîta regularitate, încît ar fi fost nedrept să pui acest lucru exclusiv pe seama neglijenței cu care-și conducea barca. Nu ! Căpitanul Whalley știa prea bine cum se numea asta. Se numea ghinion. Personal, avusese un noroc de-a dreptul miraculos, dar întîlnise în viață destui oameni vrednici — marinari și alții — zdrobiți de povara nenorocului, ca să poată recunoaște semnele fatale ale acestuia. Iată de ce se gîndea cum să-și fructifice fiecă bănuț ca să-i lase fiică-si o avere cît mai mare, cînd, deodată, se abătuse asupra lui, precedată de un val de zvonuri (primul îi parvenise la Shanghai) vestea marelui crah ; iar după ce trecuse prin fazele stuporii, incredulității și indignării, fusese nevoit să se împace cu gîndul că nu avea aproape nimic de lăsat.

Drept care, ca și cum n-ar fi așteptat decît această catastrofă, nenorocosul său ginere din Melbourne își abandonase nefolositorul joc și se așezase într-un cărucior de invalid ! „N-o să mai poată umbla niciodată“ îi scrisese fiică-sa. Pentru prima oară în viața lui, căpitanul Whalley se simțise oarecum zdruncinat.

„Fecioara“ trebuia să lucreze în draci. Acum nu mai era vorba de perpetuarea faimei lui Harry Whalley cel Temerar în Mările Orientului, sau de câștigarea banilor necesari pentru hrana și îmbrăcămintea unui om bătrîn, cu un eventual supliment de cîteva sute de trabuce clasa-ntîi, adăugat la sfîrșitul anului. Acum, trebuia să muncească din greu și să scoată tot ce putea din corabia lui, renunțînd să-i mai aurească inscripțiile de la prova și de la pupa.

Nevoia îl făcu să deschidă ochii asupra schimbărilor adînci petrecute în lume. Din trecutul său rămăsese, ici-colo, doar cîte un nume familiar, dar lucrurile și oamenii, așa cum îi cunoscuse el, dispăruseră. Numele „Gardner, Patteson & Co“ continua să se lăfăie pe zidurile antrepozitelor de pe chei, pe tablitele de aramă și-n vitrinele din cartierele comerciale ale multor porturi răsăritene, dar nici un Gardner sau Patteson nu mai lucra în întreprindere. În birourile conducerii acesteia nu mai exista pentru căpitanul Whalley nici un fotoliu și nici un cuvînt de bun-venit, urmat de vreo mică afacere încredințată bucuros unui vechi prieten, în amintirea serviciilor aduse de el în trecut. Soții fetelor Gardner ședeau înapoia pupitelor din încăperea unde, multă vreme după ce-și părăsise slujba, căpitanul își păstrase dreptul de a intra, întocmai ca-n zilele cînd trăia bătrînul patron. Vapoarele firmei aveau acum coșuri galbene cu vîrfurile negre, și un orar la fel de precis calculat ca acela al unei biete societăți de tramvaie. Vînturile din decembrie și din iunie erau totuna pentru acești oameni ; căpitanii angajați de ei (tineri admirabili, desigur) erau de bună seamă familiarizați cu Insula Whalley, din pricină că în ultima vreme autoritățile instalaseră la capătul ei dinspre miazănoapte un far fix cu lumină albă (și cu un fascicol de lumină roșie proiectat

asupra reefului Condor), dar mai toți ar fi rămas foarte surprinși să afle de existența unui Whalley în carne și oase — a acestui bătrîn care cutreiera lumea încercînd să obțină ici-colo cîte o încărcătură pentru mica lui corabie.

Și pretutindeni se petrecea același lucru. Dispăruseră oamenii care ar fi dat din cap aprobator la auzul numelui său, și care s-ar fi simțit onorați să facă ceva pentru Harry Whalley cel Temerar. Dispăruseră ocaziile de care el ar fi știut să se folosească; și, o dată cu ele, dispăruse și cîrdul cu aripi albe al *clipper*-elor, care duceau viața nesigură și zbuciumată a vînturilor, și scoteau mari averi din spuma valurilor. Într-o lume care redusese la minimum cîștigurile, într-o lume care era în stare să-și numere de două ori pe zi tonajul disponibil și în care contractele de navlosire, deși foarte puțin avantajoase, puteau fi obținute cu trei luni înainte, printr-o simplă telegramă, — într-o asemenea lume nu existau șanse de îmbogățire pentru un particular care rătăcea la întîmplare cu o mică ambarcațiune. Nu exista, de fapt, loc pentru un asemenea om.

Situația devenea pentru el din an în an mai grea. Suferea cumplit din pricina puținătății sumelor pe care le putea trimite fiicei sale. Între timp renunțase la trabucele bune, și ajunsese să-și limiteze chiar rația de trabuce ieftine la numai șase pe zi. Nu-i pomenea, însă, niciodată despre greutatea lui, iar fiică-sa nu-i descria niciodată pe larg lupta ei pentru existență. Încrederea lor reciprocă nu avea nevoie de explicații, iar desăvîrșita lor înțelegere se lipsea de orice declarații de recunoștință sau de regret. Căpitanul Whalley socotea absolut firesc ca fiică-sa să-i ceară, prin scris, două sute de lire, dar ar fi rămas surprins dacă ea s-ar fi apucat să-i mulțumească, în tot atîtea cuvinte.

Venise cu „Fecioara“ încărcată cu balast, ca să caute o încărcătură în portul de înregistrare al „Sofalei“, iar scrisoarea fiică-si îl găsisese acolo. Îi mărturisise, în această scrisoare, că n-are rost să-i ascundă ade-vărul: unica ei salvare ar fi fost să deschidă o pen-siune, pentru care socotea că există perspective priel-nice. Îndeajuns de prielnice, în orice caz, pentru a-i spune pe șleau că ar putea face începutul cu două sute de lire. Deschisese plicul în grabă, pe punte, unde scrisoarea îi fusese înmînată de un comisionar al firmei furnizoare de materiale care-i adusese co-respundența îndată după ce corabia ancorase. Pentru a doua oară în viața lui se simțise îngrozit, și rămăsese locului în pragul ușii cabinei sale, cu scri-soarea tremurîndu-i între degete. O pensiune! Două sute de lire pentru început! Unica salvare!... Iar el nu știa unde-ar putea face rost nici măcar de două sute de *pence*!

Căpitanul Whalley umblase toată noaptea pe duneta corăbiei ancorate, ca și cum s-ar fi pregătit să acos-teze pe vreme rea, necunoscînd precis poziția vasului după multe zile cețoase, în cursul cărora n-ar fi zărit nici soarele, nici luna, nici stelele. În noaptea aceea neagră scînteiau focurile de poziție ale vaselor din port și luminile de pe țărm, înșirate în linie dreaptă; de jur-împrejurul „Fecioarei“ luminile vapoarelor aruncau dîre tremurătoare pe apa din radă. Căpitanul Whalley nu văzu însă nicăieri vreo geană de lumină pînă-n zori, iar atunci își dădu seama că hainele i-erău muiate de rouă.

Corabia lui se trezise. Oprindu-se brusc din plim-bare, își dezmierdă barba udă și coborî de-a-ndara-telea scara dunetei, cu pași osteniți. Văzîndu-l, secun-dul, care umbla somnoros pe covertă, rămase cu gura deschisă în mijlocul unui mare căscat matinal.

— Bună dimineata, îi spuse, solemn, căpitanul Whalley, intrînd în cabină.

Se opri, însă, în prag și adause, fără a privi înapoi :

— Apropo, în magazie era pusă deoparte o ladă de lemn, goală. Sper că n-a fost spartă ? !

Secundul rămase tăcut o clipă, apoi întrebă, parcă uluit :

— Care ladă goală, domnule ?

— O ladă mare și turtită, în care-a fost transportat tabloul acela din cabina mea. Vreau să fie adusă pe punte, și cercetată de către dulgher. S-ar putea să am nevoie de ea în curînd.

Secundul nu se clinti pînă nu-l auzi pe căpitan trîntind ușa cabinei, pe dinăuntru. Apoi îi făcu semn cu degetul arătător celui de-al doilea secund, ca să-i spună că „se pregătește ceva“.

Cînd se auzi clopoșelul, vocea poruncitoare a căpitanului Whalley tună prin ușa închisă :

— Așezați-vă, și nu mă așteptați.

Ofițerii săi, impresionati, își ocupară locurile, schimbînd priviri și șoapte pe deasupra mesei. Cum așa ? Nu-și ia micul dejun ? Și asta, deși părea să fi rămas toată noaptea pe punte ? ! Era limpede că „se pregătea ceva“. În luminatorul de deasupra capetelor lor, aplecate sînguincios peste farfurii, trei colivii de sirmă se legănau scîrțîind la fiecă salt al canarilor flămînzi ; iar cei doi ofițeri puteau auzi mișcările hotărîte pe care le făcea „bătrînul“ în cabina lui. Căpitanul Whalley învîrtea metodic cronometrele, ștergea praful de pe portretul răposatei sale soții, își scotea din sertare o cămașă albă, curată, — într-un cuvînt, se pregătea, în felul său pedant și lipsit de grabă, să coboare pe țarm. În dimineata aceea n-ar fi fost în stare să bage în gură nici o fărîmă de mîncare. Se hotărîse să vîndă „Fecioara“.

III

Cum tocmai pe vremea aceea japonezii căutau în dreapta și-n stînga vapoare de construcție europeană, nu-i veni de loc greu să găsească un cumpărător, un om de afaceri, care, după ce se tocmi cu înverșunare, îi plăti în numerar pentru „Fecioara“ cu gîndul s-o revîndă la un preț de speulă. Căpitanul Whalley se pomeni astfel, într-o după-amiază, coborînd treptele unuia dintre cele mai importante oficii poștale din Extremul Orient, cu un petic de hîrtie albastră în mîna: era recipisa unei scrisori recomandate trimisă la Melbourne și cuprinzînd o poliță în valoare de două sute de lire. Căpitanul Whalley își vîrî hîrtia în buzunarul vestei, își scoase bastonul de la subsoară și porni pe stradă în jos.

Era o stradă murdară, de curînd amenajată, cu niște trotuare rudimentare, între care se așternuse, pe toată lățimea carosabilă, un strat de praf moale. La un capăt al ei, strada asta dădea înspre ulița mizeră a dughenelor chinezești de lîngă port, iar la celălalt capăt se desfășura, fără case, cale de vreo două mile, printre pîlcuri de vegetație deasă ca aceea din junglă, înspre porțile noii societăți anonime a Docurilor. Fațadele proaspăt văruiate ale noilor clădiri guvernamentale alternau cu gardurile unor terenuri virane, iar cerul părea să sporească imensitatea acestei largi perspective. Era o stradă pustie, și ocolită de localnici după orele de lucru, ca și cum aceștia s-ar fi așteptat să vadă vreunul dintre tigrii din preajma rezervoarelor de apă construite recent pe deal, coborînd în salturi pentru a se ospăta la cină cu vreun negustoraș chinez. Căpitanul Whalley nu era strivit de pustietatea acestei străzi vaste, grandios concepută. Era prea impunător ca să iasă diminuat din contactul cu ea. Înainta cu pași hotărîți, ca un

pelerin solitar, cu o barbă mare și albă și c-un baston gros care semăna cu-o armă. Într-o parte a străzii, noul Palat al Justiției înfățișa vederii un portic scund și lipsit de ornamente, sprijinit de coloane masive, pe jumătate ascunse de cei câțiva copaci bătrâni lăsați în preajmă. Pe cealaltă parte, aripile pavilionului noului palat al Trezoreriei Coloniale ieșeau în afară pînă la bordura străzii. Dar căpitanul Whalley, care nu mai avea acum nici corabie, nici cămin, își aminti, trecînd pe-acolo, că în locul acesta, pe vremea cînd venise el pentru prima oară din Anglia, se afla un sat de pescari — cîteva colibe montate pe piloți, între un golfuluț împotmolit de apele fluxului și o potecă mocirloasă care șerpuia pierzîndu-se într-o junglă încilcită.

Nici pomeneală de docuri sau de rezervoare, pe vremea aceea.

Nici corabie, nici cămin. Iar sărmana lui Ivy, n-avea nici ea un cămin, acolo, departe. O pensiune nu e un cămin, chiar dacă te-ajută să-ți câștigi existența. Gîndul că fiică-sa voia să deschidă o pensiune îl jignea pînă-n străfundurile sufletului. Locul pe care-l ocupa în societate dezvoltase la el acel caracter cu adevărat aristocratic, care se manifesta printr-un dispreț față de burghezia vulgară și printr-o prejudecată tenace asupra naturii înjositoare a anumitor ocupații. El personal, preferase totdeauna să navigheze pe vase comerciale (o profesiune cinstită) decît să vîndă și să cumpere mărfuri, ocupație care se reduce, în fond, la obținerea de profituri pe socoteala altuia, printr-o tocmeală ce reprezintă, în cel mai bun caz, un nedemn examen de inteligență. Tatăl lui, colonelul (în retragere) Whalley, slujise în Compania Regală a Indiilor și, deși dispunea de foarte puține resurse în afara pensiei sale, avea în schimb relații înalte. Căpitanul Whalley își amintea cît de des auzise, în

copilăria lui, cuvîntul „*mylord*“ adresat bătrînelui oștean de către ospătarii din hanuri, neguțătorii din sate și alți asemenea oameni mărunți, impresionați de înfățișarea lui.

El însuși avea ceva din grandoarea unui amiral bătrîn și glorios (și, de fapt, ar fi intrat în Marina regală dacă tatăl lui n-ar fi murit înainte ca el să împlinească vîrsta de paisprezece ani). Acum, însă, aidoma unui pai în vîltoarea unui torent, dispăru în mulțimea brună și galbenă ce umplea o stradă care, în contrast cu imensa și pustia arteră străbătută mai înainte, părea îngustă ca o alee și clocotea de viață. Zidurile caselor erau albastre; dughenele chinezilor se căscau aidoma unor grote; mormane de mărfuri indescritibile se revărsau din umbra unui lung șir de arcade, iar lumina limpede și aprigă a asfințitului umplea mijlocul străzii, de la un capăt la celălalt, cu o strălucire ca de incendiu. Aceasta cădea peste culorile tipătoare și pe fețele tuciurii ale trecătorilor desculți, pe spinările gălbui ale *culi*-lor pe jumătate goi, pe uniforma înaltului soldat *sikh*¹, care, cu o barbă despicată și cu o mustață firoasă, stătea de gardă la poarta comisariatului de poliție. Deasupra capetelor mulțimii se profila, enorm, într-un nor de pulbere roșcată, un tramvai ticsit, ce naviga cu băgare de seamă în susul acestui șuvoi omenesc, sunînd neconținut din clopot, aidoma unui vapor care bîjbîie prin ceață.

Căpitanul Whalley ieși ca un înotător tocmai în cealaltă parte a străzii, iar cînd ajunsese în umbra pustie dintre zidurile unor magazine închise, își scoase pălăria ca să-și răcorească fruntea.

¹ Sectă întemeiată în secolul 16 în nordul Indiei, și ai cărei membri erau cunoscuți prin însușirile lor războinice.

A fi patroana unei pensiuni era, oarecum, un lucru de rușine. Se spunea despre aceste femei că sînt răpăce, lipsite de scrupule, mincinoase ; și deși căpitanul Whalley nu disprețuia nici o categorie de oameni — Doamne ferește ! — se gîndea că nu se cuvenea ca fiica lui să se expună unor astfel de bănuieli. Totuși, nu-i făcuse nici o observație. Era încredințat că fata îi împărtășea simțămintele, și suferea pentru ea ; avea încredere în discernămintul ei și socotea că soarta fusese milostivă cu el dîndu-i posibilitatea s-o mai ajute odată, — dar în adîncul inimii lui aristocrătice s-ar fi împăcat mai lesne cu ideea că fiică-sa a ajuns croitoreasă. Își amintea vag că, în urmă cu mulți ani, citise o poezie înduioșătoare, intitulată *Cîntecul cămășii*. Foarte bine că se făceau cîntece despre femeile sărace. Strănepoata colonelului Whalley, să țină o pensiune de familie ! Dumnezeuule !... Își puse din nou pălăria pe cap, se căută prin buzunare și, oprindu-se o clipă ca să-și aprindă un trabuc ieftin, slobozi un nor de fum amar spre această lume, care era în stare de asemenea surprize !

De un lucru era sigur — că fiică-sa era odrasla unei mame inteligente. Acum, cînd durerea despărțirii de corabie se potolise, își dădea seama limpede că hotărîrea lui fusese inevitabilă.

Poate că-și dăduse de mult seama de asta, fără să și-o mărturisească. Dar fiică-sa, acolo departe, ghicise desigur adevărul și avusese curajul de a-l privi în față și de a-l rosti — calități care făcuseră din maică-sa o atît de bună sfătuitoare.

Da, în cele din urmă, tot acolo ar fi ajuns. Foarte bine făcuse fata că-i forțase mîna : peste un an sau doi, ar fi vîndut în pagubă corabia. Ca s-o mențină în stare bună, se înglodase în datorii, din ce în ce mai mari de la un an la altul. Era lipsit de apărare în

fața adversității unei soarte viclene, deși îi putea înfrunta cu capul sus asalturile directe, — întocmai ca un promontoriu stîncos care rămîne neclintit în bătaia talazurilor, dar ignoră cu trufie vîrtejurile ce-l submarinează mișelește la temelie. Acum, după ce lichidase totul, și după ce îndeplinisese rugămintea fiică-si, nu numai că nu rămăsese dator nimănui, dar mai pusese deoparte, la loc sigur, suma de cinci sute de lire. În afară de asta, avea în buzunar vreo patruzeci de dolari — destul ca să-și poată plăti hotelul, cu condiția să nu zăbovească prea mult în modesta cameră în care se refugiase.

Sărăcăcios mobilată, această cameră, cu parchetul ceruit, avea o fereastră ce se deschidea spre una din verandele laterale. Hotelul, o clădire de cărămizi, izolată și suspendată în aer ca o colivie, răsuna de neconținută vibrație a obloanelor de trestie bătute de vînt, între stîlpii pătrați și vîruiți ai fațadei dinspre mare. Odăile erau înalte, iar pe tavanele lor lunecau raze jucăușe; turiștii care debarcau periodic din cîte un pachetbot ancorat în port, umpleau penumbra apartamentelor cu larma glasurilor lor necunoscute și cu prezența lor vremelnică, întocmai ca niște umbre migratoare osîndite să se rotească în jurul lumii fără a lăsa vreo urmă. Trăncăneala lor se stîngea la fel de brusc precum se stîrnise; coridoarele pline de curent și șezlongurile de pe verande nu mai cunoșteau atunci forfota acestor turiști amatori de curiozități și odihna lor buimacă; iar căpitanul Whalley, impunător și demn, rămas aproape singur în imensul hotel părăsit de toate aceste păsări călătore, se simțea din ce în ce mai mult ca un turist rătăcit și lipsit de țel, ca un drumeț lipsit de cămin. În singurătatea odăii sale, fuma gînditor, cu ochii ațintiți asupra celor două cufere marinărești care conțineau tot ceea

ce putea socoti că-i aparține în această lume. Un sul gros de hărți, învelit într-o pînă de catarg, zăcea într-un colț; lada turuită în care pusese tabloul și cele trei fotografii fusese împinsă sub pat. Era sătul pînă peste cap de tocmeli, de inspecții, de întreaga rutină a afacerilor. Ceea ce fusese pentru cealaltă parte o simplă operațiune de vînzare a unui vas, fusese pentru el un eveniment hotărîtor, care aducea după sine un mod absolut nou de a vedea viața. Știa că, după vînzarea acestui vas, nu va mai avea altul; iar speranțele lui din tinerețe, aptitudinile lui practice, toate sentimentele și faptele maturității sale fuseseră indisolubil legate de vase. Servise pe bordul lor, fusese proprietar de vase, și chiar anii trăiți de la retragerea lui din serviciul activ fuseseră suportabili, grație ideii că, pentru a-și procura un vas, era de ajuns să întindă o mînă dolidă de bani. Era ca și cum ar fi fost proprietarul tuturor navelor din lume. Vînzarea „Fecioarei“ fusese o tranzacție penibilă; dar în clipa cînd corabia trecuse din mîinile lui în cele ale cumpărătorului, în clipa cînd iscălise ultima chitanță, avusese senzația că toate vasele au dispărut brusc din lume, lăsîndu-l pe țărmul unui ocean inaccesibil, cu șapte sute de Mre în mînă.

Pășind apăsător, dar fără grabă, pe chei, căpitanul Whalley se ferea să privească spre rada atît de familiară. Între el și toate vasele astea ancorate se ridicau cele două generații de marinari, care se născuseră după prima lui zi petrecută pe mare. Și-l vînduse pe-al lui, și acum se-ntreba: „Ce mă așteaptă, oare?“

Sentimentul de singurătate, de vid interior și de pierdere (era ca și cum i s-ar fi smuls sufletul) îi trezise la început dorința de a porni de îndată spre fiică-sa. „Iată ultimii bani, i-ar fi spus. Ia-i, draga

mea. Și iată-l și pe bătrînul tău tată — trebuie să-l ici și pe el.“

Tresări, parcă îngrozit de ceea ce se ascundea la temelia acestei dorințe. Să se dea bătut ? Niciodată ! Cînd ești obosit peste măsură, îți trec prin minte tot felul de prostii. Frumos dar pentru o femeie săracă, aceste șapte sute de lire, oferite o dată cu povara unui moșneag robust, pe care-ar mai trebui s-o suporte, probabil, încă mulți ani de zile !

Nu era oare și el capabil să moară la datorie întocmai ca oricare dintre tinerii care comandau navele ancorate în rada asta ? Era la fel de viguros ca oricînd. Dar cine-ar fi fost dispus să-i dea de lucru ? Dacă s-ar fi dus să ceară un post de începător, cu antecedentele și înfățișarea lui, nici n-ar fi fost luat în serios ; sau, poate, dacă ar fi izbutit să-i impresioneze, ar fi obținut doar mila acestor oameni, ceea ce ar fi fost totuna cu a se dezbrăca în fața lor pentru a fi biciuit. N-avea de gînd să se expună fără nici un folos. N-avea nevoie de mila nimănui. Pe de altă parte, comanda unui vas — singurul lucru pe care-l putea solicita în mod decent — nu-l aștepta la colțul străzii. Posturile de comandă nu te trag de mîneacă în zilele noastre. Din clipa cînd coborîse în port pentru a încheia tranzacția vînzării, stătuse cu urechile la pîndă, dar nu auzise nimic în legătură cu existența vreunui post vacant. Și chiar dacă ar fi existat vreunul, i-ar fi stat în drum propriul său trecut glorios. Prea îndelungă vreme își fusese sieși stăpîn. Singura referință pe care-ar fi putut s-o arate, era mărturia întregii sale vieți. Ar fi putut oare cere cineva o recomandare mai bună ? Simțea totuși, vag, că acest unic document ar fi privit ca o curiozitate arhaică a mărilor orientale, ca un zăpis întocmit în termeni demodați, într-o limbă pe jumătate uitată.

IV

Muncit de aceste gînduri, se plimba lîngă parapetul cheiului, fără să-și încovoaaie trupul spătos, ca și cum umerii lui vînjoși n-ar fi simțit niciodată acele poveri pe care omul e osîndit să le poarte din leagăn pînă la mormînt. Nici un rid trădător, nici un semn de îngrijorare nu-i urîtea fața destinsă și împăcată, netăbăcită de razele soarelui; din cascada părului său argintiu răsărea, masivă și liniștită, partea de sus a capului, cu obrajii de o uluitoare frăgezime și cu fruntea lată și viguroasă. Prima privire pe care ți-o arunca era candidă și vioaie ca a unui băiețandru; dar din pricina sprîncenelor stufoase și albe ca zăpada, privirea asta afabilă devenea ascuțită și pătrunzătoare. Cu trecerea anilor, se cam îngrășase, sporindu-și talia întocmai ca un copac bătrîn, care altminteri nu vădea nici un semn de descompunere; pînă și suvițele bogate și lucioase de barbă colilie ce-i cădeau pe piept păreau atributul unei vitalități și al unei forțe inepuizabile.

Destul de mîndru, pe vremuri, de marea lui forță fizică și chiar de înfățișarea lui, conștient de propriile-i merite și neclintit în corectitudinea lui, își păstrase, ca pe-o relicvă a prosperității pierdute, atitudinea calmă a unui om care și-a demonstrat în fel și chip capacitatea, în drumul ce și l-a ales în viață.

Călca apăsător, cu capul ferit de borurile unei panamale vechi; pălăria asta ușor decolorată, cu calota joasă, străbătută de-o cută pe întreg diametrul ei, și încinsă de jur-împrejur cu o panglicuță neagră, îl făcea lesne de recunoscut, încă de departe, pe cheiurile și pe străzile ticsite de oameni. Nu adoptase niciodată moda relativ nouă a căștilor coloniale. Nu-i plăcea forma lor, și nădăjduia să-și păstreze pînă la

capătul zilelor sale capul pe umeri, fără toate aceste invenții menite să asigure o aerisire igienică. Își tundea scurt părul, și purta cămăși de-o albeață imaculată; un costum gri de flanelă subțire, ros pînă la urzeală, dar periat cu grijă, îi flutura peste trupul robust, sporindu-i prin croiala-i largă masivitatea. Anii transformaseră îndrăzneala jovială și imperturbabilă a primei sale tinereți într-un fel de seninătate nonșalantă; iar bastonul cu vîrf de fier îi acompaña pașii pe pietrele caldarîmului, cu un bocănit ușor, simbolizînd parcă încrederea în sine. O asemenea ținută frumoasă și o asemenea seninătate nu puteau fi cu nici un chip asociate cu grijile deprimante ale sărăciei; întreaga existență a omului părea să-ți defileze prin fața ochilor, facilă și vastă, dispunînd în voie de mijloace la fel de largi ca și străile pe care le purta.

Echilibrul lui sufleteșc era tulburat acum de o spaimă irațională, — aceea de a nu fi pus în situația de a se atinge de cele cinci sute de lire, pentru a-și plăti hotelul. Nu era vreme de pierdut. Nota de plată creștea. Nutrea speranța că aceste cinci sute de lire îi vor îngădui, poate, dacă planurile lui vor da greș, să capete o slujbă care, ajutîndu-l să-și țină trupul și sufletul în viață (ceea ce nu presupunea o cheltuială prea mare), să-i dea posibilitatea să-și ajute fiica. În felul acesta, ar fi folosit propriii ei bani, pentru a se ține în viață, numai și numai în interesul ei. Căpătînd de lucru, ar fi putut s-o ajute cu cea mai mare parte a cîștigului obținut; era în stare să mai muncească încă mulți ani, și-și spunea că pensiunea aceea nu putea fi o mină de aur chiar de la bun început, oricît de strălucite i-ar fi fost perspectivele. Dar ce fel de slujbă ar fi putut să capete? Era dispus să primească orice slujbă onorabilă, cu condiția să i se ofere cît mai grabnic; căci trebuia să păstreze ne-

atinse cele cinci sute de lire, pentru orice eventualitate. Acesta era esențialul. Cu întreaga sumă, simțea că are spatele asigurat; dar dacă ar fi admis ca suma să scadă la patru sute cincizeci sau chiar la patru sute optzeci de lire, eficacitatea acestor bani ar fi dispărut, ca și cum cifra aceea rotundă ar fi avut o putere magică. Dar ce fel de slujbă?

Bîntuit ca de-o fantomă de această întrebare chinuitoare, pe care n-o putea alunga prin nici un descîntec, căpitanul Whalley se opri brusc în creștetul unui podet arcuit peste un canal cu malurile de granit. Între cuburile masive de piatră, plutea, pe jumătate ascuns sub arcada podului, un *prau*¹ malaiez cu pînzele coborîte, fără nici un zgomot pe bordul acoperit, de la un capăt la altul, cu rogojini împletite din frunze de palmier. Căpitanul Whalley lăsase înapoia lui caldarîmurile încinse, mărginite de parapete de piatră, care, aidoma unor faleze stîlcoase, urmau linia întortocheată a cheiurilor; un spațiu vast, cu aspect ordonat și silvestru, își desfășura înaintea lui peluzele mari de iarbă, ca niște covoare verzi, îngrijite, și lungile șiruri de copaci, aliniați ca niște imense colonade negre, încununate de bolțile crengilor.

Unele dintre aceste alei se sfîrșeau în mare. Țărmul era amenajat în terase, iar departe, dincolo de întinderea șeasă a mării, o panglică purpurie și punctată, strălucind ca un ochi albastru, se desfășura la năsfîrșit, în golul dintre două insule gemene, verzui. Catargele și pînzele cîtorva nave, ancorate în rada exterioară, se înălțau din apă ca o rețea fină de linii trandafirii, desenate pe fundalul umbrelor limpezi de la răsărit. Căpitanul Whalley le privi îndelung. Și corabia care fusese a lui era ancorată acolo. Ii venea greu să creadă că nu mai putea să ia, seara, o

¹ Ambarcațiune cu pînze folosită în Arhipelagul malaiez.

barcă de lîngă dig și să se lase dus la „Fecioara”. Sau la oricare alt vas. Poate că niciodată...

Înainte de încheierea tranzacției, și pînă să încaseze banii, petrecuse în fiecă zi cîteva ceasuri pe bordul „Fecioarei”. Banii îi fuseseră achitați chiar în dimineața asta, și iată că acum, dintr-o dată, nu mai exista pentru el absolut nici un vas pe al cărui bord să se poată sui cînd dorea ; nici o corabie care să aibă nevoie de prezența lui, ca s-o pună în mișcare — și ca să trăiască el însuși ! Situația asta i se părea de necrezut, și prea bizară ca să poată dăinui. Iar marea era ticsită de ambarcațiuni de tot felul. Pînă și acel *prau*, care zăcea atît de liniștit sub lințoliul de frunze de palmier, își avea inevitabilul comandant. Trăiau unul prin celălalt, malaiezu acela, pe care nu-l văzuse niciodată, și văsulețul cu pupa înaltă, care părea să se odihnească după o lungă călătorie. Da, toate vasele pe care le vedea, mai departe sau mai aproape, își aveau omul lor — omul fără de care chiar nava cea mai grozavă ar fi un lucru mort, un buștean plutitor și lipsit de țel.

După ce aruncă, așadar, o privire spre radă, își continuă drumul, deoarece nu avea nici un motiv să se-ntoarcă și trebuia să-și umple într-un fel timpul. Aleile străjuite de arbori falnici traversau esplanada, încrucișîndu-se în diferite unghiuri, aidoma unor coloane încununate de o verdeață luxuriantă. Cren-gile întreșute păreau să doarmă : nici o frunză nu se mișca acolo sus ; iar reverberele zvelte de fontă din mijlocul drumului, aurite ca niște sceptre, își desfășurau într-o lungă perspectivă globurile albe, de porțelan, aidoma unor ouă de struț înșirate într-o decorație barbară. Cerul împurpurat aprindea o scînteie roșie pe suprafața lucioasă a fiecăreia dintre aceste cochilii de sticlă.

Cu bărbia lăsată puțin spre piept, cu mâinile la spate, și cu vârful bastonului trasînd, lîngă călcîiele lui, o linie șerpuitoare, căpitanul Whalley se gîndea că, dacă o corabie fără om e ca un trup fără suflet, un marinar fără corabie nu prețuiește în lumea asta mai mult decît un buștean care plutește la întîmplare pe valuri. Bușteanul poate fi trainic, rezistent, greu de distrus ; dar ce folos ? !...

Conștiința că e iremediabil condamnat la inactivitate îl făcu să-și simtă deodată picioarele îngreunate de o mare oboseală.

Un șir de trăsurî deșcoperite își făcu apariția pe strada cea nouă, care ducea spre mare. Deasupra peluzelor largi se zăreau discurile tremurătoare ale spițelor. Cupolele strălucitoare ale unor umbrele se legănau, aidoma florilor învoalte pe marginea unei vase ; iar întinderea calmă și intens albastră a mării, brăzdată de-o dungă purpurie, alcătuia un fundal pentru roțile și caii iuți ai trăsurilor, în vreme ce turbanele slujitorilor indieni, ridicate deasupra liniei orizontului marin, lunecau repede pe fundalul de un albastru mai pal al cerului. Într-un spațiu liber din preajma aceluî podeț, fiecare trăsură descria cu eleganță o curbă largă, întorcînd spatele asfințitului ; apoi, domolindu-și elanul, intra pe aleea principală, în lungul șir ce se depărta încet, cu vasta liniște roșie a cerului în spate. Trunchiurile copacilor falnici erau înroșite pe aceeași parte, iar văzduhul părea în flăcări sub frunzișul înalt ; pînă și pămîntul de sub copitele cailor părea roșu. Roțile se învîrteau solemn ; umbrelele căzură una după alta, ascunzîndu-și culorile ca niște flori somptuoase ce-și închid petalele la capătul zilei. Dinspre șuvoiul omenesc, ce se întindea pe o jumătate de milă, nu se auzea nici un cuvînt ; doar un ropot surd, amestecat cu un fel de zdrăngăneli și clinchete ușoare : capetele și umerii nemișcați

ai bărbaților și femeilor, așezați perechi, răzbeau deasupra coșurilor coborâte ale trăsurilor, — ca și cum ar fi fost de lemn. O singură trăsură, cu doi cai, nu se alătura alaiului, venind mai târziu decât celelalte. Roțile i se rostogoleau fără zgomot ; dar intrînd pe stradă, unul dintre cei doi cai murgi fornăi, cabrîndu-și gîtul și lipindu-se de oiștea cu vîrfurile de oțel ; un fulg de spumă căzu din zăbală pe umărul mătășos al calului, iar fața tuciurică a vizitiului se aplecă numaidecît peste mîinile care apucau din nou frîul. Era un landou lung și verzui, care se legăna mlădios între arcurile-i încovoiate, cu un soi de măiestrie oficială în eleganța-i supremă. Părea mai încăpător decît landourile obișnuite, caii lui erau ceva mai masivi și aveau un harnașament ceva mai scump, iar slujitorii erau cocoțați ceva mai sus pe capră. Rochiile celor trei femei — două tinere și drăguțe, iar a treia, ceva mai în vîrstă, frumoasă și impunătoare — păreau să umple întreaga trăsură. Cea de-a patra față era a unui bărbat — distins și palid, cu pleoapele grele, cu o bărbăție și niște mustați groase, cenușii ca oțelul, care aveau aerul unor accesorii solide.

Excelența-sa...

Repeziciunea cu care se mișca această trăsură le făcea pe toate celelalte să pară cu totul șterse și inferioare, ca și cum s-ar fi tîrît anevoie, în ritmul unor melci. Landoul o luă înaintea întregului șir, într-un fel de elan susținut ; fețele celor dinăuntru se depărtară, lăsînd impresia unor priviri impasibile, atîntate în gol ; iar după ce dispăru cu totul, parcă în zbor, nobila perspectivă a bulevardului păru dintr-o dată pustie și neînsuflețită, sporind impresia de augustă solitudine, în ciuda lungului șir de vehicule care înaintau la pas.

Căpitanul Whalley își ridicase capul ca să privească, iar mintea lui tulburată din grava-i meditație se abătuse cu uimire, ca orice minte omenească — asupra unor lucruri lipsite de importanță. Își spunea că portul acesta, unde-și vînduse ultima corabie, era și cel în care venise cu prima lui navă proprie, pe de-a-ntregul absorbit de planul de a deschide un nou drum comercial, spre o zonă depărtată a Arhipelagului. Guvernatorul de atunci îl încurajase în fel și chip. Nu era o „Excelență“ dumnealui, domnul Denham, guvernatorul acela, fără veston pe el : un om care veghea, zi și noapte, la propășirea coloniei, cu devotamentul plin de abnegație al unei doici pentru pruncul pe care-l iubește ; un burlac singuratic, care trăia ca-ntr-o tabără, împreună cu cîțiva servitori și cu cei trei cîini ai săi, în ceea ce se numea pe-atunci „Bungalow-ul guvernului“ — o clădire scundă, construită pe panta pe jumătate defrișată a unei coline, cu un port-drapel nou-nouț în față și cu un polițist stînd de strajă pe verandă. Se revedea aburcînd colina aceea sub razele unui soare arzător, pentru a fi primit în audiență ; își amintea de aspectul golaș al acelei încăperi răcoroase și pline de umbră — mai vedea și acum masa lungă acoperită la un capăt cu vrafuri de hîrtii, iar la celălalt cu două puști, un telescop de aramă, o sticlută de ulei cu o pană înfiptă în gît. Își amintea și de atenția măgulitoare pe care i-o acordase acel reprezentant al puterii. Venise la el ca să-i expună un plan foarte riscant, dar o întrevedere de douăzeci de minute în bungalow-ul de pe colină facilitase din capul locului lucrurile. Tocmai se pregătea să plece, cînd domnul Denham, așezat deja la masă în fața hîrțiilor sale, îi strigase :

— Luna viitoare „Didona“ pornește în croazieră prin părțile acelea, și-o să-i cer oficial comandantului să se intereseze de dumneata și să vadă cum îți merge.

„Didona“ era una din fregatele acelea cochete care navigau în Marea Chinei, cu vreo treizeci și cinci de ani în urmă — ceea ce reprezintă o întreagă epocă. Pe atunci, o acțiune ca aceea întreprinsă de el era destul de importantă pentru colonie ca să se bucure de atenția unuia dintre vasele Maiestății-sale. Da, o întreagă epocă. Pe atunci, oamenii aveau oarecare însemnătate. Oameni ca el, sau oameni ca bietul Evans, cu fața lui roșcată, cu favoriții lui negri ca pana corbului, și cu ochii lui neastîmpărați; Evans instalase primul bazin de carenaj pentru repararea unor ambarcațiuni mici, undeva la marginea pădurii, într-un golful pustiu, situat cu vreo trei mii mai sus pe coastă. Domnul Denham încurajase și această întreprindere, și totuși sărmanul Evans sfîrșise prin a muri în mizerie, la el acasă, în Anglia. Se spunea că fiul lui se ocupa cu extracția de ulei din nucile de cocos pe o insuliță uitată de Dumnezeu în Oceanul Indian; dar tocmai din acel bazin de carenaj amenajat într-un golf pustiu, la marginea pădurii, ieșiseră atelierele Societății anonime a Docurilor, cu cele trei bazine săpate chiar în stînca de granit, cu cheiurile, digurile, uzina electrică și cazanele ei cu aburi, precum și cu gigantica-i macara capabilă să ridice greutatea cele mai mari transportate vreodată pe apă, și al cărei vîrf îți apărea, cînd te apropiai de Portul Nou, venind dinspre apus, ca partea de sus a unui ciudat monument alb, înălțat deasupra promontoriilor împădurite și a limbilor de nisip.

Fuse o vreme cînd oamenii aveau oarecare însemnătate: pe atunci nu existau în colonie atîtea trăsuri, deși domnul Denham avea, probabil, o șaretă. Vîrtejul aducerilor aminte îl ducea pe căpitanul Whalley departe de marele boulevard. Își amintea de niște țărături mocirloase, de un port fără cheiuri, de un dig șerpuitor de scînduri (construit pe cheltuiala sta-

tului), care înainta strîmb în mare, de primele magazii de cărbuni, construite pe Promontoriul Maimuței, care luaseră foc în chip misterios și arseseră mocnit zile în șir, încît vasele sosite atunci se pomeniseră într-o radă năpădită de o negură sulfuroasă, deasupra căreia spînzura, la amiază, un soare roșu ca sîngele. Își amintea lucrurile, figurile și încă ceva — ceva ca gustul vag al unei cupe golite pînă-n fund, sau ca o strălucire subtilă a văzduhului, cum nu găseai în atmosfera de azi.

În această evocare fugară și totuși plină de detalii, ca o lumină de magneziu aprinsă în nișele unui monument funerar, căpitanul Whalley contempla lucruri cîndva importante, strădaniile unor oameni mărunți, dezvoltarea unui mare oraș, — dar căroră mărreția faptelor împlinite și a speranțelor încă și mai ambițioase le răpea acum orice interes ; iar lucrurile acestea îi dădură o clipă o asemenea senzație de stăpînire aproape fizică asupra timpului, o asemenea înțelegere a caracterului imuabil al sentimentelor omenesti, încît se opri brusc și-și spuse, izbindu-și bastonul de pămînt :

„Ce naiba caut eu aici ? !“

Părea uluit ; dar se auzi deodată strigat, de două ori, de un glas gîfîit, și se răsuci încet pe călcîie.

Văzu atunci apropiindu-se țăntoș de el, deși cu pașii poticniți ai unui om bolnav de podagră, un bărbat cu o înfățișare cam demodată, cu părul la fel de alb ca al lui, dar cu niște obraji rumeni, proaspăt bărbieriti, și cu-o cravată la gît — un fel de fular, de fapt, ale cărui margini scrobite i se revărsau dincolo de bărbie ; avea brațele și picioarele dolofane, ca și trupul, și o față rubicondă, iar întreaga-i faptură dădea impresia că fusese umflată cu pompa, atîta cît îi îngăduiseră hainele. Era administratorul-șef al Portului. Un administrator-șef este un fel de căpi-

tan de port, cu mai multă greutate, iar în Extremul Orient e un personaj cu oarecare importanță în sfera lui de activitate : un funcționar al guvernului, un magistrat a cărui autoritate se extinde asupra apelor portului, și care este investit cu puteri disciplinare întinse, dar vag definite, asupra marinarilor de toate categoriile.

Se spunea că acest administrator-șef era nemulțumit de autoritatea lui, din pricină că nu prevedea dreptul de viață și de moarte. Dar era o exagerare ironică. Căpitanul Eliott era destul de mulțumit de poziția lui, iar puterile de care dispunea îl făceau să se simtă foarte important. Firea lui vanitoasă și tiranică nu-i îngăduia să lase ca această autoritate să i se usuce în mâini, nefolosită. Comentariile sincere și brutale pe care le făcea asupra caracterului și comportării oamenilor stârneau spaima tuturor, deși mulți pretindeau că nu se sinchisesc cîtusi de puțin de dînsul ; alții se mulțumeau să zîmbească acru la auzul numelui său, iar cîtiva îndrăzneau chiar să-l taxeze drept „intrigant bătrîn“. Pentru mai toți, însă, un acces de furie al căpitanului Eliott era la fel de neplăcut ca o primejdie de moarte.

V.

De îndată ce ajunse destul de aproape, Eliott rosti, cu glas mormăit :

— Ce-am auzit, Whalley ? E adevărat că vinzi „Fecioara“ ?

Căpitanul Whalley îi răspunse, ferindu-și privirea, că tranzacția era încheiată — încasase banii chiar în dimineața aceea ; celălalt își exprimă numai de cît aprobarea pentru o atît de înțeleaptă hotă-

rire. Și-i explică apoi că ieșise din bîrlogul lui ca să-și dezmoștească puțin picioarele, înainte de a merge la masă.

— *Sir Frederick* arată bine pentru un om ajuns la sfîrșitul carierei sale, nu găsești? adăugă el.

Căpitanul Whalley n-ar fi putut spune: văzuse landoul abia după ce acesta îl depășise.

Administratorul-șef, vîrîndu-și mîinile în buzunarele unei haine de alpaca mult prea scurte și prea înguste pentru un om de vîrsta și înfățișarea lui, se foi, șchiopătînd ușor; capul lui ajungea doar pînă la umărul căpitanului Whalley, care mergea fără trudă, privind drept înaintea lui. Cu ani în urmă fuseseră prieteni buni, aproape intimi. Pe vremea cînd Whalley avea comanda faimosului „Condor”, Eliott comanda aproape la fel de celebrul „Ringdove”¹, al acelorași armatori; iar cînd fusese înființat postul de administrator-șef, Whalley ar fi putut fi cel mai serios contracandidat la acest post. Dar căpitanul Whalley, pe atunci în floarea vîrstei, eră hotărît să nu se pună în slujba nimănui, decît a propriului său Noroc. În vreme ce-și vedea de treburile lui, departe pe mare, fusese bucuros să afle că celălalt reușise. În ciuda staturii sale mărunte, Ned Eliott avea o oarecare suplețe mondenă care-i putea folosi într-o astfel de slujbă oficială. Se deosebeau, în fond, atît de mult unul de celălalt, încît în clipa cînd ajunseră, încet-încet, la capătul bulevardului, în fața Catedralei, căpitanului Whalley nici nu-i trecuse prin minte c-ar fi putut să fie în locul acestui om — asigurat pînă la sfîrșitul zilelor sale.

Sfîntul lăcaș, care se înălța, într-o solemnă izolare, la răscrucea aleilor străjuite de copaci falnici, parcă

¹ Guguștiuc (engl.).

anume pentru a înlesni gîndurile grave despre cer în ceasurile de destindere, își îndrepta portalul gotic spre lumina și slava apusului. Vitraliul rozetei de deasupra ogivei strălucea aidoma unor tăciuni aprinși în scobiturile adînci ale unei roți de piatră. Cei doi bărbați se priviră.

— Să-ți spun eu ce-ar trebui să faci dumnealor acum, Whalley, mormăi deodată căpitanul Eliott.

— Ce anume ?

— Ar trebui să trimită încoace un lord adevărat, după plecarea lui *Sir Frederick*. Ce zici ?

Căpitanul Whalley răspunse fără convingere că nu vedea de ce un lord adevărat n-ar putea să facă treaba la fel de bine ca oricare altul. Eliott, însă, nu era de aceeași părere, căci rosti, sacadat :

— Nu, nu ! Treaba merge de la sine. Nimic n-o mai poate opri acum. E un loc destul de bun pentru un lord. Uite cîte schimbări s-au petrecut chiar în zilele noastre ! Acum avem nevoie de-un lord adevărat. La Bombay au unul.

Căpitanul Eliott lua o dată sau de două ori pe an masa în Palatul Guvernatorului, o clădire cu arcade și multe ferestre, construită pe-un deal pe care fuseseră amenajate alei și grădini. Nu de mult luase un duce în șalupa lui de administrator-șef, ca să viziteze instalațiile portuare. Înainte de asta, se dusese personal să aleagă un loc bun de ancorare pentru yachtul ducelui. După aceea, fusese invitat la masă pe bordul yachtului. Însăși ducesa luase parte la masă. Era o femeie trupeșă, cu o față roșie, arsă de soare. Cam ofilită, după părerea lui. Dar foarte amabilă. Ducele și ducesa erau în drum spre Japonia...

Înșira toate aceste detalii pentru edificarea căpitanului Whalley, oprindu-se din cînd în cînd ca să-și umfle obrajii, cu un sentiment abia stăpînit

al propriei sale importanțe, și ținându-și mereu buzele groase, încât vârful roșcat al nasului părea că i se moaie în laptele mustății. Da, treaba mergea de la sine, și era numai potrivită pentru un lord; nici un fel de dificultate, decât la departamentul Marinei — la departamentul Marinei, repetă el și, după ce oftă adânc, începu să spună că, deunăzi, consulul-general al Maiestății-sale în Cochinchina franceză îi telegrafiasc cerându-i, oficial, să-i trimită un om competent pentru a lua comanda unui vas din Glasgow al cărui căpitan murise la Saigon.

— Am trimis vorbă ofițerilor de la Casa Marinarilor, urmă el, schiopătînd parcă din ce în ce mai avan, pe măsură ce iritarea din glas i se accentua. O sumedenie de ofițeri pe-acolo. De două ori mai mulți oameni decât posturile disponibile în rețeaua locală. Toți, dornici de slujbe ușoare. De două ori mai mulți... Ce părere ai, Whalley?

Se opri locului; mâinile lui, vîrîte adânc în buzunare, se încheștară, gata-gata să le sfîșie. Căpitanul Whalley scoase un oftat ușor.

— Ei? Crezi cumva că s-au repezit buluc? Cîtuși de puțin! Se tem să se-ntoarcă în patrie. E plăcut și comod să zaci aici, pe-o verandă, în așteptarea unei slujbe. Iar eu stăteam și așteptam în biroul meu. Nimeni. Dar ce-și închipuiau ăia? Că o să stau nemișcat ca o momîie, cu telegrama consulului-general în fața ochilor? Nici prin gînd nu-mi trecea. Am luat o listă cu numele lor, am trimis după Hamilton — cel mai mare trîntor dintre ei — și l-am expediat, amenințîndu-l că, dacă nu pleacă, o să-i poruncesc administratorului Casei Marinarilor să-l dea afară în brînci. Dumnealui mi-a zis că nu-i o slujbă destul de bună pentru el, chiar așa! „Am la mine micul dumitale dosar, i-am răspuns.

Ai debarcat aici în urmă cu optsprezece luni, și n-ai lucrat nici șase de-atunci înapoi. Ai de plătit chiria de la Casa Marinarilor, și-ți închipui, probabil, că Departamentul Marinei o să plătească pentru dumneata, nu-i așa? Da, o să plătească! Dar dacă nu profiți de ocazia asta, o să ți se plătească biletul ca să pleci în Anglia cu primul pachetot care-o să treacă pe-aici în drum spre patrie. Ești un sărăntoc. Iar noi n-avem nevoie de sărăntoci albi pe-aici!" L-am cam băgat în sperieți. Dar vezi și tu ce bătaie de cap mi-a dat toată istoria asta.

— N-ai fi avut nici o bătaie de cap dacă-ai fi trimis după mine, se pomeni spunând căpitanul Whalley, aproape fără voia lui.

Căpitanul Eliott păru din cale-afară de amuzat; mergînd, se cutremura de rîs. Deodată, însă, încetă să rîdă. Își adusese aminte de ceva. Nu auzise el, oare, în perioada crahului firmei „Travancore & Deccan” că bietul Whalley rămăsese lefter? „Băia-tul ăsta e la ananghie, zău!” își spuse, aruncînd o privire piezișă spre omul de lîngă el. Dar căpitanul Whalley privea drept în fața lui, zîmbind grav și ținîndu-și capul într-un fel de neconceput la un om fără nici un ban, — așa că Eliott se liniști. Nu, e cu neputință ca Whalley să fi pierdut totul. Corabia aceea fusese doar o fantezie de-a lui... Iar gîndul că un om care-i mărturisise că a primit, chiar în dimineața aceea, o sumă probabil foarte mare, nu-i va cere bani cu împrumut, îl făcu pe Eliott să se simtă din nou la largul lui. Totuși, nu prea știa cum să reînceapă conversația, în care intervenise o lungă pauză, așa că mormăi, cu gravitate:

— A sosit vremea ca noi, bătrînii, să ne odîhnim.

— Cel mai bun lucru pentru unii dintre noi ar fi să moară lângă cîrmă, rosti căpitanul Whalley, cu nepăsare în glas.

— Haide, hai ! Încă nu ești obosit după-o viață întreagă de muncă ? bombăni celălalt, posomorît.

— Dar tu ?

Căpitanul Eliott era obosit. Groaznic de obosit. Rămînea în slujbă numai pentru a obține o pensie cît mai mare, înainte de a se întoarce în patrie. Oricît de mare ar fi fost pensia, tot o viață de mizerie i-ar fi asigurat, dar n-avea de ales decît între ea și azilul de bătrîni. Iar el avea o familie. Trei fete, după cum știa și Whalley. Îi dădu a înțelege („Harry, băiete“) că aceste trei fiice erau pentru el o sursă de îngrijorare și de mari supărări. Un altul, și-ar fi pierdut mințile.

— De ce ? Dar ce-au făcut ? întrebă căpitanul Whalley distrat și parcă ușor amuzat.

— Ce-au făcut ? Nimic ! Tocmai asta e, că de dimineață pînă seara nu fac nimic altceva decît să joace tenis și să citească romane idioate...

Dacă măcar una dintre ele ar fi fost băiat ! Dar nu, toate trei erau fete. Și, culmea ghinionului, parcă n-ar mai fi rămas în lume nici un tînăr de ispravă. La club, nu vedea în jurul lui decît o bandă de filfizoni înfumurați, prea egoiști ca să se gîndească la fericirea unei femei cinstite. Gîndul că avea de hrănit atîtea guri îl făcea pe căpitanul Eliott să vadă spectrul mizeriei celei mai negre. Nutrise speranța de a-și construi o casuță la țară, undeva în Surrey, unde să-și poată sfîrși zilele, dar se temea că această speranță era zadarnică... Și ridicîndu-și ochii spre cer, și-i dădu peste cap cu o expresie atît de patetică, încît căpitanului Whalley i se făcu milă de el și se aplecă deasupra-i, stăpînindu-și o irezistibilă poftă de rîs.

— Știi desigur și tu, Harry, ce-nseamnă asta. Fetele sînt o sursă de griji și de necazuri.

— Da, dar a mea se descurcă binișor, rosti încet căpitanul Whalley, privind țintă spre capătul bulevardului.

Administratorul-șef fu bucuros să audă acest lucru. Nespus de bucuros. Da, o ținea minte pe fiica lui Harry. O fată drăguță.

Căpitanul Whalley încuviință visător, lungind pasul în neștire :

— Da, era drăguță.

Alaiul de trăsură se destrăma.

Una după alta, ieșeau din șir, pentru a porni la trap în diferite direcții, însuflețind cu mișcarea lor vastul bulevard ; în curînd, însă, acesta își recăpătă aspectul solemn și pustiu. Un *seiz*, îmbrăcat în alb stătea în fața unui poney birman înhamat la o cabrioletă lăcuită, așezată lîngă trotuar, ca o jucărie uitată sub copacii falnici. Căpitanul Eliott se apropie de ea, legănîndu-se pe picioare, și dădu să urce, dar se opri ; cu o mîină rezemată pe huluba trăsuri, încetă să mai vorbească de pensia, de fiicele și de sărăcia lui, și trecu din nou la celălalt subiect de conversație preferat — Departamentul Marinei, oamenii și vasele portului.

Îi vorbi, cu exemple, despre activitatea pe care era chemat să o desfășoare ; vocea lui groasă răsuna ca bîzîitul îndărătnic al unui bondar uriaș, în aerul neclintit. Căpitanul Whalley nu știa ce forță sau ce slăbiciune îl împiedica să-i spună „noapte bună“ și să plece. Se simțea parcă prea obosit pentru un asemenea efort. Ce ciudat ! Mai ciudat decît toate cazurile despre care-i vorbea Ned. Sau poate că ceea ce-l făcea să stea acolo și să asculte aceste povești era sentimentul apăsător al propriei sale trîndăvii ?

Ned Eliott nu cunoscuse niciodată vreun necaz adevărat, iar căpitanul Whalley avu în curînd senzația că deslușește, sub învelișul acestui bîzîit gros, un ecou al vocii limpezi și joviale a tînărului comandant al navei „Ringdove”. Se întrebă dacă se schimbă el însuși în aceeași măsură; și i se păru că vocea bătrînului său amic nu se schimbăse chiar atît de mult — și că omul rămăsese același. Nu era un om rău acest vesel și simpatic Ned Eliott — un om prietenos, priceput la treabă, și cam farsor de felul lui. Își aminti cum se înveselea răposata lui nevastă cînd îl vedea. Ea citea în el ca-ntr-o carte deschisă. Cînd „Condor” și „Ringdove” se nimeau împreună în același port, ea îi cerea adesea să-l aducă la masă și pe căpitanul Eliott. De atunci încoace nu se mai întîlniseră decît rareori. Poate că o dată la cinci ani. Îl privea pe sub sprîncenele-i albe pe fostul său prieten, căruia nu se hotăra să-i facă mărturisiri în acest ceas de cumpănă; iar celălalt își continua efuziunile intime, departe de interlocutorul său, ca și cum ar fi vorbit de la o milă distanță, de pe culmea unei coline.

Căpitanul Eliott era cam încurcat acum din principina vaporului „Sofala”. De la o vreme i se aduceau spre rezolvare toate problemele încurcate ale portului. Aveau să-i simtă lipsa peste optsprezece luni, cînd va pleca de-aici și cînd va fi înlocuit probabil de vreun ofițer de marină în retragere — un om care nu va pricepe nimic și nu se va sinchisi de nimic. „Sofala” era un vas de cabotaj care-și găsisese o clientelă permanentă pînă hăt departe, spre Nord, la Tennasserim¹; partea proastă, însă, era că nici un căpitan nu părea dispus să o ducă pe această rută. Nimeni nu voia să ia comanda vasului. Iar el,

¹ Veche provincie a Birmaniei, situată între Siam și Golful Bengal.

Ned, nu avea, desigur, puterea de a sili pe careva să accepte o slujbă. Una era să faci presiuni la cererea unui consul-general, și alta să...

— Dar ce-are vasul acela ? îl întrerupse căpitanul Whalley, pe un ton calm.

— N-are nimic. E un vapor vechi și solid. Armatorul lui a fost azi după-amiază în biroul meu, și mi s-a plîns, smulgîndu-și părul din cap.

— E un alb ? se interesă Whalley.

— Se consideră alb, răspunse cu dispreț în glas administratorul-șef al portului. Dar dac-o fi alb, nû-i decît la piele, nu și dedesubt. I-am spus-o în față.

— Atunci, cine e ?

— E mecanicul-șef al vasului. Pricepi, Harry ?

— Pricep, zise căpitanul Whalley, gînditor. Așadar, e mecanicul-șef...

Cum de ajunsese individul să fie și proprietarul vasului, era o poveste întreagă. Pe cît își amintea căpitanul Eliott, venise din Anglia cu vreo cincisprezece ani în urmă, ca ajutor de mecanic pe-un vas, de pe care fusese concediat după ce se certase urît cu căpitanul și cu primul secund. Amîndoi fuseseră bucuroși să scape de el, cu orice preț. Era, vădit, un tip nedisciplinat. Rămăsese așadar aici — o adevărată calamitate : se îmbarca mereu pe alte vase, nefiind în stare să prindă rădăcini în vreun loc ; aproape că nu rămăsese nici o navă în colonie, prin a cărei sală a mașinilor să nu fi trecut individul.

— Și ce crezi că s-a-ntîmplat, Harry ? întrebă deodată căpitanul Eliott.

Căpitanul Whalley, care părea absorbit de un calcul mintal, avu o ușoară tresărire. Nu-și putea închipui nimic. Administratorul-șef rosti cu emfază, pe un ton răgușit : individul avusese șansa să cîștige al doilea mare loz al loteriei din Manilla. Toți

mecanicii și ofițerii de pe vasele din regiune își cumpărau lozuri — era un fel de manie a lor.

Toată lumea crezuse atunci că individul o să se întoarcă la el acasă cu banii. Dar ți-ai găsit! „Sofala“, socotită o navă prea mică și nu îndeajuns de modernă pentru traficul pe care-l făcea, — putea fi cumpărată ieftin de la armatorii ei, care-și comandaseră un vapor nou în Europa. Individul se grăbi așadar s-o cumpere. Pînă-n ziua cînd deveni proprietarul unui vas, omul nostru nu vădise niciodată vreun simptom al acelei intoxicații mintale pe care-o poate provoca simplul fapt de a poseda o sumă mare de bani; în ziua aceea, însă, își pierdu de îndată echilibrul: cu pălăria atîrnîndu-i peste ochiul stîng, și cu o nuielușă în mînă, se precipită în biroul Căpităniei Portului, unde avea treabă în chestiunea nu știu cărui transfer, și declară fiecărui funcționar în parte că „de-aici înainte n-o să-l mai poată da nimeni afară“, că-i „venise și lui rîndul“, și că „nimeni pe lume nu era mai presus decît el, și n-o să fie vreodată“... Se fîșia și se foia printre birouri, făcînd pe grozavul, zbierînd, și tremurînd ca o frunză, încît munca în birou fu întreruptă atîta cît rămase el acolo, fiindcă toți îl ascultau cu gura căscată, privindu-l cum se biție. A fost văzut apoi, în vipia amiezii, alergînd, cu fața roșie ca focul, în sus și-n jos pe chei, ca să-și privească nava din toate unghiurile: părea gata-gata să oprească pe orice trecător îi ieșea în cale, pentru a-i declara că „de-aici înainte n-o să mai aibă pe nimeni pe cap“, fiindcă-și cumpărase un vas, și că n-o să-l mai poată da nimeni afară din sala mașinilor.

Deși o cumpărase destul de ieftin, prețul plătit pentru „Sofala“ înghițise aproape toți banii cîștigați la loterie. Individului nu-i mai rămăsese nici un capital. Dar asta n-avea prea multă importanță,

pentru că lucrurile se petreceau în vremurile bune ale traficului costier, înainte ca unele din companiile de navigație din Anglia să fi avut ideea de a organiza flote locale pentru alimentarea liniilor lor principale. O dată organizate, acestea aveau, firește, să-și ia partea leului; iar nu peste multă vreme, o bandă de cargouri nemțești aveau să-și facă apariția la est de canalul de Suez, pentru a strânge toate firimiturile.

Navigînd fără prea mari cheltuieli, în lungul coastei și printre insule, păreau niște rechini gata să înghită orice-ți cădea din mîină. Și atunci, s-a sfîrșit de-a binelea cu vremurile bune de odinioară; ani de-a rîndul „Sofala” abia dacă și-a scos cheltuielile de întreținere.

Căpitanul Eliott socotea de datoria lui să ajute în fel și chip o navă englezească să-și păstreze rangul; și era evident că, în lipsa unui căpitan, „Sofala” va ajunge curînd să-și piardă clientela, nemai-putînd naviga pe ruta ei obișnuită. Aici era buba. Individul acela era de-a dreptul insuportabil. „Ca țiganu-ajuns împărat”, urmă să explice căpitanul Eliott.

— Situația părea să se înrăutățească pe măsură ce trecea vremea. În ultimii trei ani a schimbat unsprezece căpitani. I-a încercat pe toți oamenii de-aici, punîndu-i să navigheze în afara liniilor obișnuite, deși îl prevenisem că asta n-o să meargă. Iar acum, firește, că nimeni nu mai vrea să audă de „Sofala”. Am chemat vreo doi oameni în biroul meu, și le-am vorbit, dar, după cum mi-au spus ei, la ce bun să te angajezi căpitan și să duci o viață de cîine timp de o lună, ca să te vezi concediat la capătul primei curse? Firește, individul mi-a spus că toate astea-s scorneli, și că de ani de zile se urzea un complot împotriva lui. Iar acum, complotul a ieșit, cică, la

iveală ; toți marinarii ăștia îngrozitori din portul nostru și-au pus în gând să-l umilească, pentru că dumnealui e mecanic-șef...

Și căpitanul Eliott chicoti.

— Fapt este că, dacă va mai pierde încă două-trei curse, nu va mai trebui să-și dea osteneala să pornească la drum. N-o să mai găsească nici o încărcătură de transportat pe vechea rută. Concu-rența e acum prea mare ca să-ți poți permite să ții o marfă în așteptarea unui vas care nu sosește la timp. Individul n-are perspective prea plăcute. Se jură c-ar prefera să se-nchidă în cabina lui și să moară de foame, decît să-și vîndă vasul, în cazul cînd ar găsi un cumpărător — ceea ce nu-i cîtuși de puțin probabil. Nici măcar japonezii nu l-ar cumpăra, chiar dacă le-ar cere numai prețul de asigurare. Asemenea vase nu se vînd ca velierele. Vapoarele nu numai că îmbătrînesc, dar se și demodează.

— Și-o fi pus totuși deoparte ceva bani, își dădu cu părerea căpitanul Whalley, pe un ton calm.

Administratorul-șef îi răspunse, umflîndu-și peste măsură obrajii purpurii :

— Nici un gologan, Harry ! Nici o para chioară !

Căpitanul Whalley, mîngîindu-și încet barba, se uita în jos fără să scoată o vorbă ; celălalt îl bătu pe braț și, ridicîndu-se în vîrful picioarelor, îi șopti cu un glas răgușit :

— Loteria din Manilla l-a mîncat de viu.

Și-și încreți sprîncenele, scuturînd din cap afirmativ. Da, toți se dădeau în vînt după loteria aceea ; o treime din soldele plătite ofițerilor de marină („din portul meu !“ mormăi căpitanul Eliott) se ducea la Manilla. Era o adevărată manie. Massy, așa-l chema pe individ, se molipsise ca și ceilalți, de la bun început ; dar după ce cîștigase odată, își băgase

în cap, se pare, că, pentru a mai câștiga un loz mare, ar fi de-ajuns să încerce din nou. De atunci încoace își cumpăraseră zeci și zeci de lozuri, la fiecare tragere. Cu patima asta, și cu nepriceperea lui în afaceri, a dus mereu lipsă de bani, din ziua când a făcut imprudența să cumpere vaporul acela.

După părerea căpitanului Eliott, un om inteligent și cu ceva capital se putea folosi de prilej ca să-l scape pe dobitocul acela de consecințele nebuniei lui. Căci avea obiceiul nebunesc de a se certa cu căpitanii lui. Avusese vreo câțiva cu adevărat buni, care ar fi fost bucuroși să rămână, dacă i-ar fi lăsat. Dar nu ! Dumnealui părea să nu se simtă proprietarul vasului decât dacă dădea afară în brînci un căpitan dimineața și se ciondănea cu un altul seara. Ceea ce i-ar trebui, ar fi un căpitan dispus să vîre două-trei sute de lire în afacere, în condițiuni convenabile. Nu poți concedia un om fără nici un motiv, numai și numai pentru plăcerea de a-i spune să-și ia catrafusele și să debarce, dacă te știi obligat să-i răscumperi partea de capital. Pe de altă parte, un căpitan cointerestat într-o navă nu e dispus să-și abandoneze slujba pentru un fleac de nimic. Căpitanul Eliott îi spusese lui Massy : „Nu mai merge așa, domnule Massy. Administrația portului a-nceput să se cam sature de dumneata. Ceea ce trebuie să faci acum, este să găsești un asociat, în persoana unui marinar. E singura cale ce-ți mai rămîne.”

— I-am dat un sfat bun, Harry.

Răzemat în baston, căpitanul Whalley stătea nemișcat ; deodată își prinse barba cu mîna cu care și-o dezmierdase pînă-atunci.

— Și ce-a răspuns individul ? se interesează el.

Individul avusese neobrăzarea să se burzuluiască la administratorul-șef. „N-am venit aici ca să fiu

batjocorit ! îi strigase neobrăzatul, ca răspuns la povața primită. Apelez la dumneavoastră ca un cetățean englez și ca un armator adus în pragul ruinii de samavolnicul complot al mizerabililor voștri marinari, și singurul lucru pe care catadicesiți a-l face pentru mine este să-mi spuneți să-mi caut un asociat !...” Individul a mers pînă-acolo cu neobrăzarea, încît a bătut din picior, în biroul administratorului-șef ! Unde să se ducă să caute un asociat ? Il lua drept un prost ? Nici unul din banda aia de la „Casa Marinarilor” n-avea măcar o lețeaie în buzunar. Asta o știau pînă și cîinii ăia de băștinași din bazar...

— Și e foarte adevărat, Harry, mormăi căpitanul Eliott, gînditor. Mai de grabă sînt cu toții, pînă la ultimul dintre ei, datori vînduși la chinezii de pe Denham Road, pentru straiele pe care le poartă-n spinare... I-am spus atunci individului : „Domnule Massy, faci prea multă gălăgie pe chestia asta. Bună ziua...” Iar neobrăzatul a ieșit trîntind ușa după el, auzi ? a îndrăznit să-mi trîntească ușa-n nas, blestematul !

Administratorul-șef gîfîia de indignare. Apoi, parcă stăpînindu-se, adăugă :

— Tot pălăvrăgind cu tine aici, o s-ajung tîrziu la masă... iar nevesti-mi nu-i place să întîrzie.

Și urcîndu-se greoi în cabrioletă, se aplecă puțin în afară și abia atunci îl întrebă pe căpitanul Whalley, ce Dumnezeu făcuse în ultima vreme ? Nu se mai văzuseră de ani și ani de zile, pînă deunăzi, cînd îl zărise pe neașteptate la Căpitania Portului.

Ce Dumnezeu ?...

Căpitanul Whalley păru să-și zîmbească sieși în barba-i albă.

— Pămîntul e mare, răspunse el, în doi peri.

Celălalt privi de jur-împrejur, de pe capra trăsurii, parcă pentru a verifica această afirmație. Esplanada era cufundată în liniște ; numai de departe, de foarte departe, dinspre interior, răzbătea peste peluzele de iarbă, printre lungile șiruri de copaci, huruitul stins al tramvaiului care începea să se rostogolească prin fața peristilului pustiu al Bibliotecii publice, în drumul său de trei mile spre noile docuri.

— Parcă n-ar mai fi destul de încăpător, de când au venit nemții ăștia, de care ne izbim la tot pasul. Altfel era pe vremea noastră.

Și căpitanul Eliott se scufundă în gânduri, răsufîind zgomotos, ca și cum ar fi moțait cu ochii deschiși. Poate că recunoscuse la rîndu-i în silueta asta de pelerin tăcut, care se oprișe lîngă roata cabrioletului, ca un drumeț, trăsăturile șterse ale tînărului căpitan al navei „Condor“. Bun băiat acest Harry Whalley, deși nu fusese niciodată prea vorbăreț. Nu știa niciodată ce gîndește ; era cam prea degajat cu personajele importante, și predispus să se înșele în privința faptelor celorlalți. Avea, pe-semne, o părere prea bună despre sine însuși. I-ar fi plăcut să-l invite la masă și să-l ducă cu cabrioleta, dar nu se știe niciodată : poate că nevستی-si nu i-ar fi plăcut ideea asta.

— Ce ciudat, Harry, adăugă el pe un ton stăpînit, că n-am mai rămas, pare-se, decît noi doi, în stare a ne aminti de acest colț al lumii așa cum era odinioară...

Ar fi fost gata să se abandoneze unei dulci reverii sentimentale, dacă nu și-ar fi dat brusc seama că Whalley stătea nemișcat și tăcut, ca și cum ar fi așteptat ceva — poate spera că... Apucînd hăturile, mormăi, cu un glas spart și afectuos :

— Ah, dragul meu ! Oamenii pe care i-am cunoscut, vasele pe care-am navigat, lucrurile pe care le-am săvîrșit...

Poneyul făcu un salt, iar *seizul* se feri înlături.

Căpitanul Whalley spuse, ridicînd un braț :

— Adio !

VI

Soarele asfințise. Iar cînd, după ce făcu o gaură adîncă în pămînt cu bastonul, căpitanul Whalley se depărtă de locul acela, umbrele nopții își strînseseră sub copaci oastea. Ele umpleau marginea dinspre răsărit a bulevardului, ca și cum n-ar fi așteptat decît un semnal pentru a-și dezlănțui atacul asupra spațiilor deschise ale lumii și se strîngeau între malurile adînci și pietruite ale canalului. *Praul* mălăieze, pe jumătate ascuns sub arcada podului, nu-și schimbase poziția nici c-un centimetru. Căpitanul Whalley privi multă vreme peste parapet, pînă cînd imaginea acelui obiect care plutea nemîșcat pe apă, învăluit ca într-un lîțoliu, păru să trezească într-însul o spaimă inexplicabilă. Soarele în asfințit abandona zenitul ; reflexele razelor lui dispărură, iar apa din canal păru să se prefacă în smoală. Căpitanul Whalley străbătu podul.

Cărarea din dreapta, care ducea spre hotelul lui, era la cîțiva pași. Se opri din nou (toate casele de pe malul mării erau închise, cheiul era pustiu, cu excepția a două-trei siluete de băștinași care treceau în depărtare), și începu să-și calculeze cheltuielile. Atîtea zile petrecute la hotel, cu atîția dolari pe zi. Socotea pe degete zilele : vîrîndu-și o mîna în buzunar, făcu să zornăie cîteva monezi de

argint. Avea destui bani pentru încă trei zile ; după aceea, dacă nu se va produce nici o schimbare, va trebui să se atingă de cele cinci sute de lire — averea fiică-si, încredințată lui spre păstrare. Era convins că prima masă pe care-ar fi plătit-o cu acești bani i-ar fi rămas în gât, înăbușindu-l. Orice raționament era zadarnic. Era o chestiune de sentiment. Iar sentimentele nu-l înșelaseră niciodată.

Nu porni la dreapta. Merse mai departe, ca și cum în radă ar mai fi existat vreun vas la care să poată fi dus cu barca, la căderea serii. Undeva departe, dincolo de case, pe povârnișul unui promontoriu violet care astupa priveliștea cheiurilor, un coș de fabrică își trimitea în văzduhul limpede o coloană subțire de fum. Un chinez ciucit la pupa unuia dintre cele șase *sampane*¹ care pluteau la capătul digului, zări o mîină ce-i făcea semn. Sări în picioare, își înfășură repede pletele în jurul capului, își trase și mai repede pantalonii negri și largi peste coapsele-i galbene și, printr-o singură mișcare a vîslelor, își aduse *sampanul* lîngă treptele cheiului, cu ușurința și precizia unui pește.

— „Sofala“ ! strigă de sus căpitanul Whalley, iar chinezul, probabil proaspăt imigrant, își zgîi ochii spre el cu o atenție încordată, ca și cum ar fi așteptat să vadă cuvîntul acela ciudat căzînd literalmente de pe buzele omului alb.

— „Sofala“, repetă căpitanul Whalley.

Și se opri, simțind că inima încetează să-i bată. Malurile, insulele, dealurile, locurile joase — totul era cufundat în beznă ; orizontul se întunecase, iar spre răsărit, dincolo de curba coastei, obeliscul alb, care marca punctul de aterizare al cablului telegrafic, se înălța ca un spectru palid pe plajă, în

¹ Ambarcațiune folosită în Extremul Orient.

fața acoperișurilor inegale, amestecate de-a valma printre palmieri, din orașelul indigen. Căpitanul Whalley repetă :

— „Sofala“. „So-fa-la“. Ai priceput ?

De data asta, chinezul desluși numele acela bizar și scoase din străfunduri un sunet gutural, în semn de încuviințare. O dată cu prima stea care licări pe cer, ca gămălia gălbuie a unui ac înfipt adânc în țesătura netedă și ștearsă a nopții, un frig pătrunzător păru să taie atmosfera caldă a pământului. În clipa când coborî în *sampan* pentru a se duce la „Sofala“ ca să încerce a obține comanda aceluia vas, căpitanul Whalley se simți scuturat de un fior.

La întoarcere, când puse din nou piciorul pe chei, luceafărul, aidoma unui giuvaer de preț montat la marginea cerului, proiecta o dîră de aur asupra radei, a cărei apă era netedă ca o lespede neagră și lustruită. Cupolele înalte ale bulevardului erau negre — totul i se părea negru deasupra capului — iar globurile de porțelan ale reverberelor semănau cu niște uriașe perle luminoase, în formă de ou, înșirate pe-o ață al cărei capăt se pierdea în depărtare, cam la nivelul genunchilor săi. Își duse mîinile la spate. Voia acum să chibzuiască liniștit asupra înțelepciunii hotărîrii sale, înainte de a da un răspuns definitiv a doua zi. Pietrișul scîrțîia cu zgomot sub pașii lui. Înțelepciunea hotărîrii sale ? I-ar fi fost mai ușor s-o aprecieze, dacă ar fi avut o alternativă acceptabilă. Că era un lucru cinstit, nu încăpea nici o îndoială : nu nutrea nici o intenție rea împotriva aceluia om. Și căpitanul Whalley își vedea mereu umbra sărind lîngă el spre trunchiurile copacilor și lungindu-se, neagră și piczișă, peste iarbă, o dată cu fiecare pas pe care-l făcea.

Înțelepciunea hotărîrii sale ? Dar oare avea de ales ? Avea sentimentul că pierduse deja ceva din

el însuși, că cedase unui spectru flămînd o parte din demnitatea și adevărul lui, ca să poată trăi. Pentru că trebuia să trăiască. Iar sărăcia i-ar fi smuls cel mai groaznic tribut de umilință. Era sigur că Ned Eliott îi făcuse, fără să știe, un serviciu pe care nici n-ar fi putut să i-l ceară. Spera că Ned nu-l va suspecta de vreo prefăcătorie. Presupunea că, aflînd de fapta lui, o va înțelege — sau se va mulțumi să o considere fapta unui bătrîn excentric. Ce rost ar fi avut să-l prevină pe Ned? sau să-i spună acelui Massy tot adevărul? Cinci sute de lire gata de investit. Să-i folosească în cel mai bun mod posibil. Să se mire cît o vrea! Dumneata cauți un căpitan, eu caut un vas. Și cu asta, basta... Brr! Ce impresie neplăcută îi făcuse vaporul acela pustiu, întunecos, plin de ecouri...

Un vapor dezarmat e, fără îndoială, un lucru mort, spre deosebire de o corabie cu pînze, care pare totdeauna gata să prindă din nou viață în contact cu suflarea cerului cel fără de prihană. Dar, își spunea căpitanul Whalley, un vapor cu focurile stinse, al cărui suflu fierbinte din adîncuri nu te mai întîmpină pe punți, și căruia nu-i mai auzi şuierul aburului și nici zăngănitul fiarelor — un asemenea vapor zace nemișcat și rece ca un cadavru.

Pe bulevardul pustiu, negru deasupra și luminat la poale, căpitanul Whalley întîlni, parcă din întîmplare, gîndul morții, în vreme ce reflecta la înțelepciunea hotărîrii pe care-o luase. Alungă cu dispreț și scîrbă acest gînd. Aproape că-i veni să rîdă și, în ineputabila vitalitate a bătrîneții sale, se gîndi cu un soi de bucurie că-i trebuia foarte puțin ca să trăiască. Această carcasă solidă a tatălui mu era o investiție proastă pentru sărmana lui fiică. Cît privește celelalte lucruri, învoiala trebuia să fie limpede, pentru orice eventualitate: cele cinci sute

de lire să-i fie restituite integral fetei, în termen de trei luni. Da, integral. Pînă la ultimul *penny*. Nu voia să se piardă nimic din banii fiică-si, oricîte sacrificii ar fi consimțit să facă el însuși — ceva din demnitatea lui, ceva din stima ce și-o purta sieși. Nu îngăduise niciodată nimănui să-și facă o impresie greșită despre el. Ei bine, va îngădui acum, de dragul ei! La urma urmelor, nu *spusese* niciodată nimic neadevărat (și căpitanul Whalley se simți corupt pînă-n măduva oaselor). Prudența asta a lui îl făcu să zîmbească disprețuitor. Desigur, unui asemenea individ n-avea rost să-i mărturisească întreaga situație, ținînd seama de relațiile speciale pe care urma să le aibă cu el. Individul nu-i era de loc simpatic. Nu-i plăcuseră vorbele lui lingușitoare și nici ieșirile lui veninoase. În fond, era un nenorocit. N-ar fi vrut să fie în pielea lui. Și totuși, oamenii nu sînt răi din fire... Nu-i plăcea însă părul lui lins, felul lui bizar de a sta în unghi drept, cu nasul în vînt, privindu-te peste umăr. Nu! Una peste alta, oamenii nu sînt răi — sînt numai proști sau nefericiți.

Căpitanul Whalley încetase să mai mediteze la înțelepciunea hotărîrii sale, — și mai avea în fața lui toată noaptea. Lunga lui barbă strălucea în lumină ca un plastron de argint ce-i acoperea inima; în intervalele dintre felinare silueta lui masivă apărea ceva mai ștearsă, mai misterioasă. Nu, de fapt oamenii nu sînt răi, își spunea, în vreme ce o umbră piezișă mergea la stînga lui — ceea ce în Orient este socotit un semn rău.

— Vezi deja pîlcul de palmieri, *serang*? întrebă căpitanul Whalley din jîțul lui de pe puntea de comandă a vasului „Sofala“, care se apropia acum de bara din Batu Beru.

— Nu, *tuan*¹. Acuș-acuș o să văd.

Bătrînul malaiez, îmbrăcat într-un costum de *dungaree*² albastru, stătea proptit pe picioarele-i tuciiurii și osoase, sub tenda³ de pe punte. Deodată își duse mîinile la spate și privi țintă înaintea, printre nenumăratele cute ale pleoapelor sale.

Căpitanul Whalley rămase nemișcat; nu ridică nici măcar capul, ca să privească. Trei ani — de treizeci și șase de ori! Zărise de treizeci și șase de ori acești palmieri, venind dinspre miazăzi. Aveau să apară în clipa sorocită. Slavă Domnului, bătrînul vapor își făcea cursele cu precizia unui ceasornic.

— Încă nu se vede? Întrebă el în șoaptă.

— Soarele foarte puternic, *tuan*.

— Uită-te bine, *serang*.

— Da, *tuan*.

Un alb urcase fără zgomot scara și ascultase în tăcere acest scurt dialog. Apoi coborîse pe puntea de comandă și începuse să se plimbe de colo pînă colo, ținînd în mînă o lulea lungă din lemn de cireș. Șuvițe lungi și subțiri de păr negru stăteau ca lipite în creștetul pleșuv al capului său; fruntea i-era brăzdată de riduri, fața gălbejită, iar nasul borcănăț și inform. Favoriții cu firele rare lăsau să se vadă linia maxilarelor. Avea expresia unui om îngrijorat; așa cum sugea din ciubucul negricios al lulelei, arăta un profil atît de greoi și de amenințător, încît pînă și *serang*-ul se pomenea uneori reflectînd, fără voia lui, la extrema urîtenie a anumitor albi.

Căpitanul Whalley păru să se îndrepte în jilt, dar nu recunoșcu prin vreun semn oarecare pre-

¹ Domnule (în limba malaieză).

² Un fel de stambă ieftină, în India.

³ Pînză ce se montează deasupra punții, ca s-o ferească de soare.

zența celuiilalt. Acesta pufăi din lulea, apoi spuse, deodată :

— N-am putut niciodată pricepe mania asta nouă a dumitale, de a-l ține pe malaiezi alături, ca pe-o umbră.

Căpitanul Whalley se ridică din jilț cât era de lung și merse drept spre habitacul¹, cu un pas atât de neșovăitor încât celălalt trebui să se ferească repede, parcă speriat, cu luleaua tremurându-i în mână.

— Acum mă și calcă-n picioare ! bombăni el, uluit și contrariat în același timp.

Apoi rosti încet și răspicat :

— Nu sînt un gunoi !

Și adăugă, pe un ton sfidător :

— Așa cum pari să crezi dumneata.

Deodată *serang*-ul strigă :

— Acum văd palmierii, *tuan* !

Căpitanul Whalley păși drept spre parapet, însă ochii lui, în loc să se îndrepte spre punctul semnalat, cu privirea sigură și ageră a unui marinar, hoinăriră prin spațiu, ca și cum el, descoperitorul atîtor drumuri noi, s-ar fi rătăcit pe marea asta îngustă.

Un alt alb, secundul, se urcă pe puntea de comandă. Era un tînăr înalt, subțiratic, cu o mustață cazonă, și cu o privire răutăcioasă. Se opri lîngă mecanicul-șef. Căpitanul Whalley întrebă, cu spatele la ei :

— Cît arată *loch*²-ul ?

— Optzeci și cinci, răspunse repede secundul, împungîndu-l cu cotul pe mecanicul-șef.

Mîinile vînjoase ale căpitanului Whalley apucară cu o forță extraordinară bara de fier ; printr-o efortare uriașă, își aținti ochii și privi cu sprîncenele .

¹ Locașul busolei.

² *Loch* (sau *lob*), aparat cu care se măsoară viteza unei nave.

încruntate ; stropi de sudoare începură să i se prelingă de sub bărbie.

— *Serang !* porunci el, cu un glas stins. Drept așa, cînd ajungi la drum !

Taciturnul malaiez se trase înapoi, așteptă puțin și-și ridică brațul pentru a-i face semn timonierului. Acesta răsuci repede timona, pentru a preîntîmpina oscilațiile vasului.

Secundul îl împunse iarăși cu cotul pe mecanicul-șef.

Dar Massy se zborși la el :

— Domnule Sterne, dă-mi voie să-ți spun, în calitatea mea de armator, că ești un imbecil !

VII

Sterne coborî cu un zîmbet strîmb, fără să pară cîtuși de puțin descumpănit, dar Massy continua să se plimbe pe puntea de comandă, cu o siguranță afectată. Toți cei aflați pe bord erau subalternii lui — toți, fără nici o excepție. Le plătea simbria și se îngrijea de hrana lor. Oameniiăștia mînceau pîinea lui și primeau bănișorii lui — mai mulți decît meritau ; și n-aveau nici un fel de griji, pe cînd el trebuia să facă față tuturor greutăților unui armator. Cînd își privea situația în amenințătoarea ei întregime, avea impresia că era, de ani de zile, victima unei bande de paraziți ; de ani de zile se uita chiorîș la toți cei care-aveau vreo legătură cu „Sofala“, afară, poate, de fochiștii chinezi care puneau în mișcare vasul. Aceștia erau, evident, folositori — făceau parte chiar din mașinăria, al cărei stăpîn era el însuși.

Cînd trecea pe punțile vasului, îi îmbrîncea cu brutalitate pe cei ce se nimereau în calea lui ; dar malaiezii din echipaj învățaseră să se ferească. Se resemnase să-i tolereze, din pricină că vasul avea nevoie de o anumită cantitate de muncă manuală. Trebuia să se lupte, să-și scormonească creierii, să se zbată pentru ca „Sofala“ să plutească — și în schimb, cu ce se alegea ? Nici măcar cu respectul lor. Nu i-ar fi putut arăta de-ajuns respect, nici măcar dacă ar fi făcut din asta un scop al întregii lor existențe. Vanitatea posesiunii, deșertăciunea puterii i se risipiseră între timp ; îi rămîneau doar griile materiale, teama de a nu-și pierde această poziție (care se dovedise a nu fi vrednică de atîta efort), precum și un zbucium pe care nici cea mai abiectă supunere a oamenilor nu l-ar fi putut compensa.

Se plimba de colo pînă colo. Puntea de comandă îi aparținea, în definitiv. Plătise pentru ea ; din cînd în cînd, cu luleaua în mînă, se oprea brusc, parcă pentru a asculta, cu o atenție încordată, bătaia surdă a mașinilor (a mașinilor *lui*), scîrțîitul lanțurilor cîrmei și clipeala apei ce se izbea ritmic de coastele vasului. În afara acestor sunete, pe bord domnea atîta liniște, încît te-ai fi putut crede pe-un vas legat de țărm, și abandonat de orice ființă vie ; numai țărmul, țărmul scund și mocirlos, cu pîlcurile lui de mangotieri și cu cei trei palmieri undeva, în fund, devenea din ce în ce mai distinct, ca o linie lungă și dreaptă, fără nici un detaliu vrednic de a-ți reține atenția. Pasagerii indigeni de pe „Sofala“ zăceau pe rogojini, sub tende ; fumul coșului era unicul semn de viață, și părea legat într-un chip misterios de mișcarea lunecătoare a vasului.

Căpitanul Whalley, stînd în picioare, cu un binoclu în mînă, alături de micul *serang* malaiez, — întocmai ca un bătrîn uriaş slujit de-un pigmeu pipernicit, — conducea vasul peste bara cu apa scăzută.

Acest strat de mîl submarin, pe care curentul îl scotea din fundul nestatornic al fluviului şi-l tîra departe, clădindu-l pe fundul solid al mării, era greu de traversat. Deoarece coasta formată prin aluviuni nu avea nici un prag vizibil, locul de trecere trebuia recunoscut după configuraţia munţilor din interior. Trebuia să identifişi şi să iei ca punct de reper cîte un astfel de munte, turtit şi înegal în vîrf ca un molar, sau rotund ca o şa netedă, în lumina puternică, orbitoare, ce părea să se deplaseze şi să plutească aidoma unei pîcle uscate şi fierbinţi, care umplea aerul, înălţîndu-se din apă, învăluind depărtările, arzîndu-ţi privirea. Prin acest vâl de lumină se contura doar marginea apropiată a ţarmului, încremenită, opacă şi neagră ca un tăciune. Cu vreo treizeci de mile mai încolo, orizontul era barat de lanţul munţilor din interior, — contururi şi umbre tremurătoare, de un albastru pal, ca un fundal pictat pe ţesătura diafană a unei cortine impalpabile, lăsată peste cîmpia aluvionară; iar gurile estuarului, de un alb scînteietor, păreau nişte bucăţele de argint încrustate în peticele dreptunghiulare, decupate în pămîntul străjuît de mangotieri.

În partea din faţă a punţii de comandă, uriaşul şi pigmeul îşi vorbeau adesea în şoaptă. În spatele lor stătea la pîndă Massy, cu o expresie dispreţuitoare şi nehotărîtă, fără să-şi mişte ochii holbaţi; parc-ar fi uitat de luleaua lungă pe care-o ţinea în mînă.

Sub puntea de comandă, pe coverta acoperită de povârnișurile albe ale tendelor, un tânăr matelot indian se cățăra pe parapet și se lăsa în jos. După ce-și vîrî grabnic subsuoară o bucată lată de pînză, își rezemă pieptul de ea și se aplecă peste apă. Cămașa lui subțire, cu mînecele scurte, tăiate sub umeri, lăsa să i se vadă brațul tuciuriu, rotund și mătăsos ca al unei femei. Își roti acest braț într-un gest amenințator, ca de praștie : o greutate de 14 funți descrise un cerc în văzduh, apoi zbură brusc pînă la curbura etravei. Frînghia subțire și umedă şuieră ca o mătase sfîșiată, lunecînd printre degetele negre ale omului, iar căderea plumbului lîngă coasta vasului lăsa o clipă o cicatrice argintie pe fața șuvoiului de aur ; peste cîteva clipe, tânărul malaiez începu să vestească în graiul lui, cu o voce ascuțită și tăragănată, adîncimea apei.

— *Tiga stengah*, striga el după fiece izbitură, trăgînd înapoi parîma pentru un nou sondaj.

Tiga stengah înscamnă trei stînjeni și jumătate. Cale de vreo milă, din larg pînă la bară, apa avea o adîncime egală.

— Trei și jumătate... Trei și jumătate...

Strigătul acesta modulat și monoton, ca țipătul repetat al unei păsări, părea să plutească leneș spre soare, pierzîndu-se în tăcerea vastă a mării pustii și a țărmului neînsuflețit, ce se întindea spre nord și spre sud, spre est și spre vest, fără măcar umbra vreunui nor sau murmurul vreunei voci.

Stăpînul vaporului „Sofala“ rămase nemișcat în spatele celor doi marinari, atît de deosebiți între ei prin rasă, credință și culoarea pielii lor : europeanul, cu vigoarea trupului său bătrîn care sfida Timpul, și malaiezul, bătrîn la rîndu-i, dar firav și zbîrcit ca o frunză veștedă aruncată de vînt, la întîmplare, sub umbra puternică a celuiilalt. Cu ochii ațintiți

spre uscatul din fața lor, nu-și îngăduiau nici o privire piezișă ; iar Massy, care-i supraveghea de la spate, părea să ia drept o jignire personală atenția pe care-o acordau muncii lor.

Era, firește, absurd ; dar omul trăia, de ani de zile, într-o lume a lui, plină de ranchiune absurde. În cele din urmă, trecîndu-și palma umedă peste șuvițele rare de păr aspru ce-i acopereau creștetul capului gălbui, începu să vorbească încet :

— Chiar aveai nevoie s-arunci sonda-n apă ! Bănuiesc că o faci ca să imiți stilul căpitanilor de pacheboturi. N-ai destulă minte ca să-ți dai seama unde te afli, judecînd după înfățișarea țărmlui ? Păi, eu, care nu-s decît mecanic-șef, știam treaba asta încă înainte de-a împlini un an în marină. Pot să-ți arăt de-aici unde-i bara, și mai pot să-ți spun că nu-ți mai rămîn decît vreo cinci minute ca să scapi vasul de împotmolire. Presupun, însă, că ai vedea în asta un „amestec“, iar contractul dintre noi îmi interzice să mă amestec.

Massy tăcu ; iar căpitanul Whalley murmură printre dinți, abia mișcîndu-și buzele, fără ca fața rigidă să i se destindă :

— Ce distanță, *serang* ?

— Foarte aproape acum, *tuan*, se grăbi să răspundă malaiezul, în șoaptă.

— Încet de tot ! porunci căpitanul, cu glas tare și hotărît.

Serang-ul apucă maneta telegrafului. Un gong răsună undeva în măruntaiele vasului. Massy se depărtă, rîzînd disprețuitor, și-și vîrî capul în lumina torului sălii mașinilor.

— Jack ! răcni el. Te așteaptă multă bătaie de cap cu mașinile.

Spațiul în care-și vîrîse capul era adînc și întunecos, iar acolo jos, reflexele cenușii ale oțelului

păreau reci după lumina scînteietoare a mării din jurul vasului. Își simți însă fața biciuită de un aer fierbinte și jilav. Un strigăt cavernos, căruia ar fi fost cu neputință să i se dea vreo semnificație, se auzi din fund. Așa îi răspundea mecanicului-șef cel de-al doilea mecanic.

Era un bărbat de vîrstă mijlocie, cam distrat de felul lui, și atît de absorbit de grija pentru mașinile sale, încît părea să-și fi pierdut graiul. Cînd i se vorbea direct, singurul lui răspuns era un mormăit sau un icnet, după distanța la care se auzea. În toți acești ani, de cînd lucra pe „Sofala“, nu-l auzise nimeni schimbînd măcar un „bună dimineată“ cu vreunul dintre colegii săi. Părea să nu știe că prin lume circulă oameni, ai fi zis că nici nu-i vede. Și de fapt, nu-și recunoștea niciodată colegii pe uscat. La masă (cei patru oameni albi de pe „Sofala“ mîncau împreună), ședea placid cu nasul în farfurie, dar către sfîrșitul mesei sărea de pe scaun și se repezea spre sala mașinilor, ca și cum l-ar fi fulgerat gîndul că, în timp ce el se ospăta, cineva ar fi putut să-i fure mașinile. În portul de destinație cobora cu regularitate, dar nimeni nu știa unde și cum anume își petrecea serile. Printre marinarii flotei locale de cabotaj continua să circule o poveste stranie și cam descusută, despre pasiunea pe care-o nutrise pentru nevasta unui sergent din infanteria irlandeză. Regimentul fusese în garnizoană acolo cu foarte mulți ani în urmă, și plecase în celălalt capăt al lumii, nimeni nu știa precis unde anume. De două sau poate de trei ori pe an, omul se îmbăta, și atunci se întorcea la bord mai devreme ca de obicei, străbătea puntea în fugă, bălăbănindu-se cu brațele întinse ca un dansator pe sîrmă, și se închi-dea în cabina lui, unde vorbea singur, toată noaptea,

într-o uluitoare și variată gamă de tonuri : tuna și fulgera, ricana și gema cu o ineputabilă perseverență. În cabina de-alături, Massy, rezemat într-un cot, constata atunci că al doilea mecanic ținea minte numele tuturor albilor care se perindaseră de-a lungul anilor pe bordul „Sofalei“. Își amintea numele celor care muriseră, ale celor care se întorseseră în patrie, ale celor care emigraseră în America : regăsea în fundul paharului numele unor oameni a căror legătură cu vasul fusese atît de trecătoare, încît Massy aproape că uitase de ei, și abia dacă-și putea aminti de fețele lor. Vocca de bețiv de dincolo de perete debita comentarii veninoase asupra tuturor, cu o inventivitate extraordinară. S-ar fi zis că toți îl jigniseră într-un fel sau altul, dar că, în cele din urmă, îi demascase pe toți. Rîzînd sardonice și boscorodind cu o voce lugubră, îi zdrobea unul cîte unul ; numai despre șeful său, Massy, trîncănea cu o admirație naivă și pizmașă : „E deștept, ticălosul ! Nu întîlnești unul ca el în fiecă zi. Poftim ! Cică-i vaporul LUI ! Ha ! Ha ! E grozav ! Pe unul ca ăsta nu-l poți prinde niciodată cu-o greșeală. Nu-i nici o primejdie, nu ! Animalul !“

După ce asculta cu un zîmbet de satisfacție aceste laude naive aduse măreției sale, Massy începea să zbiere, izbind cu pumnii în peretele de lemn :

— Taci din gură, smintitule ! N-ai de gînd să mă lași să dorm, dobitocule ?

Dar pe buze îi zăbovea un zîmbet orgolios ; afară, matelotul indian ales pentru cartul de noapte — probabil un flăcău proaspăt sosit dintr-un sat pierdut în junglă, — rămînea nemișcat în umbra punții, ascultînd nesfîrșita trîncăneală a bețivului. Inima îi bătea să se spargă, îngrozită de purtările acestor albi — oameni samavolnici și îndărătnici, care-și

urmăreau fără șovăire scopurile de neînțeles, oameni cu glasuri ciudate, stăpâniți de patimi stranii, mînați de motive de nepătruns.

VIII

După ce auzi strigătul celui de-al doilea mecanic, Massy rămase o clipă pe gânduri, aplecat peste sala mașinilor. Căpitanul Whalley, care, în virtutea celor cinci sute de lire ale sale, se menținuse trei ani de zile în postul de căpitan, putea fi bănuț că nu văzuse niciodată această coastă. Părea incapabil să-și dea jos binoclul, ca și cum i-ar fi fost lipit de sprîncenele încordate. Această permanentă încruntare clădea feței sale o expresie de neînduplecată și dreaptă severitate; dar cotul îi tremura ușor, iar de sub pălărie îi curgeau șiroaie de sudoare, ca și cum un al doilea soare ar fi răsărit brusc lîngă globul arzător care încremenise la zenit și în a cărui albă și orbitoare dogoare pămîntul se răsucea și strălucea ca un firicel de praf.

Din cînd în cînd, cu binoclul mereu la ochi, își ridica cealaltă mîna pentru a-și șterge fața nădușită. Stropii de sudoare ce-i curgeau pe obraji se revărsau ca o ploaie pe barba-i albă. Deodată brațul lui, parcă mînat de-un impuls necontrolabil, se întinse spre telegraful ce făcea legătura cu sala mașinilor.

De jos se auzi bătaia unui gong. Vibrația ritmică a mașinilor care funcționau cu viteză redusă conțeni o dată cu toate sunetele și trepidațiile vasului, ca și cum liniștea desăvîrșită ce domnea pe țarm ar fi pătruns prin coastele-i de fier și ar fi pus stăpînire pe ungherele-i cele mai tainice. Iluzia unei imobilități perfecte păru să coboare asupra vasului

din bolta luminoasă și senină a cerului, arcuită peste o mare încremenită. Briza ușoară provocată de deplasarea vasului încetă, de parcă văzduhul ar fi devenit brusc prea dens ca să se mai miște; pînă și susurul apei tăiate de etravă încetă să se mai audă. Lunga și îngusta carenă lunecă parcă de la sine, fără să încrețească apa, apropiindu-se pe furiș de bară. Plescăitul sondei, acompaniat de strigătul trist și mașinal al matelotului indian, se auzea la intervale tot mai rare; iar oamenii de pe puntea de comandă păreau să-și țină răsuflarea. Malaiezu de la timonă privea țintă roza vînturilor, iar căpitanul și *serang*-ul nu slăbeau din ochi coasta.

Massy se depărtă de luminator și, mergînd tiptil, se întoarse fără zgomot chiar în locul unde stătuse mai înainte. Un rînjit îi dezvelea dinții albi și puternici, care străluceau în umbra tendei, aidoma clapelor unui pian într-o încăpere întunecoasă.

În cele din urmă, prefăcîndu-se că vorbește singur, sub efectul unei surprize neobișnuite, spuse cu jumătate de glas :

— Să oprești mașinile tocmai acum ?! Mă întreb ce-o să mai urmeze...

Așteptă cu capul plecat și umerii îndoiți, cu privirea piezișă. Apoi, ridicînd tonul :

— Dacă mi-e permis să fac o remarcă absurdă, aș spune că n-ai curajul să...

Dar un demon al ațîțării păru să pună deodată stăpînire pe matelotul cu sonda, întocmai ca un suflet frenetic care-ar fi alergat prin vasta pustietate a țărmlui. Lînceda monotonie a litaniei sale făcu loc unor strigăte ascuțite și repezi. Plumbul zbura dintr-o azvîrlitură, parîma șuiera, plescăitul se auzea din ce în ce mai des. Apa scăzuse, iar omul nu-i mai vestea, cu glas somnoros, adîncimea în stîneni, ci în picioare :

— Cincisprezece picioare ! Cincisprezece ! Paisprezece ! Paisprezece...

Căpitanul Whalley își lăsa jos brațul care ținea binoclul. Brațul coborî încet, parcă sub propria-i greutate ; nici o altă parte a trupului său vînjos nu se clinti ; iar strigătele repezi, cu intonația lor alarmantă, treceau pe lângă el de parc-ar fi fost surd.

Încremenit, cu urechea la pîndă, Massy privea țintă ceafa argintie, tunsă scurt, a capului masiv și bătrîn. S-ar fi zis că însuși vasul se oprise, dacă apa n-ar fi continuat să scadă treptat sub chila lui.

— Treisprezece picioare... Treisprezece ! Douăsprezece ! Douăsprezece ! strigă matelotul, alarmat, sub puntea de comandă.

Și deodată *serang*-ul, desculț, merse tiptil să arunce o privire peste parapet.

Strîmt în umeri, subțiratic, îmbrăcat într-un costum de pînză albastră decolorată, cu o pălărie veche de fetru trasă peste ceafa-i tuciurie, — nu părea, văzut de la spate, 'mai mare decît un băiețaș de paisprezece ani. Curiozitatea aprigă cu care privea cutele mari și gălbui, ce se rostogoleau din fundul spre suprafața apei albastre, aidoma unor nori mătăhăloși urcînd încet spre cerul adînc, avea ceva copilăros. Priveliștea nu-l uimea cîtuși de puțin. Nu îndoiala, ci certitudinea că „Sofala“ scurma în clipa asta mîlul, îl făcuse să arunce o privire peste bord.

Ochii lui pătrunzători, așezați oblic pe o față chinezească (o fețișoară de moșneag, încremenită, sculptată parcă într-un stejar bătrîn), îi dăduseră de veste încă de mult că vasul nu era bine orientat spre bară. După ce fusese concediat de pe „Fecioara“ laolaltă cu ceilalți membri ai echipajului, cînd corabia fusese vîndută — tîndălise prin preajma Căpităniei Portului îmbrăcat în costumul-i albastru decolorat, cu pălăria-i veche de fetru, pînă-n ziua cînd, văzîndu-l

pe căpitanul Whalley care tocmai venea să caute un echipaj pentru „Sofala” îi ieşise tăcut în cale, cu picioarele desculţe, şi-l privise fără să scoată o vorbă. Ochii bătrînului său comandant îi aruncaseră o privire binevoitoare — fusese, pesemne, o zi bună — şi peste nici o jumătate de ceas albi din „bîlou” căpitaniei îi scriseră numele pe un document, prin care era angajat ca *serang* pe vaporul „Sofala”. De atunci încoace privise de multe ori de dincoace de bară acest estuar şi această coastă, de pe această punte de comandă. Detaliile lumii vizibile pătrundeau prin ochii lui într-o minte simplă, aşa cum se gravează pe-o placă sensibilă, trecînd prin lentila unui aparat fotografic. Cunoştinţele lui erau absolute şi precise ; totuşi, dacă i s-ar fi cerut părerea, şi mai ales dacă ar fi fost interogat la modul direct şi ameninţător al albilor, ar fi şovăit ca un ignorant. Era sigur de fapte, dar această certitudine nu-l punea la adăpost de îndoielile în privinţa răspunsului care putea să placă. În urmă cu cincizeci de ani, chiar în ziua cînd venise pe lume într-un sat din junglă, tatăl său (care avea să moară fără a fi văzut vreodată faţa vreunui alb) îi ceruse unui înţelept priceput în astrologie să-i citească în stele ursita fiului, căci în stele stă scris ultimul cuvînt al destinului omenesc. Lui îi stătuse scris că va propăşi pe mare, datorită unor albi. Spălase punţile multor vase, ţinuse în mîini cîrma lor, se ocupase de aprovizionarea lor şi ajunsese în cele din urmă *serang* ; mintea lui placidă rămăsese însă la fel de incapabilă să înţeleagă pînă şi cele mai simple atitudini ale acelor pe care-i slujea, pe cît erau aceştia de incapabili să pătrundă prin crusta de lut, natura secretă a inimii sale — sîmburele ei de foc sau de piatră. Acum, însă, ştia sigur că „Sofala” nu luase

direcția cea bună pentru a străbate bara de la Batu-Beru.

Fusese o deviere destul de mică. Vaporul se abătuse, de fapt, cu cel mult de două ori propria-i lungime în spre nord; iar un alb, negăsind nici o explicație (căci era cu neputință să-l suspectezi pe căpitanul Whalley de ignoranță, de nepricepere sau de neglijență) ar fi fost înclinat să-și pună la îndoială propriile simțuri. Tocmai un astfel de sentiment îl făcuse pe Massy să rămână locului, cu dinții dezveliți într-un rînjit neliniștit. Altceva era, însă, cu *serang*-ul. Mintea lui nu era tulburată de vreo îndoială asupra simțurilor sale. Dacă comandantul lui hotărîse să scurme mîlul, prea bine! Văzuse, la viața lui, mulți albi dedîndu-se la fapte la fel de ciudate. Era, însă, curios să vadă ce-o să se-ntîmple. În cele din urmă, se depărtă de parapet, aparent mulțumit.

Nu făcuse nici un zgomot; totuși căpitanul Whalley părea să-i fi observat mișcările. Cu capul țeapăn, îl întrebă, abia mișcîndu-și buzele:

— Tot mai înaintăm, *serang*?

— Mai înaintăm puțin, *tuau*, răspunse malaiezul. Apoi adăugă, în treacăt:

— Am trecut peste bară.

Sonda îi adevări spusele; adîncimea apei sporea la fiecă aruncare a sondei, iar demonul ațîțării îl părăsi brusc pe matelotul indian ce se legăna peste coasta vasului în brîul lui de pînză. Căpitanul Whalley porunci să fie adusă înapoi sonda, și să fie repuse în funcțiune mașinile, cu viteză redusă; apoi, întorcîndu-și privirile dinspre coastă, îi ordonă *serang*-ului să navigheze prin mijlocul gurii fluviului.

Massy își plesni coapsa cu palma și spuse:

— Ai atins bara. Uită-te la pupa dacă nu mă crezi. Uită-te la dîra lăsată de vas. Se vede limpede. Pe

legea mea, eram sigur c-aşa o să faci! Ce ţi-a venit? Ce naiba te-a apucat? Am impresia că încerci să mă bagi în sperieţi!

Vorbea încet, cu circumspecţie parcă, privindu-l ţintă pe căpitan cu ochii lui negri, bulbucăţi. În furia lui crescîndă se desluşea şi o uşoară notă plîngăreată, căci tocmai sentimentul că era victima unei nedreptăţi îl făcea să-l urască pe omul acesta care, pentru cinci sute de lire nenorocite, revendica o şesime din profit, în virtutea contractului semnat pe o durată de trei ani. Ori de cîte ori ura biruia în el frica pe care i-o inspira căpitanul Whalley, Massy scîncea literalmente de furie.

— Nu mai ştii ce să scorneşti ca să-mi otrăveşti viaţa! N-aş fi crezut că un om ca dumneata e-n stare să se preteze la...

Se oprea, plin de teamă dar şi de speranţă, ori de cîte ori căpitanul Whalley făcea vreo mişcare în jilţul lui, ca şi cum s-ar fi aşteptat să audă vreo vorbă bună, sau să se vadă atacat şi gonit de pe puntea de comandă.

— Nu pricep, urmă el, cu acelaşi rînjet care-i dezvelea dinţii masivi. Nu ştiu ce să cred. Am impresia că încerci să mă sperii. Erai cît pe-acum să împotmoleşti vasul pentru cel puţin douăsprezece ore, fără a mai pune la socoteală înfundarea maşinilor cu mîl. Un vapor nu-şi poate permite să piardă douăsprezece ore în zilele noastre, aşa cum s-ar cuveni să ştii şi dumneata, şi cum desigur că ştii prea bine, numai că...

Volubilitatea lui, contorsiunile gîtului, privirile sumbre pe care le azvîrlea cu coada ochiului, — îl lăsau rece pe căpitanul Whalley. Acesta contempla puntea, cu sprîncenele încruntate. Massy aşteptă cîteva clipe, apoi începu să ameninţe, pe un ton plîngăreţ:

— Crezi că mă ții legat de mâini și de picioare prin contractul acela. Îți închipui că mă poți chinui după cum îți place. Nu uita, însă, că mai avem de stat șase săptămîni pe mare. Mai am timp să te concediez înainte de expirarea termenului de trei ani. O să mai faci mătăluță ceva care-o să-mi dea prilejul să te concediez, și-o să aștepti atunci un an, înainte de a-ți putea lua înapoi cele cinci sute de lire, lăsîndu-mă fără-un gologan ca să n-am cu ce cumpăra cazanele noi. Îți place ideea, nu? Se vede cît de colo că-ți place. E ca și cum mi-aș fi vîndut sufletul pentru cinci sute de lire, ca s-ajung pîn-la urmă în iad...

Se opri, aparent fără exasperare, apoi continuă liniștit :

— Cu cazanele scoase din uz și cu controlul atîrînd deasupra capului meu, căpitane Whalley... spune-mi, căpitane Whalley, ce faci dumneata cu banii? Trebuie că ai grămezi întregi de bani pe undeva — un om ca dumneata nu se poate să n-aibă. Nu-s un imbecil, știi bine asta, căpitane Whalley... asociatul meu...

Se opri din nou, ca și cum ar fi terminat. Tre-cîndu-și limba peste buze, aruncă o privire piezișă spre *serang*, care conducea vaporul cu gesturi discrete și vorbe șoptite. Deodată elicea stîrni un vîrtej încununat de o spumă cafenie, care trecu rapid peste un șuvoi lung și plat de mîl negru. „Sofala” intrase în fluviu ; dîra pe care-o lăsase pe bară era acum la vreo milă depărtare de pupa, și nu se mai vedea ; iar marca netedă și pustie din lungul coastei rămînea în urmă, în dezolanta lumină a soarelui. De-o parte și de alta a vaporului, foarte jos, pîlcuri negre de mangotieri scâlîmbi acopereau malurile pe jumătate lichide ; iar Massy reîncepu brusc să vorbească pe același ton, ca și cum vorbele s-ar fi

declanșat singure, aida melodie dintr-o flașnetă, prin mînuirea unei manivele.

— Dacă m-a băgat vreodată mesa cîneva, apoi acela ești dumneata. Nu-mi pasă că ți-o spun. Am spus-o ! Poftim ! Ce altceva mai vrei ? Nu ți-e destul pentru mîndria dumitale, căpitane Whalley ? Ai fost mai tare ca mine încă de la-nceput. E limpede, cînd stau să mă gîndesc. M-ai lăsat să trec în contract, fără să spui nimic, clauza aia privitoare la intemperanță ; te-ai arătat scîrbit doar cînd am ținut s-o formulez negru pe alb. Cum aș fi putut să știu ce zace-n dumneata ? În orice om se ascunde cîte ceva. Și iată, după ce te-ai urcat pe bord, am descoperit că, de ani de zile, obișnuiești să bei numai apă !

Massy își sfîrși litania dogmatică și se cufundă în gînduri, așa cum fac oamenii vicleni și nu prea inteligenți. Oricît ar părea de ciudat, căpitanul Whalley nu rîse de expresia de scîrbă ce se zugrăvise pe fața galbenă și butucănoasă a mecanicului-șef ; nici măcar nu-și ridică ochii, ci rămase în jîlțul lui — ultragiat, demn și neclintit. Celălalt urmă, monoton :

— Mult mi-a folosit, n-am ce zice, să trec în contract o clauză ce mă autoriză să concediez pentru intemperanță un om care nu bea altceva decît apă ! Iar cînd ți-am citit contractul, în dimineața aceea, în biroul notarului, ai făcut o mutră atît de plouată, încît am fost sigur că pusesem degetul pe rana dumitale ascunsă. Un armator trebuie să bage bine de seamă ce fel de căpitan angajează. Trebuie c-ai rîs de mine pe sub mustață în tot acel timp... Ei ? Ce-ai de gînd să spui ?

Căpitanul Whalley abia își mișcase picioarele. În privirile piezișe pe care i le aruncă Massy se vădi o minie surdă.

— Dar nu uita că mai sînt și alte motive de concediere. Există cazurile obișnuite de neglijență, fri-

zind incompetența, există nesocotirea flagrantă și frecvență a datoriei. Nu-s chiar așa de prost cum mă crezi dumneata. Ai fost cam neglijent în ultima vreme — să lași toată treaba în seama acestui serang! Păi, te-am văzut cum îl lăsa pe dobitocul ăla de malaiez să ia relevmentele¹ în locul duminicilor, ca și cum ai fi prea mare boier ca să-ți faci singur treaba. Și cum numești dumneata modul ăsta stupid și iresponsabil de-a trece peste bară, pe care ni l-ai demonstrat adineaori? Crezi cumva c-o să înghit una ca asta?

Rezemat cu cotul de scara din spatele punții de comandă, Sterne, secundul, încerca să tragă cu urechea, făcându-i din când în când cu ochiul, de la distanță, celui de-al doilea mecanic, care își scosese o clipă capul prin chepengul sălii mașinilor. Ștergându-și mâinile c-o cârpă, privea nepăsător spre malurile fluviului care lunecau rapid pe lângă „Sofala”.

Massy se proțăpi brusc în fața jilțului căpitanului. Tonul ieremiadei lui redeveni amenințător:

— Ia seama, încă mai pot să te concediez și să-ți blochez banii vreme de-un an. Încă mai pot...

Dar în fața rigidității și muțeniei omului ai cărui bani veniseră, la țanc, să-l salveze de la ruină, vocea i se stinse în gât.

— Nu că aș dori să pleci, urmă el după o pauză, pe un ton absurd de insinuant. Nu-mi doresc altceva mai bun decât să fim prieteni și să reînnoim contractul, dacă vei consimți să-mi găsești alte două sute de lire ca să pot cumpăra cazanele alea noi, căpitane Whalley. Ți-am mai spus-o: cazanele trebuiesc schimbate, o știi la fel de bine ca și mine. Te-ai gândit la propunerea mea?

Massy rămase în așteptare. Teava subțire a lulelei, care-avea la capăt un căuș enorm, îi atârna de

¹ Măsurători ale poziției unui vas.

pe buzele groase. Se stinsese. Deodată, Massy și smulse dintre dinți și începu să-și frîngă mîinile.

— Nu mă crezi? izbucni el, vîrîndu-și căușul lulelei în buzunarul tunicii sale negre și lucioase. Parc-aș vorbi cu diavolul! mormăi el. De ce nu vorbești? La-nceput erai așa de cilibiu cu mine și-ai dădeai așa niște aere, încît abia îndrăzneam să pun piciorul pe propria-mi punte. Acum nu-s în stare să-ți smulg nici o vorbă din gură. Parcă nici nu mă vezi. Ce-nseamnă asta? Pe legea mea, mă sperii cu jocul ăsta de-a surdo-muții. Ce-ți trece prin capă? Înaia aia, a dumitale? Ce plan grozav urzești în potriva mea, de ce nu ești în stare să spui un cuvînt? N-o să mă faci niciodată să cred că un om ca dumneata nu știe unde să găsească două sute de lire. M-ai făcut să-mi blestem ziua-n care m-am născut...

— Domnule Massy, spuse deodată căpitanul Whalley fără să se miște.

Mecanicul-șef tresări.

— Dacă-i așa, te rog să mă ierți.

— Tribord, murmură *serang*-ul către omul de la cîrmă, iar „Sofala” începu să dea ocol primului cot al fluviului.

— Brr! făcu Massy, cutremurîndu-se. Îmi îngheață sîngele-n vine cînd te-aud. Ce te-a adus aici? Ce te-a făcut să te urci la bord în seara aceea, cu vorbele dumitale trufașe și cu banii dumitale — ca să mă ispitești? Totdeauna m-am întrebat: Ce urmăreai? Te-ai lipit de mine ca să huzurești și să te-ngrași pe socoteala mea. Așa-i? Cred că ești cel mai zgîrcit om din lume, căci altminteri...

— Nu, sînt doar un om sărac, îi tăie vorba căpitanul Whalley, cu răceală în glas.

— Drept înainte, murmură *serang*-ul.

Massy se depărtă, cu bărbia pe umăr.

— Nu cred, spuse el pe tonul lui dogmatic.

Căpitanul Whalley nu făcu nici o mișcare.

— Stai aici ca un vultur ghiftuit, exact ca un vultur.

Massy își roti privirea absentă peste ambele maluri și peste apa fluviului, apoi părăsi încet puntea de comandă.

IX

Întorcându-se ca să coboare, Massy zări la poalele scării capul secundului Sterne, cu zîmbetu-i viclean și suficient, cu mustățile-i roșcate și cu ochii aceia care clipeau mereu.

Înainte de a se imbarca pe „Sofala“, Sterne slujise pe vasele uneia dintre cele mai mari companii de navigație. Pretindea că renunțase la această slujbă „pe o chestiune de principiu“. Promovarea se făcea foarte încet acolo, se plîngea el, iar Sterne socotise că a sosit momentul să încerce a-și croi un loc în lume. S-ar fi zis că nici unul din colegii lui nu voia să moară sau să părăsească acea companie de navigație; toți se agățau de slujbele lor pînă putrezeau de vii; iar el obosise să tot aștepte, și se temea că, chiar dacă s-ar fi ivit vreun loc vacant, acesta n-ar fi fost acordat de preferință celor mai destoinici. În afară de asta, comandantul sub ale cărui ordine lucra — căpitanul Provost — era un om capricios, care-l antipatiza, nu se știe din ce pricină — probabil pentru că-și făcea datoria din plin. Sterne accepta bărbătește să fie tras la răspundere pentru vreo greșală, dar voia să fie tratat ca un om, nu să i se vorbească mereu, ca și cum ar fi fost un cîine. Îi ceruse căpitanului Provost să-i spună deschis cu ce anume greșise, dar căpitanul îi răspunsese, dispre-

tuitor, că-l socotea un ofițer desăvârșit, iar dacă nu-
convenea felul în care i se vorbea, n-avea decât să
coboare de îndată pe țarm. Toată lumea știa ce fel
de om era căpitanul Provost. N-avea nici un rost
să se ducă să-l reclame la birourile companiei. Căpi-
tanul Provost era prea influent. Totuși au fost ne-
voiți să-i dea lui Sterne un certificat de bună pur-
tare, prin care arătau că n-au a-i reproșa absolut
nimic. Și, auzind din întâmplare că secundul de pe
„Sofala“ fusese transportat la spital chiar în
dimineața aceea, din pricina unei insolații, Sterne
se gândise că n-ar strica să se ducă să vadă dacă
nu cumva l-ar putea înlocui...

Proaspăt bărbierit, cu fața rumenă, subțirel, venise
la căpitanul Whalley, scoțându-și pieptul slab în afară,
și-i debitase cu o bărbătească sinceritate mica lui
poveste. Din când în când, pleoapele îi tremurau ușor,
mîna i se ridica pe furiș spre vîrfurile mustății roș-
cate; ochii i-erău încununați de niște sprîncene cas-
tăni, drepte și stufoase, iar privirea lui directă avea
ceva obraznic. Căpitanul Whalley îl angajase pro-
vizoriu; dar cum medicii îl trimiseseră în patrie pe
secund, Sterne rămăsese să-i țină locul în următoarea
cursă, apoi și în celelalte. În felul acesta izbuti să se
permanentizeze. De altfel, își făcea datoria cu rîvnă
și seriozitate. De îndată ce i se vorbea, începea să
zîmbească atent și întreaga lui atitudine exprima
o mare deferență; dar felul cum clipea mereu din
ochi avea ceva batjocoritor, ca și cum ar fi cunos-
cut vreo glumă universală, care ar fi vizat întreaga
creațiune, rămînînd o taină pentru ceilalți muritori.

Grav și surîzător, îl privi pe Massy coborînd treaptă
cu treaptă; cînd ajunsese pe punte, mecanicul-șef se
întoarse și se pomeni față-n față cu secundul. La fel
de înalți și totuși profund neasemănători, se priviră
ca și cum ar fi fost ceva între ei — altceva decât

scînteietoarea fișie de soare, care, strecurîndu-se prin spațiul dintre două tende, tăia în două, ca un rîuleț, puntea îngustă de scînduri și le despărțea picioarele ; ceva profund, subtil și inefabil, ca o înțelegere tacită, ca o neîncredere secretă, sau ca un fel de teamă.

În cele din urmă Sterne, clipind din ochii lui înfundați în orbite, și scoțîndu-și înainte bărbia rasă, ascuțită și roșie ca întreaga lui față, murmură :

— Ați văzut ? A atins fundul ! Ați văzut ?

Disprețuitor, Massy îi răspunse tot în șoaptă, fără a-și ridica fața galbenă și buhăită :

— Se prea poate. Dar dacă-ai fi fost dumneata în locul lui, ai fi împotmolit vasul.

— Iertați-mă domnule Massy, dar îmi permit să susțin contrariul. Firește că un armator are dreptul să spună ce pofteste, pe puntea propriului său vapor. E adevărat, dar eu îmi permit să...

— Cară-te din fața mea !

Secundul avu o ușoară tresărire, poate reflexul unei indignări înăbușite, dar nu se chinti. Ochii lui Massy priviră în dreapta și-n stînga, ca și cum în jurul lui Sterne puntea ar fi fost presărată cu ouă, iar el ar fi căutat, enervat, locurile unde să poată pune piciorul ca să fugă. Totuși, nici el nu se mișcă, deși avea destul loc ca să treacă.

— V-am auzit ce spuneți adineaori, urmă secundul. Era o remarcă foarte justă, de altfel, și anume că în orice om se-ascunde cîte ceva...

— Ai obiceiul să tragi cu urechea pe la uși, asta-i ceea ce se-ascunde în dumneata, domnule Sterne !

— Domnule Massy, dacă-ați binevoi să mă-ascuțați doar o clipă, aș putea...

— Ești un denunțător, se grăbi Massy să-i taie vorba, și ținu să repete : „Un denunțător ordinar“, înainte ca secundul să aibă răgazul de a-și relua argumentarea.

— Spuneți-mi, domnule, ce anume vă trebuie dumneavoastră ? Vă trebuie...

— Îmi trebuie... Îmi trebuie... băigui Massy, exasperat și uimit. Îmi trebuie ? De unde știi că-mi trebuie ceva ? Cum îndrăznești ?... Ce vrei să spui ?... Ce urmărești dumneata ?...

— Să fiu avansat.

Această candidă îndrăzneală îl făcu să amuțească pe mecanicul-șef. Obrajii lui buhăiți începură să tremure, dar spuse destul de calm :

— Îmi bați capul, asta faci !

Sterne îi răspunse, cu un mic zîmbet suficient :

— Am cunoscut un om de afaceri (foarte bine situat astăzi), care-mi spunea că asta-i metoda cea mai potrivită. „Atacă totdeauna frontal, îmi spunea el. Ține-te mereu sub ochii patronului. Intervino de îndată ce ai ocazia. Arată-i ce știi să faci. Hărțuiește-l ca să te remarce.“ Așa mă sfătuia. Eu nu cunosc alt patron aici, afară de dumneavoastră. Dumneavoastră sînteți armatorul, și nimeni altcineva nu contează pentru mine. Pricepeți, domnule Massy ? Vreau să fiu avansat. Nu fac nici un secret din faptul că sînt dintre cei ce doresc să parvină.

Aceștia sînt oamenii care trebuiesc folosiți, domnule Massy. Îndrăznesc să afirm că n-ați ajuns în vârful piramidei, fără a descoperi acest adevăr.

— Să-ți hărțuiești patronul, ca să te avanseze, repetă Massy, parcă îngrozit de insolenta originalitate a acestei idei. Nu m-aș mira să aflu că tocmai asta a fost motivul pentru care cei de pe „Ancora albastră“ te-au pus pe liber. Asta numești dumneata avansare ? Te asigur c-ai să avansezi și de-aici în același fel, dacă n-o să bați de seamă !

La auzul acestor cuvinte Sterne își plecă gînditor și perplex capul, clipind din ochi spre punct. Toate încercările făcute în ultima vreme pentru a

cîștiga încrederea armatorului nu duseseră decît la astfel de amenințări cu concedierea ; iar aceste amenințări îl aruncau subit într-o tăcere șovăitoare, ca și cum n-ar fi fost sigur că sosise momentul potribit pentru a le sfida. Acum, părea să-și fi pierdut graiul, iar Massy se puse greoi în mișcare și trecu pe lîngă el încercînd în zadar să-l îmbrîncească : Sterne se feri în lături, apoi deschise larg gura, ca pentru a-i striga ceva mecanicului-șef, dar se răzgîndi.

Vesnic în căutarea unei ocazii de-a avansa — așa cum o recunoștea el însuși — ajunsese să-și dezvolte un fel de instinct de a supraveghea comportarea superiorilor săi direcți, pentru a descoperi „vreun clenci vrednic de-a fi folosit“. Era încredințat că nici un căpitan din lume nu s-ar putea menține măcar o zi în postul său, dacă armatorii ar fi „informați“.

Această teorie romantică și naivă îi adusesese nu o dată neplăceri, dar Sterne rămînea incorigibil ; și era atît de neloial din fire, încît ori de cîte ori se îmbarca pe un vas, intenția de a-l alunga pe comandant și de a-i lua locul nu-l părăsea nici o clipă. Ea îi umplea orele de trezie cu vise despre planuri bine puse la punct și despre descoperiri compromițătoare, iar orele de somn cu vise despre întorsături și accidente favorabile. Căpitani care să se îmbolnăvească și să moară pe mare, se mai văzuseră, și nimic nu putea da unui secund dibaci o șansă mai bună de a arăta ce poate. Se mai întîmpla uneori ca vreun căpitan să cadă peste bord — auzise el de două-trei cazuri. Alții... Dar el, unul, era, prin însăși firea lui, credincios ideii că nu exista pe lume căpitan a cărui comportare să poată rezista unui examen atent din partea unui om „avizat“ și care și-ar fi ținut mereu ochii larg deschiși.

După ce prinsese rădăcini pe bordul vasului „Sofala” dăduse frâu liber veșniciei sale speranțe. În primul rînd era un mare avantaj să ai drept comandant un om bătrîn — exact omul care, prin însăși firea lucrurilor, trebuie să-și abandoneze curînd postul, dintr-un motiv sau altul. Sterne constată, însă, spre marelui său regret, că acest căpitan nu părea cîtuși de puțin să fi fost depășit de munca lui. E drept că bătrîniții se prăbușesc dintr-o dată, uneori. În al doilea rînd, îl avea la îndemîină pe armatorul-mecanic-șef, pe care-l putea impresiona prin zelul și energia lui. Sterne nu se îndoia nici o clipă de caracterul evident al meritelor lui. (era efectiv un ofițer excelent); numai că, în zilele noastre, meritele profesionale nu sînt suficiente pentru a asigura avansarea grabnică a unui om. Trebuie să ai și inițiativă, și să-ți pui mîntea la contribuție, dacă vrei să avansezi. În consecință, Sterne își pusese în gînd să preia comanda vaporului „Sofala”, însă nu pentru că ar fi fost convins că-i o slujbă grozavă, ci pentru că, mai ales în Extremul Orient, ceea ce contează este începutul, iar un post de comandă duce la un altul.

Își făgăduise să acționeze, la început, cu mare precauție; firea posacă și capricioasă a lui Massy îl intimidă, pentru că depășea experiența lui normală de marinar; era însă destul de inteligent ca să-și dea seama aproape din prima clipă că nimerise într-o situație excepțională. Imaginația lui deosebit de iscoditoare intuise grabnic acest lucru; sentimentul că această situație ascundea un element care-i depășea înțelegerea îi ațîțase și mai mult dorința de avansare. Și astfel, ajunsese la a treia cursă a vasului fără să fi observat vreo spărtură prin care să se poată strecura, ca să acționeze. Totul îi apărea foarte ciudat și obscur; se petrecea lîngă el ceva anormal, parcă despărțit printr-un abis de viața obiș-

nuită și de programul de lucru al vasului, viață și program care erau absolut identice cu acelea de pe oricare alt vas de cabotaj din această categorie.

Și, într-o bună zi, își făcu descoperirea.

O făcu pe neașteptate, după toate aceste săptămîni de veghe atentă și de bîjbîieli penibile, așa cum soluția îndelung căutată a unei enigme se impune singură într-o străfulgerare a minții. Dar nu cu aceeași forță, ce-i drept. Dumnezeu! Să fi fost într-adevăr asta?... Iar după ce rămase încremenit de uimire cîteva clipe, încercă să alunge ideea, cu un sentiment de dispreț față de sine însuși, ca și cum ar fi fost rodul unei aplecări bolnăvicioase spre Incredibil, spre Inexplicabil, spre Nemaiauzit — spre nebunie!

Acastă revelație avusese loc în timpul călătoriei precedente, la întoarcere. Tocmai părăsiseră un loc de escală numit Pangu, și ieșeau dintr-un golf. Spre est, orizontul era închis de un promontoriu masiv, pe ale cărui povîrnișuri smălțate cu tufe țepoase și plante acățătoare se deslușeau muchiile unor straturi de stîncă. Vîntul începuse să șuie în greement; de-a lungul coastei, marea verzuie și parcă ușor bombată deasupra liniei orizontului părea să se reverse, la anumite intervale, cu o cădere lentă și vuitoare, în umbra capului de sub vînt; iar prin vasta deschidere a golfului, se vedea cel mai apropiat grup al unui arhipelag de insulițe, învăluit în pîcla galbuie a unui răsărit împrăștiat de briză; ceva mai departe, culmile rotunde ale altor insule se înălțau neclintite deasupra apei răscolite de briză, din canalele ce le despărteau.

Ruta folosită de „Sofala“ atît la dus, cît și la întors, trecea cale de vreo cîteva mile de-a lungul acestei zone pline de recifuri. Vaporul lunea printr-un șenal lat, lăsînd în urmă, una după alta, aceste sfîrîmături ale scoarței terestre, care semănau cu car-

casele unor corăbii eşuate pe-o coastă perfidă alcătuită din stînci şi bancuri de nisip. Unele dintre aceste fragmente de uscat nu păreau într-adevăr mai mari decît nişte corăbii eşuate ; altele, destul de plate, zăceau la suprafaţa apei aidoma unor plute negre, masive, de piatră ; multe din aceste insule, rotunde la bază şi foarte împădurite, alcătuiau deasupra apei nişte domuri boante de frunziş verde, fremătînd sub umbrele fugare ale norilor mînaţi de rafalele bruşte ale anotimpului ploios. Furtunile de pe coastă se abăteau adesea peste acest arhipelag, care se întuneca atunci de la un capăt la celălalt ; arăta şi mai negru şi mai încremenit sub jocul fulgerelor, iar între două tunete părea cufundat într-o tăcere şi mai impenetrabilă ; contururile-i ceţoase se estompau, ba, uneori se ştergeau cu totul sub ploaia deasă, ca să apară din nou apoi, pe fundalul cenuşiu al norilor, desluşite şi negre în lumina furtunii, risipite pe placa rotundă, de ardezie, a mării. Nesimţitor la furtuni, rezistent la lucrarea timpului, indiferent la zbuciumul lumii, arhipelagul se înălţa, acelaşi ca în ziua cînd, cu patru sute de ani în urmă, fusese privit pentru prima oară de ochii Occidentului, de pe puntea unei caravele cu duneta înaltă.

Era unul dintre acele locuri ferite, care încă se mai întîlnesc pe marea în clocot, aşa cum pe uscat dai uneori peste căsuţele îngrămădite unele într-altele, ale unui cătun neatins de agitaţia oamenilor, de nevoile şi gîndurile lor, şi uitat parcă de timpul însuşi. Nenumărate generaţii se perindaseră pe lîngă aceste insule, iar o sumedenie de păsări de mare, care se precipitau din toate punctele orizontului ca să doarmă pe stîncile din jurul arhipelagului, nu încetaseră să-şi desfăşoare aripile într-un zbor convergent, aidoma unor lungi bänderole negre pe fundalul luminos al cerului. Norul fremătător al acestor

aripi se înălța și plana deasupra colților de piatră, deasupra stîncilor zvelte ca niște clopotnițe, turtite ca niște forturi, sau masive ca niște piramide în ruină, deasupra steiurilor rotunde și golașe, care semănau cu un zid de piatră năruit și ars de fulgere, prin ale cărui crăpături se zărea licărul apei somnoroase. Larma țipetelor lor ascuțite umplea necontenit văzduhul.

Această larmă întîmpina „Sofala“ la întoarcerea sa din Batu Beru ; în serile calme, era o larmă sălbatică, necruțătoare, deși atenuată de distanță — larma păsărilor de mare care se duc la culcare și se bat pentru un loc de dormit. Nimeni nu-i dădea atenție pe bord : era însăși vocea infailibilei acostări a vasului, la capătul unei curse de o sută de mile. Vasul străbătea această distanță, își urma neabătut drumul, pînă-n clipa cînd insulele începeau să apară, punctuale, una cîte una, cu stîncile lor ascuțite, cu movilele lor de pămînt... Iar norul păsărilor plana deasupra-le, un nor mișcător, care 'facea un zgomot strident și sălbatic — voce a acestei priveliști familiare, parte vie a acestui pămînt sfîșiat, a acestei mări întinse, și a acestui cer înalt și neprihănit.

Dar cînd „Sofala“ se apropia de uscat după asfințit, totul era încremenit acolo, sub mantia nopții. Totul era tăcut și nemișcat, totul ar fi fost aproape invizibil, dacă în răstimpuri constelațiile joase n-ar fi dispărut, pe rînd, înapoia masei confuze a insulelor ale căror contururi reale scăpau privirii, pierzîndu-se printre întinderile întunecoase ale cerului ; iar cele trei lumini ale vaporului — cea roșie, cea verde și, în creștet, cea albă, — aceste trei lumini, ca trei stele care l-ar fi însoțit în pribegia sa prin lume, își urmau neabătute calea spre marginea sudică a arhipelagului. Uneori ele erau pîndite de ochi omenești, care le vedeau apropiindu-se lin prin vidul întunecos,

— ochii vreunui pescar gol, tolănit în piroga lui deasupra unui recif. „Ha ! își spunea el, toropit de somn. Iată vaporul care intră și iese din golful Pangu, o dată pe lună.“ Altceva nu știa despre vas. Și tocmai când deslușea bătaia surdă a elicei care despica apa liniștită, cu vreo milă și jumătate mai încolo, „Sofala“ își schimba direcția, iar luminile sale se depărtau de pescar, mistuindu-se cu întreita lor rază.

Cîteva familii nenorocite — un soi de trib alcătuit din oameni sfrijiti, pe jumătate goi, cu părul lung și cu ochii sălbatici — își căutau hrana pe aceste insule pustii, care păreau un avanpost abandonat al pămîntului, la porțile golfului. În interiorul cercurilor și nodurilor formate de stînci, apa se întindea, mai transparentă decît cristalul, sub pirogile strîmbe și șubrede ale acestor oameni, — simple trunchiuri scobite ; forma fundului se legăna ușor sub vîsle, iar oamenii păreau să spînzure în văzduh ; ai fi zis că, atîrnați de fibrele unui buștean negru și jilav, pescuiesc răbdători în aerul straniu, translucid și verzui de deasupra ochiurilor de apă.

Trupurile lor tuciiuri și uscate păreau vestejite de soare ; viața lor se scurgea în tăcere ; colibele în care se născuseră, în care se odihneau și mureau — adăposturi șubrede, făcute din trestii și ierburi, și împodobite cu cîteva rogojini zdrențuite — nu se vedeau din larg.

Focurile vetrelor lor nu licăreau ca un far roșu pentru marinari în noaptea oarbă a insulelor ; iar calmurile plate din largul coastei, lungile calmuri fierbinți ale ecuatorului, încremenite și concentrate ca meditația profundă a unei ființe pătimașe, cugetau solemn, zile și săptămîni în șir, asupra zestreii imuabile a acestor copii ai insulelor ; în cele din urmă pietrele, fierbinți ca niște tăciuni aprinși, ardeau tălpile goale, iar apa caldă și cleioasă se lipea de pi-

cioarele acestor slăbănogi, care, încinși cu cîte un briu, intrau pînă la coapse în apa străvezie. Din cînd în cînd, „Sofala“, zăbovind în vreunul din porturile de escală, ajungea abia către amiază în fața golfului Pangu.

La început doar un nor vag, negura subțire a fumului său se ridica în chip misterios din vreun punct pustiu al liniei clare a mării și-a cerului. Pescarii taciturni dintre recifuri își întindeau spre larg brațele descărnate; iar siluetele tuciurii aplecate peste plăjile minuscule, siluetele tuciurii ale bărbaților, femeilor și copiilor ocupați să scormonească în nisip după ouăle de țestoasă, se îndreptau, ridicînd cîte un cot noduros și ducînd cîte o mîină la ochi, pentru a vedea această nălucă lunecînd drept înainte, cîntînd și dispărînd apoi, la fel ca-n fiecare lună. Urechile lor deslușeau răsuflarea vaporului; ochii lor îi urmăreau dîra, pînă cînd trecea printre cele două promontorii ale țarmului, cu toată viteza, ca și cum ar fi sperat să-și croiască drum pînă-n inima pămîntului.

În astfel de zile, marea luminoasă nu trăda prin nimic primejdiile ascunse de-o parte și de alta a rutei. Totul era liniștit, strivit de forța copleșitoare a luminii; și întreg arhipelagul, opac în razele soarelui, — stîncile în formă de foișoare, stîncile în formă de clopotnițe, stîncile asemănătoare unor ruine, insulele ca niște stupi sau ca niște furnicare, insulele în formă de căpițe, insulele care aduceau cu niște turnuri îmbrăcate în iederă, — toate se reflectau de-a-doaselea în apa lină, aidoma unor jucării de abanos așezate pe fața argintie a unei oglinzi.

Cînd începea să bată vîntul, totul era acoperit brusc de spuma brizanților, ca un nor de aburi răsărit din senin, iar apa limpede prindea să clocotească în trecători. Marea înfuriată trasa exact, cu un chenar de

spumă, temelia largă a arhipelagului, nivelul straturilor scufundat al sfărîmăturilor și deșeurilor rămase de la țărîmul ce se clădea în preajmă, proiectîndu-și pîntenii amenințători pînă departe în canalul navigabil, și întinzîndu-și limbile de pămînt, adesea lungi de cîte o milă, — limbi perfide și funeste, alcătuite din bolovani și din spumă.

Și chiar o simplă briză — ca în acea dimineată, din cursa precedentă, cînd „Sofala” părăsise devreme golful Pangu, și cînd descoperirea domnului Sterne crescuse ca o floare rea și neverosimilă din sămînța minusculă a unei bănuiele instinctive — chiar o asemenea briză era destul de puternică pentru a sfîșia masca placidă de pe fața mării. Pentru Sterne, care privea absent, fusese o adevărată revelație să vadă pentru prima oară primejdiile marcate pe apă de petele acelea livide și clocotitoare, la fel de deslușit ca pe-o hartă marină. Îi veni ideea că o asemenea zi era cît se poate de prielnică pentru un novice în navigația prin locurile acelea : o zi senină, cu exact atîta vînt cît e nevoie pentru ca marea să se spargă de fiecă stîncă, parcă balizînd¹ astfel canalul navigabil ; pe cînd pe o mare calmă nu te poți bizui pe nimic altceva decît pe busolă și pe discernămintul ochiului experimentat. Și totuși, căpitani care se perindaseră pe „Sofala” trebuiseră adesea să navigheze noaptea pe-aici. În zilele noastre nu-ți mai poți îngădui să irosești șase sau șapte ceasuri din timpul unui vapor. E cu neputință. Și atunci, obișnuința e totul... Obișnuința, și atenția cuvenită...

Canalul era îndeajuns de lat și de sigur ; principalul era să nimerești intrarea pe întuneric — căci dacă te-ai fi încurcat printre brizanții aceia, n-ai fi

¹ Baliză, semnal fixat pe fundul unei ape și folosit ca un indicator al obstacolelor din calea navelor.

putut ieși de-acolo cu vaporul intact, admițînd c-ai fi ieșit vreodată.

Acestea fură ultimele gânduri ale lui Sterne, înainte de marea descoperire. Tocmai se ocupase de pregătirea ancorei, și rămăsese la prova, ca să răsuflă un pic. Căpitanul era de cart pe puntea de comandă. Căscînd, Sterne se rezemase de grue, și încetase să se mai uite la mare.

Aceste momente de liniște fură, la drept vorbind, ultimele pe care i-era dat să le trăiască pe bordul vaporului „Sofala“. Toate momentele care-aveau să vină, aveau să fie subordonate unui țel unic, și apăsate de povara unei insuportabile perplexități. Gata cu gândurile răzlete și visările deșarte! Marea descoperire avea să-i pună gândurile pe jărat, făcîndu-l să regrete uneori că nu fusese îndeajuns de prost ca să nu observe nimic. Și totuși, dacă șansele lui de avansare depindeau de descoperirea a „ceva putred“, n-ar fi putut spera un noroc mai mare.

Era o descoperire cu adevărat tulburătoare. Ceva era putred, ba chiar mai mult decît atît, iar certitudinea acestei descoperiri îl umpluse de spaimă la început. Sterne aruncase o privire distrată înapoi, fără nici un gînd rău, ceea ce i se întîmpla foarte rar. Privirea lui întîlnise, în chip firesc, silueta căpitanului, care stătea pe puntea de comandă. Cît de întîmplător și de anodin fusese gîndul care-avea să declanșeze descoperirea — ca o simplă scînteie care-aruncă în aer o puternică încărcătură de explozibil!

Scuturate de briză, tendele de pe puntea din față se umflau și se dezumflau încet, iar deasupra pînzelor lor

filfiitoare, largul veston cenușiu al căpitanului Whalley flutura neconținut în jurul brațelor și trupului său. Stătea cu fața în bătaia soarelui și-a vîntului, care-i lipsea de piept barba lungă, argintie ; sprîncenele îi cădeau, grele, peste umbrele din care ochii lui păreau să privească țintă drept înainte. Sterne abia putea desluși licăririle gemene ale acestor ochi, care se mișcau sub arcadele lor stufoase. În ciuda politeții bătrînului, ochii aceștia păreau să te străpungă, cînd îi priveai de aproape. Ori de cîte ori avea prilejul să stea de vorbă cu căpitanul, Sterne nu se putea elibera de această senzație, foarte neplăcută. Cît de uriaș părea omul acesta acolo sus, alături de piper-nicitul *serang*, care-l slujea de obicei. Absurd și enervant obicei, cum nu puteai întîlni decît pe-un vas neobișnuit ca acesta ! Evident că bătrînul ar fi putut să-și conducă vaporul fără a-l avea mereu alături pe-acel băștinaș trîndav... Sterne scutură din umeri, scîrbit. Ce ascundea oare această obișnuință ? Indolență ? sau ce altceva ?

Căpitanul acesta bătrîn se lenevise, pesemne, de multă vreme. Toți se leneveau aici, în Extremul Orient (Sterne era conștient de propria lui hărnicie fără pereche) ; ajungeau chiar să se fleșcăiască. Dar bătrînul se ținea foarte drept pe puntea de comandă ; iar lîngă el, foarte scund, ca un copilăș care se uită peste marginea unei mese, bătrînul *serang*, cu pălăria-i de fetru ponosită, își scotea fața tuciurie deasupra apărătoarei de pînză a parapetului.

Firește, malaiezul stătea ceva mai înapoi, mai aproape de timonă ; dar vecinătatea acestor două siluete atît de disproporționate îl amuza pe Sterne, ca și cum ar fi observat o anomalie a naturii. Ciudate împerecheri se mai vedeau pe mare, ca și pe pămînt.

Deodată îl văzu pe căpitanul Whalley întorcîndu-și repede fața spre *serang*, ca să-i vorbească ;

vîntul îi azvîrli într-o parte imensa barbă albă. Nu cumva îi porunca malaiezu să privească, în locul lui, busola ? Firește că da. Ar fi fost o osteneală prea mare să se ducă singur să vadă.... Disprețul lui Sterne față de lenea ce-i cuprinde pe albi în Extremul Orient spori la gîndul acesta. Unii dintre ei ar fi cu totul pierduți dacă nu i-ar avea la-ndemîină pe-acești bășinași ; ba, ajung chiar să nu le mai fie nici rușine de asta. Slavă Domnului, el, unul, nu era așa ! Nu-i stătea în caracter să se lase înlocuit în muncă de vreo stîrpitură de malaieze. Ca și cum te-ai putea încrede vreodată într-unul din bășinașii ăștia tembeli, pentru vreo treabă oarecare ! Dar bătrînul acesta chipeș era de altă părere, pesemne. Stătea mereu împreună cu malaiezu, niciodată prea departe de el, — o adevărată pereche, evocîndu-ți o balenă bătrînă escortată de-un mic pește-pilot.

Această comparație năstrușnică îl făcu să zîmbească. O balenă cu inseparabilu-i pește-pilot ! Cu asta semăna bătrînul, — căci nu se putea spune că arăta ca un rechin, deși domnul Massy îl blagoslovisc tocmai cu-acest epitet. Numai că domnul Massy nu prea știa ce spune, în momentele lui de furie... Sterne își zîmbi sieși ; treptat, ideile trezite de sunetul și de forma închipuită a cuvîntului „pește-pilot“, — ideea de ajutor, ideea unei îndrumări cerute și primite, — i se impuseră cu strășnicie ; cuvîntul „pilot“ sugera ideea de încredere, de dependență, ideea unui binevenit și lucid ajutor dat marinarului care-și caută, pe bîjbîite, drumul spre uscat, înaintînd orbește prin ceață, prin aerul încărcat cu brumele sărate pe care furtuna le-aduce din larg, și care, limitînd vederea în toate părțile, îngustează într-atît de mult orizontul, încît ai impresia că-l poți atinge cu mîna.

Un pilot vede mai bine decît un străin, deoarece cunoaşterea locurilor, întocmai ca un văz mai pătrunzător, întregeşte forma obiectelor abia întrezărite, sfîşie vălurile de negură aşternute peste pămînt de furtunile mării, precizează contururile unei coaste învăluite în ceaţă, detaliile de relief pe jumătate îngropate într-o noapte fără stele, ca într-un mormînt nu prea adînc. El recunoaşte locurile, pentru că le cunoaşte de mult. Nu ochilor săi răzbătători, ci cunoştinţelor sale întinse li se adresează pilotul pentru a-i da certitudini — certitudinea poziţiei vasului, de care poate depinde bunul renume al unui comandant şi liniştea lui sufletească, îndreptăţirea încrederii ce i-a fost acordată, precum şi propria-i viaţă, care-i aparţine prea arareori în întregime ea să-şi poată permite s-o piardă, laolaltă cu alte vieţi, — vieţile unor oameni umili, îndrăgite poate de rudele lor de departe şi apte să atîrne greu ca viaţa unor regi, datorită misterului ce le înconjoară. Cunoştinţele pilotului aduc uşurare şi certitudine comandantului unei nave; totuşi, în această fantezistă comparaţie cu un peşte-pilot escortînd o balenă, *serang*-ului nu i se puteau cu nici un chip atribui cunoştinţe superioare. De unde să le fi avut? Cei doi oameni — cel alb şi cel tuciu — îşi începuseră în aceeaşi zi călătoria pe această rută; iar un alb învaţă fireşte mai mult într-o săptămînă decît ar putea să-nveţe într-o lună chiar cel mai înzestrat dintre băştinaşi. Comandantul îl luase pe lîngă el pe malaiezi ca şi cum acesta i-ar fi putut fi de vreun folos — aşa cum se spune că peştele-pilot îi este de folos balenei. Dar în ce fel? Aceasta era întrebarea. În ce fel? Un peşte-pilot... un pilot... Dar dacă nu era vorba aici de cunoştinţe superioare, atunci...

Descoperirea era făcută. Ea repugna imaginaţiei lui Sterne, îi contraria principiile morale şi concep-

ția despre om. Aberația asta îi afecta noțiunea pe care-o avea despre lucrurile posibile în această lume ; era ca și cum, de pildă, soarele ar fi devenit albastru, aruncînd o nouă și sinistrală lumină asupra oamenilor și a naturii. În primul moment, simțise chiar că i se face rău, de parcă ar fi primit o lovitură sub centură ; o clipă, însăși marea se înfățișase ochilor lui năuci sub o altă culoare, și cu un aspect bizar ; și încercase în tot trupul o senzație de descumpănire, de parcă pămîntul ar fi început să se rotească în sens invers.

Un foarte firesc sentiment de incredulitate, venind după această senzație de dezechilibru, îi adusese oarecare destindere. Începuse iar să respire ; greul trecuse. Dar mai apoi, toată ziua, avea să se simtă copleșit, în toiul ocupațiilor sale, de o uimire paroxistică. Se oprea scuturînd din cap. Revolta incredulității sale trecuse aproape la fel de repede ca prima emoție a descoperirii, iar în următoarele douăzeci și patru de ore nu putuse să doarmă. Situația asta nu putea dura la infinit. În timpul meselor (se așeza la un capăt al mesei puse pentru albi pe puntea de comandă), nu se putea stăpîni să nu-l contemple fascinat pe căpitanul Whalley, așezat în fața lui. Îi urmărea din ochi mișcările calculate cu care-și ridica brațul ; bătrînul își ducea mîncarea la gură, ca și cum nu s-ar fi așteptat să-i mai găsească vreun gust pîinii sale zilnice, ca și cum l-ar fi uitat cu desăvîrșire. Se hrănea ca un somnambul. „E îngrozitor“, își spunea Sterne ; și rămînea cu ochii la pîndă în lungile, interminabile momente în care bătrînul, trist și taciturn, stătea nemișcat, cu mîna lui mare și bronzată pusă neglijent alături de farfurie. Deodată, însă, dîndu-și seama că cei doi mecanici, așezați la dreapta și la stînga lui, îl priveau cu mirare, își închidea repede gura și-și

pleca ochii în farfurie. Era îngrozitor să-l vezi pe bătrîn așezat acolo ; era groaznic, de asemenea, să te gîndești că-l puteai arunca în aer, cu numai trei vorbe. Ar fi fost de ajuns să rostească, tare, o simplă propozițiune, una singură, și totuși acest lucru simplu i se părea la fel de imposibil de săvîrșit ca smulgerea soarelui din locul său de pe cer. Bătrînul putea să mănînce, în felul acela mașinal, îngrozitor ; dar Sterne, în zbuciumul minții sale, nu era în stare — cel puțin nu în seara aceea...

De atunci înapoi avusese destul răgaz ca să se deprindă cu atmosfera încordată a acestor mese. N-ar fi crezut că se va deprinde vreodată ; dar obișnuința e totul. Numai că însăși amploarea biruinței sale îl împiedica să se bucure cu adevărat. Se simțea ca un om care, căutînd o pușcă încărcată ca să se apere în drumul său prin lume, ar da peste o torpilă — o torpilă cu o încărcătură teribilă de explozibil în vîrf, și cu o presiune de multe atmosfere în coadă. O asemenea armă îl face nervos și neliniștit pe posesorul ei. N-avea de gînd să se lase aruncat în aer el însuși ; și nu-și putea alunga gîndul că explozia îi va pricinui și lui stricăciuni, într-un fel sau altul.

Această vagă aprehensiune îl reținuse la început. Acum, însă, putea să mănînce și să doarmă cu acea armă teribilă la căpătîi, iar convingerea că-i o armă puternică nu-l părăsea nici o clipă. Nu ajunsese la această convingere în urma vreunui șir de raționamente ; dar din clipa cînd ideea aceea îi trecuse prin minte, se născuse în el și convingerea, — o convingere formidabilă, întărită de o mulțime de detalii mărunte, cărora nu le dăduse prea multă atenție mai înainte. Inflexiunile brusce și tremurătoare ale vocii aceleia adînci ; tăcerea în care bătrînul se învăluia ca-ntr-o armură ; mișcările lui calculate și parcă precaute ; lungile lui perioade de imobilitate,

ca și cum bătrînul s-ar fi temut să nu tulbure vîzduhul însuși ; fiecă gest familiar, fiecă cuvînt rostit în auzul lui Sterne, fiecă suspin — toate dobîndiseră o semnificație deosebită, o valoare de indiciu.

Fiecare zi petrecută pe bordul vasului „Sofala“ îi aducea lui Sterne un belșug de dovezi — dovezi de netăgăduit. Noaptea, cînd nu era de cart, se furișea afară din cabina lui (ca să caute noi dovezi) și rămînea adesea cîte o oră întreagă, în pijama, cu picioarele goale, sub puntea de comandă, la fel de nemișcat ca stîlpul de tendă înfipt între scînduri la doi pași de el. În locurile unde navigația e ușoară, căpitani vaselor de cabotaj nu au obiceiul de a rămîne pe punte tot timpul cît sînt de cart. *Serang*-ul face asta, pentru ei ; în larg, pe o rută dreaptă, i se acordă de obicei încrederea de a conduce singur vasul. Dar căpitanul Whalley părea că nu-i în stare să rămînă liniștit în cabina lui. Era limpede că nu putea să doarmă. Dar nu era de mirare : acest lucru constituia încă o dovadă. Deodată, în tăcerea ce învăluia acest vas care gîfîia pe marea calmă și întunecată, Sterne auzea deasupra capului lui un glas șoptit și nervos :

— *Serang !*

— *Tuan !*

— Te uiți atent la busolă ?

— Da, mă uit, *tuan*.

— Vasul își urmează drumul ?

— Și-l urmează, *tuan*. Drept înainte.

— Bine. Nu uita, *serang*, că trebuie să-i supraveghezi pe timonieri și să fii cu ochii în patru, ca și cum eu n-aș fi pe punte.

După ce *serang*-ul îi răspundea, șoaptele conțineau pe puntea de comandă, și totul în jurul lui Sterne părea cufundat într-o tăcere și mai adîncă, într-o liniște desăvîrșită. Parcă înghețat, și cu spi-

narea ușor îndurerată de atîta nemișcare, se furișă spre cabina lui de la babord. Ultimul rest de incredulitate îl părăsise de mult ; din emoțiile puternice stîrnite de descoperirea făcută, nu rămăsese decît o vagă urmă a spaimii de la-nceput. Nu teama de omul acela — l-ar fi putut arunca în aer cu cîteva cuvinte — ci mai degrabă o spaimă amestecată cu indignarea pe care i-o inspira zgîrcenia lui perversă și nesăbuită (căci ce altceva putea să fie?), acea sumbră și nebunească hotărîre, care, pentru cîtiva dolari în plus, părea să reducă la zero conștiința cea mai elementară, cutezînd să se ridice împotriva înseși legilor Providenței.

Nu puteai găsi un altul ca el în întreaga lume — — slavă Domnului ! O asemenea înșelătorie presupunea o energie atît de diabolică, încît rămînea mut de uimire.

Din considerente de prudență își ținuse gura, de la o zi la alta. Acum, i se părea că ar fi fost mai ușor să vorbească deschis, încă în primele momente de după descoperire. Aproape că regreta că nu bătuse toba numaidecît. Dar era o descoperire atît de monstruoasă !... Abia cutezînd s-o înfrunte el însuși, cum ar fi putut s-o dezvăluie și altora ? Și apoi, cu un disperat ca ăsta, nu puteai fi sigur de nimic. Scopul urmărit de Sterne nu era să obțină concedierea bătrînului (aceasta era ca și asigurată, de pe acum), ci să-i ia locul. Oricît de ciudat ar fi putut să pară, Whalley ar fi fost în stare să se împotrivească. Un om capabil de o asemenea înșelătorie avea destul curaj ca să încerce orice, căci se ridica, parcă, împotriva Atotputernicului însuși. Un caz fenomenal, și oribil, asta era ! În nerușinarea lui, ar fi fost în stare să trîmbețeze singur toată povestea, în așa fel încît el, Sterne, să fie alungat de pe vas, ceea ce i-ar fi compromis pe veci perspec-

tivele de avansare în această parte a Extremului Orient. E drept că, dacă vrei să avansezi, trebuie să și riști. Uneori Sterne își spunea că fusese prea timid în luarea unei hotărâri; și, ceea ce era și mai grav, era faptul că nu prea mai știa acum ce hotărâre să ia.

Furia morocănoasă a lui Massy îl descumpănea din cale-afară. Ea constituia un element imprevizibil al întregii situații. Nu puteai ști ce se-ascunde înapoia acestei furii jignitoare. Cum să te încrezi într-un asemenea caracter? Sterne nu încerca vreo spaimă fizică, se temea însă foarte mult pentru perspectivele sale de viitor.

Cu toate că era, firește, înclinat să-și atribuie o excepțională putere de observație, simțea că trăise prea îndelungă vreme cu descoperirea lui. Ajunsese să nu mai vadă nimic altceva, pînă cînd, într-o bună zi i se năzări că lucrul era prea bătător la ochi ca să nu fie observat și de ceilalți. Pe bordul „Sofalei” nu se aflau decît patru albi. Jack, al doilea mecanic, era prea năuc ca să observe ceea ce se petrecea în afara sălii mașinilor. Rămînea Massy — armatorul, și omul cel mai direct interesat — dar grijile îl făcuseră să-și piardă capul. Sterne auzise și văzuse destule pe vas, ca să-și dea seama ce anume-l durea pe armator; dar exasperarea acestuia părea să-l facă surd la aluziile prudente. Dacă-ar fi aflat adevărul, și-ar fi dat seama că tocmai asta-i lipsea. Dar cum să te înțelegi cu un astfel de om? E ca și cum ai intra în bîrlagul unui tigru cu-o bucată de carne crudă în mînă. Ar fi în stare să-ți răsplătească osteneala sfîșiindu-te și pe tine-n bucăți. De fapt, Massy îl amenința mereu că-l va sfîșia-n bucăți; iar caracterul urgent al problemei, precum și imposibilitatea de a o rezolva în mod sigur, îl făceau pe Sterne să se frămînte ore întregi în culcușul lui

și să murmure cu ochii deschiși, de parcă-ar fi avut friguri.

Incidente ca acela al traversării barci erau extrem de primejdioase pentru proiectele lui. Nu voia ca vreoa catastrofă să-l ia prin surprindere, zădărnindu-i planurile. Simțindu-l pe Massy pe puntea de comandă, bătrînul încercase, desigur, să-și dea curaj și să arate ce poate. Numai că-i ieșise prost, foarte prost, de data asta. Pînă și Massy își luase inima-n dinți ca să-i spună bătrînului că greșise; iar Sterne, trăgînd cu urechea la piciorul scării, îi auzise reproșurile stîngace, făcute pe un ton plîngăreț. Din fericire, dobitocul era foarte stupid și nu era în stare să vadă pricina acestei stări de lucruri. Dar nu era de mirare, căci numai un om inteligent putea ghici cauza. Totuși, sosise timpul să facă ceva. Jocul căpitanului nu putea să mai dureze mult. „Mi-aș putea pierde viața — nu numai șansele, din pricina acestui joc absurd“, bombăni Sterne, mînios, după ce spinarea încovoiată a mecanicului-șef dispăru după colțul luminatorului. Da, fără îndoială, își spunea el. Dar pentru a-și vedea realizate planurile, nu era de ajuns să-și trîmbețeze descoperirea. Dimpotrivă, asta ar putea să i le zădărnicească de-a binelea. Iar Sterne se temea de un nou eșec. Își dădea, vag, seama că nu prea era iubit de colegii săi din această parte a lumii — lucru destul de inexplicabil, căci nu le făcuse nimic. Probabil că-s invidioși, își spunea. Oamenii se uită întotdeauna chiorîș la un băiat deștept care nu-și ascunde dorința de a parveni. A-ți face datoria și a te bizui pe recunoștința animalului ăluia de Massy, ar fi curată nebunie. Era un ticălos, un om rău și laș. Da, rău, rău! Un animal! Un animal lipsit de orice trăsătură omenască; lipsit chiar de cea mai simplă curiozitate, căci dacă-ar fi avut-o, cu siguranță c-ar fi răspuns

în vreun fel sau altul la toate aluziile pe care i le făcuse... O asemenea insensibilitate are ceva misterios. Sterne avea impresia că exasperarea îl dusesese pe Massy la un grad de prostie ce depășea stupezenia obișnuită a armatorilor.

Sterne se lăsă absorbit cu totul de gândurile pe care i le trezeau inconvenientele acestei prostii. Ochii lui împietriți priveau țintă scîndurile punții.

Ușoara trepidație care agita întreaga structură a vasului se făcea și mai simțită pe acest fluviu tăcut și întunecos ca o potecă de pădure. Lunecînd lin pe apă, „Sofala“ trecuse de centura de mîl și de mangotieri de pe litoral. Malurile erau acum mai înalte, ca niște pante solide, iar copacii falnici ai pădurii coborau pînă la apă. Acolo unde fusese răvășit de inundații, pămîntul vădea falii adînci, cafenii, care scoteau la iveală o încîlceală de rădăcini încheștate parcă într-o luptă subterană; iar în văzduh, cren-gile înlănțuite, legate între ele prin liane grele, își duceau lupta pentru existență, alcătuiind cu frunzele lor învălmășite un perete compact, din mijlocul căruia țîșnea ici-colo cîte un stîlp negru uriaș, sau se deschidea vreo bortă, parcă tăiată de un obuz, ce dezvăluia bezna de nepătruns din interior — umbra seculară și inviolabilă a pădurii virgine. Păcănitul mașinilor se repercuta ritmic, aidoma bătăilor unui metronom marcînd cadența acestei tăceri vaste; umbra malului apusean se lungea peste fluviu, iar fumul care ieșea din coșul vaporului se despletea înapoia acestuia, întinzînd un vâl subțire și negricios peste apa întunecată care, ținută în frîu de marea, părea să-și fi oprit curgerea între malurile drepte.

Trupul lui Sterne, parcă înrădăcinat pe punte, tremura ușor din cap pînă-n picioare, în ritmul vibrației lăuntrice a vasului; de sub tălpile lui urca

uneori un zgomot de fierărie sau un strigăt ascuțit la dreapta, razele soarelui în scăpătate erau captate de frunzele din creștetele copacilor, care străluceau cu o lumină verzui-aurie ce părea să emane din ele însele spre crengile cele mai de sus, care se zugrăveau negre pe un cer albastru, senin, întins ca un cort imens peste albia fluviului. Pasagerii îmbarcați cu destinația Batu Beru își strîngeau, grăbiți, rogojinile pe care dormiseră; îngenuncheați pe scînduri, își legau de zor balturile, sau își încuiau cuferele de lemn. Un marchitan ciupit de vărsat își dăduse capul pe spate ca să soarbă ultimii stropi dintr-un ulcior de lut, înainte de a-l vîrî într-un sul de pături. Grupuri de neguțatori ambulanti stăteau de vorbă pe punte, în șoaptă; slujitorii din suita unui mic rajah de pe litoral, niște flăcăi simpli cu fețele late, îmbrăcați în pantaloni albi, cu umerii de bronz înfășurați în *sarong*¹-uri pestrițe, și purtînd pe cap tichii rotunde de pînză albă, ședeau turcește pe bocaport, mestecînd *betel*² cu gurile lor de un roșu aprins, de parc-ar fi băut sînge. Lănciile lor, strînse laolaltă în cercul făcut de tălpile lor goale, semănau cu un maldăr de bețe de bambus. Un chinez sfrijit și palid, care ținea sub braț un pachet voluminos înfășurat în frunze, privea țintă drept înainte; un rege nomad își freca dinții cu o bucată de lemn, scuipînd peste bord lichidul colorat ce-i curgea din gură; rajahul cel gras moțăia într-un șezlong uzat — iar la fiece cot al fluviului cele două ziduri de verdeață reapăreau, lunecînd paralel cu malurile, ca două masive impenetrabile, ce se estompau spre vîrf într-o rețea vaporeasă de crenguțe slo-bode, de mlădițe tinere crescute în creștetul trun-

¹ Un fel de fustă purtată de femei și de bărbați în Malaiezia.

² O specie de piper, ale cărui frunze sînt mestecate de locuitorii Indiei etc.

chiurilor venerabile, de vrejuri pufoase ale unor plante acățătoare, ca niște fire gingașe de argint suspendate în aer fără să tremure cîtuși de puțin. Nu se zărea nicăieri vreo rariște ; nici o urmă de așezare omenească, decît ici-colo, la marginea pustie a vreunei limbi joase de pămînt, sub vreun pîlc răzleț de ferigi zvelte, rămășițele ciobite ale cîte unei colibe pe piloți, ai cărei pereți de bambus năruți dădeau impresia că fuseseră doborîți cu-o bîtă. Ceva mai încolo, pe jumătate ascunsă de tușișurile înclinate, o pirogă în care se vedeau un bărbat și o femeie, lîngă un maldăr de nuci de cocos verzi, se legăna deznădăjduită pe valurile lăsate de „Sofala“ ; ai fi zis că asîști la tentativa de navigație a unor insecte îndrăznețe, a unor furnici migratoare. Două dîre cristaline, pornind dinspre fiecare din laturile etravei, străbăteau de-a latul fluviul și urcau încet contra curentului, în vreme ce marginile lor se stingeau la piciorul mîlos al fiecărui mal, într-un vârtej susurător de spumă negricioasă.

— Trebuie să-l fac pe animalul ăla de Massy să priceapă, își spunea Sterne. Povestea asta începe să fie prea absurdă ! Uite-l pe bătrîn sus pe punte, cufundat în jilțul lui — după cît folos aduce omenirii, ar putea să zacă și-ntr-un mormînt ! De condus, conduce *serang*-ul. Da, asta face : conduce. În locul care-mi revine de drept. Trebuie să-l fac pe animalul ăla să priceapă. Da, mă duc chiar acum la el...

La vederea secundului, care se urni brusc din loc, un băiețaș pe jumătate gol, cu niște ochi mari și negri, și c-un șirag de amulete la gît, intră numai-decît în panică. Lăsînd să-i cadă din mînă banana pe care-o ronțăia, alergă spre genunchii unui arab tuciuriu și solemn ca un personaj biblic, înfășurat în straie filfiitoare și așezat pe un cufăr de tinichea

legat cu o funie de *rattan*¹. Tatăl, rămas netulburat, își întinse mîna într-un gest protector spre căpsorul ras al băiatului.

XI

Sterne traversă puntea pe urmele mecanicului-sef. Jack, al doilea mecanic, care cobora de-andara-tea scara sălii mașinilor, ștergîndu-și mereu mîinile, îl gratifică în chip misterios cu un rînjete-i dezveli dinții albi pe fața aspră și înnegrită; Massy nu era nicăieri de văzut. Sterne bătut încetisor la ușa cabinei lui, apoi, apropiindu-și buzele de gura ventilatorului, spuse :

— Trebuie să vă vorbesc, domnule Massy. Aordați-mi măcar două-trei minute.

— Sînt ocupat. Cară-te de-aici.

— Dar vă rog, domnule Massy...

— Pleacă ! N-auzi ? Cară-te de-aici, du-te în celălalt capăt al vasului, cît mai departe cu putință...

Și vocea din cabină adăugă în șoaptă : „La dracu’.”

Sterne așteptă o clipă, apoi spuse, cît se poate de calm :

— E, o chestiune destul de urgentă. Cînd credeți că veți avea un răgaz, domnule ?

Răspunsul fu un „niciodată” enervat și atunci Sterne, cu o expresie neînduplecată, răsuci clanța.

Cabina domnului Massy — o cabină strîmtă, cu o singură cușetă, — duhnea a săpun și înfățișa ochiului o curățenie lipsită de podoabe, obținută cu mătura și cu cîrpa de praf, curățenia unei încăperi nu atît goale cît sterpe, nu atît austeră cît mizeră și inumană, întocmai ca o sală de spital, sau mai

¹ Specie de palmier din ale cărui fibre se împletesc frînghii etc.

degrabă (avînd în vedere îngustimea ei) ca odăița curată a unui om deznădăjduit de sărac, dar exemplar. Pe pereți nu se vedea nici măcar o fotografie înrămată, iar în belciugele de aramă nu atîrnau nici un fel de straie, nici măcar o beretă de rezervă. Întreg interiorul era vopsit într-un albastru pal uniform; două cufer mari, prevăzute cu lacăte de fier și acoperite cu huse de pînă, umpleau tot spațiul de sub cușetă. O singură privire era de-ajuns pentru a cuprinde întreaga podea de scînduri bine frecate, între cele patru colțuri vizibile ale încăperii. Absența obișnuitei canapele era bătătoare la ochi; capacul din lemn de tek al lavoarului părea ermetic închis, ca și capacul măsuței de scris, așezată lîngă paravanul despărțitor care pornea de la piciorul cușetei; aceasta conținea o saltea subțire ca o clătită, o cuvertură străvezie cu dungi roșii decolorate, precum și o plasă de țînțari făcută sul, pentru a fi folosită în nopțile petrecute în port. Nu se vedea nicăieri vre-o hîrtiuță; pe podea nu se zărea nici o gheată, nici o rămășiță, nici măcar un fir de praf sau de scrum, ceea ce, la un mare fumător de pipă era moralmente revoltător, ca un indiciu de extremă ipocrizie; iar fundul jilțului de lemn (unicul scaun din încăpere), lustruit de prea multă întrebuințare, strălucea ca și cum ar fi fost dat cu ceară pentru a i se ascunde bătrînețea. Perdeaua de frunze de pe mal, desfășurîndu-se neconținut prin fața hubloului, proiecta în încăpere o rețea tremurătoare de umbră și lumini.

Ținînd cu-o mînă ușa întredeschisă, Sterne își vîrîse înăuntru capul și umerii. În fața acestei uluitoare apariții, Massy, care nu făcea absolut nimic, sări în picioare, mut de uimire.

— Fără înjurături ! murmură Sterne la repezeală. Nu accept să fiu înjurat. Nu mă gândesc decît la binele dumneavoastră, domnule Massy.

Această declarație fu urmată de o pauză, provocată de o uimire adîncă. Amîndoi păreau să-și fi pierdut graiul. În cele din urmă, secundul rosti, cu o volubilitate discretă :

— Nici nu vă puteți imagina ce se-nîmplă pe bordul vasului dumneavoastră. Nici nu v-ar trece prin minte, măcar o clipă. Sînteți prea bun... prea... prea cinstit, domnule Massy, ca să bănuți pe cineva de o asemenea... Să ți se facă părul măciucă, nu altceva !

Îl privi atent pe Massy ca să vadă ce efect făcuseră vorbele lui : Massy, care părea uluit, năucit, își trecu palma peste șuvițele negre ca tăciunii lipite pe creștetul capului său. Sterne se grăbi să continue, pe un ton schimbat, — îndrăzneț și confidențial totodată :

— Nu uitați c-au mai rămas doar șase săptămîni...

Celălalt îl privea, împietrit.

— Așa că veți avea nevoie, oricum, de un nou căpitan, peste puțină vreme.

Abia atunci Massy avu o tresărire și păru gata să urle, ca și cum ideea asta l-ar fi ars ca un fier roșu. Se stăpîni cu mare greutate și vorbi chinător de încet :

— Un nou căpitan ? Cine are nevoie de un căpitan ? repetă el, cu o încetineală usturătoare. Îndrăznești să-mi spui că aș avea nevoie de vreunul dintre voi ca să-mi conducă vasul ? Sînteți cu toții niște pun-gași ! Dumneata și cei asemenea dumitale v-ați în-grășat ani de zile pe socoteala mea. Mai bine mi-aș fi azvîrlit banii peste bord ! Niște escroci or-di-nari !

Vaporul ăsta bătrîn ştie mai mult decît cel mai bun dintre voi ! Doar legea asta idioată cere ca vasele să aibă căpitani.

Dinţii îi clănţăneau.

Sterne îşi recăpătase curajul, între timp.

— Şi asigurătorii aceia idioti, spuse el, cu dezinvoltură. Dar să lăsăm asta. Ceea ce vreau eu să vă-n-treb este : De ce n-aş fi eu omul potrivit, domnule ? Nu zic că n-aţi fi în stare să conduceţi un vapor în jurul lumii la fel de bine ca oricare dintre noi. N-o să pretind tocmai în faţa dumneavoastră că ar fi o treabă grozav de grea... (Şi avu un rîs găunos, familiar). Nu eu am făcut legea, dar ea există, iar eu sînt un tînăr plin de energie. Sînt de acord cu ideile dumneavoastră. Am ajuns să vă cunosc obiceiurile, domnule Massy. N-o să încerc să-mi dau aere, ca... ca... ca leneşul ăla bătrîn de colo.

Puse un accent deosebit pe ultimele cuvinte, pentru ca Massy să nu bănuiască nimic, în cazul cînd... Dar acum nu se mai îndoia de succes. Mecanicul-şef părea descumpănit, ca un om mocăit din fire care-ar fi fost poftit să intre într-o horă.

— Ceea ce vă trebuie dumneavoastră, domnule, este un om serios, care să fie mulţumit că-i încredinţati comanda vasului. Aşa se şi cuvine, de altfel. Ei bine, eu sînt la fel de calificat pentru treaba asta ca şi *serang*-ul. Pentru că despre asta e vorba, în fond. Ştiţi, domnule, că vasul dumneavoastră e comandat de un maimuţoi de malaiez, şi de nimeni altcineva ? Ia ascultaţi-l cum se fîîie pe puntea de comandă — parc-ar fi un ofiţer de cart. El conduce vasul în susul fluviului, în vreme ce dumnealui se lăfăie în şezlong — poate că şi doarme. Dar chiar dac-ar dormi, asta n-ar putea agrava şi mai mult situaţia, credeţi-mă !

Sterne încercă să facă un pas înainte prin încăpere. Cu fruntea plecată și cu-o mână încheștată pe spătarul fotoliului, Massy nu se clintă.

— Vă închipuiți, desigur, că dumnealui vă ține legat prin contract?... (La auzul acestor cuvinte, Massy își ridică greoi fața răvășită de furie.) Ei bine, domnule, pe bord nu se vorbește decît despre asta. Nu-i nici un secret. Iar pe uscat, a ajuns de mult un subiect de conversație: unii au făcut și pariuri pe chestia asta. Nu, domnule! Dimpotrivă, *el* e la cheremul dumneavoastră! O să-mi spuneți că nu-l puteți concedia pentru indolență, fiindcă ar fi greu să o dovedeți în fața legii, și-asa mai departe. E adevărat. Dar dacă doriți, domnule, vă pot spune despre indolența lui un lucru care vă va da din plin dreptul de a-l concedia numaidecît, și de a-mi încredința mie comanda pentru restul călătoriei acesteia, — da, domnule, chiar înainte de-a pleca din Batu Beru. Și-ați putea chiar să-i cereți cîte un dolar pe zi pentru întreținere, pînă la întoarcere. Ei, ce ziceți de asta? Hai, domnule, vorbiți! Merită, zău, osteneala, și sînt dispus să mă mulțumesc cu cuvîntul dumneavoastră. O declarație fără echivoc ar avea pentru mine valoarea unui contract.

Ochii lui Sterne străluceau. „O simplă declarație“, stăruia el. Iar în sinea lui își spunea că va avea el grijă să se mențină în acest post atîta cît i-ar fi convenit. Se va face indispensabil; vasul avea o proastă reputație în portul de baștină, așa că i-ar fi venit ușor să-i țină pe concurenți la distanță. Massy va fi obligat astfel să-l păstreze.

— O simplă declarație ar fi de ajuns, repetă Massy.

— Da, domnule, ar fi de ajuns.

De bucurie, Sterne își scoase bărbia în afară și începu să clipească din ochi, cu acea neobrăzare in-

conștientă care-avea darul de a-l scoate din sărite pe Massy.

Mecanicul-șef spuse, foarte răspicat :

— Ascultă-mă cu atenție, domnule Sterne. Nu ți-aș plăti — mă auzi ? — nu ți-aș da nici două parale pentru ceea ce ai putea să-mi dezvălui, indiferent despre ce-ar fi vorba.

Și împingînd cu un gest violent brațul lui Sterne, puse mîna pe clanță și trînti brusc ușa. În aceeași clipă, în cabină se făcu întuneric, ca după un fulger. Massy se prăbuși în fotoliu, murmurînd :

— A, nu ! E cu neputință !

Vasul trecea în acel loc atît de aproape de mal, încît uriașul zid de frunze lunecă pe lîngă hublou¹ ca un oblon ; întunecimea pădurii primordiale păru să pătrundă în cabina golașă, o dată cu duhoarea frunzelor putrede și a țărînii jilave — mirosul acela puternic, de noroi, pe care-l emană pămîntul ud și răscolit după trecerea unui potop. Tufișurile măturau șuierînd coastele vasului ; de sus se auzeau pîriituri, însoțite de o ploaie de crenguțe rupte, care cădeau pe puntea de comandă ; o liană izbi cu zgomot capătul unei grue, și o cracă lungă, încărcată de frunze, pătrunse prin hubloul deschis și ieși îndată după aceea, lăsînd în urmă cîteva frunze rupte, care încremeniră brusc pe pătura domnului Massy. Apoi vasul răzbi din nou la larg în mijlocul fluviului, și se făcu iarăși lumină, dar o lumină slabă, căci soarele coborîse între timp, iar fluviul, urmîndu-și cursul sinuos printre o sumedenie de arbori seculari, ca pe fundul unei rîpi adînci, era deja năpădit de o umbră tot mai deasă — vestitoare grăbită a nopții.

¹ Fereastră, deschizătură în coasta unei nave.

— A, nu, e cu neputință ! murmură din nou mecanicul-șef. Buzele îi tremurau aproape imperceptibil, și mâinile, tot așa ; ca să se liniștească, deschise sertarul măsuței de scris, scoase o foaie subțire de hîrtie cenușie, pe care erau tipărite o sumedenie de cifre, și începu să le cerceteze atent, pentru a douăzecea oară de la începutul călătoriei.

Rezemat în coate, cu capul între palme, părea absorbit de studiul unei probleme complicate de matematică. Era lista numerelor cîștigătoare de la ultima tragere a mării loterii, — unicul eveniment important din existența lui, de mulți ani încoace.

N-ăr fi putut să conceapă o viață lipsită de această foaie periodică, așa cum alți oameni, altfel alcătuiți, nu concep să trăiască fără aer, fără activitate, sau fără dragoste. Un maldăr de asemenea foi subțiri se strînsese cu timpul în sertarele lui, în vreme ce „Sofala“, grație credinciosului Jack, cutreiera strîmtorile, de la un cap la altul, de la un fluviu la altul, de la un golf la altul, uzîndu-și cazanele ; truda grea a unui vapor epuizat și învechit își găsea astfel răsplata într-un maldăr din ce în ce mai mare de hîrtii înnegrite.

Massy le ținea sub cheie, ca pe-o comoară. Ele ascundeau, întocmai ca viața omului, fascinația speranței, așîțarea unui mister pe jumătate dezlegat, setea unei dorințe pe jumătate împlinite.

Zile în șir, Massy se închidea în cabina lui cu aceste hîrtii ; pulsația mașinilor îi răsună în urechi, iar el își obosea creierii meditînd asupra acestor șiruri de cifre disperate, uluit de succesiunea lor fără noimă, asemănătoare potrivelilor destinului însuși. Nutrea convingerea că rezultatele hazardului trebuie să ascundă pe undeva o logică. Avea sentimentul că-i văzuse chiar forma. Capul îi vîjîia, brațele îl dureau, trăgea mașinal din lulea ; o contemplație

buimacă îi potolea agitația, așa cum un drog poate aduce trupului o liniște pasivă, în vreme ce mintea rămîne încordată. Nouă, nouă, zero, patru, doi. Massy își nota cifrele. Ultimul număr câștigător al lozului cel mare fusese patruzeci și șapte de mii și cinci.

Va trebui, desigur, să evite aceste cifre, atunci cînd va scrie la Manilla pentru biletele de loterie. Cu creionul în mînă, murmură :

— ... și cinci. Hm... Hm...

Își muia degetul în salivă : hîrțile foșneau. Dar ia te uită ! Ce-i asta ? Cu trei ani în urmă, la tragerea din septembrie, lozul câștigător fusese cel cu numărul nouă, zero, patru, doi. De-a dreptul uluitor ! Se ascundea aici indiciul unei reguli precise ! Massy se temea să nu-i scape vreun principiu misterios, ascuns în copleșitoarea cantitate de material de care dispunea. Ce putea fi ?

Vreme de-o jumătate de ceas rămînea aplecat peste măsuță, fără să-și miște măcar un mușchi. În spatele lui întreaga cabină se umplea de fum, ca și cum ar fi explodat acolo o bombă, fără ca el să bage de seamă sau să audă ceva.

În cele din urmă, încuia sertarul mesuței, cu gesturile hotărîte ale unui om neclintit în convingerea lui, și ieșea repede afară. Se plimba cu pași mari de colo pînă colo pe acea parte a punții pe care nu se îngrămădeau bagajele și trupurile pasagerilor băștinași. Aceștia erau o adevărată pacoste, dar și o sursă de câștig, care nu putea fi disprețuită. Avea nevoie de fiece bănuț pe care i-l putea aduce „Sofala“. Câștigul era, desigur, destul de mic ! Incertitudinea hazardului nu-l tulbura cîtuși de puțin pe Massy, căci ajunsese oarecum la convingerea că, în decursul anilor, fiecărui număr îi vine rîndul să iasă câștigător. Totul era să aștepți și să cumperi la fiece

tragere cît mai multe lozuri cu puțință. De obicei, își cumpăra mai multe decît își putea permite; toate cîștigurile vasului, precum și leafa pe care și-o acorda sieși în calitate de mecanic-șef, erau înghițite de loterie. Cît despre lefurile celorlalți, le plătea în silă, cu un regret întemeiat pe rațiune, dar și pe patimă. Se uita chiorîș la *lascari-i*¹ care măturau puntea, la mateloții care frecau balustradele de aramă cu niște șomoioage muiate în ulei; îl amenința cu pumnul și-l înjura într-o malaieză stricată pe bietul dulgher — un chinez sfios, bolnăvicios, abrutizat de opiu, care n-avea pe el altă îmbrăcăminte decît un pantalon larg albastru, și care-și lăsa de fiecare dată sculele și o lua la fugă, tremurînd tot, cu codița de păr filfîind, departe de furia acelu „demon“. Dar mai ales cînd își ridica ochii spre puntea de comandă, unde era întotdeauna instalat cîte unul din acei pungași autorizați de lege să-i conducă vaporul, se simțea cuprins de o furie turbată. Îi ura pe toți; era o dușmănie veche, de pe vremea cînd mersese pentru prima oară pe mare, coborînd în sala mașinilor ca un ucenic pătruns de propria lui importanță. Cîte umilințe nu fusese nevoit să îndure! Cîte persecuții nu răbdase din partea căpitanelor — niște oameni cu totul nefolositori, la urma urmelor, pe un vas cu aburi! Chiar și acum, cînd izbutise să ajungă proprietar de vas, continua să-i considere o pacoste: trebuia să plătească bani grei acestor trîntori nefolositori și îngîmfați. Ca și cum un mecanic-șef calificat, care era în același timp și armatorul vasului, n-ar fi fost vrednic să poarte întreaga răspundere a conducerii sale! Dar lasă, că le făcea viața amară acestor căpitani. Slabă conso-lare, ce-i drept. Ajunsese cu timpul să urască și

¹ Mateloți indieni.

vasul, din pricina reparațiilor pe care le necesita, a cărbunilor pe care-i consuma, a cîștigurilor mediiocre pe care i le aducea. Plimbîndu-se pe punte, cu pumnii strînși, izbea deodată în parapet, cu furie, ca și cum vaporul ar fi putut simți vreo durere. Și totuși nu putea fără vas, avea nevoie de el ; era sil-lit să se-agațe cu ghearele și cu dinții de el pentru a-și ține capul deasupra apei pînă-n clipa cînd mult așteptatul val al norocului avea să-l ia pe sus și să-l azvîrle, teafăr, pe țărmul înalt al ambiției sale.

Acum, ambiția lui era să nu facă nimic, absolut nimic, și să aibă destui bani ca să-și permită așa ceva. Simțise gustul puterii, sub forma supremă îngăduită experienței lui limitate de viață : puterea armatorului. Ce decepție ! Deșertăciunea deșertăciunilor ! Se mira el însuși de prostia lui. Lăsase să-i scape din mînă prada, pentru o umbră. Cît despre binefacerile bogăției, nu le cunoștea îndeajuns pentru ca imaginația să-i fie ațîțată de viziunile luxului. Cum ar fi putut să le cunoască unul ca el, care era fiul unui cazangiu bețiv, și care trecuse de-a dreptul din atelier în sala mașinilor unui vas de cărbuni din Nord ?! Dar putea foarte bine concepe, în schimb, noțiunea de trîndăvie absolută, permisă de bogăție. Visa o asemenea trîndăvie, ca să uite de necazurile prezentului ; se vedea plimbîndu-se pe străzile Hull¹-ului (le cunoscuse bine, în copilărie, șanțurile de pe margini), cu buzunarele dolidora de bani. Își va cumpăra o casă ; surorile lui măritate și soții lor, precum și foștii lui colegi de atelier îi vor aduce nesfîrșite omagii. Nu se va mai gîndi la nimic. Cuvîntul lui va fi lege... Fusesse șomer multă vreme înainte de a cîștiga lozul acela și-și amintea cum Carlo Mariani (cunoscut îndeobște sub porecla „Charley Bor-

¹ Port pe coasta de răsărit a Angliei.

tosul“), hangiul maltez de la capătul rău famat a străzii Denham, îi făcuse temenele în seara când s-aflase vestea. Sărmanul Charley, deși își câștigă existența încurajînd tot felul de vicii abjecte, dădea de mîncare pe veresie multor albi naufragiați a vieții. Manifestase o veselie naivă la gîndul că deschile-i note de plată vor fi în sfîrșit achitate și spera că în cîrciuma de la subsol petrecerile se vor ține lanț. Massy își amintea de privirile curioase și respectuoase pe care i le aruncaseră nenorociții adunați acolo. Simțise că-i crește inima în piept. Iar în clipa cînd își dăduse seama de perspectivele ce i se deschideau în față, părăsise cu nasul sus infamul bîrlog al lui Charley. Amintirea acestor semne de admirație devenise apoi pentru el un prilej de adîncă mîhnire.

Aceasta era adevărata putere a banului — să nu-ți mai pese de nimic, să nu te mai gîndești la nimic. Massy gîndea anevoie, dar în schimb se aprindea repede; mintea lui slabă avea impresia că problemele grele pe care i le ridica orice pas în viață se datorau răutății manifeste a oamenilor. Toată lumea conspira ca să-l ruineze ca armator. Cum de făcuse prostia să cumpere acest vas blestemat? Fusese tras pe sfoară mișelește și continua să fie înșelat; și, pe măsură ce dificultățile create de propria-i ambiție lipsită de prevedere se acumulau în jurul lui, îi ura din ce în ce mai aprig pe toți cei cu care venea în contact. Firea lui irascibilă și o susceptibilitate extremă față de pretențiile proprii sale persoane sfîrșiseră prin a face din viața lui un fel de infern — un loc unde sufletul său pierdut căzuse pradă chinurilor unei reverii deșănțate.

Niciodată nu urîse, însă, pe cineva mai mult decît pe bătrînul acela, care apăruse într-o seară ca să-l salveze de la un faliment total — de conspirația

marinarilor blestemați. Parc-ar fi căzut din cer pe bordul navei sale. Pașii bătrînului răsunaseră atunci pe puntea vasului pustiu, iar vocea lui gravă și bizară, repetînd întrebarea: „Domnul Massy e aici?” — îl făcuse să tresară ca în fața unei minuni. Ieșind din adîncurile reci ale sălii mașinilor, unde se plimba abătut, cu o lumînare în mînă, printre umbrele uriașe proiectate de scheletele mașinilor, Massy rămăsese mut de uimire în fața acestui impunător moșneag cu barba argintie, a cărui siluetă se înălța, gigantică, în bezna luminată de ultimele raze ale asfințitului.

— Vrei să-mi vorbești în interes de afaceri? Ce afaceri? Nu fac nici un fel de afaceri. Nu vezi că vasul nu e armat? îl repezise Massy, arțăgos din pricina soartei sale amare.

Mai apoi nu-i venise să-și creadă ochilor. Ce voia oare bătrînul acesta? Altfel se petrec de obicei lucrurile în viață. Era un vis. Acuși-acuși o să se trezească și-o să constate, că bătrînul a dispărut ca o nălucă. Gravitatea, demnitatea, tonul ferm și politic al acelui bătrîn athletic îl impresionaseră pe Massy. Ba, aproape că-i era și teamă. Dar nu, nu era un vis. Cinci sute de lire nu sînt un vis. Devenise de îndată bănuitor. Ce însemna asta? Era, desigur, o scîndură salvatoare, de care se putea agăța. Dar ce se ascundea oare înapoia ei?

Înainte de a se despărți de bătrîn, și de a-i fixa o întîlnire a doua zi dimineata, în biroul unui notar, Massy se întrebaseră: „Ce urmărește?” Își petrecuse noaptea formulînd el cauzele contractului — un document unic în felul lui, despre al cărui conținut avea să prindă de veste, nu se știe cum, toată lumea din port, și care avea să fie comentat cu uimire.

Massy urmărea să-și asigure toate șansele posibile de a se descotorosi de asociatul lui, fără a fi obli-

gat să-i restituie imediat capitalul. Căpitanul Whalley urmărea doar un plasament sigur. Erau banii fiicei sale Ivy — o parte din averea ei, care se reducea la acești bani și la robustețea tatălui ei — o robustețe ce sfida Timpul. Sigur de puterea lui de rezistență, pe care i-o însufla dragostea pentru fiică-sa, acceptase, cu o nobilă seninătate, clauzele stupide de viclene ale lui Massy împotriva incompetenței, necinstei și beției, pentru a obține alte clauze mai importante : după trei ani va fi liber să se retragă din asociație, și să reentre în posesia banilor. Contractul prevedea un fond special pentru rambursarea lor. Dar dacă el ar fi părăsit vasul „Sofala“ înainte de termen, indiferent din ce motiv (afară de deces), Massy ar fi căpătat dreptul de a-i restitui banii abia peste un an. Notarul, un tinerel proaspăt sosit din Europa și încă prea puțin solicitat, întrebuse, oarecum amuzat de toată povestea : „Dar în caz de boală ?“ Massy protestase, pe un ton onctuos : „Boală, la un asemenea om ?...“

— Să lăsăm asta, spusese căpitanul Whalley, cu o superbă încredere în propria-i robustețe. Lucrurile acestea sînt în puterea lui Dumnezeu, adăugase el.

În sînul vieții, sîntem ca și-n moarte, dar el, unul, se lăsa în grija Creatorului, cu toată încrederea, — căci Creatorul îi cunoștea gîndurile, simțămintele și intențiile. Creatorul știa cum își folosea el sănătatea, și cît de necesară i-era.

— Sînt încredințat că prima mea boală va fi și ultima. Nu-mi amintesc să fi fost vreodată bolnav. Să lăsăm asta, repetase el.

Dar încă de pe atunci stîrnise dușmănia lui Massy, refuzînd să investească șase sute de lire, în loc de cinci sute.

— Nu pot, spusese el, simplu, dar cu atîta hotărîre, încît Massy renunțase să mai insiste, spunîndu-și

însă în sinea lui : „Nu poate ?! Zgîrcitul ! *Nu vrea !* Trebuie că are bani cu ghiotura, dar i-ar plăcea să pună mîna pe-o slujbă ușoară și pe-a șasea parte a cîștigurilor mele, pentru nimic, dacă s-ar putea.”

În toți acești ani, antipatia lui Massy crescuse, sub presiunea unui sentiment asemănător cu frica. Simplitatea bătrînului avea ceva amenințător. În ultima vreme se schimbaseră totuși, nu mai arăta chiar așa formidabil, era parcă mai puțin robust, ca și cum ar fi căpătat o rană ascunsă. Dar simplitatea, curajul și rectitudinea lui rămîneau la fel de neîntețelese. Iar cînd Massy prinsese de veste că bătrînul avea de gînd să-l părăsească la expirarea contractului, lăsîndu-l să se descurce singur în problema cazanelor, antipatia lui se prefăcuse, pe ascuns, într-o ură înverșunată.

Aceasta îi ascuțise într-atîta spiritul de observație, încît domnul Sterne n-ar fi putut să-i dezvăluie ceva pe care să nu-l fi știut. Își dădea multă osteneală ca să-i închidă gura ticălosului ăluia, băgîndu-l în sperieți ; voia, pasămite, să rezolve singur situația ; și oricît i-ar fi părut de necrezut domnului Sterne, — nu renunțase încă la dorința și la speranța de a-l îndupleca pe mult urîtul bătrîn să rămîna.

De fapt, acesta n-avea altceva de făcut, dacă nu voia să-și piardă ultima șansă de a-și păstra banii. Acum, însă, după trecerea barei de la Batu Beru, lucrurile păreau să se precipite, — ceea ce-l tulbura pe Massy în așa hal, încît nici măcar studiarea numerelor cîștigătoare nu izbutea să-i potolească agitația ; iar în cabina lui, se făcea tot mai întuneric, o dată cu căderea serii.

Puse lista de o parte, murmurînd încă o dată :

— A, nu, băiete, e cu neputință — atîta timp cît depinde de mine.

Nu voia ca șarlatanul care clipea din ochi și asculta pe la uși să-i forțeze mîna. Își prinse din nou capul în palme; închis ca un prizonier în chilia asta întunecoasă, în care abia putea să se miște, părea să ducă o viață cu totul aparte, la adăpost de forfota și zgomotele punții.

Le auzea totuși: pasagerii începuseră să sporească, plini de însuflețire; unul dintre ei trecu prin fața cabinei, tîrînd o ladă grea. Deodată auzi deasupra lui vocea căpitanului Whalley:

— Pregătește ancora, domnule Sterne!

Iar de undeva de pe puntea din față veni răspunsul:

Da, domnule.

— De data asta vom ancora cu prova spre amonte. Mareea a trecut.

— Spre amonte, domnule.

— Ai grijă, domnule Sterne.

Răspunsul fu acceptat de bătaia puternică a gongului din sala mașinii. Elicea începu să se învîrtească încet: un, doi, trei, doi, trei, — cu pauze, ca și cum ar fi sovănit să-și aleagă. Gongul răsuna în răsunături, iar apa frămîntată de paletele elicei, izbea cu zgomot în coastele vaporului. Domnul Massy nu se mișca. Pe malul celălalt, la un sfert de milă distanță, o lumină nu mai mare decît o steluță trecu încetîșor prin cercul hubloului. Voci de pe debarcaderul domnului Van Wyk răspunseră la salaturile de pe vas; odgoane fură aruncate, dar nimeriră alături și fură din nou aruncate; flacăra tremurătoare a unei torțe purtate într-un *sampan* încăpător, trimis să-l ia pe rajah cu pompa cuvenită, proiectă deodată o lumină roșietică în cabina lui Massy, învăluindu-l. Dar Massy rămase nemișcat. După alte cîteva răsuciri greoaie, elicea încremeni, iar bătăile prelungi ale gongului dădură a înțelege

că, din ordinul comandantului, mașinile fuseseră oprite. Un mare număr de ambarcațiuni și piroge de toate dimensiunile acostau dinspre larg vasul „Sofala”. După cîtva timp plescăiturile, strigătele, zgomotul de pași, bufniturile cuferelor, tot vacarmul pasagerilor indigeni care se depărtau, se stinse cu încetul. Pe mal, un glas ușor autoritar, cu inflexiuni distinse, rosti foarte aproape de bordul vasului :

— De data asta mi-ați adus ceva poștă ?

— Da, domnule Van Wyk, îi răspunse Sterne, pe un ton respectuos, vorbind deasupra parapetului. Să vi-o aduc ?

Dar celălalt întrebă :

— Unde-i căpitanul ?

— Tot pe puntea de comandă, cred. Încă nu s-a sculat din jilț. Să mă...

Celălalt îl întrerupse, cu nepăsare în glas :

— O să vin pe bord.

— Domnule Van Wyk, izbucni deodată Sterne, vreți să-mi faceți favoarea...

Și secundul pași grăbit spre schelă. Se așternu tăcere. Domnul Massy rămase nemișcat, în întuneric.

Nu se mișcă nici măcar cînd auzi niște pași leneși trecînd prin fața cabinei sale. Se mulțumi să strige prin ușa închisă :

— Tu ești, Jack ?

Pașii se întoarseră fără grabă : clanța scîrțîi, iar al doilea mecanic apăru în deschizătura ușii, fantomatic în lucoarea luminatorului din spatele lui, și cu fața aproape la fel de neagră ca și restul persoanei sale.

— Am întîrziat cam mult de data asta, mîrîi domnul Massy, fără să-și schimbe poziția.

— La ce te poți aștepta de la niște cazane la care jumătate din țevi sînt pline de lipituri ? se justifică mecanicul doi, mai guraliv ca de-obicei.

— Ține-ți gura ! îl repezi Massy.

— Nici nu vreau să mai aud de cazanele dumitale afurisite, replică fidelul său subaltern, cu o voce răgușită, dar calmă. Du-te jos și pune-le singur sub presiune, dacă ai curajul. Eu n-am.

— Atunci, ești un incapabil ! spuse Massy.

Celălalt scoase un sunet gutural care semăna c-un hohot de râs, deși nu era, poate, decît un mîrîit.

— Mai bine să navighezi mai încet, decît să oprești vasul cu totul, îl admonestă el pe superiorul lui, pe care-l admira totuși.

Domnul Massy făcu în sfîrșit o mișcare. Răsucindu-se în fotoliu, mîrîi printre dinți :

— Du-te la dracu , cu vas cu tot ! Aș vrea să-l văd ducîndu-se la fund. Atunci o să crăpi de foame.

Fidelul mecanic doi închise încetîșor ușa.

Massy ciuli urechile. În loc să se ducă la baie ca să se spele, Jack intră în cabina lui, care se afla alături de-a mecanicului-șef. Domnul Massy sări în picioare și rămase la pîndă. Deodată auzi zăvorul tras pe dinăuntru. Ieși repede afară și izbi cu piciorul în ușa cabinei de-alături.

— Te închizi în cabină ca să te-mbeți ?! strigă el.

După un timp, auzi o voce gîtuită :

— O fac în timpul meu liber.

— Dacă o să te-mbeți și pe drum, o să te dau afară !

O tăcere îndărătnică se așternu după această amenințare a lui Massy. Mecanicul-șef se depărtă, perplex. Pe mal apărură două siluete, care se apropiau de schelă. Auzi un glas rostind cu dispreț :

— Mă cam îndoiesc de ceea ce spui. Dar firește c-o să-i vorbesc despre asta.

Vocea celuiilalt, a lui Sterne, rosti cu un soi de regret :

— Mulțumesc. Nici nu vreau altceva. Trebuie să-mi fac datoria.

Domnul Massy rămase uimit. O siluetă scundă sări cu sprinteneală pe punte, aproape de locul unde stătea el însuși, dincolo de cercul de lumină al felinarului de pe schelă. Când silueta se depărtă spre puntea de comandă, Massy îi aruncă grăbit un „bună-seara“, apoi îi spuse cu arțag lui Sterne, care venea cu pași înceți :

— Ce-i tot îndrugi domnului Van Wyk ?

— Vă înșelați, domnule Massy. Nu sînt destul de vrednic pentru domnul Van Wyk. Și cred că nici dumneavoastră, domnule Massy. Numai pe căpitanul Whalley îl prețuiește, pe cît se pare. S-a dus să-l poștească la dumnealui acasă, la cină.

Apoi mîrîi printre dinți :

— Sper c-o să-i placă !

XII

Domnul Van Wyk, singurul alb din Batu Beru, era un fost ofițer de marină care, din motive cunoscute numai de el, renunțase la perspectiva unei cariere strălucite, pentru a deveni pionierul plantațiilor de tutun în această depărtată regiune de coastă. Atras de înfățișarea căpitanului Whalley, el ajunsese să-i poarte o adîncă simpatie. Și într-adevăr, era greu de imaginat un om care să se deosebească atîta de căpitanii care se perindaseră pe puntea de comandă a vasului „Sofala.“

Pe vremea aceea Batu Beru nu era nici pe departe ceea ce a devenit între timp : centrul unei regiuni prospere de cultura tutunului, o mică așezare cu

aspect de mahala tropicală, cu *bungalow*¹-urile înșirate pe o stradă lungă străjuită de copaci umbroși, adăpostită de vegetația luxuriantă a unor grădini înfloritoare și continuată de o șosea lungă de trei mile, pentru plimbările de după-amiază, cu trăsura ; centrul acesta posedă azi un rezident de prim rang, cu o soție grasă și jovială, care conduce viața socială a unei colonii alcătuite din administratori înșurați și din tineri burlaci aflați în slujba marilor companii.

Această prosperitate nu exista pe vremea aceea ; numai domnul Van Wyk prospera, de unul singur, pe malul stîng al fluviului, pe un vast teren defrișat în pădurea ce cobora pînă la marginea apei. *Bungalow*-ul lui solitar făcea față, pe celălalt mal, caselor sultanului — un bătrîn melancolic și neliniștit, care isprăvisse cu dragostea și cu războaiele, pentru care viața nu mai avea nici un gust (afară de cel al presimțirilor rele), și pentru care timpul nu existase niciodată. Se temea de moarte, și nădăjduia să moară înainte ca albi să-i smulgă țara din mîini. Traversa deseori fluviul (cu o escortă de cel puțin zece ambarcațiuni ticsite) în speranța că va obține de la albul *lui* vreo informație în legătură cu acest subiect. Se afla, pe veranda *bungalow*-ului, un jilt, în care se așeza ori de cîte ori venea la albul acela ; demnitarii curții se ciuceau pe scoarțele și pieile întinse între mobile ; muritorii de rînd rămîneau afară, în trei sau patru șiruri, pe peluza ce se întindea între casă și fluviu. Adesea vizita începea în zorii zilei. Domnul Van Wyk tolera aceste incursiuni. Cu peria de dinți sau cu briciul în mînă, le făcea semn cu capul prin fereastra dormitorului său, ori trecea îmbrăcat în halatul său de baie printre oamenii din suita

¹ Casă cu un singur cat, înconjurată de obicei cu o verandă.

sultanului. Apărea și dispărea fredonînd o melodie, își lustruia unghiile cu grijă, își freca fața cu apă de Colonia, își sorbea ceaiul matinal și ieșea să-și vadă *culii*¹ la lucru ; apoi se întorcea, cerceta cîteva hîrtii de pe birou, citea o pagină-două dintr-o carte, sau se așeza la pianină, pe un scăunel cu spătar, întinzîndu-și brațele, cu degetele pe clape, și bălăbănindu-și încet trupul dintr-o parte în alta. Cînd era silit să vorbească, dădea răspunsuri evazive, liniștitoare, dintr-un sentiment de milă ; același sentiment îl făcea, probabil, atît de darnic în băuturile gazoase cu care-și trata musafirii, încît nu rareori rămînea el însuși fără pic de sifon vreme de-o săptămînă. Bătrînul sultan îl lăsase să-și defrișeze cît teren dorise — ceea ce reprezenta o adevărată avere.

Fie că urmărise să facă avere, sau pur și simplu să se izoleze de semenii săi, domnul Van Wyk n-ar fi putut să dea peste-un loc mai prielnic. Pacheturile companiei subvenționate, care poposeau pînă și-n micile așezări de colibe acoperite cu frunze de palmier, risipite de-a lungul coastei, treceau în larg prin fața gurii fluviului Batu Beru, ocolindu-l de departe. Contractul era vechi ; poate că peste vreo cîțiva ani, la expirarea contractului, Batu Beru avea să fie inclus în acest itinerar ; între timp, toată corespondența domnului Van Wyk era expedită în Malacca, de unde, o dată pe lună, agentul lui i-o trimitea prin „Sofala“. Ca urmare, ori de cîte ori Massy era în criză de bani (din pricina prea multor lozuri cumpărate) sau ducea lipsă de-un căpitan, domnul Van Wyk era văduvit de scrisorile și ziarele sale. Iată de ce era personal interesat în vasul „Sofala“. Deși se socotea un ermit (și asta nu din vreo toană trecătoare, ci pentru că trăia de opt ani

¹ Hamali sau salahori, în Extremul Orient.

încoace în felul acesta), îi plăcea să afle ce se petrece prin lume.

Pe verandă, pe-o etajeră din lemn de nuc (adusă anul trecut de „Sofala” — căci totul era adus aici de „Sofala”), zăceau, strînse vraf sub prese de bronz, edițiile săptămânale ale ziarului *The Times*, foile mari ale ziarului *Rotterdam Courant*, colecția gazetei *Graphic* cu imensele-i învelitori verzi, o revistă ilustrată olandeză fără coperti, numerele unei reviste germane cu o copertă de culoarea „Bismark bolnav”. Se mai găseau acolo teancuri de partituri de muzică modernă, deși pianina (adusă, cu ani în urmă, de „Sofala”) era îndeobște dezacordată, din pricina aerului jilav din pădure. Era enervant să rămii complet izolat de lume, uneori câte șaiszeci de zile în șir, fără a putea cunoaște cauza. Iar cînd „Sofala” își făcea din nou apariția, domnul Van Wyk cobora treptele verandei și, traversînd peluza din fața casei sale, mergea pînă la marginea apei, cu un rid pe fruntea-i albă.

— Ai fost reținut de vreun accident, presupun.

Vorbea către puntea de comandă, dar pînă să apuce cineva să-i răspundă, puteai fi sigur că domnul Massy a și coborît pe mal, sărind peste parapet; mergea apoi, ținîndu-și palmele împreunate și plecîndu-și capul lucios, pe care șuvițele negre păreau lipite cu clei. Obligația de a se explica îl înfuria în așa hal, încît începea pur și simplu să geamă patetic, încercînd totodată să dea buzelor sale groase o expresie surîzătoare.

— Nu, domnule Van Wyk. N-o să mă crezi, dar n-am fost în stare să conving pe nici unul dintre nemernicii ăia să-mi scoată vasul din port. Nici măcar unul din trîntorii ăia nu voia, iar legea, după cum știi și dumneata, domnule Van Wyk...

Se văicărea multă vreme așa, în chip de scuză ; dar cuvintele „conspirație“, „complot“, „invidie“, erau pronunțate ceva mai apăsător. Domnul Van Wyk, privindu-și cu un zîmbet fals unghiile lustruite, spunea :

— Hm ! Ce ghinion !

Și-i întorcea spatele.

Rafinat, inteligent, ușor sceptic, obișnuit cu societatea cea mai aleasă (în anul de dinaintea retragerii sale din carieră și din Europa, ocupase un post foarte invidiat în cadrul Ministerului Marinei), domnul Van Wyk avea un fond latent de căldură sufletească și o capacitate de simpatie, pe care și le ascundea sub masca unei atitudini nepăsătoare, distante și autoritare, rezultată din prima lui educație, și a unei ținute pe care cineva rău intenționat ar fi putut s-o ia drept spilcuită, un soi de ecou deformat al unei eleganțe mai vechi. Omul acesta, care izbutea să impună o disciplină cvasimilitară printre *culi-i* pe care-i scosese din bezna și încâlceala junglei, tîrîndu-i la lumina zilei, își îmbrăca în fiecare seară o cămașă albă, cu plastronul bine scrobit și cu gulerul înalt, ce vădea parcă intenția lui de a-și păstra ținuta de seară cea mai corectă, deși își înfășura în jurul coapselor un brîu lat și roșu, — concesie făcută sălbăticiiei, care fusese cîndva dușmanca, dar devenise între timp soața lui prea supusă. Era o concesie, dar în același timp și o măsură de precauție igienică. O jiletcă scurtă, croită dintr-o mătase diafană, cu o deschizătură largă în față, îi flutura pe umeri. Părul lui blond, rărit în creștet, se revărsa în cîrlionți spre tîmple ; o mustață tunsă cu grijă, o frunte lată, niște pantofi de lac, cu tocurile joase, răzbind de sub pantalonii largi croiți din aceeași stofă fină ca și haina, — întregeau fizionomia unui personaj care, prin brîul acela, evoca figura unei căpetenii romantice de pirați, și în același timp eleganța unui filfizon nițeluș cam

pleșuv, care și-ar satisface, pe ascuns, gustul pentru costumele fanteziste.

Era toaleta lui de seară. „Sofala“ ajungea de obicei la Batu Beru cu o oră înainte de asfințit, iar domnul Van Wyk avea un aer pitoresc și totodată destul de corect, când pășea lângă apă, pe fundalul acelei peluze în pantă, încununată de un *bungalow* lung și scund, îmbrăcat în liane înflorite și prevăzut cu un extrem de înclinat acoperiș din frunze de palmier. În vreme ce „Sofala“ era legată la mal, el se plimba în umbra puținilor copaci rămași în preajma debarcaderului, așteptînd să se poată urca pe bord. Albii de pe vas nu-i plăceau. Bătrînul sultan (în ciuda incursiunilor sale capricioase) era mult mai acceptabil pentru gustul lui pretențios. Totuși, erau niște albi, iar vizitele periodice ale vasului rupeau monotonia zilelor lui bine rînduite, fără a-i tulbura intimitatea. Mai mult încă, ele îi erau necesare din punctul de vedere al afacerilor; iar înclinarea lui firească spre precizie îl făcea să se enerveze cînd vasul nu apărea la timpul cuvenit.

Explicația actualiei întîrzieri era prea absurdă, iar Massy era, după părerea lui, un imbecil demn de dispreț. Întîia oară cînd, după încheierea noului aranjament, „Sofala“ își făcuse apariția la cotul fluviului (după ce el abandonase orice speranță de a o mai revedea vreodată), fusese atît de furios încît nici nu coborîse numaidecît spre debarcader. Servitorii lui dăduseră buzna ca să-i anunțe sosirea vasului, iar el își trăsese un scaun lângă balustrada verandei și așezîndu-se, cu coatele în afară și cu bărbia în palme, rămăsese acolo, cu ochii țintă la vas, în vreme ce acesta acosta chiar în fața casei sale. Putea lesne vedea toate fețele albe de pe bord. Cine naiba era patriarhul ăla de pe puntea de comandă?

În cele din urmă, renunțînd la atitudinea calm disprețuitoare, se ridică și coborî pe aleea așternută cu pietriș (pînă și pietrișul fusese adus de „Sofala“). Fără să privească în dreapta sau în stînga, porni, enervat, spre Massy și-l acostă cu atîta hotărîre, încît mecanicul-șef începu să bîiguie, buimăcit. Nu se auzeau decît cuvintele: „Domnule Van Wyk.... zău, domnule Van Wyk... Pe viitor, domnule Van Wyk...“ Iar din pricina sîngelui ce-i năvăli în obraji, fața lată și gălbuie a lui Massy căpătă o nefirească nuanță portocalie, pe fondul căreia ochii lui negri, năucii, străluceau cu o lumină neobișnuită.

— Absurd ! Sînt sătul de prostiile astea. Mă mir că mai ai neobrăzarea să acostezi pe cheiul meu, de parcă l-aș fi construit anume pentru dumneata.

Massy încercă să protesteze, foarte serios. Domnul Van Wyk era supărat foc. Avea de gînd să ceară firmei aceleia nemțești — cum naiba se numeau oamenii ăia din Malacca ? — să trimită niște vase cu coșul verde. Ar fi fost foarte bucuroși să li se dea ocazia de a-și trimite pe ruta asta unul din vaporășele lor. Da, Schnitzler — așa-l chema — Jacob Schnitzler ar accepta numaidecît. Da. Îi va scrie de îndată.

Agitat la culme, Massy își prinse din zbor luleaua, care-i scăpase din mînă.

— Glumești, domnule ? ! gemu el.

— N-ai decît să nu-ți mai conduci treburile în felul ăsta ridicol.

Și domnul Van Wyk se răsuci pe călcîie. Ceilalți trei albi nu se clintiseră de pe puntea de comandă în timpul acestei scene. Massy alerga de colo pînă colo, pufăind de zor și icnind cu năduf.

— Olandez îngîmfat ! mîrîi el.

Și începu să-și înșire jalnic necazurile, într-un lung pomelnic. Cîte eforturi făcuse în toți acești ani, ca să-i fie pe plac... Și iată răsplata pe care-o primea !

Frumoasă poveste ! Să-i scrie lui Schnitzler — să-și trimită vasele alea cu coșuri verzi... să-l lase pe ovrețul ăla bătrîn, din Hamburg, să-l ruineze... Nu, zău, îi venea să rîdă... Și rîse, cu suspine. Ha, ha !... Te pomenești că voia să-i expedieze scrisoarea chiar prin el, cu vaporul lui !

Se poticni de niște gratii și-ncepu să-njure. Nu, n-ar șovăi să arunce peste bord corespondența olandezului — tot coletul ăla afurisit. Nu-i ceruse niciodată un ban pentru-acest serviciu. Dar noul său asociat, căpitanul Whalley, nu-l va lăsa, probabil, s-o facă ; și-apoi, n-ar obține altceva decît o amîinare a zilei fatale. El, unul, ar prefera să se-arunce în apă decît să vadă cum coșurile alea verzi îi încalcă domeniul.

Aiura cu voce tare. Mușii chinezi stăteau cu farfuriile-n mîini, la piciorul scării. Le strigă de pe puntea de comandă :

— În seara asta n-o să punem nimic în gură ?

Apoi se întoarse brusc spre căpitanul Whalley, care aștepta, grav și răbdător, în capul mesei, netezindu-și din cînd în cînd barba, în tăcere, cu un gest condescendent :

— Nici nu-ți pasă de ce mi se întîmplă. Nu-ți dai seama că asta îți afectează și duminale interesele la fel ca pe-ale mele ? Nu-i nimic de rîs.

Și, așezîndu-se în celălalt capăt al mesei, mîrîi printre dinți :

— Dacă nu cumva ai cîteva miișoare puse deoparte pe undeva. Eu n-am.

Domnul Van Wyk își luă cina în *bungalow*-ul lui, ale cărui lumini formau o pată strălucitoare în bezna ce-i învăluia plantația, deasupra malului întunecos al fluviului. După aceea se așeză la pianină și cîntă. În mijlocul unei pauze, auzi zgomot de pași pe poteca din fața casei. O scîndură scîrții sub o călcătură

grea ; domnul Van Wyk se răsuci pe taburet, ascultînd, cu vîrfurile degetelor pe clape. Micul său fox-terrier începu să latre cu furie, retrăgîndu-se de pe verandă. O voce gravă se scuză pentru „această incursiune“. Domnul Van Wyk ieși numaidecît afară.

În capul scărilor, silueta patriarhală a celui ce părea să fie noul căpitan al vaporului „Sofala“ (văzuse vreo duzină de căpitani, dar nici unul de acest gen) se opri pe locul lui. Cățelul urmă să latre, pînă cînd domnul Van Wyk îl făcu să amuțescă, agitînd o batistă. Căpitanul Whalley, intrînd în subiect, întîmpină o împotrivire politicoasă, dar hotărîtă.

Continuarea să discute, în locul unde se opriseră față în față. Domnul Van Wyk își observa cu luare-aminte interlocutorul. În cele din urmă spuse, ca și cum ar fi fost constrîns să iasă din rezerva lui :

— Mă miră că intervii pentru un asemenea dobitoc.

Această ieșire era aproape un compliment, ca și cum sensul ei ar fi fost : „Mă miră că un om ca dumneata intervine !“

Căpitanul Whalley o lăsa să treacă neobservată. S-ar fi zis că nu auzise nimic. Se mulțumi să spună că era personal interesat să pună lucrurile la punct. Personal...

Dar domnul Van Wyk, mînat de scîrba ce i-o inspira Massy, deveni de-a dreptul tăios :

— De fapt, dacă-mi permiți să fiu sincer cu dumneata, caracterul lui nu mi se pare cîtuși de puțin vrednic de stimă sau de încredere...

Căpitanul Whalley, rămînînd drept, păru c-un deget mai înalt și mai lat, ca și cum pieptul i-ar fi crescut subit sub barbă.

— Dragul meu domn, să nu-ți închipui c-am venit aici ca să discut despre un om cu care sînt... sînt foarte strîns asociat.

O clipă, se așternu un fel de tăcere solemnă. Căpitanul nu avea obiceiul de a cere favoruri, dar importanța pe care-o acorda chestiunii îl făcuse să încerce... Domnul Van Wyk, plăcut impresionat, și podidit brusc de dorința de-a râde, îl întrerupse :

— E frumos din partea dumitale că faci din asta o chestiune personală, dar n-ai avea nimic de pierdut dacă-ai lua loc și-ai fuma un trabuc împreună cu mine.

Căpitanul Whalley așteptă cîteva clipe, apoi pașigreoi înainte. În privința regularității serviciului, se va socoti personal răspunzător de aci înainte, căci numele lui era Whalley — nume, poate, nu cu totul necunoscut unui marinar (căci vorbea cu un marinar, nu-i așa?). Exista și acum un far, pe-o insulă — poate că domnul Van Wyk...

— A, da, firește ! îi tăie vorba domnul Van Wyk, înțelegînd numaidecît.

Și-i făcu semn să se așeze pe-un scaun.

Da, desigur, foarte interesant. El, unul, luase parte la ultimul război din Sumatra, dar nu ajunsese niciodată atît de departe în Extremul Orient. Insula Whalley ? Da, desigur. Foarte interesant. Ce de schimbări trebuie că văzuse oaspetele său de atunci încoace...

— Mă pot duce cu gîndul și mai departe în trecut — cu o jumătate de secol.

Căpitanul Whalley vorbi pe îndelete pe această temă. Aroma unui trabuc bun (era una din slăbiciunile sale) îi mersese drept la inimă ; la fel și politețea acestui tînăr. Această întîlnire întîmplătoare îi prilejuia o plăcere de care fusese lipsit în anii săi de luptă.

Zidul de fațadă al casei forma un fel de nișă pătrată, pe care domnul Van Wyk o mobilase ca pe-o

încăpere. O lampă cu un abajur de sticlă, atârnată chiar sub panta acoperișului înalt, la capătul unui lăntug de aramă, proiecta un cerc de lumină peste o masă pe care se vedeau o carte deschisă și un *coupe-papier* de fildeș. Dincolo, în penumbra străvezie, puteau fi văzute alte mese, vreo câteva fotolii de diferite mărimi, și o sumedenie de piei așternute pe dușumeaua din lemn de tek a verandei. Lianele înflorite înmiresmau văzduhul. Frunzișul lor, tăiat între aracii perpendiculari, forma parcă niște rame vegetale încremenite, în care lumina lămpii căpăta reflexe verzui.

Printr-o deschizătură aflată în dreptul cotului lui, căpitanul Whalley putea vedea felinarul de pe schela „Sofalei” pîlpîind lîngă mal, umbrele mătăhăloase ale orașelului de dincolo de bezna fluviului, precum și, atârnată parcă de streășina dreaptă a acoperișului, o îngustă fișie neagră de cer înstelat. O clipă, se simți fericit, mai ales că avea și trabucul acela în mînă.

— O nimica toată, urmă el. Cineva trebuia să facă începutul. N-am făcut altceva decît să demonstrez că lucrul e posibil; dar dumneavoastră, care v-ați obișnuit cu forța aburului, nici nu vă puteți imagina ce importanță uriașă a avut mica mea faptă de curaj pentru comerțul extrem-oriental din acea epocă. Păi, ruta aceea nouă reducea cu unsprezece zile durata medie a unei traversări spre Mările Sudului, timp de peste o jumătate de an. Unsprezece zile! E un fapt recunoscut. Dar lucrul cel mai remarcabil — pentru un marinar — a fost, cred...

Vorbea frumos, fără suficiență, dintr-un punct de vedere profesional. Vocea puternică, nesilită, răsunînd gravă și limpede în întreg *bungalow*-ul, chiar și în încăperile goale, părea izvorul liniștii de-afară; domnul Van Wyk rămase uluit de tonul ei calm,

— expresie desăvârșită a unei politeți virile. Ținându-și pe genunchi unul din picioarele-i subțiri încălțate cu ciorapi de mătase și pantofi de lac, savura din plin vorbele oaspetelui său. Avea sentimentul că nimeni nu mai știa să vorbească astfel în zilele noastre, și că ochii aceștia umbriți de sprâncene dese, barba asta albă revărsată, trupul acesta masiv, seninătatea asta, întreg caracterul acestui om erau un uimitor vestigiu din preistoria omenirii, venind spre dînsul de-a dreptul din mare.

Căpitanul Whalley fusese de asemenea un pionier al începuturilor comerțului în golful Pecili.¹ Cu douăzeci și șase de ani în urmă își îngropase acolo „soția iubită“, după cum socoti nimerit să spună. Domnul Van Wyk, impasibil, încercă fără voia lui să-și imagineze ce fel de femeie se încumetase să-și lege viața de un asemenea bărbat. Alcătuiseră ei, oare, un cuplu aventuros și armonios? Nu! Mai mult ca sigur că fusese o femeie scundă, firavă, dar plină de feminitate, sau o femeie oarecare, cu gusturi domestice, și cu totul insignifiantă. Dar căpitanul Whalley nu era un palavragiu plicticos: scuturînd din cap, parcă pentru a spulbera umbra fugară ce-i întunecase o clipă fața frumoasă și bătrînă, pomeni în treacăt de singurătatea domnului Van Wyk.

Acesta îl asigură că avea uneori parte de o societate mai numeroasă decît și-ar fi dorit. Vorbi, surîzînd, despre unele aspecte ale relațiilor sale cu „sultanul meu“. Acesta îl vizita însoțit de o întreagă suită. Oamenii lui îi distrugau peluza din fața casei (și nu era deloc ușor, la Tropice, să realizezi ceva asemănător cu o peluză); deunăzi, culcaseră la pămînt cele cîteva tufe rare, pe care le plantase acolo.

¹ Golf în Marea Galbenă (China).

Căpitanul Whalley își aminti numaidecât că, în 1847, sultanul de atunci, „bunicul ăstuia de-acum“, își eucerise faima de protector al flotilelor de pirați din Extremul Orient, care găseau un adăpost sigur pe fluviu, la Batu Beru. El finanța îndeosebi o căpetenie din Bali, pe nume Haji Daman... Căpitanul Whalley își încreți sprâncenele albe, stufoase, în semn că știa el ce știa despre asta. Da, lumea progresase de-atunci înapoi.

Domnul Van Wyk protestă, cu o neașteptată acreală. „Aș vrea să știu, în ce anume a progresat?“

Păi, în cunoașterea adevărului, în moravuri, în justiție, în disciplină, și chiar în materie de cînste, căci oamenii își fac rău, cel mai adesea, din ignoranță. Acum e mai plăcut să trăiești, conchise căpitanul Whalley, în chip ciudat.

Domnul Van Wyk replică, ironic, că domnul Massy, de pildă, nu era mai agreabil din fire decît, pirații din Bali.

Fluviul, de asemenea, nu cîștigase prea mult de pe urma schimbărilor survenite. Oamenii aceia fuseseră, în felul lor, cît se poate de cinstiți. Desigur, Massy era mai puțin feroce decît Haji Daman, dar...

— Dar dumneata, bunul meu domn? îl întrerupse căpitanul Whalley, cu un rîs grav, catifelat. *Dumneata* reprezînți, de bună seamă, un progres.

Și adăugă, pe un ton glumeț, că un trabuc bun e preferabil unei lovituri în cap — semnul de bun venit cu care-ar fi fost întîmpinat pe acest fluviu, cu patruzeci sau cincizeci de ani în urmă. Apoi, aplecîndu-se puțin, continuă, foarte grav: pirații aceia nutreau, pare-se, o ură singeroasă, de neînțeles, împotriva întregii omeniri, cu excepția propriilor lor triburi de nomazi ai mării. Între timp, se pusese capăt jafurilor lor. Iar rezultatul? Noua

generație era disciplinată, pașnică, așezată în sate prospere. Știa asta din proprie experiență. Până și puținii supraviețuitori ai acelor vremuri — oameni bătrâni astăzi — se schimbaseră într-atîta, încît ar fi fost nedrept să le amintești că, în tinerețea lor, tăiaseră gîtul cuiva. Se gîndea mai ales la unul dintre ei — căpetenia maiestuoasă și venerabilă a unui mare sat de pe coastă, situat la vreo șaizeci de mile sud-vest de Tampasuk. Era o adevărată plăcere să-l vezi, să-l auzi vorbind. Poate că fusese, cîndva, un sălbatic fioros. Ceea ce le trebuie oamenilor, este să fie ținuți în frîu de o inteligență superioară, de cunoștințe superioare, și de o forță superioară — da, de o forță primită în păstrare de la Dumnezeu și sfințită printr-o folosire în acord cu voința Lui manifestă. Căpitanul Whalley era încredințat că în fiecare om sălășluiește o înclinare firească spre Bine, chiar dacă lumea, în întregimea ei, nu-i un loc prea fericit. În înțelepciunea oamenilor, însă, nu avea aceeași încredere. Înclinarea aceea, recunoscuse el, are nevoie uneori de un stimulent puternic, pentru a ieși la iveală. Oamenii pot fi proști, îndărătnici, nefericiți, — dar răi din fire, niciodată. În adîncul sufletului lor, sînt cu totul nevinovați...

— Zău? exclamă domnul Van Wyk, cu maliție.

Căpitanul Whalley rîse de această exclamație, cu voioșia omului generos, tolerant în certitudinea lui. Avea o experiență de o jumătate de secol, sublinie el. Fumul trabucului se strecura încet printre firele albe răsfrînte peste gura lui blajină.

— În orice caz, urmă el după o pauză, sînt bucuros că oamenii n-au avut încă răgazul să-ți cășuneze prea mult rău.

Această aluzie la relativa lui tinerețe nu-l supără cîtuși de puțin pe domnul Van Wyk, care se ridică și

scutură din umeri, schițând un surâs enigmatic. Ieșiră și porniră împreună, ca doi prieteni în noaptea înstelată, spre malul fluviului. Pașii lor răsunau inegal pe poteca întunecoasă. La marginea dinspre mal a schelei, felinarul, atârnat de balustradă, arunca o lumină puternică asupra gambelor albe și labelor mari, negre, ale domnului Massy, care aștepta neli-niștit acolo. De la briu în sus, trupul lui stătea în umbră ; doar un șir de nasturi străluceau spre conturul vag al bărbiei sale.

— Poți să-i mulțumești căpitanului Whalley, îi spuse pe un ton sec domnul Van Wyk, înainte de a se depărta.

Între stîlpii verandei, lămpile așterneau pe peluză, pînă departe, trei patrule mari de lumină. Un liliac se roti prin fața lui, ca un fulg negru, catifelat. De-a lungul gardului viu de iasomie aerul nopții părea încărcat de rouă parfumată ; poteca era mărginită de straturi de flori ; în fața casei se înălțau, ici-colo, prin întuneric, tufișuri rotunde, tunse cu grijă ; frunzișul des al lianelor filtra lumina lămpilor, prefăcînd-o într-o lucoare blîndă ; iar de jur-împrejur, totul era cufundat într-o liniște desăvîrșită, într-o pace nespus de dulce.

Domnul Van Wyk (care, cu cîțiva ani în urmă, avu-sese prilejul să se considere maltratat de o femeie, mai mult decît oricare om din lume) nutrea față de opiniile optimiste ale căpitanului Whalley disprețul unuia care-a fost și el credul odinioară. Dezgustul față de lume (o lume pe care femeia aceea i-o umpluse în întregime, un timp) luase forma unei singurătăți active, căci domnul Van Wyk era un om energic și eminentemente practic, deși capabil de simțăminte profunde. Dar marinarul acesta bătrîn și bizar, adus de valuri la hotarul singurătății sale, avea ceva care-i fascina firea sceptică. Însăși simplitatea lui (destul

de amuzantă de altfel) părea un rafinament delicat al unui caracter integru. Demnitatea asta neobișnuită nu putea fi, la un om ajuns într-o situație atît de modestă, decît expresia unui caracter funciarmente nobil. În ciuda încrederii sale în oameni, nu era un prostănac ; seninătatea pe care și-o păstra, după atît amar de ani, în ciuda eșecurilor suferite, avea aerul unei înțelepciuni adînci. Această seninătate îl amuza uneori pe domnul Van Wyk. Pînă și trăsăturile fizice ale bătrînului căpitan al vasului „Sofala“, statura lui masivă, înfățișarea lui calmă, fața lui inteligentă și frumoasă, brațele și picioarele lui puternice, politeța lui blajină, expresia severă a sprîncenelor lui stufoase — toate acestea alcătuiau o personalitate fermecătoare. Domnul Van Wyk detesta meschinăria de orice fel, iar omul acesta n-avea nimic meschin în el ; în cursul multor călătorii, de o exemplară regularitate, se înfiripase între ei o prietenie intimă, bazată pe o afecțiune caldă, ascunsă sub o amabilitate solemnă, pe placul pretențiosului olandez.

Fiecare dintre ei își păstra opiniile în toate chestiunile lumești. Căpitanul Whalley nu se amesteca niciodată în convingerile celuilalt. Diferența de vîrstă dintre ei îi lega și mai strîns. O dată, cînd căpitanul Whalley îl cicălise pentru lipsa lui de caritate, atribuind-o tinereții sale, domnul Van Wyk îi replicase, pe un ton de zeflemea amicală, aruncînd o privire asupra vastelor proporții ale interlocutorului său :

— A, o s-ajungi și dumneata la aceeași convingere. Mai ai încă destul timp. Nu te socoti bătrîn : ai stofă de centenar.

Neputîndu-și stăpîni spiritul caustic, adăugase, domolindu-l, ce-i drept, cu un surîs aproape afectuos :

— Și atunci, te vei hotărî probabil să mori pur și simplu de scîrbă.

Căpitanul Whalley scuturase din cap, surîzînd și el :

— Doamne ferește !

Se gîndea că merita, poate, ceva mai bun decît o astfel de moarte. Firește, îi va suna și lui ceasul, dar era încredințat că Cel de sus îi va găsi un sfîrșit de care să nu-i fie rușine. Încolo, nădăjduia să apuce suta de ani, dacă nu se putea altfel ; n-ar fi fost nici un miracol, se mai văzuseră asemenea cazuri. Dar el, unul, nu aștepta miracole.

Accentul hotărît și convins al căpitanului Whalley îl făcuse pe domnul Van Wyk să-și ridice capul și să-l privească atent. Căpitanul privea drept înainte, cu o expresie de extaz, ca și cum ar fi citit sentința favorabilă a Creatorului scrisă cu litere misterioase pe perete. Rămăsese neclintit cîteva clipe, apoi își proptise trupul masiv pe picioare, cu o mișcare atît de impetuoasă, îngît domnul Van Wyk tresărise.

După ce-și lovise cu putere pieptul bombat, întinsese spre el un braț viguros, care rămăsese țeapăn în aer, ca o ramură de copac într-o zi fără vînt.

— Nu simt nici un pic de durere. Poți spune că brațul acesta tremură cîtuși de puțin ?

Vocea lui joasă contrasta puternic cu emfaza mișcărilor sale. Se așezase brusc la loc.

— Nu-ți spun asta ca să mă laud, să știi. Eu nu sînt nimic, adăugase el cu vocea lui puternică, nesilită, ce părea să-i iasă din piept la fel de firesc ca și curgerea unui rîu.

Și apucînd din nou trabucul pe care-l pusese de-o parte, încheiase pe un ton liniștit, cu o ușoară clătinare a capului :

— Întîmplarea face ca viața mea să fie necesară. Ea nu-mi aparține — a, nu ! Dumnezeu mi-e martor !

Nu mai vorbise mult în seara aceea, dar domnul Van Wyk surprinsese de cîteva ori un vag surîs împăcat lunecînd pe sub mustața-i stufoasă.

Ulterior, căpitanul Whalley avea să consimtă din cînd în cînd să ia masa „la conac”, ba chiar să bea cîte un pahar de vin.

— Să nu-ți închipui că mi-ar fi teamă să beau, îi explicase el o dată. Dar am avut motive foarte temeinice să mă las de băut.

Altădată, rezemat de spătarul unui jilț confortabil, remarcase :

— M-ai tratat foarte, foarte omenește, încă de la început, dragă domnule Van Wyk.

— Recunoaște că-i meritul meu, întrucîtva, replicase domnul Van Wyk, cu maliție. Un asociat al simpaticului domn Massy... Bine, bine, dragul meu căpitan, n-o să spun nimic împotriva lui.

— N-ar avea nici un rost să spui ceva contra lui, afirmase căpitanul Whalley pe un ton melancolic. După cum ți-am mai spus, viața mea, munca mea sînt necesare, nu numai pentru mine însumi. N-am de ales...

Și rotindu-și brațul care ținea paharul, adăugase după o pauză :

— Am un singur copil — o fiică.

Curba largă descrisă de brațul lui peste masă părea să evoce o fetiță aflată undeva, la mare depărtare.

— Sper s-o mai văd o dată înainte de-a muri. Între timp, mi-e destul să știu că ea are încă un tată sănătos și puternic, mulțumesc lui Dumnezeu. N-ai cum să știi ce înseamnă asta. Os din osul meu, carne din carnea mea... leit cu sărmana mea soție. Ei bine, ea...

Făcuse din nou o pauză, apoi rostise cu stoicism aceste cuvinte :

— Duce o viață grea.

Și capul îi căzuse pe piept, iar sprâncenele îi rămăseseră încruntate, parcă sub povara unor gânduri. Dar de cele mai multe ori mintea lui părea învăluită de seninătatea pe care i-o dădea o nemărginită încredere într-o Forță superioară. Domnul Van Wyk se întreba uneori în ce măsură se datora această încredere superbeii vitalități a prietenului său, robusteții lui fizice — acelei robusteți care pare să dăruie și sufletului omenesc o parte din tăria trupului. Ajunsesse, însă, să-l îndrăgească mult.

XIII

Tocmai din această pricină, știrea confidențială pe care i-o împărtășise în grabă domnul Sterne, pe mal, în umbra vaporului sumbru și tăcut, îi clătina echilibrul. Era un lucru absolut neașteptat și de neînțeles, și-i tulburase într-atâta mintea, încât, uitînd cu totul de corespondența lui, urcă în grabă scara ce ducea spre puntea de comandă.

Doi „boys“ cu părul strîns în cozi tocmai instalau la stînga cîrmei masa portativă, arătîndu-și ca de obicei colții unul altuia, în vreme ce un altreilea, un chinez durduliu, posomorît și foarte galben, care semăna oarecum cu domnul Massy, aștepta, apatic, cu un șervet pe braț și strîngînd la piept un teanc de farfurii groase. O lampă fără glob, dintre cele ce se găsesc de obicei prin cabine, fusese adusă de jos și atîrnată de stîlpii de lemn ai tendei; de jur-împrejur perdelele fuseseră lăsate. Căpitanul Whalley, cufundat în jilțul lui adînc, părea să moțăie, ca într-un cort de pînză învăluit într-o lumină crudă, și folosit ca depozit de obiecte nautice: o timonă uzată, un habitacul de aramă spart,

așezat pe un suport masiv, de mahon, doi colaci de salvare murdari, un balon de acostare azvîrlit într-un colț, câteva dulapuri marinărești paradite, cu mînere de sîrmă în loc de clanțe.

Căpitanul Whalley păru să se trezească din acest somn aparent pentru a răspunde la salutul neobișnuit de grăbit al domnului Van Wyk, dar ațipi la loc îndată după aceea. Ca să accepte invitația de a veni să ia cina „la conac” trebui să depună încă un efort fizic, foarte vizibil. Domnul Van Wyk își încrucișă, perplex, brațele și, reze-mîndu-se de parapet, așa fel încît pantofii lui mici, negri și lucioși îi ieșeau în relief, îl cercetă cu luare-aminte.

— Am observat de la o vreme o schimbare la dumneata, bătrînul meu prieten.

Rostise aceste ultime cuvinte pe un ton afectuos. Intimitatea relațiilor lor nu fusese niciodată exprimată atît de pregnant.

— Ta, ta, ta !

Jilțul scîrțîi cu putere.

„E irascibil”, își spuse în sinea lui domnul Van Wyk.

Apoi rosti cu glas tare, parcă în treacăt, depărtîndu-se :

— Te aștept, așadar, peste o jumătate de ceas.

— Peste o jumătate de ceas, repetă în urma lui, ca prin vis, capul rigid și argintiu al căpitanului Whalley.

Jos, pe puntea de mijloc, lîngă sala mașinilor, puteau fi auzite două voci — una mînioasă și domoală, iar cealaltă plină de vioiciune :

— Îți repet că animalul s-a încuiat acolo ca să se-mbete.

— Acum, nu mai pot face nimic, domnule Massy. La urma urmei, un om are dreptul să se închidă în cabină în orele lui libere.

— Dar nu ca să se-mbete.

— L-am auzit spunînd că truda la cazane îl poate duce pe oricine la beție, replică Sterne, cu răutate.

Massy bolborosi ceva, care părea să însemne că va deschide ușa cu forța. Domnul Van Wyk merse pe întineric spre cealaltă margine a punții pustii, ocolindu-i pe cei doi. Scîndurile micului debarcader scîrțîură sub pașii lui grăbiți.

— Domnule Van Wyk ! Domnule Van Wyk !

Acesta merse mai departe ; cineva alerga pe potecă, în urma lui.

— Ați uitat să vă luați corespondența.

Sterne îl ajunse din urmă, ținînd în mînă un teanc de scrisori.

— A, mulțumesc.

Dar cum celălalt continua să umble alături de el, domnul Van Wyk se opri locului. Acoperișul înclinat, care se apleca peste fațada luminată a *bungalow*-ului, își arunca în oceanul nopții umbra precis conturată.

Domnea o liniște, desăvîrșită. Se auzea doar un clinchet de pahare și zăngănit de tacîmuri. Pe verandă, servitorii domnului Van Wyk pregăteau masa pentru două persoane.

— Mă tem că-mi suspectați bunele intenții în chestiunea despre care v-am vorbit, spuse Sterne.

— Nu te înțeleg de fel, atîta tot.

— Căpitanul Whalley e un om foarte îndrăzneț, dar își va da seama că jocul lui s-a sfîrșit. Asta-i tot ce pot spune despre el, oricui are nevoie să afle. Credeți-mă, am cîntărit totul cu grijă, dar datoria e datorie. Nu vreau să fac nici un scandal. Nu vă cer decît un lucru, dumneavoastră, ca prieten al lui, și anume, să-i spuneți din parte-mi că jocul lui s-a sfîrșit. Va fi de ajuns.

Domnul Van Wyk se simți cuprins de scîrbă în fața acestui ciudat privilegiu al prieteniei. Nu voia să se

înjosească cerînd vreo explicație, fie ea cît de mică ; și nu i se părea prudent — cel puțin deocamdată — să-l alunge cu dispreț pe Sterne. Siguranța acestuia îl umplea de uimire. Ce ascundea, oare ? se întreba. Afecțiunea lui pentru căpitanul Whalley avea trăinicia unui sentiment dezinteresat ; spiritul său practic îl ajuta să-și ascundă disprețul.

— Deduc, așadar, că e ceva grav la mijloc, rosti el.

— Foarte grav, declară solemn Sterne, încîntat că vorbele lui își făcuseră, în sfîrșit, efectul.

Se pregătea să adauge că regreta din suflet „inevitabila necesitate“, dar domnul Van Wyk i-o tăie scurt — foarte politicoș, de altfel.

Ajuns pe verandă, domnul Van Wyk își vîrî mîinile în buzunare și, crăcănîndu-și picioarele, își aținti privirea asupra blănii de panteră neagră întinsă pe podea în fața unui balansoar. „S-ar părea că individul n-are curajul să-și joace deschis jocul“, își spuse.

Și chiar așa era. Din pricina ultimului afront pe care i-l făcuse Massy, Sterne nu cuteza să-și dea în vileag descoperirea. Scopul urmărit de el era doar să obțină comanda vasului și să o păstreze cîtva timp. Massy nu l-ar fi iertat niciodată dacă i-ar fi smuls cu de-a sila comanda vasului ; dar dacă Whalley ar fi părăsit de bună voie vasul, comanda acestuia i-ar fi revenit lui Sterne, pentru restul călătoriei ; de aceea, îi venise excelenta idee de a-l alunga pe bătrîn, băgînd groaza-n el. O amenințare vagă, o simplă aluzie ar fi fost de ajuns într-un caz atît de flagrant ; și cu un ciudat amesec de compasiune, își spusese că Batu Beru era locul cel mai nimerit pentru capitulare. Căpitanul putea să debarce liniștit și să rămînă cu olandezul lui. Nu se înțelegeau oare de

minune? Gîndindu-se bine, i se păru-se că întrevede o posibilitate de a-și atinge scopul prin mijlocirea bunului prieten al bătrînului. Fusese încă o idee excelentă. Sterne avea o preferință înăscută pentru căile ocolite. În cazul de față, dorea să rămînă cît mai mult cu puțință în umbră, pentru a nu-l exaspera fără rost pe Massy. Lucrurile trebuiau să se întîmple în chip firesc, fără nici o zarvă.

Domnul Van Wyk avu în tot timpul mesei senzația că-i singur, senzație de care nu-i scutită uneori nici cea mai strînsă prietenie dintre oameni. Căpitanul Whalley nu reușea să mănînce nimic, în ciuda încercărilor jalnice pe care se vedea că le face. Părea ciudat de distrat. Mîna lui rătăcea nehotărîtă, ca și cum mintea absorbită de gînduri ar fi refuzat s-o călăuzească. Domnul Van Wyk îl auzise apropiindu-se cu pași șovăitori dinspre malul cufundat într-o liniște adîncă. Bătrînul se izbise cu vîrfurile ghetelor de treapta de jos a scării, ca și cum ar fi umblat visător, cu capul în nori, pînă-n pragul verandei. Dacă ar fi fost vorba de altcineva decît de căpitanul „Sofalei“, domnul Van Wyk ar fi văzut în asta un efect al vîrstei înaintate. Dar ajungea să-l privești pe bătrînul acesta. Timpul — după ce-și pusese într-adevăr pecetea asupra lui — părea să-l fi lăsat să-și vadă de treabă, ceea ce, pentru un credincios ca el, era un semn al mizericordiei divine. „Cum aș putea să-l previn?“ se întrebă domnul Van Wyk, ca și cum căpitanul Whalley ar fi fost undeva, la o distanță de sute de mile, unde n-avea cum să audă sau să vadă vreo primejdie. Sterne îi inspira o imensă scîrbă. Însuși faptul de a-i pomeni de amenințările acestuia, unui om ca Whalley, i se părea cu totul indecent. Insinuările secundului erau mai mîrșave și mai insultătoare decît o acu-

zație precisă — aveau culoarea odioasă a șanta-
jului. „Ce anume i s-ar putea reproșa acestui om atât
de deschis? se întreba el. Și în ce scop?” Puterea
divină, în care credea bătrînul, socotise nimerit să
nu-i lase pe pămînt nimic care să poată fi pizmuit,
nimic în afară de o simplă bucată de pîine.

— N-ai vrea să guști puțin din asta? întrebă,
împingînd încet o farfurie.

Și domnului Van Wyk îi veni deodată ideea că
Sterne ar fi putut jindui comanda vasului „Sofala”.
Oricît ar fi fost de cinic, tresări în fața a ceea ce i se
părea a fi o dovadă a faptului că nici un om nu se
poate socoti la adăpost de semenii săi, decît cel mult
în abisul mizeriei.

Nici nu merita să dai atenție unei astfel de intrigi,
își spunea el; totuși, deoarece avea de-a face cu un
imbecil ca Massy, Whalley trebuia neapărat prevenit.

În clipa aceea căpitanul Whalley, drept ca un par,
cu găvanele adînci ale ochilor umbrite de sprînce-
nele-i încruntate, și cu minile-i mari, tăbăcite, în-
tinse de-o parte și de alta a farfuriei sale goale, vorbi
peste masă, pe neașteptate:

— Domnule Van Wyk, totdeauna mi-ai arătat cea
mai cordială considerație.

— Dragul meu căpitan, acorzi prea multă impor-
tanță simplului fapt că nu sînt un sălbatic.

Profund revoltat de tenebroasa intrigă a lui Sterne,
domnul Van Wyk adăugă pe un ton tăios, ca și cum
secundul ar fi stat ascuns undeva pe aproape și ar
fi putut să audă:

— Considerația pe care ți-am arătat-o nu era decît
tributul cuvenit pe drept unui caracter pe care am
ajuns să-l prețuiesc, cu o stimă pe care astăzi nimic
n-ar putea să o zdruncine.

Un clinchet îl făcu să-și ridice privirea de pe felia
de ananas pe care-o tăia mărunț în farfuria lui;

schimbându-și poziția, căpitanul Whalley răsturnase un pahar gol.

Fără să se uite în direcția aceea, căpitanul, rezemat într-un cot, căută pe dibuite paharul, ducându-și cealaltă mână streășină la frunte, — dar se lăsă păgubaș. Domnul Van Wyk făcu niște ochi cât cepele, ca și cum ar fi asistat la un eveniment neobișnuit. Nu-și dădea seama ce anume îl făcuse să tresară așa ; dar, uitându-l o clipă cu totul pe Sterne, întrebă :

— Ce-i, ce se-ntîmplă ?

Căpitanul Whalley, pe jumătate răsucit într-o parte, mormăi cu un glas stins și tremurător :

— Stimă !

— Și așa putea să adaug încă ceva, rosti domnul Van Wyk, încet, privindu-l stăruitor.

Căpitanul Whalley nu-și schimbă poziția, nici nu-și ridică glasul, când spuse :

— Destul ! Încetează ! Nu mai vorbi ! Nu-ți pot oferi nimic în schimb. Sînt prea sărman acum chiar pentru așa ceva. Stima dumitale mi-e prețioasă. Un om ca dumneata nu s-ar înjosi să-l amăgească pe cel mai sărac om de pe lume, sau să pună în primejdie un vapor, ori de cîte ori îl scoate pe mare.

Aplecat peste masă, cu fața împurpurată, și cu șervetul întins pe genunchi, domnul Van Wyk începuse să se îndoiască de propriile-i simțuri, de puterea lui de înțelegere, precum și de sănătatea mintală a oaspetelui său.

— Unde ? De ce ? Pentru numele lui Dumnezeu, despre ce-i vorba ? Care vapor ? Nu înțeleg, cine...

— Atunci, pe Dumnezeuul meu, află că-i vorba despre mine ! Un vapor e în primejdie cînd comandantul lui vede prost. Orbesc.

Domnul Van Wyk tresări ușor, apoi rămase nemișcat cîteva secunde. Amintindu-și de vorbele lui Sterne — „jocul s-a sfîrșit“ —, se aplecă să-și ridice

de sub masă șervetul ce-i căzuse de pe genunchi. Așadar, despre jocul acesta era vorba! își spuse. Și în aceeași clipă auzi deasupra lui vocea înăbușită a căpitanului Whalley :

— I-am înșelat pe toți. Nimeni nu știe.

Domnul Van Wyk se ridică, îmbujorat la față. Nemișcat în lumina puternică a lămpii, căpitanul Whalley își acoperise fața cu mâna.

— Și ai avut acest curaj ?

— Numește-l cum vrei. Dar dumneata, domnule Van Wyk, ești un om de omenie... un... un *gentleman*. Ai avea dreptul să mă-ntrebi ce-am făcut cu conștiința mea.

Părea dus pe gânduri, cufundat într-o tăcere adâncă, și foarte calm sub masca-i îndurerată.

— Am început să mă tocmesc cu propria-mi conștiință, în trufia mea. Când orbești, începi să vezi o mulțime de lucruri. N-am fost în stare să fiu sincer nici măcar cu un vechi prieten. N-am fost sincer nici cu Massy — nu, câtuși de puțin ! Știam că mă lua drept un marinar bogat și zgîrcit, și l-am lăsat să creadă. Voiam să-mi păstrez rangul — pentru că mă gîndeam la sărmana Ivy, fiica mea de departe. Ce m-a făcut să speculez mizeria lui Massy ? De dragul ei, am făcut-o ! Cum aș putea să m-aștept la milă din partea lui ? Mi-ar specula și el mizeria, dac-ar ști. L-ar da afară pe bătrînul escroc, reținîndu-i timp de un an banii. Banii sărmanei Ivy ! Iar eu nu mi-am păstrat nici un ban pentru mine însumi. Cum o să trăiesc fără-un ban, vreme de-un an întreg ? Într-un an, nu va mai străluci soarele pe cer pentru tatăl ei.

Vocea lui adîncă suna îngrozitor de înăbușită, ca și cum ar fi fost îngropat de viu într-o alunecare de teren, și ca și cum ar fi rostit gîndurile ce-i

bîntuie pe morți în lăcașurile lor de veci. Domnul Van Wyk simți fiori reci în spinare.

— Și de cînd anume ai început să... ? bîngui el.

— Mi-a trebuit multă vreme ca să mă pot hotărî să cred în această... stare de har, răspunse, cu o umbră resemnare, căpitanul Whalley, vorbind cu mîna la gură.

Socotise că nu merita această soartă. La început, încercase să se amăgească de la o zi la alta, de la o săptămîină la alta. Îl avea pe *serang* lîngă el — un servitor bătrîn. Orbirea venise treptat, iar în clipa cînd nu se mai putuse amăgi pe sine...

Glasul aproape că i se stinse.

— Decît să-mi abandonez fiica, am hotărît să vă înșel pe toți !

— E de necrezut, murmură domnul Van Wyk.

Căpitanul Whalley își urmă îngrozitoarea litanie :

— Nici măcar acest semn al mîniei Domnului nu mă putea face s-o uit. Cum aș fi putut să-mi abandonez copila, cînd mă, simțeam încă în putere, cu sîngele încă fierbinte ? La fel de fierbinte ca al dumitale. Am senzația că, aidoma lui Samson, orbul, aș avea puterea să nărui peste mine un templu. Fiica mea, copila pentru care eu și sărmana mea soție ne rugam laolaltă, e o femeie care nu se dă bătută. Îți mai aduci aminte de ziua cînd ți-am spus că am credința că Dumnezeu mă va lăsa să trăiesc o sută de ani, de dragul ei ? E, oare, un păcat să-ți iubești copilul ? Dumneata așa socoți ? Aș fi fost gata să trăiesc o veșnicie, pentru ea. Și aproape credeam că așa va fi. De atunci încoace, m-am rugat adesea să mă ia moartea. Ah, omule trufaș, voiai să trăiești...

Tremurul teribil care-i cuprinsese trupul uriaș, zguduit de suspine, făcu să se ciocnească paharele pe masă ; toată casa păru să se cutremure, pînă-n tavan.

Iar domnul Van Wyk, a cărui deziluzie în dragoste se transformase într-un soi de luptă împotriva naturii, înțelese foarte bine că bătrînul acesta, care fusese toată viața un om de acțiune, nu-și putea exprima altfel emoțiile, și că, pentru el, a înceta de bună voie să riște, să acționeze, să sufere de dragul fiicei sale, ar fi totuna cu a-și smulge din inima-i vie dragostea fierbinte pentru ea. Adică, un lucru din cale-afară de monstruos, cu neputință de conceput.

Căpitanul Whalley rămăsese în aceeași atitudine, parcă rușinată, îndurerată și sfidătoare în același timp.

— Te-am înșelat chiar și pe dumneata. O, dacă n-ai fi rostit cuvîntul „știmă“ ! Asemenea cuvinte nu se potrivesc unuia ca mine. Te-aș fi mintit mai departe. Căci nu te-am mințit, oare, și pînă-acum ? N-aveai oare de gînd să-ți îmbarci bunurile pe vasul meu, chiar în această cursă ?

— Îmi reînnoiesc anual polița de asigurare, răspunse domnul Van Wyk aproape mașinal, uluit el însuși de folosirea neașteptată a acestui detaliu comercial.

— Vasul nu mai e sigur, îți repet. Polița n-ar mai fi valabilă, dacă s-ar afla...

— Atunci, vom împărți vina...

— Nimic n-ar putea-o micșora pe-a mea, spuse căpitanul Whalley.

Nu cutezase să consulte un medic : acesta l-ar fi întrebat, poate, cine era și cu ce se ocupa ; Massy ar fi putut prinde de veste. Continuase să trăiască fără nici un ajutor, omenesc sau dumnezeiesc. Pînă și rugăciunile i se opreau în gîtlej. Ce anume ar fi putut cere în rugăciunile lui ? Iar moartea părea la fel de depărtată, mereu. De îndată ce intra în cabina lui, nu mai îndrăznea să iasă de-acolo ; cînd

se așeza, nu mai cuteza să se scoale; n-avea curajul să privească pe nimeni în față; ezita să privească marea sau cerul. Lumea toată dispărea în fața spai-
mei lui de a se da în vileag. Vaporul acela bătrîn
era ultimul său prieten: nu se temea de el. Îi
cunoștea fiecă scîndură de pe punte. Dar nici la
vas nu prea cuteza să se uite, de teamă să nu con-
state că vederea i-era mai slabă decît în ajun. Era
învăluit de o imensă incertitudine. Orizontul dis-
păruse; cerul se contopise, turbure, cu marea. A cui
era silueta ce se înălța acolo? Ce obiect se afla
aici? O cumplită îndoială de realitatea a ceea ce
i se părea că vede îi transforma chiar și puțina
vedere ce-i mai rămăsese într-un chin suplimentar,
într-o capcană veșnic deschisă în fața jalnicei sale
imposturi. Se temea să nu se poticnească prostește
de vreun obiect, să nu răspundă aiurea la vreo
întrebare, prin vreun *Da* sau *Nu* ce i-ar fi putut
fi fatal. Mîna Domnului era asupra-i, dar nu-l putea
smulge de lîngă copilul, lui. Și, ca într-un coșmar
al umilinței, toți oamenii i se păreau niște dușmani,
lipsiți de trăsături distincte.

Își lăsa mîna greoaie pe masă. Domnul Van Wyk,
cu brațele atîrnîndu-i inerte, cu bărbia în piept,
mușcîndu-și buza de jos cu dinții săi strălucitori,
medita la vorbele lui Sterne: „Jocul lui s-a sfîrșit“.

— Desigur că *serang*-ul nu știe nimic, spuse el.

— Nimeni nu știe! rosti căpitanul Whalley, cu
convingere.

— A, da. Nimeni. Foarte bine. Ești în stare să-ți
mai ascunzi infirmitatea pînă la capătul călătoriei?
E cea din urmă cursă în cadrul contractului dumi-
tale cu Massy.

Căpitanul Whalley se ridică și rămase în picioare,
foarte drept, cu impunătoarea lui barbă albă așter-
nută ca o platoșă de argint peste înfricoșătoarea

taină a inimii sale. Da, aceasta era singura speranță de a o mai revedea vreodată pe Ivy, de a reintra în posesia banilor, ultimul lucru pe care-l putea face pentru ea, înainte de a se uîrî în vreun loc ascuns, ca o povară nefolositoare, ca un reproș viu adresat sie însuși.

Vocea căpitanului tremură cînd spuse :

— Gîndește-te ! Să n-o mai văd niciodată ! Să nu mai pot vedea singura ființă omenească, afară de mine, care-și mai amintește de soția mea, și care-i seamănă leit ! Ce fericită-i sărmana femeie acolo, în lumea dreptilor, unde nu se mai varsă lacrimi pentru cei care le-au fost dragi pe pămînt, și care rămîn încă în viață și se roagă să nu fie duși în ispită ! Căci presupun că preafericții cunosc harul dumnezeiesc, împărtășit de Creator făpturilor sale.

Se legănă o clipă, apoi adause cu o demnitate gravă :

— Eu, unul, nu-l cunosc. Nu cunosc decît copiiiul pe care *El* mi l-a dăruit.

Și căpitanul Whalley începu să umble prin încăpere. Domnul Van Wyk, sărind de pe scaun, înțelese atunci întreaga semnificație a acestui cap țeapăn, a acestor picioare șovăitoare, a acestei mîini vag întinse. Inima îi bătea să se spargă ; dînd la o parte un scaun, se repezi spre bătrîn, parcă pentru a-i oferi brațul. Dar căpitanul Whalley îl ocoli, îndreptîndu-se spre scară.

„Nu poate vedea, dincolo de linia dreaptă pe care merge“, își spuse, îngrozit.

Apoi, îndreptîndu-se spre capul scării, întrebă cu tremur în glas :

— Cum e ?... Ca un fel de ceață. ... ca o...

Căpitanul Whalley, care coborîse jumătate din trepte, se opri și se răsuci, pentru a răspunde netulburat :

— E ca și cum lumina s-ar retrage din lume. Ai privit vreodată marea în reflux, trăgându-se din ce în ce mai departe, pe o plajă de nisip? Da, cam așa este, numai că nu mai urmează nici un flux. Nicio-dată. E ca și cum soarele s-ar micșora, iar stelele s-ar stinge una câte una. N-au mai rămas decît puține pe care să le pot vedea. Dar de la o vreme n-am mai avut curajul să privesc...

Pesemne că-l zărea pe Van Wyk, pentru că-l opri cu un gest imperios, spunându-i cu stoicism :

— Încă mai pot să umblu și singur.

Părea hotărît să nu accepte nici un ajutor din partea oamenilor, după ce fusese alungat din ceruri, ca un Titan orgolios. Domnul Van Wyk rămase locului, ca și cum i-ar fi numărat pașii, pînă ce nu-i mai auzi de loc. Apoi merse printre mese, călcînd apăsător, luă un *coupe-papier* și-l lăsă să cadă, după ce-i privi distrat muchea; întîlnind în cale pianina, apăsă pe cîteva clape, ținîndu-și capul într-o parte, în postura atentă a unui acordor de pian; închizîndu-i capacul, se răsuci brusc pe călcîie, ocoli trupșorul *fox-terrier*-ului care dormea liniștit pe lăbuțele-i încrucișate, și, întorcîndu-se spre scară, ieși repede din casă, cu capul plecat, ca și cum și-ar fi pierdut echilibrul pe treapta de sus.

Servitorii, care tocmai curățau masa, îl auziră murmurînd ceva (niște vorbe urîte, desigur) și-l văzură apoi depărtîndu-se cu pași mari în direcția debarcaderului.

Parapetele „Sofalei“, aliniat de-a lungul debarcaderului, alcătuiă un zid scund și negru lîngă linia sinuoasă a malului. Înapoia lui se înălțau cele două catarge și coșul, atît de înclinate încît păreau gata-gata să cadă; iar în mijloc, pe o masivă suprastructură pătrată, se zăreau siluetele fantomatice ale bărcilor

albe, curbele gruelor, contururile traverselor și pontilelor, — toate învălmășite și cufundate în întuneric; dar jos, în mijlocul vasului, un singur hublou luminat scruta noaptea, rotund ca o minusculă lună plină, a cărei rază gălbuie dezvăluia un crîmpei de mîl, marginea unei peluze cu iarba călcată-n picioare, și capetele a doi colaci de sîrmă groasă înfășurată în jurul unui stîlp de lemn înfipt în pămînt.

Domnul Van Wyk, cu ochii la pîndă, auzi deodată o voce buimacă și lăudăroasă, care-și bătea joc de un individ pe nume Prendergast. După o ploaie de înjurături, vocea păru să se-năbușe, apoi rosti foarte deslușit „Murphy“, și chicoti. Se auzi clinchetul tremurător al unui pahar. Toate aceste zgomete veneau dinspre hubloul luminat. Domnul Van Wyk se aplecă, șovăitor: nu puteai vedea nimic, decît dacă intrai în noroi.

„Sterne, firește! Uite-l cum clipește din ochi. Uite-l! Sterne, Whalley, Massy. Massy, Whalley, Sterne. Dar Massy e cel mai tare. Nu poate fi doborît. Grozav i-ar plăcea să te vadă crăpînd de foame.“

Domnul Van Wyk se depărtă și porni spre un cap fantomatic care ieșea de sub tendă, ca și cum ar fi stat la pîndă acolo.

— Secundul doarme? i se adresă el, calm, în limba malaieză.

— Nu. Sînt aici, la dispoziția dumneavoastră.

Peste o clipă Sterne își făcu apariția, umblînd pe chei cu pași de pisică.

— E atîta întuneric, încît n-aș fi crezut c-o să ieșiți în seara asta.

— Ce-i vacarmul ăsta îngrozitor? întrebă domnul Van Wyk, parcă pentru a da o explicație tremurului ce-l zgîlțîia.

— Jack, mecanicul-doi, s-a îmbătat. Așa i-e felul. Mîine după-amiază o să fie treaz, numai că domnul

Massy o să-și facă sînge rău, foindu-se de colo pînă colo pe punte. Ar fi mai bine să plecăm de-aici.

Și-i sugeră domnului Van Wyk o discuție „la conac”. Căuta de multă vreme un pretext ca să intre acolo, dar domnul Van Wyk refuză, nonșalant, se temea că n-ar fi, poate, prea prudent. Se mistuiră în umbra neagră, opacă, aruncată de unul dintre cei doi copaci falnici rămași la debarcader, lîngă fluviul larg, ce părea să țeasă într-o urzeală de fire aurii razele cîtorva stele mari, risipite ici-colo pe întinderea-i tăcută și curgătoare.

— Situația e, fără-ndoială, gravă, rosti domnul Van Wyk.

Aidoma unor strigoi, în veșmintele lor albe, nu-și puteau deosebi unul altuia trăsăturile, iar picioarele lor călcau fără zgomot pe pămîntul moale. Se auzea doar un fel de murmur. Domnul Sterne se simți măgulit de acest mod de a intra în subiect.

— Eram convins, domnule Van Wyk, că un *gentleman* ca dumneavoastră își va da seama numai-decît în ce poziție penibilă mă aflu.

— Da, desigur. E clar că omul nostru e foarte bolnav. Poate că n-o mai duce mult. El însuși e conștient — vorbesc, nu-i așa, unui om cu judecată — da, e conștient că picioarele nu-l mai țin.

— Picioarele ?! făcu Sterne, descumpănit.

Și adăugă, cu țîfnă :

— Puteți să le numiți și „picioare”, dacă vreți, dar eu, unul, aș dori să știu dacă are sau nu de gînd s-o șteargă fără gălăgie. Picioarele ! Bună glumă, zău !

— Păi, n-ai decît să te uiți cum merge, replică domnul Van Wyk pe un ton foarte calm și hotărît. Totuși, mă întreb dacă simțul datoriei nu te face să te îndepărtezi prea mult de adevăratul dumitale interes. În definitiv, și eu aș putea să te ajut. Doar știi cine sînt.

— Toată lumea din Strîmtori a auzit de dumneavoastră.

— Presupun că e un compliment, spuse domnul Van Wyk.

— Cîred și eu ! rîse celălalt, ca de-o glumă.

Cînd domnul Van Wyk îi atrase atenția că contractul de asociere va expira la capătul acestei călătorii, Sterne încuviință : știa asta. Pe bord nu se vorbea despre altceva, toată ziua. Cît despre Massy, nu era un secret pentru nimeni că era foarte necăjit din pricina acelor cazane uzate. Va trebui mai întîi să ia cu împrumut vreo două sute de lire, ca să-l poată plăti pe căpitan ; apoi, va trebui să-și ipotecheze vasul pentru a putea cumpăra niște cazane noi — admițînd că va găsi pe cineva dornic să-i dea cu împrumut. În cel mai bun caz, ar fi însemnat o pierdere de vreme, o întrerupere a afacerilor, o scădere a profitului pentru anul în curs — fără a mai pune la socoteală veșnica primejdie de a-i vedea pe nemți furîndu-i clientela. Se zvonea că Massy încercase deja să obțină un împrumut de la două firme. Nici una nu voise să aibă de-a face cu el. Vasul era prea vechi, iar omul prea cunoscut în acele locuri...

Sterne își sfîrși vorba clipind repede din ochi, dar bezna era prea adîncă pentru ca interlocutorul lui să observe ceva.

— Să presupunem că va obține, totuși, bani cu împrumut, rosti domnul Van Wyk, în șoaptă, dar cu hotărîre. Potrivit celor afirmate chiar de dumneata, mai mult ca sigur că va fi obligat să-l accepte în calitate de căpitan pe omul creditorului ce i-a dat ipoteca. Personal, știu că aş stipula precis această clauză, dac-aş avansa banii. Și de fapt, chiar am de gînd s-o fac. Mi-ar conveni în multe privințe. Îți dai seama ce-ar însemna asta în cazul de față ?

— Mulțumesc, domnule. Sînt sigur că n-ați putea găsi un om mai devotat intereselor dumneavoastră.

— Ei bine, vreau ca, în propriul meu interes, căpitanul Whalley să-și păstreze comanda pînă la termenul prevăzut în contract. Mă voi îmbarca probabil pe vas, ca să traversez Strîmtorile împreună cu voi. În acest caz, voi fi de față cînd se vor produce toate aceste schimbări, și voi fi astfel în măsură să mă ocup și de interesele *dumitale*.

— Domnule Van Wyk, nici nu-mi doresc altceva. Sînt nespus de...

— Contez, așadar, că treaba se va face fără nici o dificultate.

— Ei bine, domnule, riscul care știu că există nu poate fi evitat ; dar — și mă adresez dumneavoastră ca patron al meu — situația e mai puțin primejdioasă decît s-ar părea. Dacă mi-ar fi spus asta altcineva, n-aș fi crezut, dar am văzut cu ochii mei. Nu despre... picioarele căpitanului e vorba, nu, domnule ! Ele n-au nici pe dracu ! *Serang*-ul acela a fost bine dresat. S-a obișnuit să facă singur anumite lucruri, într-un fel remarcabil. Și dați-mi voie să vă spun, domnule, că bietul căpitan Whalley nu-i cîtuși de puțin nefolositor. Zău așa. Dați-mi voie să vă explic, domnule. Îl îmbărbătează pe maimuțoiul ăla de malaiez, care știe destul de bine ce are de făcut. Păi, de douăzeci și cinci de ani încoace o fi făcut destule carturi de căpitan pe vasele locale. Băștinașii ăștia, domnule, își fac treaba uimitor de bine, chiar și singuri, atîta vreme cît au în spatele lor cîte un alb.

Numai că albul acela trebuie să fie în stare să-ți țină-n frîu, iar căpitanul nostru este tocmai un astfel de om. Păi, domnule, mi ți l-a dresat așa de bine, încît acum nici nu prea mai trebuie să-i vorbească. L-am văzut într-o dimineată furtunoasă poruncindu-i maimuțoiului ăluia să scoată vasul din golful

Pangu¹ și să-l conducă printre insule. Iar maimuțoiul l-a condus de minune, domnule, chiar sub nasul căpitanului, și într-un fel atît de calm, încît n-ai fi putut spune care dintre ei doi conducea vasul. Iată în ce fel ar putea să mai fie folositor sărmanul nostru prieten, chiar dacă... dacă n-ar mai fi în stare să ridice un picior, domnule. Cu condiția ca *serang*-ul să nu miroasă ceva.

— Nu știe nimic.

— Firește că nu. E ceva peste puterea lui de înțelegere. Indigenii ăștia nu-s în stare să descopere ceva la noi, albi, domnule.

— Pari să fii un om isteț, spuse domnul Van Wyk cu o voce gîtuită, de parcă s-ar fi simțit rău.

— Veți vedea că-s un slujitor destul de destoinic, domnule.

Sterne se aștepta cel puțin la o strîngere de mînă, dar îl auzi deodată pe domnul Van Wyk spunînd: „Ce-i asta? E preferabil să nu fim văzuți împreună”, iar silueta lui albă, unduitoare, păru să se mistuie în bezna de sub bolta de crengi. Secundul rămase cu gura căscată. Da. Se auzea un zgomot de pași.

Ieși pe furiș din umbră. Hubloul luminat strălucă în depărtare. Imbătat de acest succes neașteptat, Sterne simțea că-i vîjje capul. Ce plăcut era să ai de-a face cu un *gentleman*!

— Se furișă pe bord; aveau ceva ciudat punțile astea pustii și fantomate, pe care răsunau ecurile unor izbituri și strigăte ce veneau de undeva, din pîntecul vasului, unde era și mai întuneric. Domnul Mast-y tuna și fulgera în fața ușii cabinei; înăuntrul acesteia, vocea de bețiv delira într-una, netulburată de larma izbiturilor.

¹ Pangu (sau Panguil), golf pe coasta de nord a insulei Mindanao (Filipine).

— Tacă-ți gura ! Stinge-ți lumina și culcă-te, porcule ! Mă auzi, animalule ?

Izbiturile. conteniră, și atunci vocea buimacă rosti pe un ton de oracol :

— A, Massy, da, e altceva, Massy pricepe...

— Cine-i acolo, la pupa ? Dumneata ești, Sterne ? Tot bînd atîta, ăsta o să facă o criză !

Silueta mecanicului-șef apărură, vagă și enormă, în colțul luminatorului sălii mașinilor.

— Mîine o să fie din nou apt pentru muncă. În locul dumneavoastră, domnule Massy, l-aș lăsa în pace.

Și Sterne se furișă în cabina lui. Ajuns acolo, trebui să se așeze numaidecît. Era amețit de fericire. Se lungi pe cușetă ca prin vis, copleșit de un sentiment de liniște adîncă, de bucurie calmă. Pe punte domnea o tăcere desăvîrșită.

Domnul Massy asculta, cu urechea lipită de ușa cabinei lui Jack, încercînd să-și explice răsuflarea adîncă și zgomotoasă pe care-o auzea. Beat-mort, celălalt adormise. Cheful se terminase ; liniștit în această privință, intră și el în cabină și-și scoase, cu mișcări încete, tunică veche de *tweed*. Era o haină cu multe buzunare, pe care obișnuia s-o poarte la orice oră din zi, căci îl treceau adesea fiori reci ; cînd simțea că-i e din nou cald, și-o scotea și o atîrna pe unde se nimerea. O vedeai bălăbănindu-se pe vreo cavilă¹, aruncată peste vreun tambur de vinci², ba chiar agățată pe clanțele ușilor altora. Nu era oare el proprietarul vasului ? Dar locul lui preferat era un belciug fixat pe un stîlp de lemn de pe puntea de comandă, aproape chiar lîngă habitacul. Avusese pe

¹ Piesă de lemn sau de metal, servind la legarea *fungilor* (parîme).

² Aparat compus dintr-un tambur orizontal învîrtit cu o manivelă, servind la tragerea unor parîme, lanțuri etc.

chestia asta, mai ales la-nceput, destule discuții cu căpitanul Whalley, care voia ca pe puntea de comandă să fie curat. Pe atunci, căpitanul îl intimidă. Dar de la o vreme îl putea sfida fără teamă pe asociatul său. Acesta părea să nu mai observe nimic. Cît despre marinarii malaiezi, spaima pe care le-o inspira ursuzul armator era așa de mare, încît nici unul dintre ei nu s-ar fi încumetat să se atingă de haina aceea, ori unde-ar fi fost azvîrlită.

Din cabina de-alături se auzi deodată o bufnitură atît de puternică, încît domnul Massy tresări și scăpă din mîină haina. Devotatul Jack adormise pesemne călare pe scaun, iar acum căzuse cu scaun cu tot, spărgînd, după cum părea să sugereze zgomotul, toate sticlele și paharele aflate acolo. După teribila bufnitură, se făcu liniște, ca și cum Jack și-ar fi găsit moartea. Domnul Massy își ținu răsufierea. În cele din urmă, un geamăt somnoros și chinuit se auzi de după peretele ce despărțea cele două cabine.

„Sper că-i prea beat ca să se mai trezească“, își spuse domnul Massy.

Dar auzi îndată un chicotit răutăcios, care-l duse la disperare. Începu să înjure cu jumătate de glas. Dobitocul ăla avea desigur să-l țină treaz toată noaptea. Ce soartă blestemată ! Ar fi vrut uneori să doarmă, ca să uite de toate necazurile. Din cabina de-alături nu se auzea nici o mișcare. Fără să facă, aparent, nici un efort pentru a se ridica, Jack continua să rîdă, în poziția în care căzuse ; apoi începu să vorbească, reluîndu-și monologul din punctul unde-l lăsase :

— Massy ! Țin la ticălosul ăsta împruțit. Ar vrea să-l vază pe bietul său Jack crăpînd de foame, dar uite unde s-a cocoțat dumnealui... Și, sughițînd, adăugă pe un ton superior : Halal așa armator ! Un loz, asta-ți dorești ? Ha, ha ! O să-ți dau eu lozuri, băiete ! Las' să se scufunde rabla asta de vas, și să

crape de foame vechiul prieten, nu-i nimic ! Massy nu greșește, nu ! E un geniu, omul ăsta. Așa se câștigă bani. Vasul și prietenul trebuie să piară.

„Dobitocul își pune la inimă”, își spuse Massy.

Și așteptă, ceva mai liniștit, să audă vreun semn care să-i arate că Jack a adormit la loc, dar rămase descumpănit la auzul unui hohot de râs ironic.

— Ai vrea să-l vezi ducându-se la fund ! A, diavol viclean ! Ai vrea să-l vezi scufundat, ai ? Cred și eu c-ai vrea, băiete : ducă-se dracului rabla asta, cu ne-cazuri cu tot, pentru ca tu să încasezi banii de asigurare și să-i întorci spatele vechiului tău prieten, ca un *gentleman* ce ești !

Fața lui Massy căpătase o expresie de liniște lugubră. Doar ochii lui mari și negri se rostogoleau neliniștiți. Dobitocul aiura. Și totuși, spunea adevărul. Da. Chiar în privința lozurilor. Totul era adevărat. Dar nu cumva începea iarăși ? Mai bine nu !...

Și totuși, dincolo de perete bețivanul acela plin de imaginație începu să zgâlțâie tăcerea de moarte ce se abătuse, după ultimele-i cuvinte, asupra vaporului cufundat în întuneric, lângă malul liniștit.

— Să nu cîrtească nimeni împotriva domnului George Massy ! Când o să se plictisească de atîta așteptare, o să se descotorosească de nava lui. Atenție ! La fund cu ea, cu prieten cu tot ! O să știe dumnealui cum...

Vocea șovăi, obosită, visătoare, pierdută, ca și cum s-ar fi stins într-un spațiu imens.

— O să găsească dumnealui un truc bun. Se pricepe, fiți pe pace !...

Era, pesemne, foarte beat, căci în cele din urmă îl podidi, ca prin farmec, un somn greu, iar ultimul lui cuvînt se prelungi într-un sforăit zgomotos, interminabil. Apoi, încetă și sforăitul, și totul redeveni tăcut.

Dar domnul Massy părea să se îndoiască acum de eficacitatea somnului ca remediu împotriva necazurilor ; sau poate că-și găsisese ușurarea de care-avea nevoie, în însăși liniștea unei meditații calme, capabile să trezească gânduri tonice despre noroc, despre bogăție, despre huzur, — capabilă, de asemenea, să aducă în fața ochilor formele imaginare ale oricărei dorinți împlinite ; căci, răsucindu-se și întinzându-și brațele peste marginea cușetei, rămase așa, cu picioarele pe haina-i preferată, și privind prin hublou afară, în noaptea ce învăluia fluviul. În răstimpuri, câte o pală de vînt îi atingea fața, ca o suflare rece, îmbibată de umezeala aceluia noian de ape. Nu vedea decît, ici — colo, câte un licăr ; și ar fi putut crede chiar că doarme, căci i se năzări deodată că vede, fără nici o legătură cu vreun vis, un șir de cifre uriașe, parcă scrise cu foc — 3. 0. 7. 1. 2. — alcătuiind un număr asemănător aceloră ce se văd pe-un bilet de loterie. Apoi, dintr-o dată, hubloul încetă să mai fie negru ; devenind cenușiu, încadra acum un mal plin de case cu acoperișuri de paie, cu pereți de rogojini și de bambus, cu coame din lemn de tek sculptat. Șiruri de locuințe așezate pe piloți deși ca o pădure străjuiau malul oțelii al fluviului liniștit și doldora de apă, la ora fluxului. La Batu Beru mijeia de ziuă.

Domnul Massy se scutură, își îmbracă tunica de *tweed* și, cu un tremur nervos, ca în urma unui șoc puternic, își notă pe o hîrtie numărul. Era un semn prevestitor prețios, aducător de noroc. Da, dar pentru a alerga după noroc, era nevoie de bani, de bani-peșin.

Ieși pe punte și se pregăti să coboare în sala mașinilor. Erau de făcut o mulțime de treburi mărunte, iar Jack zăcea beat-mort pe podeaua cabinei sale, care, pe deasupra mai era și zăvorâtă pe dinăuntru. Gîndul că va trebui să muncească îl făcu să freamete

pe Massy. Da, dar dacă vrei să nu mai muncești, trebuie mai întâi să faci rost de mulți bani. Un vapor nu te poate salva. Adevărat, perfect adevărat. Oboșise să tot aștepte vreo șansă de a scăpa în sfârșit de vasul acesta, care ajunsese pacostea vieții sale.

XIV

Vibrația gravă, interminabilă a sirenei vaporului îl făcu să se-nfioare pe domnul Van Wyk ca la auzul unui sunet insuportabil. Era pe la-nceputul după-amiezii, iar „Sofala” pleca din Batu Beru spre Pangu, următoarea escală. Escortat de câteva bărci, vaporul făcu volta ¹ și porni în largul fluviului, încetînd să mai fie văzut din *bungalow*-ul domnului Van Wyk.

De data aceasta olandezul nu se dusesese să asiste la plecarea vaporului. De obicei, cobora la débarcader, schimba câteva cuvinte cu cei de pe puntea de comandă în timp ce parîmele erau desfăcute, și-i făcea semn cu mîna căpitanului Whalley, în ultimul moment. Astăzi nu mersese nici măcar pînă la balustrada verandei. „Chiar dacă m-aș fi dus, tot nu m-ar fi văzut, își spunea. Mă întreb dacă a zărit măcar casa.” Iar gîndul acesta îl făcea să se simtă parcă și mai singur decît se simțise în toți acești ani. Cîți erau ? Șase, sau șapte ? Șapte. O veșnicie.

Se așeză pe verandă, cu o carte închisă pe genunchi și începu să reflecteze la singurătatea lui, ca și cum orbirea căpitanului Whalley i-ar fi deschis ochii asupra propriei sale infirmități. Sînt pe lume tot felul de suferințe și necazuri, și nu există loc unde omul să se poată ascunde de ele. Domnului Van Wyk

¹ Manevră de întoarcere a unui vas, schimbarea de direcție.

i-era rușine că, vreme de șase ani, se comportase ca un băiețuș țișnos.

Urmărea în gînd drumul „Sofalei“. Sub presiunea momentului, se lăsase călăuzit de instinct, ocupîndu-se de ceea ce i se păruse mai urgent. Dar ce altceva ar fi putut face ? Mai tîrziu, va vedea. I se părea necesar să iasă din nou în lume, cel puțin pentru un timp. Avea bani — putea aranja ceva ; nu-și va cruța nici timpul, nici eforturile — va renunța chiar la singurătatea lui. Acum, apăsător de această singurătate, îl revedea parcă pe căpitanul Whalley, șezînd în fața lui, cu mîna streasîină la ochi — imaginea unui om dezamăgit în credința lui și ajuns dincolo de binele și răul pe care-l pot săvîrși oamenii.

Domnul Van Wyk însoți în gînd vasul „Sofala“ în josul fluviului, care șerpuia printre malurile păduroase, străjuite de copaci falnici ca niște contraforturi, apoi printre mangotieri, pînă ce ajungea la bara de nisip. Vasul o străbătea lesne pe lumină, fiind pilotat, ca din întîmplare, de domnul Sterne, care-și luase cartul dintre orele patru și șase, și care coborîse apoi în cabina lui, ca să-și savureze din plin bucuria de a fi, virtual, în slujba unui bogătaș ca domnul Van Wyk. Avea sentimentul că, de-aici înainte, nimic nu-i mai putea sta în cale. Și încerca senzația copleșitoare că, în sfîrșit, „s-a ajuns“.

În cartul dintre orele șase și opt *serang*-ul conduse de unul singur vasul. Acesta avea acum drum liber, pînă pe la orele trei dimineața, cînd se apropie de arhipelagul Pangu. La opt, domnul Sterne veni, foarte vesel, să facă din nou de cart, pînă la miezul nopții. La zece, fredona și cînta în surdină pe puntea de comandă. Cam în aceeași clipă gîndul domnului Van Wyk abandonează vasul : olandezul adormise în sfîrșit.

Massy, blocînd scara ce cobora spre sala mașinilor, își îmbracă repede tunică de *tweed*, cu o mutră furioasă, în vreme ce Jack îl privea mahmur.

— Iată-te în sfîrșit ! Bețivule ! Ei bine, ce ai de spus ?

Massy se ocupase personal de mașini. O furie năprasnică îi întuneca mintea, — era furios pe vas, pe vicisitudinile vieții, pe oameni, fiindcă erau înșelători din fire, și pe sine însuși, fiindcă inima îi bătea prea tare.

Drept răspuns, auzi un bombănit ininteligibil.

— Cum ? Nu ești în stare să deschizi gura ? Cînd ești beat știi să faci destulă gălăgie cu aiurelile tale idioate. Ce-ți vine să-i înjuri pe oameni în felul ăsta, bețivan bătrîn și nevolnic ce ești ?

— E fără voia mea. Nu-mi mai amintesc nimic din ce-am spus. N-ai decît să nu asculți.

— Ai îndrăzneala să-mi vorbești astfel ? De ce-o tot ții așa, într-o beție ?

— Nu mă-ntreba. Sînt sătul pînă-n gît de cazanele astea afurisite — și matale ai fi la fel. Sînt sătul de viață.

— Atunci, mai bine-ai crăpa. Mi-e scîrbă de tine. Nu-ți mai amintești ce scandal ai făcut noaptea trecută ? Pilangiu bătrîn !

— Nu, nu-mi amintesc. Nici nu vreau. Băutura-i băătură.

— Mă întreb ce mă reține să te dau afară-n brînci. De ce-ai venit aici ?

— Ca să te-nlocuiesc. Ai stat destul aici, George.

— Nu mă mai Georgi, bețivan ticălos ! Dacă ar fi să mor mîine, ai crăpa de foame. Nu uita asta. Spune-mi : „domnule Massy“.

— Domnule Massy, repetă celălalt, proteste.

Cu părul vîlvoi, cu ochii injectați, îmbrăcat cu-o cămașă înnegrită de tutun și de funingine, cu niște

pantaloni slinoși, și niște sandale rupte trase peste picioarele-i goale, Jack se repezi pe scară cu capul în jos, de îndată ce Massy îi făcu loc să treacă.

Mecanicul-șef aruncă o privire în jur. Puntea era pustie, pînă la pupa. De data asta, toți pasagerii indigeni debarcaseră la Batu Beru, iar alții nu se urcaseră acolo. Cadranul *loch*-ului zbîrnîia periodic la pupa vasului, cufundată în beznă. Pe mare domnea un calm plat, iar sub cerul noros, în aerul neclintit, încins și înmiresmat de alge, care părea să se lipească de carena-i zveltă, vasul luneca lin, pe o apă netedă și cenușie, ca și cum s-ar fi deplasat printr-un spațiu vid. Domnul Massy își lovi fruntea cu palma, se clătină puțin și se agăță de un tachel¹ de la poalele cartargului.

— O să-mi pierd mințile! murmură el, traversînd puntea cu pași șovăitori.

Jos, în sala mașinilor, o lopată rîcii printre cărbuni, apoi porțița unui cazan se trînti cu zgomot. Pe puntea de comandă Sterne începu să fredoneze o nouă melodie.

Întins în cușeta lui, treaz și îmbrăcat, căpitanul Whalley auzi deschizîndu-se ușa cabinei sale. Rămase nemișcat, dintr-o prudență chinuitoare, așteptînd să recunoască vocea intrusului.

Un felinar lumina zugrăveala albă, tapetul roșu, ciubucele cafenii de mahon lustruit. Cufărul alb, de lemn, așezat sub cușetă, rămăsese închis de trei ani încoace, ca și cum căpitanul Whalley ar fi fost convins că, după vînzarea „Fecioarei“, nu mai putea găsi nicăieri pe pămînt un refugiu pentru sentimentele lui. Mîinile i se odihneau pe genunchi; privit dinspre ușă, frumosu-i cap, cu sprîncenele mari, înfățișa un profil crispat. Glasul așteptat se făcu în sfîrșit auzit:

¹ Suport fixat pe punte, pentru legarea unor parîme.

— Te întreb, aşadar, încă o dată. Cum să te consider ?

Aha ! Massy ! Din nou. Îşi simţi inima zdrobită de oboseală, iar ghimpele ruşinii îl împunse mai dureros decît putea să suporte fără să urle.

— Ei ? Se cuvine să te mai consider „asociatul” meu ?

— Nici nu ştii ce anume ceri.

— Ştiu ce vreau...

Massy intră în cabină, închizînd uşa.

— ...Şi am de gînd să mai fac o încercare cu dumneata.

Vorbea pe un ton pe jumătate rugător, pe jumătate ameninţător.

— Fiindcă e inutil să-mi spui că eşti sărac. E adevărat că nu cheltuieşti nimic pentru nevoile dumitale, dar asta se cheamă altfel. Îţi închipui că vei storce de la mine tot ceea ce crezi că ţi se cuvine pentru trei ani, şi că-o să te las să pleci fără să-ţi spun ce părere am despre dumneata. Îţi închipui că ţi-aş fi suportat fasoanele dac-aş fi ştiut că nu dispui decît de cinci sute de lire pe lumea asta ? Ar fi trebuit să mi-o spui din capul locului.

— Poate că da, răspunse căpitanul Whalley, aplecîndu-şi capul. Şi totuşi, banii mei te-au salvat...

Massy rîse dispreţuitor.

— Ți-am mai spus-o de multe ori, adăugă bătrînul.

— Iar eu nu te mai cred. Cînd mă gîndesc cum te-am lăsat s-o faci pe stăpînul, aici, pe vasul meu ! Ții minte cum mă bruftului ai din pricina hainei mele, cînd o găseai pe puntea *dumitale* ? Auzi dumneata ! Îi stătea în drum ! Pe puntea *lui* ! „Nu accept asta, şi nu înţeleg să fac asta”. Ce om cîstit !... Uite-aşa îmi vorbeai. Iar acum, adevărul iese la iveală. „Sînt sărac şi nu pot. N-am altă avere pe lume decît aceste cinci sute de lire”.

Massy îl privea țintă pe căpitanul Whalley, a cărui siluetă încremenită părea o piedică de netrecut. Fața i se adumbri.

— Ești un om fără inimă.

— Destul ! rosti căpitanul Whalley, întorcându-se spre el. Nu vei obține nimic de la mine, pentru că nu mai dispun de nimic.

— Asta să i-o spui lui mutu' !

Și domnul Massy îl mai privi o dată peste umăr, înainte de-a ieși. Apoi ușa se închise, și căpitanul Whalley rămase singur, la fel de nemișcat ca și pînă-atunci. Nu mai poseda nimic, pînă și trecutul lui plin de glorie, de adevăr, de îndreptățită mîndrie, dispăruse. Întreaga lui viață nepătată se prăbușise în neant. Își luase rămas bun de la ea, pentru totdeauna. Dar avea de gînd să salveze ceea ce-i aparținea ei, fiicei lui. Doar un pumn de bani. Îi va înmîna personal acest ultim dar al unui om care trăise prea îndelung. Un imens și violent impuls, pasiunea însăși a paternității, aprinse într-însul dorința de a-i vedea fața, dorință ațîțată de vigoarea nestinsă a vieții lui mizerabile.

Traversînd puntea, Massy merse drept spre cabina lui, aprinse o lumină și căută hîrtiuța cu numărul pe care-l văzuse în vîs și ale cărui cifre declanșaseră în sufletul lui năvala unei alte pasiuni. Trebuia neapărat să ia parte la tragere. Numărul acela avea o semnificație, de bună seamă. Dar la ce expedient să recurgă pentru a participa la tragere ?

— Zgîrcit blestemat ! mormăi el.

Domnul Sterne n-ar fi putut să-i dezvăluie nimic nou în legătură cu asociatul său, dar în schimb el, Massy, l-ar fi putut învăța pe domnul Sterne că se poate profita de nenorocirea unui om și altminteri decît concediindu-l și obținînd, astfel, amînarea cu un an a plății unei datorii grele. Mult mai avantajos

era să păstrezi taina nenorocirii acelui om și să-l silești să rămână. Dacă omul ar fi lipsit de mijloace, ar fi dornic să rămână în slujbă, ceea ce ar rezolva problema rambursării banilor investiți de el. Massy nu știa precis cât de gravă era infirmitatea căpitanului Whalley; dar dacă s-ar fi întâmplat ca vasul să eșueze pe undeva, o dată pentru totdeauna, n-ar fi fost din vina armatorului, nu-i așa? Acesta nu era obligat să știe că ceva era în neregulă. De altfel, nimeni n-ar ridica o asemenea problemă, iar vasul era asigurată în întregime. Fusese destul de prevăzător ca să achite primele de asigurare, călcându-și pe inimă. Mai mult încă, nu putea crede că Whalley era atât de sărac, încât să nu fi avut ceva bani puși deoparte. Dacă el, Massy, ar fi putut pune mîna pe acci bani, ar fi plătit cu ei cazanele, și totul ar fi continuat la fel ca înainte. Iar dacă, în cele din urmă, vaporul s-ar fi dus la fund, cu atât mai bine. Massy îl ura; ura grijile care-i abăteau mintea de la șansele de a face avere. Dorea să-l știe în fundul mării, și să-și simtă în buzunar banii pe care i-ar fi căpătat pentru asigurare. Ieșise din cabina căpitanului Whalley, descumpănit, înglobînd în aceeași ură vasul cu cazanele uzate și omul cu ochii întunecați.

Conduita oamenilor fiind îndeobște supusă sugestii-
lor venite din afară, Massy ar fi ajuns, chiar fără trîncăneala de betiv a lui Jack, să termine o dată cu bătrînul acela mizerabil, care nu voia nici să-l ajute, nici să rămînă, nici să ducă la pierzanie vasul. Ar fi vrut să-l dea afară pe tîlhar! Dar se stăpîni. Avea tot timpul — putea să-l dea afară cînd i-ar fi venit lui la-ndemînă. O idee nouă și înfricoșătoare îi trecu prin minte. Nu era, oare, în stare s-o pună în aplicare? „O să găsească el un truc bun, ca să se descoto-rosească de vas“, așa spusese bruta aia de Jack, în delirul lui. Ei bine, Jack nu greșea prea mult. Lui

Massy îi venise în minte un truc foarte abil. Da, dar cu ce riscuri ?

Se simți copleșit de-un sentiment de mândrie — mândria omului care se ridică deasupra prejudecăților vulgare ; inima începu să-i bată mai repede, iar gura i se uscă. Nu oricine ar fi avut îndrăzneala asta ; el, însă, era Massy, și era în stare s-o facă.

Pe punte răsunară șase bătăi de clopot. Orele unsprezece ! Bău un pahar de apă și se așeză ca să se liniștească. Peste vreo zece minute, scoase din cutărul lui un mic felinar orb și-l aprinse.

Aproape chiar în fața cabinei lui, dincolo de coridorul strîmt de sub puntea de comandă, se afla, în structura de fier care acoperea compartimentul cazanelor, o magazie cu pereții căptușiți, ca și plafonul și podeaua, cu plăci de fier, din pricina căldurii dedesubt. Erau aruncate acolo tot felul de deșeuri ; într-un colț, se înălța un maldăr de fiare vechi ; o mulțime de bidoane goale și de saci cu cîlți ; un morman de mangal ; o forjă de punte, rămășițele unui coteț de găini, cîteva învelitori zdrențuite ale unor vinciuri, niște felinare ciobite, precum și o pălărie neagră de pîslă, al cărei posesor (fost secund pe „Sofala“, mort de mult de friguri pe coasta Braziliei) o azvîrlise în spatele unei țevi de aramă sparte, aruncate cine știe cînd din sala mașinilor. O beznă de nepătruns domnea în acest Capernaum¹ de obiecte părăsite. O rază de lumină căzu pieziș din lanterna domnului Massy peste această harababură.

Nu-și încheiase nasturii de la haină ; trăgînd zăvorul ușii (nu exista altă intrare), se ghemui în fața mormanului de fiare vechi și începu să-și umple buzunarele. Și le umplea cu băgare de seamă, ca și cum piulițele ruginite, buloanele sparte, inelele de lanț

¹ Localitate biblică (din Galileea). La figurat, loc unde sînt îngrămădite în neorînduială numeroase obiecte.

ar fi fost niște lingouri de aur, pe care-ar fi avut șansa unică de a le lua cu el. Își burduși buzunarele laterale, pe cel de la piept și pe cele interioare. Cerceta cu luare-aminte fiecare piesă. Pe unele, le arunca.

Mîinile lui zorite stîrneau un norișor de pulbere de rugină. Domnul Massy cunoștea oarecum baza științifică a trucului său. Cel mai bun mijloc pentru a face să devieze acul magnetic al busolei unui vas, este fierul ; mai multe bucățele de fier vîrîte în buzunarele unei haine au un efect mai puternic decît cîteva piese mari, deoarece în felul acesta se obține o suprafață mai întinsă pentru aceeași greutate, iar suprafața e hotărîtoare.

Massy se furișă repede afară — din numai doi pași — iar cînd ajunse în cabina lui observă că mîinile i-erău roșii de rugină. Rămase tulburat, ca și cum le-ar fi văzut mînjite de sînge. Se privi în grabă : și pantalonii i-erău pătați ! Își frecă de pulpe palmele pline de rugină.

În graba lui, își rupse nasturele de la brîu ; apoi își perie haina și-și spală mîinile. Cînd i se păru că aerul de vinovăție îl părăsise, se așeză și rămase în așteptare.

Încărcat cu toată fierăria asta, se ținea țeapăn în fotoliu. Pe fiecare coapsă îi atîrna cîte o povară grea ; la fiecare respirație bucățile de fier din buzunare îi intrau în coaste, iar umerii i-erău parcă trași în jos de greutate. Așezat acolo nemișcat, avea un aer posac, iar fața lui galbenă, cu ochii ficși, negri, avea o expresie tristă și resemnată.

Cînd auzi opt bătăi de clopot deasupra capului, se ridică și dădu să iasă. Mișcările lui păreau fără țintă ; buza de jos i se lăsase puțin, iar ochii lui, cărora uriașa încordare le răpise orice lucire de inteligență, rătăceau năuci prin cabină.

La ultima bătaie de clopot, *serang*-ul păși fără zgomot pe puntea de comandă, ca să-l schimbe pe secund. Sterne era din cale-afară de bine dispus, de cînd nu mai avea ce să-și dorească.

— Ai ochii larg deschiși, *serang*? E-o beznă s-o tai cu cuțitul. O să-astept pînă te-obișnuiești cu bezna asta.

Bătrînul malaiez bombăni ceva, își ridică ochii oboșiți, se trase încet spre lumina habitaculului și, încrucișîndu-și mîinile la spate, își aținti privirea asupra rozei vînturilor.

— Va trebui să fii foarte atent, pe la trei și jumătate o să zărești uscatul. Se vede, totuși, destul de bine. Ai trecut pe la comandant venind înapoi, așa-i? Știe cît e ceasul? Bine, atunci mă duc.

La piciorul scării, se dădu la o parte ca să-i facă loc căpitanului Whalley. Îl privi cum urcă scara cu un pas egal și sigur, și rămase gînditor o clipă. „Ce ciudat. își spunea, nu poți ști niciodată dacă omul ăsta te-a văzut sau nu. De data asta, ar fi putut chiar să m-audă cum răsufli“.

Da, în fond era un om admirabil. Se zicea că pe vremuri fusese celebru. Tot ce se poate, își spuse domnul Sterne. Și conchise, cu seninătate, că, probabil, căpitanul Whalley îi vedea mai mult sau mai puțin pe oameni — bunăoară, pe el însuși, adineaori — dar, neputîndu-i recunoaște cu certitudine, păstra această tăcere ursuză, de teamă să nu se dea în vileag. Domnul Sterne era foarte perspicace.

Această necesitate de fiecă moment îl făcea pe căpitanul Whalley să se simtă umilit pînă-n adîncul inimii de masca lui falsă. Recursese la ea împins de dragostea-i paternă, de incredulitatea lui, de o nețăr-murită încredere într-o dreptate divină împărțită oamenilor potrivit simțămîntelor pe care le nutreau pe-acest pămînt. Voia să-i dăruiască sărmanci sale

Ivy câștigul încă unei luni de lucru ; poate că infirmitatea lui era trecătoare. De bună seamă că Dumnezeu nu-i va lipsi copila de ajutorul pe care i-l putea da, aruncându-l pe tatăl ei, gol-goluț, într-o noapte fără sfârșit. Se agăța de orice speranță ; iar când evidența nenorocirii sale era mai puternică decât speranța, se silea să nu creadă în această evidență.

Dar în zadar. În acest univers din ce în ce mai întunecat, ideile lui căpătau o limpezime sinistră. În momentele de iluminare pe care i le prilejuia suferința, vedea viața, oamenii, lucrurile, întreg pământul, cu povara Creațiunii, așa cum refuzase să le vadă mai înainte.

Uneori era cuprins subit de amețală și copleșit de groază ; atunci, îi apărea în față chipul fetei lui. Nici pe ea n-o văzuse vreodată cu atîta limpezime. Era, oare, cu puțință să ajungă cîndva să nu mai fie în stare să facă ceva pentru ea ? Nimic ? Nici măcar s-o vadă ? Niciodată ? !

De ce ? Prea mare pedeapsă pentru un pic de trufie, pentru un dram de înfumurare. Ajunsese să se agățe de înșelătoria lui, cu hotărîrea aprigă de a o duce pînă la capăt, ca să păstreze intactă averea fiică-si, și ca s-o privească pe aceasta încă o dată cu ochii lui. După aceea — ce-o să se-ntîmple ? Ideea sinuciderii îl revolta, îi contraria robustețea bărbătească. Se rugase să moară, pînă i se uscaseră gîtlejul. Se rugase toată viața, în fiecare zi, pentru pîinea cea de toate zilele și pentru a nu fi dus în ispită, — se rugase cu o smerenie copilăroasă. Dar au oare cuvintele vreo noimă ? De unde vine oare darul vorbirii ? Bătăile puternice ale inimii îi răsunau în cap, gata-gata parcă să-i sfarme creierul.

Se așeză greoi în jilțul de pe punte, pentru a-și începe simulacrul de cart. Noaptea era întunecoasă. De la o vreme, toate nopțile erau întunecoase.

— *Serang*, spuse el, cu jumătate de glas.

— Da, *tuan*. Sînt aici.

— Sînt nori pe cer ?

— Sînt, *tuan*.

— Mîna vasul drept înainte. Spre Nord.

— Spre Nord mergem, *tuan*.

Serang-ul se trase brusc înapoi. Căpitanul Whalley recunoscuse pașii lui Massy pe puntea de comandă.

Mecanicul-șef merse spre babord și se întoarse, trecînd de cîteva ori prin spatele jilțului. Căpitanul Whalley avu impresia că pașii lui Massy erau neobișnuit de precauți. Prezența acestui om îi provoca totdeauna o recrudescență a suferinței morale. Nu era nicidecum vorba de remușcare. La urma urmei, nu-i făcuse nefericitului ăluia decît bine. Individul îi inspira și un sentiment de alarmă — obligația de a fi mai atent.

Massy se opri și-i spuse :

— Așadar, stăruie să mă părăsești ?

— Trebuie, neapărat.

— Dar n-ai putea măcar să-mi lași banii încă vreo cîtiva ani ?

— Imposibil.

— Nu mi-i poți încredința fără să-i ții sub propriul dumitale control, nu-i așa ?

Căpitanul Whalley rămase tăcut. Massy oftă adînc peste spătarul jilțului.

— Banii ăia m-ar putea salva, spuse el cu tremur în glas.

— Te-am salvat o dată.

Mecanicul-șef își scoase haina cu băgare de seamă și dibui belciugul de aramă înșurubat în stîlpul de lemn. În acest scop, se proțăpi chiar în fața habitaculului, ascunzînd astfel în întregime roza vînturilor de omul de la timonă.

— *Tuan!* murmură acesta în cele din urmă, pentru a-i indica albului că-l împiedica să cîrmească vasul.

Domnul Massy își atinsese scopul. Haina lui atîrna de belciug, la vreo șase centimetri de habitacul. Nu apucă bine să se depărteze, că timonierul, un malaiez din Sumatra, un om între două vîrste, ciupit de vărsat și aproape la fel de tuciuriu ca un negru, observă cu uimire că, în acest scurt răstimp, „Sofala” se abătuse mult de la drumul ei, deși marea era liniștită și nu sufla nici o adiere. Niciodată n-o mai văzuse deviind în felul acesta. Bombănind de uimire, răsuți în grabă timona ca să readucă vasul spre Nord, pe ruta lui. Scîrțîitul lanțurilor cîrmei și reproșurile șoptite ale *serang*-ului care venise lîngă timonier, stîrniră o ușoară agitație, ce-i atrase atenția căpitanului Whalley.

— Fii mai atent, rosti el, neliniștit.

Apoi, pe puntea de comandă se așternu din nou liniștea obișnuită. Domnul Massy dispăruse.

Dar fierăria din buzunarele hainei își făcuse efectul, iar „Sofala”, îndreptîndu-se aparent spre Nord, conform indicațiilor busolei detracate prin acest truc simplu, nu mai urma ruta sigură ce ducea spre golful Pangu.

Șuieratul apei despicate de etravă, hurelul mașinilor, toate zgomotele vieții sale loiale și laborioase, continuau fără întrerupere în adîncă tăcere a mării, ce se îngemăna cu stratul încremenit al norilor de pe cer. O pace dulce, vastă cît universul, părea să însoțească vasul, învăluindu-l tandru într-o supremă îmbrățișare. Domnul Massy își spusese că nu putea fi noapte mai prielnică pentru un naufragiu premeditat.

Vasul va eșua pe unul din recifurile de la est de Pangu (cu o gaură în fund), iar el va aștepta să se facă ziuă și, lansînd bărcile pe mare, va ajunge în aceeași seară în golful Pangu. Asta era tot. De îndată

ce vasul se va lovi de recif, el se va precipita pe puntea de comandă, va apuca haina (nu-l va vedea nimeni, pe întuneric) și o va deserta peste bord, sau chiar o va azvîrli în mare. Era doar un detaliu. Cine-ar fi putut să ghicească ? Haina fusese văzută de sute de ori atîrnată acolo. Totuși, cînd Massy se așeză pe treapta de jos a scării dinspre puntea de comandă, genunchii îi cam tremurau. Partea cea mai grea era așteptarea. Uneori începea să gîfîie ca și cum ar fi alergat, apoi răsuflea adînc, cu sentimentul că era stăpîn pe soartă. Din cînd în cînd auzea deasupra lui tîrșitul tălpilor goale ale *serang*-ului ; voci joase schimbau cîteva vorbe, apoi erau învăluite de tăcere...

— Dă-mi de știre de îndată ce zărești uscatul, *serang*.

— Da, *tuan*. Încă nu se vede.

— Așa e, încă nu, încuviință căpitanul Whalley.

„Sofala“ fusese prietenul său cel mai bun în anii declinului. Îi trimisese fiică-si toți banii cîștigați pe, și prin acest vas. Gîndurile lui zăboviră asupra numelui fetei. De cîte ori stătuse de vorbă cu nevastă-sa, deasupra pătucului fetei, în marea cabină de la pupa „Condor“-ului ! Fata o să crească, o să se mărite, dar o să-și iubească mereu părinții, care-au să trăiască lîngă ea, bucurîndu-se de fericirea ei — și așa mai departe, la nesfîrșit. Ei bine, nevastă-sa murise, iar el îi dăruise fetei tot ce-i stătuse în putință să-i dea ; acum ar fi vrut să vină lîngă ea, s-o vadă, să-i mai zărească o dată fața, să trăiască în preajma vocii ei, care i-ar face suportabil mormîntul întunecos în care era îngropat de viu. Fusese prea multă vreme văduvit de iubire. Își imagina tandrețea ei.

Serang-ul privea drept în față, aruncînd din cînd în cînd o ocheadă spre jîlt. Părea agitat.

Deodată se precipită spre căpitanul Whalley :

— *Tuan*, vezi uscatul ?

Vocea alarmată îl făcu pe căpitanul Whalley să sară în picioare. El, să vadă ? La această întrebare, blestemul orbirii i se păru de-o sută de ori mai apăsător.

— Cît e ceasul ? exclamă el.

— Trei și jumătate, *tuan*.

— Ne apropiem. *Trebuie* să vezi uscatul. Uită-te, îți spun, uită-te !

Larma neașteptată a acestei conversații îl făcu pe domnul Massy să se trezească din somnul ce-l toropise în timp ce ședea pe treapta de jos a scării. „Ce cauți aici ?” se întreabă el, și simți că i se moaie picioarele. Una este să arunci sămînța unui accident, și alta să vezi monstruosul fruct atîrnînd deasupra capului tău, gata-gata să cadă, la zgomotul unor glasuri neliniștite. „Nu-i nici o primejdie”, murmură el, ca să se liniștească.

Oroarea incertitudinii, jalnica neîncredere în oameni și-n lucruri, în pămîntul însuși, — pusese răstăpînire pe căpitanul Whalley. Făcuse această cursă de treizeci și șase de ori, cu aceeași busolă : dacă exista ceva sigur pe lumea asta, era tocmai precizia absolută, infailibilă a busolei. Atunci, ce se-ntîmplase oare ? Mințea cumva *serang*-ul ? De ce să mintă ? De ce ? Nu cumva orbea și el ?

— E ceață ? Uită-te în jos, la apă. Uită-te în jos, îți spun !

— Nu-i nici o ceață, *tuan*. Uită-te și dumneata !

Căpitanul Whalley își stăpîni cu greu tremurul brațelor și picioarelor. Să oprească numaidecît mașinile și să se dea bătut ? Un vînt de nehotărîre sîrnea în mintea lui tot felul de gînduri bizare. Neprevăzutul venise, iar el nu era în stare să-i facă față. În aceste momente de inexprimabilă spaimă, văzu în gînd chipul fiică-si — chipul unei fetișcane. Iluzia avea o forță uimitoare. Nu, nu trebuia să se

dea bătut după ce mersese atât de departe, de dragul ei.

— Ai ținut drumul? Ești sigur? Spune-mi adevărul!

— Da, *tuan*. Vasul e pe drumul lui. Uită-te și dumneata!

Căpitanul Whalley se îndreptă spre habitacul, care pentru el nu era decît o pată de lumină într-un noian de umbre informe. Lipindu-și fața de geamul de sticlă, izbutise chiar în ultima vreme...

Aplecat astfel, își întinse instinctiv brațul spre locul unde știa că era un stîlp, ca să se rezeme de el. Mîna lui atinse ceva care nu era lemn, ci stofă. Adăugîndu-se greutatea obiectului, ușoara atingere făcu să se rupă belciugul, iar haina domnului Massy căzu pe punte cu o bufnitură însoțită de un zornăit prelung.

— Ce-i asta?

Căpitanul Whalley se lăsa în genunchi, dibuind cu mîinile întinse în gestul clasic al orbilor. Tremurau, aceste mîini, care încercau să descopere adevărul. Și-l descoperiră: fier lîngă busolă! Direcția era greșită. Cineva căuta să-l împotmolească vasul. Vasul lui! A, nu! Asta nu!

— Repede, oprește-l! răcnî el cu o voce care nu mai era a lui.

Și începu să alerge el însuși, cu mîinile întinse — un orb — iar în timp ce bătăile gongului răsunau de-a lungul și de-a latul vasului, acesta păru să intre drept în coasta unui munte.

Apele erau în reflux de-a lungul coastei nordice a strîmtorii. Domnul Massy nu se gîndise la asta. În loc să eșueze pe o jumătate din lungimea lui, vasul „Sofala” se izbi de muchea stîncioasă a unui recif care ar fi fost acoperit de apă în timpul fluxului. Din această pricină, izbitura fu cumplită. Toți cei

care stăteau în picioare pe bord fură azvîrliți cu capul în jos ; grementul se cutremură, cu un vuiet ce răsună pînă-n mărul catargului.¹ Toate luminile se stinseră ; mai multe ghiuri², rupîndu-se, se izbiră de coș ; se auziră trosnete, pîrîituri, scrișnete de cabluri rupte ; felinarul din vîrfurile arboretului zbură peste prova, și toate ușile ce dădeau spre punte începură să se trîntească, cu zgomot. După prima ciocnire, vasul se opinti și se izbi încă o dată, în același loc, întocmai ca un berbec. Asta desăvîrși dezastrul : coșul, cu toate ghiurile rupte, se năruî cu un bubuit ca de tunet, sfărîmînd în bucățele timona, zdrobind stîlpul tendelor, făcînd zob puțurile de ancoră și umplînd puntea de comandă cu un morman de așchii.

Căpitanul Whalley se ridică anevoie, vîrît pînă la genunchi în sfărîmături, însîngerat, sfîșiat, recunoscînd mai ales după zgomot natura primejdiei din care abia scăpase cu viață, și ținînd în mîini haina domnului Massy.

Între timp Sterne (care fusese azvîrlit de șoc din cușeta lui) încercase să tragă vasul înapoi. Mașinile făcuseră cîteva rotații, apoi cineva strigase :

— Ieși din camera aia blestemată, Jack !

Și mașinile se opriseră. Dar vasul se desprinsese de lîngă recif, și stătea nemișcat, sub un nor des de aburi, care, ieșind prin țevile sparte de pe punte, se pierdeau în noapte, aidoma unor fuioare de fum. În ciuda faptului că dezastrul venise pe neașteptate, nu se auzea nici un strigăt, de parcă însăși violența izbitorii i-ar fi amuțit pe oamenii ce se bălăbăneau, ici-colo, pe punți. Vocea *serang*-ului rosti deslușit, peste șoaptele învălmășite ale celorlalți :

¹ Piesă de lemn fixată în vîrfurile catargului.

² Ghiu — suport de lemn fixat aproape de baza catargului, și servind la legarea marginii de jos a veleii.

— Nu-i fund.

Aruncase sonda în apă.

Domnul Sterne strigă atunci, cu un glas pițigăiat :

— Unde naiba am nimerit ? Unde sîntem ?

Căpitanul Whalley răspunse, calm, cu vocea lui de bas :

— Printre recifurile dinspre răsărit.

— Sînteți sigur, domnule căpitan ? Atunci, n-o să mai iasă niciodată de-aici.

— O să se ducă la fund, peste cinci minute. La bărci, Sterne ! Pe-o mare calmă ca asta, chiar și-o singură barcă va fi de ajuns ca să vă salvați cu toții.

Fochiștii chinezi dădură buzna spre bărcile de la babord. Nimeni nu încercă să-i oprească. Malaiezii, după un moment de zăpăceală, se liniștiră, iar domnul Sterne se luminează la față. Căpitanul Whalley nu se clintise. Gîndurile-i erau mai negre decît noaptea asta, în care pierduse pentru prima oară un vas.

— M-a făcut să pierd un vas.

O altă matahală, care stătea în fața lui, printre sfărîmăturile îngrămădite pe puntea de comandă, îi șopti cu un glas demential :

— Să nu spui nimic !

Massy se apropie, clătînîndu-se. Căpitanul Whalley auzi cum îi clănțăneau dinții.

— Am haina dumitale.

— Arunc-o și vino, îl îndemnă glasul tremurător. La b...b...bărci !

— O să capeți cinci ani pentru isprava asta.

Domnului Massy îi pierise glasul. Vorbele lui nu mai erau decît un foșnet ieșind din gîtlejul uscat.

— Fie-ți milă !

— Dar dumitale ți-a fost, cînd m-ai făcut să-mi pierd vasul ? Domnule Massy, o să capeți cinci ani pentru isprava asta !

— Aveam nevoie de bani ! Bani ! Bani mei ! O să-ți dau și dumitale o parte. Jumătate din ei. Și dumitale îți sînt dragi banii.

— Există o justiție.

Massy făcu un efort teribil și spuse, cu o voce stranie, înăbușită :

— Orb blestemat ! Tu m-ai împins la fapta asta !

Căpitanul Whalley strînse la piept haina, fără să scoată un cuvînt. Lumina pierise pentru totdeauna din lume ; întîmple-se orice, dar omul acesta nu trebuia să scape nepedepsit.

Se auzi vocea lui Sterne, poruncind :

— Coborîți bărcile !

Vinciurile scîrțîiră.

— Hai, treceți odată ! răcni Sterne. Pe-aici ! Dumneata, Jack, aici. Domnule Massy ! Domnule Massy ! Domnule căpitan ! Repede, domnule ! Să ne imbarcăm...

— O să intru la pușcărie pentru că am încercat să-i înșel pe asigurători, dar dumneata vei fi demascată, da, dumneata, omul cîstit care m-a înșelat tot timpul. Ești un om sărac, nu-i așa ? N-ai decît cele cinci sute de lire. Ei bine, nu le mai ai acum. Vasul e pierdut, iar asigurarea nu va fi plătită.

Căpitanul Whalley nu se mișcă. Adevărat ! Banii lui Ivy ! Pierduți în acest naufragiu !... Încă o dată, fu străfulgerat de un gînd : ajunsese într-adevăr la capătul latului.

Chemări imperioase răsunară de-a valma de jur împrejur. Massy părea incapabil să se urnească de pe puntea de comandă. Repeta deznădăjduit, cu un glas suierător :

— Dă-mi haina ! Dă-mi-o !

— Nu ! Nu-ți-o pot da ! răspunse căpitanul Whalley. Mai bine du-te. Nu mai aștepta, omule, dacă vrei să

mai trăiești. Vasul se scufundă repede, la prova. Nu, o s-o păstrez, dar rămîn pe bord.

Massy păru că nu înțelege ; dar dragostea de viață, trezită brusc în el, îl făcu să plece de pe puntea de comandă.

Căpitanul Whalley puse haina jos și porni, clătînîndu-se, printre mormanele de sfărîmături, spre parapet.

— Domnul Massy e cu voi ? strigă el în noapte.

Sterne îi răspunse, din barcă :

— Da, e aici. Veniți și dumneavoastră, domnule căpitan ! Ar fi curată nebunie să mai rămîneți !

Căpitanul Whalley merse pe dibuite de-a lungul parapetului și, fără să scoată un cuvînt, dezlegă barbata. Cei din barcă îl mai așteptară, pînă cînd cineva strigă :

— Ne-am desprins ! Dați-i drumul !

— Căpitane Whalley ! Săriți !... stați puțin, băieți !... Săriți ! Doar știți să-notați !

În inima aceea bătrînă și în trupul acela vînjos sălășluia — ca să nu le lipsească nimic — o oroare de moarte, pe care nici spaima de orbire nu părea în stare s-o învingă. Dar, în definitiv, pentru Ivy, își atinsese scopul, bijbîind prin beznă pînă la hotarele crimci. Dumnezeu nu-i ascultase rugăciunile. În cele din urmă, lumina pierise din lume. Nici un licăr nu se mai zărea în pustia întunecoasă. Dar ar fi fost nefiresc ca un Whalley să continue să trăiască, după ce mersese atît de departe în strădania lui de a-și atinge scopul. Trebuia să plătească.

— Săriți cît mai departe, domnule ! O să vă pescuim din apă.

Nu-l auziră răspunzînd. Dar strigătele lor părură să-i aducă aminte de ceva, căci se trase înapoi, căutînd haina domnului Massy. Da, știa să înoate ; se întîmplă uneori ca vreun om tras la fund de vîrtejul stîrnit

de-o corabie ce se scufundă, să iasă la suprafață, dar ar fi fost nefiresc ca un Whalley să fie pus în situația de a lupta pentru viață, după ce se hotărîse să moară. Își va vîri toate aceste bucăți de fier în propriile-i buzunare.

Cei din barcă se uitau la „Sofala“, — imobilă matahală neagră, înclinată într-un unghi înspăimîntător, peste o mare neagră. De pe bordul ei nu se auzea nici un sunet. Deodată, auziră o bufnitură ciudată, ca și cum cazanele ar fi explodat, sfărîmînd cloazoanele vasului; apoi, după o detunătură înăbușită, în locul unde fusese vasul, zăriră o clipă ceva care se ridica perpendicular din mare, ca o stîncă tîguiată. După aceea, nu se mai văzu nimic.

Constatînd că „Sofala“ nu s-a întors la Batu Beru, domnul Van Wyk înțelesese numaidecît că n-o va mai vedea niciodată. Dar nu află ce se petrecuse decît cu cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd, pe bordul unei ambarcațiuni puse la dispoziție de sultanul lui, se deplasă în portul de înregistrare a „Sofalei“, unde oamenii începuseră deja să uite de existența vasului și de ancheta oficială asupra dispariției sale.

Nu era un caz din cale-afară de interesant, decît prin faptul că o dată cu vasul se scufundase și comandantul lui. Era singura victimă omenească; iar domnul Van Wyk n-ar fi putut afla nici un amănunt dacă nu l-ar fi întîlnit într-o zi pe Sterne, plimbîndu-se pe chei, lîngă podul de peste canal, aproape exact acolo unde căpitanul Whalley, pentru a păstra neatinse cele cinci sute de lire ale fiică-si, venise să caute un sampan ca să-l ducă la bordul „Sofalei“.

Domnul Van Wyk îl zări de departe pe Sterne, care se uita la el clipînd din ochi și ridicînd o mîină spre

pălărie. Se traseră la umbra unei clădiri (o bancă), iar secundul îi povesti cum bărcile cu membrii echipajului ajunseseră în golful Pangu cam la șase ore după accident, și cum, vreme de două săptămîni, trăiseră ca vai de lume, înainte de a găsi un mijloc de a pleca din locul acela îngrozitor. Ancheta îi absolvise pe toți de orice vină. Pierderea vasului fusese pusă în seama unei neobișnuite devieri a curentului. Nici nu putea fi vorba de altceva ; cum s-ar fi explicat, altfel, faptul că vasul se deplasase cu șapte mile spre răsărit în timpul cartului de la miezul nopții ?

— Am avut într-adevăr ghinion, domnule, încheie Sterne, plimbîndu-și limba peste buze și privind într-o parte. Am pierdut ocazia de a lucra în slujba dumneavoastră. Voi regreta întotdeauna. Dar, știți cum este : nenorocirea unora, e fericirea altora. Domnul Massy n-ar fi putut să-și aranjeze mai bine lucrurile, nici dacă-ar fi pus el însuși la cale naufragiul. Un caz unic de pierdere totală a unei nave, în momentul cel mai potrivit.

— Ce-a devenit acel Massy ? se interesă domnul Van Wyk.

— El, domnule ? Ha ! Ha ! Îmi repeta mereu că vrea să-și cumpere un alt vas, dar de îndată ce s-a văzut cu bani în buzunar a șters-o la Manila, în zori, cu vasul poștal. M-am dus după el pe bord, iar domnul Massy mi-a spus atunci că o să facă avere în Manila și că, în ce mă privește, n-am decît să mă duo la dracu'. Și totuși, îmi făgăduise că-mi va încredința postul de comandant, dacă-mi voi ține gura.

— Dar n-ai spus nimic, niciodată...

— Așa e, domnule. De ce să fi vorbit ? spuse Sterne, iar pleoapele i se lăsară în jos după ce clipiră repede.

Sînt dornic să avansez, dar morții nu-mi stau în drum. Și-apoi, domnule, ar fi fost penibil. Mă făcuseți să-mi țin gura cam prea multă vreme.

— Știi de ce-a rămas căpitanul Whalley la bord ? A refuzat într-adevăr să părăsească vasul ? Hai, spune-mi ! Sau a rămas, poate, din întâmplare ?...

— Cîtuși de puțin ! îi tăie vorba Sterne, cu hotărîre. Vă repet că i-am strigat să sară peste bord. Sînt sigur că a dezlegat cu mîna lui barbeta ambarcațiunii noastre. L-am strigat cu toții — adică cu și Jack. Dar nici măcar nu ne-a răspuns. Vasul a rămas la fel de tăcut ca un mormînt, pînă-n ultima clipă. După aceea, cazanele au explodat, iar vasul s-a dus la fund. Întîmplare, spuneți ? Nicidecum ! Vă repet, domnule, că jocul se isprăvisc.

Asta e tot ce avusese de spus Sterne.

Domnul Van Wyk fu, bineînțeles, invitat la club, ca oaspete de onoare ; acolo, îl întîlni pe notarul în al cărui birou fusese semnat contractul încheiat între Massy și căpitanul Whalley.

— Un bătrîn extraordinar, spuse notarul. A venit la mine parcă de nicăieri, cu cele cinci sute de lire pe care voia să și le plaseze, și cu acel mecanic-șef, care-l însoțea ca o umbră neliniștită. Iar acum, a dispărut la fel de inexplicabil, cum a și apărut. N-am fost în stare să-l înțeleg niciodată. În schimb, acel Massy n-avea nimic misterios, nu-i așa ? Mă întreb dacă Whalley a refuzat să părăsească vasul. Ar fi fost curată nebunie. N-avea nici o vină, după cum a constatat și tribunalul.

Domnul Van Wyk îi spuse notarului că-l cunoscuse bine pe căpitanul Whalley, și că nu putea crede într-o sinucidere. Un asemenea gest nu se potrivea cîtuși de puțin cu omul pe care-l cunoscuse el.

— Sînt de aceeași părere, spuse notarul.

Toată lumea credea că bătrînul zăbovise pe vas încercînd să salveze vreun obiect important. Poate harta marină, care l-ar fi ajutat să se justifice, sau poate vreun obiect de preț ascuns în cabina lui. Barbeta ambarcațiunii se dezlegase de la sine, așa se credea. Totuși, lucru foarte ciudat, cu puțină vreme înainte de a porni în acea călătorie, sărmanul Whalley venise în biroul notarului și-i lăsase un plic sigilat, adresat fiică-si, rugîndu-l să i-l expedieze în cazul morții lui. De fapt, nu era ceva neobișnuit, la un om de vîrsta lui.

Domnul Van Wyk spuse, scuturînd din cap :

— Căpitanul Whalley părea făcut să trăiască o sută de ani.

— E perfect adevărat, încuviință notarul. Bătrînul avea aerul că venise pe lume gata matur, cu barba aia lungă, cu tot. Nu mi-l puteam imagina nici mai tînăr, nici mai bătrîn — mă credeți ? Omul degaja și o impresie de forță fizică. Și poate că tocmai asta explică impresia deosebită pe care-o făcea asupra tuturor celor ce veneau în contact cu el. Părea să fie imun la toate vătămările obișnuite care ne doboară pe noi,ăștialaltî. Purtarea lui cumpănită și cuviincioasă avea ceva solemn și impresionant. S-ar fi zis că-i convins că are timp din belșug, pentru tot. Da, părea indestructibil, iar uneori, după felul cum vorbea, ai fi zis că o crede el însuși. Ultima oară cînd a venit să mă vadă, cu plicul acela pe care voia să mi-l încredințeze, nu mi s-a părut de fel deprimat. Poate doar ceva mai domol la vorbă și în gesturi, dar nicidecum deprimat. Mă întreb dacă a avut vreo presimțire ? Se prea poate ! Oricum, mi se pare că-i un sfîrșit trist pentru o personalitate atît de remarcabilă.

— Da, un sfîrșit foarte trist, întări domnul Van Wyk, cu atîta fervoare, încît notarul îi aruncă o privire curioasă.

Iar după ce se despărți de el, notarul îi spuse unui cunoscut de-al său :

— Ciudat om olandezul ăla, care are-o plantație de tutun la Batu Beru. Știi ceva despre el ?

— E plin de bani, răspunse directorul de bancă. Aud că se-ntoarce acasă cu primul vas poștal, ca să pună pe roate o societate care să-i administreze averea. Încă o plantație de tutun scoasă la mezat ! Cred că bine face. Timpurile astea bune n-au să țină la nesfârșit.

Undeva, în emisfera australă, unica fiică a căpită-nului Whalley deschise, fără nici o presimțire rea, plicul cu adresa scrisă de notar. Îl primise după-amiaza ; toți chiriașii ieșiseră, copiii erau duși la școală, iar soțul ei ședea în odaia de la etaj, într-un jilț adânc, cu o carte în mână, cu fața emaciată și cu trupul acoperit pînă la brîu de un pled. În casă era liniște, iar prin geamurile ferestrelor se strecura lumina sură a unui cer noros.

Într-o sufragerie sărăcăcioasă, în care plutea tot anul un iz vag de mîncare rece, șezînd în capul unei mese lungi, înconjurată de multe scaune, cu spătarele trase pînă-n marginea feței de mese veșnic așternute, citi începutul scrisorii :

„Cu profund regret, îmi fac penibila datorie de a vă aduce la cunoștință că tatăl dumneavoastră nu mai este în viață... În conformitate cu instrucțiunile sale... accident fatal... consolare... nici o vină nu-i pătează memoria...”

Avea o față plăpîndă, iar tîmplele i-erău ușor sco-bite sub șuvițele plate de păr negru ; buzele ei ră-maseră strînse, în vreme ce ochii negri i se dilatau ; în cele din urmă, cu un geamăt înăbușit, se ridică și

luă de pe jos un alt plic, care-i lunecase de pe genunchi. Îl desfăcu și, smulgînd dinăuntru scrisoarea, citi :

„Draga mea copilă, îți scriu aceste rînduri cît mai sînt în stare să scriu cîteș. Mă străduiesc din răspun-
teri să-ți salvez toți banii ce-mi mai rămîn — i-am
păstrat doar ca să-ți pot fi de folos. Îți aparțin, în
întregime. Nimeni nu se va atinge de ei. E vorba de
cinci sute de lire. Din ceea ce am cîștigat, n-am pus
nimic deoparte pînă-n prezent. Pe viitor, dacă voi
mai trăi, va trebui să pun ceva bani deoparte, ca să pot
veni la tine. Trebuie neapărat să vin la tine. Trebuie
să te mai văd odată.

Mi-e greu să cred că-ți vei arunca vreodată privirea
asupra acestor rînduri. Dumnezeu pare să mă fi
uitat. Simt nevoia să te văd — și totuși moartea ar fi
o binefacere și mai mare. Dacă vei citi vreodată
aceste rînduri, te conjur să începi prin a mulțumi
Domnului pentru mizericordia ce mi-a arătat-o în
cele din urmă, căci atunci voi fi mort, și va fi mai
bine așa. Dragă mea, am ajuns la capătul latului.”

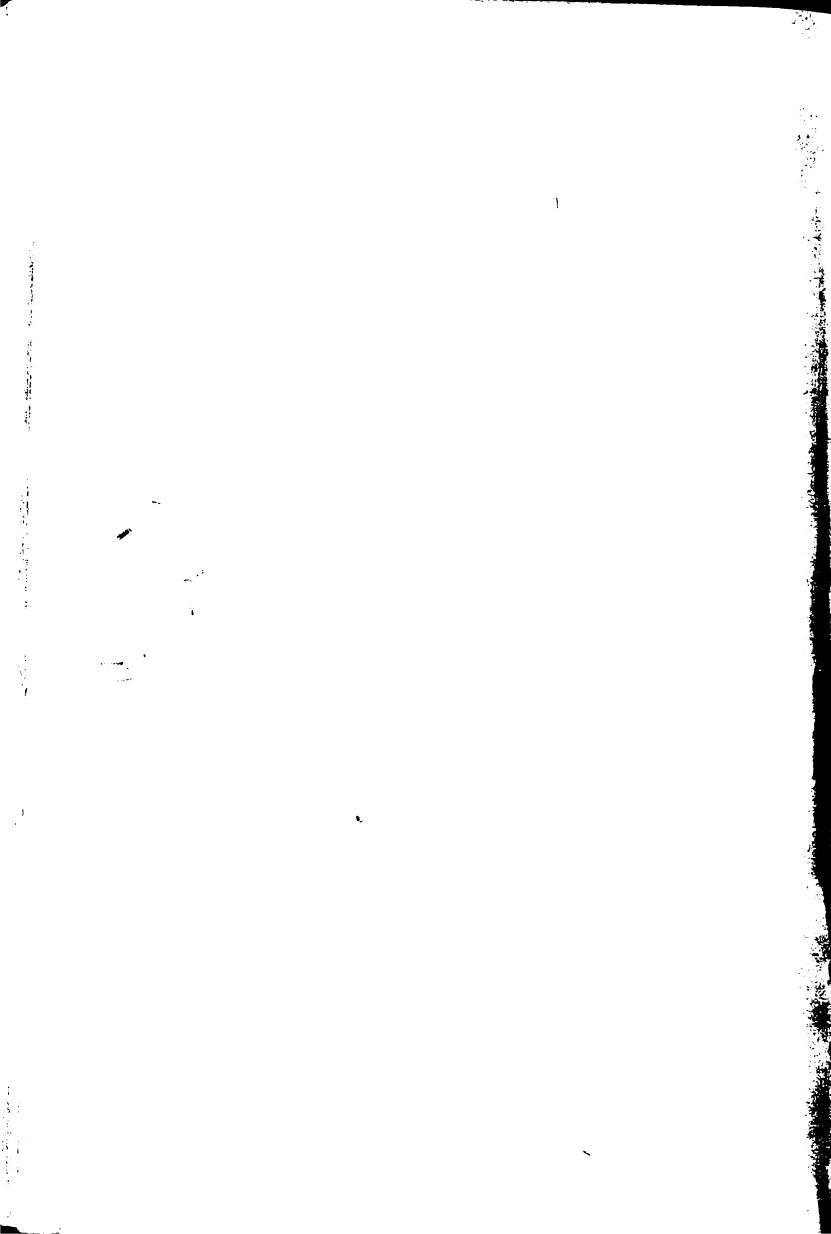
Următorul paragraf începea cu cuvintele :

„Vederea mă lasă...”

În ziua aceea, nu citi mai departe. Mîna care dusesese
hîrtia la ochi căzu încet, iar silueta fragilă, înfășurată
într-o rochie simplă și neagră, se îndreptă, țeapănă,
spre fereastră. Ochii i-erău uscați ; nici un strigăt de
durere și nici o șoaptă de mulțumire nu se înălțară
spre cer de pe buzele ei. În ciuda tuturor strădaniilor
tatălui ei, dusesese o viață aspră, prea aspră. Viața asta
îi sleise emoțiile, răpindu-le graiul. Dar pentru prima
oară în toți acești ani, nu mai simțea împunsăturile
vieții, grijile sărăciei, meschinăria unei lupte grele,
pentru pîinea cea de toate zilele. Pînă și imaginea

soțului și a copiilor ei părea s-o părăsească, mistuindu-se în lumina cenușie a asfințitului ; vedea numai fața tatălui ei, ca și cum acesta ar fi venit în vizită, la fel de liniștit și de masiv, cum îl văzuse ultima oară, dar cu o expresie mai nobilă și mai tandră.

Vîrî scrisoarea împăturită între cei doi nasturi ai corsajului negru, și, cu fruntea lipită de geam, rămase acolo pînă seara, complet nemișcată, dăruindu-i tatălui ei tot timpul de care putea să dispună. Murise ! Era oare cu puțință ? Dumnezeuule, era oare cu puțință ? Lovitura venise, amortizată, de spațiile pămîntului, de anii de absență. Zile întregi nici nu se gîndise la el, — n-avusese răgazul. Dar îl iubise, simțea că-l iubise, la urma urmei.

SUMAR

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	Li
Negrul de pe „Narcis“	1
Tinerete	199
Capătul lațului	249

de

Аполіт

ST

CAT Grader

Antwerpen

2025

